
Raport z badania

„Picie alkoholu i używanie narkotyków przez młodzież szkolną na terenie Łodzi”

badanie wykonane na zlecenie:

Urzędu Miasta Łodzi

przez

**Pracownię Badawczo - Psychologiczną
„MIRABO”**

Warszawa, wrzesień 2019 r.

Spis treści

I. Wprowadzenie	7
II. Opis badania	21
1. Charakterystyka badania	22
2. Cele badania	23
3. Metodologia	24
3.1 Przygotowanie próby	24
3.2. Procedura badawcza	25
3.3. Weryfikacja wiarygodności i kontrola rzetelności zbioru ..	28
3.4. Analiza danych	30
III. Prezentacja wyników badania	33
1. Charakterystyka badanych	34
1.1 Wiek i płeć	35
1.2 Wyniki w nauce	36
1.3 Nieobecności w szkole	37
1.4 Rodziny badanych	38
1.5 Wykształcenie rodziców	39
1.6 Warunki materialne rodziny	41
1.7 Wydatki na własne potrzeby	42
2. Jak wypoczywają nastolatki z Łodzi	43
2.1. Częstotliwość korzystania z różnych form spędzania wolnego czasu	44
2.2. Problemowe używanie internetu	54
2.3. Wydatki uczniów na gry hazardowe	62

Spis treści

---

3. Palenie papierosów przez młodzież	63
3.1. Dostępność tytoniu – w opinii badanych	64
3.2. Dostępność e-papierosów	65
3.3. Wiek inicjacji tytoniowej	66
3.4. Wiek inicjacji: e-papierosy	70
3.5. Rozpowszechnienie palenia papierosów	74
3.6. Rozpowszechnienie używania e-papierosów	76
3.7. Ocena rozpowszechnienia palenia wśród przyjaciół	77
3.8. Częstotliwość i poziom natężenia palenia papierosów w okresie ostatnich 30 dni	80
3.9. Częstotliwość i poziom natężenia używania e-papierosów w okresie ostatnich 30 dni	82
3.10. Ocena ryzyka związanego z paleniem tytoniu	84
4. Picie napojów alkoholowych przez młodzież	86
4.1. Ocena dostępności alkoholu – w opinii badanych	87
4.2. Wiek inicjacji alkoholowej	90
4.3. Rozpowszechnienie picia napojów alkoholowych - w życiu oraz w ostatnim roku przed badaniem	97
4.4. Ocena rozpowszechnienia picia alk. wśród przyjaciół	99
4.5. Częstotliwość konsumpcji alkoholu w okresie ost. 30 dni	100
4.6. Rodzaje pitych napojów alkoholowych - ostatnia okazja	107
4.7. Ocena ryzyka związanego z piciem alkoholu	112

Spis treści

---

5. Problem upijania się młodzieży	116
5.1. Odczuwane efekty wypicia alkoholu - ostatnia okazja	117
5.2. Rozpowszechnienie zjawiska upijania się uczniów	118
5.3. Ocena rozpowszechnienia upijania się wśród przyjaciół	120
5.4. Pierwsze doświadczenia związane z upijaniem się	122
5.5. Częstotliwość i nasilenie zjawiska upijania się w okresie ostatnich 30 dni	124
6. Palenie papierosów, picie alkoholu i upijanie się - podsumowanie	129
7. Częstotliwość zakupu napojów alkoholowych	136
8. Częstotliwość picia napojów alkoholowych w lokalach gastronomicznych	141
9. Oczekiwania uczniów związane z piciem alkoholu	146
10. Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu	151
11. Rozpowszechnienie zjawiska używanie leków uspokajających i nasennych oraz dopalaczy przez młodzież	160
11.1. Rozpowszechnienie używania leków	161
11.2. Rozpowszechnienie używania tabletek i alkoholu	162
11.3. Wiek inicjacji – leki	163
11.4. Ocena dostępności leków	166
11.5. Rozpowszechnienie stosowania leków uspokajających przez kolegów/koleżanki z klasy	167
11.6. Rozpowszechnienie używania dopalaczy	168
11.7. Ocena dostępności dopalaczy	170

Spis treści

---

12. Rozpowszechnienie używania napojów energetycznych	172
12.1. Częstotliwość picia napojów energetycznych w ost. 30 dniach ...	173
12.2. Rodzaje wypijanych napojów energetycznych	176
12.3. Ocena dostępności napojów energetycznych na terenie szkoły	177
12.4. Ocena rozpowszechnienia picia napojów energetycznych wśród przyjaciół	178
13. Używanie marihuany lub haszyszu przez młodzież	179
13.1 Ocena dostępności marihuany lub haszyszu (konopi)	180
13.2 Pierwszy kontakt z marihuaną lub haszyszem - wiek inicjacji	181
13.3 Rozpowszechnienie używania marihuany lub haszyszu	183
13.4 Używanie marihuany/haszyszu wśród przyjaciół	185
13.5 Przejawy uzależnienia od konopi	187
13.6 Częstotliwość sięgania po marihuanę lub haszysz w okresie ostatnich 30 dni	195
13.7 Umiejętność odmawiania na propozycje spróbowania marihuany lub haszyszu	197
13.8 Wydatki na zakup marihuany (konopi)	198
13.9 Oczekiwania uczniów związane z używaniem marihuany	200
13.10 Ocena ryzyka związanego z używaniem marihuany/haszyszu ..	204
13.11 Ocena dostępności marihuany lub haszyszu w wybranych miejscach	206

Spis treści

---

14. Używanie innych narkotyków	208
15. Ocena ryzyka związanego z używaniem narkotyków	225
16. Częstotliwość używania innych narkotyków	231
17. Przykre doświadczenia związane z używaniem narkotyków	238
18. Przemoc rówieśnicza – perspektywa sprawców	245
19. Przemoc rówieśnicza – perspektywa ofiar	253
19.1 Rozpowszechnienie zjawiska „mowy nienawiści”	261
19.2 Opinie i postawy wobec osób innej rasy, kultury lub religii	263
20. Profilaktyka domowa	265
21. Porównanie wyników badań z lat 2007, 2011, 2015 i 2019	271
SUPLEMENT	290
1/S. Czynniki chroniące i czynniki ryzyka	291
2/S. Relacje z przyjaciółmi a używanie substancji	294
2.1/S Relacje z przyjaciółmi a nasilenie używania substancji	295
2.2/S Wykluczenie rówieśnicze	296
2.3/S Nasilenie używania substancji w ost. 30 dniach	298
3/S. Używanie substancji w grupach sprawców i ofiar przemocy	300
4/S. Ocena rozpowszechnienia używania substancji wśród przyjaciół a nasilenie ich używania wśród badanych	303
Wnioski i rekomendacje	306

I. Wprowadzenie

1.1. Wprowadzenie – problem używania substancji psychoaktywnych przez młodzież

Tegoroczna edycja badań ankietowych z młodzieżą (2019) przebiegała w dość szczególnym czasie. Rozpoczęły się one zaraz po zawieszeniu ogólnopolskiego strajku nauczycieli, którego konsekwencją było przerwanie nauki przez młodzież w tysiącach szkół w całym kraju. Był to także ostatni rok funkcjonowania w Polsce gimnazjów, które w nowym systemie edukacyjnym zostały zastąpione ośmioletnimi szkołami podstawowymi i nowymi szkołami ponadpodstawowymi, w których nauka została wydłużona o rok w stosunku do dotychczasowych szkół. Obecnie trudno jest ocenić, czy atmosfera związana ze strajkiem w szkołach albo skutki reformy edukacyjnej, odczuwalne przede wszystkim dla uczniów trzecich klas gimnazjalnych, które były objęte badaniem, miały jakiś istotny wpływ na wyniki badań. Niewątpliwie był to okres znacznie podwyższonego stresu i to zarówno wśród nauczycieli, jak i uczniów którzy kończyli gimnazja i musieli przystąpić do rekrutacji do szkół średnich w wyjątkowych warunkach, rywalizując w ramach tzw. „podwójnego rocznika” (razem z uczniami ósmych klas szkół podstawowych). Wszystko to mogło mieć wpływ na postawy i ryzykowne zachowania młodzieży, o którym należy pamiętać analizując wyniki poniższych badań.

Warto także podkreślić, iż w ciągu ostatnich kilku lat odnotowano w kilku kolejnych badaniach wyraźne zmniejszenie się rozpowszechnienia ryzykownych zachowań młodzieży związanych z paleniem papierosów, piciem alkoholu czy używaniem marihuany. W ogólnopolskich badaniach ESPAD-2015 przeprowadzonych przez Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie odnotowano zmniejszenie się w stos. do poprzednich badań z 2011 r. odsetka gimnazjalistów (z kl. III), którzy kiedykolwiek w życiu pili jakiś napój alkoholowy. W 2015 r. takie deklaracje złożyło 83,8% uczniów z tej frakcji badanych zaś w poprzednich badaniach było to odpowiednio: 2011 – 87,3%, 2007 – 90,2% a w 2003 – 92,5%. Podobne znaczące zmiany odnotowano również w kontekście picia alkoholu w ostatnim roku przed badaniem i w ostatnich 30 dniach.

1.1. Wprowadzenie – problem używania substancji psychoaktywnych przez młodzież

W 2015 r. do picia alkoholu w ostatnim miesiącu przyznało się 48,6% trzecioklasistów, zaś w 2011 – 57,6% a w 2003 – 65,8%. Pozytywne zmiany zostały również odnotowane w innych od lat prowadzonych badaniach tzw. „badaniach mokotowskich” realizowanych w wybranych dzielnicach Warszawy (Mokotów, Ursynów, Wilanów) od początku lat 80-tych minionego wieku, najpierw przez dr Barbarę Wolniewicz-Grzelak a następnie zespół Pracowni PRO-M kierowanej przez dr Krzysztofa Ostaszewskiego (Instytut Psychiatrii i Neurologii). Wspomniane badania są realizowane co cztery lata zawsze w tej samej na grupie wiekowej tj. 15-letniej młodzieży z III kl. gimnazjum. Pozytywne zmiany stwierdzone w ostatniej edycji wspomnianych badań z 2016 r. pokazują zdecydowany wzrost odsetka abstynentów wśród ww. populacji gimnazjalistów. Czterech na dziesięciu uczniów objętych ww. badaniem w ostatnim roku przed badaniem nie piło żadnych napojów alkoholowych (40,4%). We wcześniejszych edycjach tego badania odsetki te były istotnie niższe np. w 2012 – 22,7%, w 2008 – 16,6% zaś w 2004 – 11,7%. Szkoda, że podobnych zmian nie odnotowano w starszej kohorcie badanych uczniów tj. w grupie 17-18 latków uczących się w drugich klasach szkół ponadgimnazjalnych. W tym przypadku od roku 1999 wyniki kolejnych badań są bardzo podobne. Ponad 95% respondentów w tej grupie piło już alkohol, a prawie 93% robiło to w ciągu ostatniego roku. Prawie co drugi (46,9%) z pijących w tym okresie czasu (ost. rok) deklaruje także silne upicie się tj. wypicie tyle, żeby się zataczać, bełkotać nie pamiętać co się działo.

Niestety nie zmniejszyły się odsetki nastolatków podejmujących inne ryzykowne zachowania, zwłaszcza te związane z używaniem substancji psychoaktywnych takich jak marihuana lub haszysz albo amfetamina. Prawie 30% chłopców i co piąta badana w Polsce gimnazjalistka (20,6%) choć raz w życiu próbowała marihuany. W starszej grupie badanej młodzieży podobne doświadczenia miał co drugi uczeń (48,8%) i niemal 40% uczennic (37,9%).

1.1. Wprowadzenie – problem używania substancji psychoaktywnych przez młodzież

Wspomniane zmiany postaw i zachowań młodzieży wpisują się w głębokie przemiany ustrojowe, jakie dokonały się w Polsce po 1989 r. Warto podkreślić, iż przyniosły nie tylko zmiany prawne i gospodarcze, ale także nowe normy, wartości i wzorce zachowań. Procesowi temu nie towarzyszyło pojawianie się nowych znaczących autorytetów osobowych i instytucjonalnych. Wzrosły swobody obywatelskie, zmniejszyła się natomiast skuteczność instytucji kontroli społecznej.

Rozluźnieniu uległy relacje wewnątrzrodzinne, pogorszyła się kondycja polskiej rodziny i dorosłych wypełniających rolę rodziców i wychowawców. Nowe warunki zmusiły społeczeństwo do zmiany stylu życia, sprawiły że od młodzieży oczekuje się niemal perfekcyjnego samosterowania oraz „przyspieszonej dorosłości”. Niski standard materialny niektórych rodzin spowodował wykreowanie się grupy młodzieży tzw. „gorszego startu, społeczną marginalizację części dzieci i młodzieży. Jedną z najpoważniejszych kwestii społecznych, przed którą stanęły instytucje zajmujące się wychowaniem i edukacją, a także osoby kreujące politykę w państwie jest **używanie przez młodzież alkoholu i innych substancji psychoaktywnych**. Zjawisko to ma istotny wpływ zarówno na poczucie bezpieczeństwa społecznego, ogólny stan zdrowia ludzi młodych, szanse na sukces na coraz bardziej wymagającym rynku pracy, a także na relacje interpersonalne z rówieśnikami i środowiskiem rodzinnym. **Badania pokazują, że w latach 90. mieliśmy w Polsce do czynienia ze znacznym wzrostem rozmiarów problemu używania narkotyków**. Szybko rosło rozpowszechnienie eksperymentalnego i okazjonalnego używania substancji nielegalnych wśród młodzieży. Wzrost rozmiarów zjawiska używania narkotyków jak również narkomanii rozumianej jako uzależnienie bądź używanie problemowe, zbliżył nasz kraj do poziomu krajów Zachodniej Europy. Do niepokojących zjawisk dołączyło także nasilanie się przemocy rówieśniczej oraz zachowań agresywnych wśród młodzieży szkolnej.

1.1. Wprowadzenie – problem używania substancji psychoaktywnych przez młodzież

Wobec nasilających się problemów pod auspicjami Rady Europy w 1995 roku uruchomiony został szeroko zakrojony europejski program badawczy obejmujący ponad 30 krajów naszego kontynentu (w tym Polskę), dotyczący monitorowania zjawisk związanych z piciem alkoholu, zażywaniem narkotyków, paleniem tytoniu oraz zachowaniami prozdrowotnymi młodzieży. W 2015 r. realizowana była w Europie kolejna (szósta) edycja badań ESPAD.

Wyniki prezentowane w niniejszym raporcie oparto na badaniu prowadzonym zgodnie z metodologią i standardami projektu ESPAD. W badaniu, uczestniczyła młodzież szkolna z dwóch grup wiekowych: uczniowie klas trzecich szkół gimnazjalnych oraz uczniowie klas drugich szkół ponadgimnazjalnych tj. liceów ogólnokształcących, liceów profilowanych, zasadniczych szkół zawodowych i techników. Dzięki objęciu badaniem wymienionych dwóch grup wiekowych możemy zaobserwować zmiany w zachowaniach i postawach nastolatków w dwóch różnych momentach procesu dojrzewania.

W badaniu pytano uczniów zarówno o osobiste doświadczenia w zakresie używania substancji psychoaktywnych, jak i o ich opinię na temat powszechności używania alkoholu i narkotyków w środowisku koleżeńskim (rówieśniczym).

Istotne znaczenie we wspomnianej analizie ma również możliwość odniesienia danych dotyczących używania substancji psychoaktywnych do informacji na temat oceny relacji badanej młodzieży ze swoimi rodzicami oraz przyjaciółmi. **W literaturze psychologicznej i opracowaniach socjologicznych wielokrotnie podkreśla się współzależność pomiędzy trudnymi relacjami rodzinnymi i brakiem wsparcia i pomocy ze strony rodziców na występowanie zachowań problemowych związanych z piciem alkoholu i sięganiem po narkotyki przez młodzież.**

1.1. Wprowadzenie – problem używania substancji psychoaktywnych przez młodzież

Innym zjawiskiem ważnym w omawianym kontekście jest niski poziom więzi koleżeńskich (poczucie izolacji i odrzucenia przez grupę rówieśniczą). Obie te kwestie były przedmiotem badania i zostaną scharakteryzowane w niniejszym raporcie.

Ważną częścią realizowanego badania jest także problem dostępności alkoholu i narkotyków dla młodych ludzi. Zgromadzono informacje o subiektywnym poczuciu łatwości zdobycia (kupienia) poszczególnych substancji przez młodzież, a także na temat tego, ile pieniędzy na papierosy, napoje alkoholowe i konopie wydaje młodzież. Badanie pokazało również skalę naruszania prawa przez sprzedawców napojów alkoholowych, którzy wbrew obowiązującemu prawu bardzo często sprzedają alkohol osobom małoletnim.

Dane zgromadzone w ramach badania dostarczają informacji na temat konsekwencji ponoszonych przez młodzież w związku z piciem alkoholu i używaniem substancji psychoaktywnych, a także na temat osobistych przekonań na temat ryzyka związanego z sięganiem po te substancje.

1.2. Wprowadzenie - profilaktyka szkolna i badania nad jej skutecznością

Profilaktyka - ustalenia definicyjne

Profilaktyka to ogół działań zapobiegających niepożądanym zjawiskom w rozwoju i zachowaniu ludzi (Okoń, 2004). Profilaktyka szkolna to działania, które zapobiegają takim zjawiskom i zachowaniom, podejmowane w środowisku szkolnym.

W pedagogice można wskazać dwie powiązane ze sobą koncepcje działań profilaktycznych, określane mianem profilaktyki społecznej i profilaktyki wychowawczej (Ostaszewski, 2003). Celem tej ostatniej jest zapobieganie niepożądanym zjawiskom przez oddziaływania wychowawcze wspierające pomyślny rozwój jednostek lub zbiorowości. Profilaktykę w wychowaniu można rozumieć jako **profilaktykę uprzedzającą** lub jako **profilaktykę objawową**. Pierwsza polega na przeciwdziałaniu niepożądanym zjawiskom, które dotąd nie wystąpiły, ale zgodnie z wiedzą wychowawcy mogą się z dużym prawdopodobieństwem pojawić. Druga odnosi się do tych przypadków działań wychowawczych, gdy pojawiły się już pierwsze objawy niepokojących zjawisk i polega na umiejętnym, wczesnym rozpoznaniu objawów niepożądanych zachowań i podjęciu działań zapobiegawczych. Jednym z przykładów takich niepożądanych zjawisk i zachowań jest sięganie przez młodzież szkolną po substancje psychoaktywne. Zwyczajowo są one dzielone na trzy grupy: papierosy, alkohol i narkotyki, ale w ostatnich latach obserwujemy na świecie coraz częściej tendencję do ich **integralnego traktowania**. Oparta jest ona na przekonaniu, że picie alkoholu, palenie papierosów i używanie narkotyków to różne przejawy zachowań zagrażających zdrowiu, u ich podstaw leżą podobne grupy czynników.

1.2. Wprowadzenie - profilaktyka szkolna i badania nad jej skutecznością

Obok tendencji do integrowania działań obserwujemy w profilaktyce zachowań problemowych także tendencję do odchodzenia od wąskiego rozumienia zagrożenia związanego z używaniem substancji. Zagrożenie to nie jest utożsamiane wyłącznie z uzależnieniem się, ale także z wystąpieniem szeregu problemów związanych z sięganiem po te substancje takich jak wypadki, przestępstwa, przemoc. (Ostaszewski 2003). W ramach **profilaktyki pierwszorzędowej** dotyczącej substancji psychoaktywnych, podejmowane są działania mające na celu zmianę niepożądanych zachowań np. opóźnienie eksperymentowania z substancjami psychoaktywnymi lub powrót do abstynencji, jeśli inicjacja miała już miejsce.

W ramach tzw. **profilaktyki drugorzędowej** podejmowane działania dotyczą grup, w których substancje psychoaktywne są dość powszechnie używane. Ich celem jest ograniczanie różnorodnych szkód związanych z sięganiem po te substancje.

Obok przedstawionej typologii pojawiła się w ostatnich latach inna, która proponuje podział na tzw. **prewencję uniwersalną** skierowaną na obniżanie ryzyka i wzrost ochrony oraz na promocję pełnego rozwoju i zdrowia, **prewencję selektywną** skoncentrowaną na grupach będących pod silniejszym wpływem czynników ryzyka oraz **prewencję skierowaną**, której działania kierowane są do grup osób podejmujących chroniczne zachowania problemowe. Zdaniem wielu specjalistów większość oddziaływań szkolnych powinna być prowadzona w ramach nurtu prewencji uniwersalnej (Grzelak, Sz. 2006). Badania pokazują (m.in. wyniki badań ESPAD), że w latach 90. w Polsce bardzo nasiliło się zjawisko używania substancji psychoaktywnych przez dzieci i młodzież. Jednym z rodzajów działań mających duży zasięg i służących przeciwdziałaniu uzależnieniom i innym szkodom związanym z substancjami są tzw. **szkolne programy profilaktyczne**.

1.2. Wprowadzenie - profilaktyka szkolna i badania nad jej skutecznością

W latach 90. programy takie wprowadzano do szkół na szeroką skalę, w większości przypadków nie dokonywano jednak ich naukowej oceny. Z czasem wśród specjalistów pojawiło się przekonanie o niezadawalającej skuteczności wielu z nich, a nawet potencjalnych szkodach (Szymańska, 2000). Dlatego niezwykle istotne stały wszelkie inicjatywy zmierzające do poddawania takich działań ewaluacji (naukowej ocenie) i poszukiwaniu czynników, które mogą sprzyjać ich skuteczności.

Czynniki sprzyjające skuteczności programów profilaktycznych

Jak pokazują analizy (Ostaszewski, 2003) czynniki takie to:

- Adekwatne do celów i naukowo uzasadnione podstawy teoretyczne;
- Oparcie programu na sprawdzonych strategiach redukcji czynników ryzyka lub wzmacniania czynników chroniących np. na kształtowaniu lub wzmacnianiu u dzieci i młodzieży norm przeciwnych sięganiu po substancje, na wzmacnianiu umiejętności życiowych (np. asertywność, wybór wartości); na zmianie oczekiwań związanych z działaniem substancji;
- Wykorzystywanie różnych kanałów wpływu na zachowania i postawy uczniów (np. angażowanie rodziców, liderów młodzieżowych);
- Odpowiednia długość i intensywność zajęć. Program powinien składać się z około 10-15 godzin zajęć podstawowych i 5-10 uzupełniających w kolejnych dwóch latach nauki;
- Stosowanie interaktywnych metod edukacji (uruchomienie wymiany doświadczeń pomiędzy uczestnikami);

1.2. Wprowadzenie - profilaktyka szkolna i badania nad jej skutecznością

- Uwzględnienie potrzeb i specyficznej sytuacji dzieci zaniedbanych wychowawczo np. ze środowisk dysfunkcyjnych;
- Staranne przygotowanie: ocena potrzeb populacji docelowej, badania pilotażowe, badania **oceniające skuteczność (ewaluacja)**, opracowanie sposobów i wskaźników monitorowania realizacji programu;
- Dobrze przygotowani realizatorzy (przeszkolenie, wyposażenie w podręczniki);
- Zapewnienie wsparcia społecznego dla realizatorów programu;

Wśród wymienionych elementów znalazła się m.in. ocena skuteczności programu.

Wiedza gromadzona w badaniach ewaluacyjnych nie tylko pozwala ocenić ową skuteczność, ale może być także pomocna w poprawie jakości prowadzonych oddziaływań.

W badaniach nad skutecznością programów profilaktycznych istotne jest sformułowanie pytań badawczych oraz wskaźników skuteczności. Przykład takich pytań i wskaźników prezentuje publikacja *Skuteczność profilaktyki używania substancji psychoaktywnych* autorstwa dr Krzysztofa Ostaszewskiego, wydana w 2003 roku. W prowadzonej przez niego ewaluacji trzech programów profilaktycznych: Spójrz inaczej, Noe i Drugi Elementarz oraz Domowi Detektywi postawiono pytania o:

- **Wpływ wybranych szkolnych programów profilaktyki** na: używanie substancji psychoaktywnych (**zachowania**), na **postawy, intencje i przekonania** oraz umiejętności lub inne zmienne związane z używaniem substancji psychoaktywnych, a także na **wiedzę uczniów** na temat konsekwencji używania tych substancji i innych zachowań zdrowotnych.
- Ryzyko wystąpienia niepożądanych skutków ubocznych związane z realizowaniem tych programów, takich jak wzrost zainteresowania substancjami i większa skłonność do eksperymentowania z nimi.

1.2. Wprowadzenie - profilaktyka szkolna i badania nad jej skutecznością

Proponowane wskaźniki skuteczności programu można sklasyfikować w ramach trzech rodzajów:

Behawioralne: częstość sięgania po różne rodzaje substancji,

Pośrednie: intencje sięgania po te substancje, postawy wobec ich używania, umiejętność odmawiania oraz

Dotyczące wiedzy: np. o skutkach używania substancji i mechanizmach uzależnienia.

Zgodnie z przedstawioną listą, o skuteczności programów wnioskuje się na podstawie zmian w zachowaniach uczniów (częstości sięgania), zmian w intencjach używania, postaw wobec używania oraz zmian w wiedzy uczniów na temat skutków i innych ważnych aspektach sięgania po substancje.

Przegląd badań ewaluacyjnych wskazuje, że w przypadku ewaluacji szkolnych programów profilaktycznych najczęściej wykorzystuje się model quasi-eksperymentalny (Grzelak, 1993). Polega on na prowadzeniu pomiarów początkowego (pre-testu) i końcowego (post-testu) w grupie uczniów uczestniczących w programach profilaktycznych i w grupie uczniów, którzy w nich nie uczestniczyli (grupa kontrolna). Przygotowanie i realizacja programów profilaktycznych adekwatnych do potrzeb odbiorców oraz możliwości lokalnej społeczności wymaga m.in. dogłębnej diagnozy zachowań problemowych dzieci i młodzieży. Jak pokazują badania prowadzone nad tzw. szkolnymi programami profilaktyki (m.in. J. Szymańska, Program profilaktyki w praktyce szkolnej, CMPPP, 2005) najczęściej zawierają one działania adresowane do uczniów, przeważają w nich zajęcia informacyjno-edukacyjne, a tematem jest zdrowy styl życia, uzależnienia, agresja i przemoc oraz stres.

1.2. Wprowadzenie - profilaktyka szkolna i badania nad jej skutecznością

Nie zawsze taka oferta jest adekwatna do problemów i potrzeb młodzieży i całego środowiska szkolnego. Dlatego zajęcia profilaktyczne prowadzone w ramach szkolnego programu (zarówno przez nauczycieli jak i osoby spoza szkoły) spotykają się z różną oceną uczniów oraz wychowawców, dotyczy to zarówno ich tematyki, jak i korzyści wynoszonych przez młodzież, wreszcie przebiegu samej realizacji.

Planując efektywne działania profilaktyczne warto oszacować skalę zachowań problemowych młodzieży w danym środowisku. Należy też pamiętać, że szkoła funkcjonuje w określonej społeczności lokalnej. Dlatego nowoczesne strategie profilaktyczne polegają na łączeniu edukacji szkolnej z oddziaływaniami w tejże społeczności. **Oznacza to, że przygotowując środowiskowe działania profilaktyczne, trzeba poznać problemy i potrzeby społeczności lokalnej, a także zdiagnozować te jej zasoby, które mogą być wykorzystane w działaniach profilaktycznych dotyczących zachowań problemowych młodzieży. Konieczne jest także określenie klimatu wokół używania substancji psychoaktywnych panującego w środowisku, w którym funkcjonuje młodzież – wśród rówieśników, w domu rodzinnym oraz najbliższym otoczeniu.**

Obszary te były przedmiotem analiz prowadzonych w niniejszym raporcie. Analizie poddano związki pomiędzy używaniem substancji psychoaktywnych a różnymi obszarami funkcjonowania psychospołecznego uczniów – w tym m.in. ich opiniami na temat rozpowszechnienia używania substancji psychoaktywnych wśród znajomych/przyjaciół, sytuacją szkolną oraz poczuciem wykluczenia rówieśniczego. Ważnym elementem badania było poznanie (na podstawie deklaracji uczniów) spodziewanych reakcji rodziców na picie alkoholu, palenie papierosów oraz sięganie po narkotyki.

1.2. Wprowadzenie - profilaktyka szkolna i badania nad jej skutecznością

Reakcje te uznano w badaniu za jeden z elementów pozwalających scharakteryzować profilaktykę domową, a więc postawy i działania, które podejmują rodzice w celu zapobiegania niepożądanym zjawiskom w rozwoju i zachowaniu młodych ludzi, związanym z sięganiem po papierosy, alkohol i narkotyki.

Zakres badania obejmie **sześć** obszarów tematycznych:

A. Zagrożenia związane z piciem alkoholu i używaniem substancji psychoaktywnych:

- ✓ rozpowszechnienie picia alkoholu, palenia tytoniu i używania narkotyków wśród młodzieży oraz częstotliwość sięgania po te substancje;
- ✓ wiek inicjacji tytoniowej, alkoholowej oraz narkotykowej;
- ✓ ocenę dostępności dla młodzieży alkoholu, tytoniu i narkotyków; pomiar dostępności był oparty na kilku wskaźnikach – ogólnych ocenach badanych, a w przypadku napojów alkoholowych i papierosów – informacjach na temat podejmowanych prób zakupu poszczególnych rodzajów alkoholi i papierosów;
- ✓ rozpowszechnienie problemów i szkód związanych z piciem alkoholu i używaniem narkotyków;
- ✓ subiektywna ocena rozpowszechnienia sięgania po substancje psychoaktywne przez innych uczniów w klasie.

B. Zagrożenia związane z przemocą w szkole i środowisku lokalnym:

- ✓ poczucie zagrożenia ze strony rówieśników (bycie ofiarą przemocy w szkole i w jej otoczeniu)
- ✓ uczestnictwo w zdarzeniach związanych z przemocą lub chuligaństwem (bycie sprawcą przemocy);

1.2. Wprowadzenie - profilaktyka szkolna i badania nad jej skutecznością

C. Sytuacja szkolna uczniów:

- ✓ wyniki w nauce;
- ✓ subiektywna ocena kontaktów z rówieśnikami;
- ✓ nieobecności w szkole i ich przyczyny

D. Sytuacja rodzinna uczniów:

- ✓ cechy społeczno-demograficzne rodziny;
- ✓ subiektywna ocena atmosfery rodzinnej;
- ✓ przekonania prawdopodobnych reakcji rodziców na używanie substancji psychoaktywnych przez młodzież (subiektywne poczucie przyzwolenia ze strony rodziców na sięganie po te substancje);
- ✓ relacje uczniów z rodzicami;

E. Różne aspekty życia osób badanych – między innymi:

- ✓ sposoby spędzania wolnego czasu;
- ✓ ilość pieniędzy do własnej dyspozycji;
- ✓ częstotliwość korzystania z Internetu w czasie wolnym oraz liczba godzin spędzanych w „sieci” , korzystanie z Internetu w godzinach nocnych
- ✓ „przymus” korzystania z Internetu dla poprawy samopoczucia

F. Postawy i przekonania uczniów dotyczące:

- ✓ używania, alkoholu oraz jego wpływu na zachowania i zdrowie,
- ✓ ocena ryzyka związanego z używaniem alkoholu, narkotyków i paleniem papierosów
- ✓ oczekiwania uczniów dotyczące efektów związanych z piciem, paleniem i używaniem narkotyków
- ✓ osób innej narodowości, rasy i religii

II. Opis badania

1. Charakterystyka badania

Projekt badawczy:	Picie alkoholu i używanie narkotyków przez młodzież szkolną na terenie Łodzi
Klient:	Urząd Miasta Łodzi
Autor raportu:	Pracownia Badawczo-Psychologiczna Mirabo
Konsultacja naukowa badań	dr hab. Jacek Pyżalski, profesor Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu

Termin realizacji prac terenowych: maj/czerwiec 2019

Metodologia: badanie ilościowe w formie ankiety audytoryjnej (z zapewnieniem anonimowości)

Długość wywiadu: 40 minut

Próba: 1946 uczniów klas trzecich klas gimnazjów
963 uczniów drugich klas szkół
983 ponadgimnazjalnych (łącznie 100 klas)

Liczba badanych osób: 1946

Analizy statystyczne: SPSS, Excel

2. Cele badania

Podstawowym celem badania jest diagnoza rozpowszechnienia zjawiska **używania substancji psychoaktywnych przez młodzież**. W badaniu pytamy nie tylko o skalę tych doświadczeń, ale również o ich **częstotliwość**, dzięki czemu możliwe jest oszacowanie wielkości populacji młodych ludzi, którzy mają za sobą **pojedyncze eksperymenty** lub **wielokrotne doświadczenia** związane z pićem alkoholu, upijaniem się i używaniem narkotyków.

Ważnym celem projektu jest również poznanie **postaw młodzieży** wobec różnych substancji psychoaktywnych, **ich wiedzy na temat substancji** oraz **ocena poziomu ryzyka** związanego z używaniem poszczególnych środków. Wiedza ta jest niezbędna przy planowaniu i wdrażaniu nowoczesnych strategii oraz programów profilaktycznych.

W badaniu **szczegółowej analizie** poddano czynniki mających wpływ na podaż i popyt na alkohol i narkotyki wśród młodzieży. Analizowano m.in.: **fizyczną dostępność** papierosów, alkoholu i narkotyków (łatwość zakupu), **psychologiczną dostępność**, czyli subiektywne przekonanie o łatwości/trudności zdobycia/kupienia określonej substancji psychoaktywnej, **gotowość do podjęcia prób** (eksperymentów) z narkotykami, a także osobiste **przykre doświadczenia** związane z używaniem alkoholu lub narkotyków i **ocenę rozpowszechnienia** używania alkoholu i narkotyków w grupie rówieśniczej – wśród przyjaciół oraz starszego rodzeństwa badanych nastolatków.

Zgromadzone informacje na temat doświadczeń związanych z pićem alkoholu i używaniem narkotyków zostały zestawione z **odpowiedziami na pytania** dotyczące: jakości relacji z rodzicami i przyjaciółmi, stosowania przemocy lub bycia jej ofiarą. Do ankiety włączono także pytania na temat kontaktów rówieśniczych, co pozwoliło **oszacować wielkość populacji młodzieży**, która czuje się **wykluczona** w swojej grupie rówieśniczej.

3. Metodologia badania

3.1 Przygotowanie próby badawczej

Próbę badawczą wylosowano na podstawie danych o strukturze populacji uczniów szkół znajdujących się na terenie miasta Łodzi. **Losowanie klas przebiegało dwustopniowo.** W pierwszym etapie losowano szkoły uwzględniając wielkość populacji uczniów uczęszczających do każdej ze szkół. Prawdopodobieństwo wylosowania szkoły zależało od udziału uczniów danej szkoły w całości populacji uczniów danego typu klas w całym mieście – im więcej uczniów miała szkoła, tym większe było prawdopodobieństwo znalezienia się tej szkoły w próbie badanych szkół. Po wylosowaniu próby szkół uczestniczących w badaniu ankieterzy dokonywali losowania klas wewnątrz poszczególnych szkół na podstawie przygotowanego algorytmu zapewniającego losowy dobór klasy wewnątrz poszczególnych szkół.

Średni błąd oszacowania kształtował się na poziomie +/- 2,3%. Badanie przeprowadzono na reprezentatywnej próbie losowej uczniów 100 klas.

Ankieta została wypełniona przez 1946 uczniów, **ze zbioru wyeliminowano 9 ankiet.** Zgodnie z przyjętą metodologią podstawą do takiej eliminacji było ponad 50% nieuzasadnionych braków danych w całej ankiecie. **Ostatecznie analizie poddano 1937 ankiet .**

Badane klasy	Liczba badanych uczniów	Odsetek wszystkich badanych
3 klasy gimnazjum	958	49,4%
2 klasy ponadgimnazjalne	979	50,6%
Razem	1937	100%

Tabela 1: Liczba badanych w poszczególnych rocznikach.

3.2. Procedura badawcza

W badaniu zastosowano kwestionariusz składający się z 74 pytań; większość stanowiły pytania zamknięte (z możliwością wyboru jednej lub kilku odpowiedzi zgodnie z instrukcją zawartą w każdym pytaniu). Na początku kwestionariusza zamieszczono metryczkę, w której uczestnicy badania określali swoją płeć i wiek, w dalszej części kwestionariusza charakteryzowali swoją sytuację rodzinną (z kim mieszkają) oraz oceniali sytuację materialną swojej rodziny. Ankietę otwierało pytanie dotyczące form spędzania wolnego czasu przez młodzież oraz częstotliwości, z jaką podejmuje ona różne zajęcia pozaszkolne. Kolejne pytania dotyczyły korzystania z Internetu: liczby godzin poświęcanych na ten cel, przebywania „w sieci” w godzinach nocnych, potrzeby korzystania z Internetu dla poprawienia samopoczucia. W tej części kwestionariusza znalazło się również pytanie o sumę pieniędzy przeznaczanych na gry na automatach w ciągu miesięcy. W dalsze części ankiety zamieszczono bloki pytań dotyczących:

- ✓ rozpowszechnienia używania substancji psychoaktywnych wśród uczniów; znalazły się tu pytania o używanie papierosów, alkoholu, narkotyków, dopalaczy, leków uspokajających i upijanie się w życiu, a także o częstotliwość takich zachowań w ciągu ostatnich 12 miesięcy i 30 dni.
- ✓ funkcjonowania badanych w grupie rówieśniczej: pytania o zachowania agresywne/przemocowe wśród uczniów (w kontekście bycia sprawcą i bycia ofiarą), wsparcie otrzymywane od przyjaciół,
- ✓ zagadnień dotyczących sytuacji rodzinnej badanych m.in. o zasady dotyczące informowania rodziców nt. miejsca przebywania poza domem, spodziewane reakcje rodziców na picie, palenie oraz używanie narkotyków, ocenę kontroli i wsparcia otrzymywanego od rodziców, ocenę relacji z mamą i tatą;

3.2. Procedura badawcza

Uczniowie odpowiadali na pytanie o częstotliwość sięgania po takie narkotyki jak: marihuana i haszysz (konopie), amfetamina, ecstasy, środki wziewne, kokaina, heroina oraz grzyby halucynogenne, a także o to, jak oceniają prawdopodobieństwo, iż po użyciu konopi doświadczyliby różnych pozytywnych i negatywnych skutków (oczekiwania związane z używaniem marihuany i haszyszu). Podobne pytanie zadano uczniom w kontekście picia alkoholu (pozytywne i negatywne oczekiwania).

Uczniów pytano również o wiek inicjacji narkotykowej i nikotynowej, a w przypadku alkoholu o wiek, w którym po raz pierwszy pili piwo, wino oraz wódkę.

W dalszej części kwestionariusz zawierał pytania o negatywne konsekwencje picia i używania narkotyków doświadczane w ostatnich 12 miesiącach. W bloku umieszczono też pytanie o opinię uczniów na temat rozpowszechnienia używania papierosów, alkoholu, narkotyków i dopalaczy oraz upijania się wśród przyjaciół badanych. Pytanie takie zadano również w odniesieniu do picia napojów energetycznych.

Na kolejny blok składały się pytania o dostępność napojów alkoholowych (piwa, wina, wódki) oraz papierosów i przetworów konopi, w ocenie uczniów.

Uczniów zapytano również o stopień ryzyka, jakie podejmują ludzie podejmując różne zachowania związane z alkoholem oraz sięganiem po określone narkotyki.

Pytania kończące ankietę dotyczyły postaw i przekonań dotyczących uprzedzeń rasowych, narodowościowych i religijnych. Analizowano także ich poczucie wykluczenia w środowisku rówieśniczym.

3.2. Procedura badawcza

Realizację badania prowadzili przeszkoleni ankieterzy, którzy za zgodą dyrektorów szkół, po ich uprzednim zawiadomieniu pismem przesłanym przez Zleceniodawcę wchodzili do klas na jedną godzinę lekcyjną. Osoby przeprowadzające badanie wręczały respondentom ankietę i prosiły o jej zwrot bezpośrednio po wypełnieniu, do specjalnie przygotowanej urny.

Średni czas wypełniania ankiety wynosił około 40 minut.

Osoby uczestniczące w badaniu były informowane, iż służy ono poznaniu problemów młodzieży szkolnej będącej uczniami łódzkich szkół, zostały także dokładnie poinformowane, w jaki sposób zaznaczać wybrane przez nich odpowiedzi. Zapewniono im pełną anonimowość.

Ankieter był obecny w klasie przez cały czas badania tj. do momentu oddania wypełnionego kwestionariusza przez wszystkich uczestników.

Badani nie kontaktowali się między sobą podczas wypełniania ankiety i nie mieli możliwości zapoznania się z kwestionariuszem wypełnionym przez inną osobę.

3.3. Weryfikacja wiarygodności i kontrola rzetelności zbioru

W przypadku realizowania badania z użyciem ankiet do samodzielnego wypełniania przez respondentów, często konieczne jest dokonanie wtórnej selekcji kwestionariuszy, w których jakość danych budzi wątpliwości.

W celu otrzymania statystyk najlepiej odzwierciedlających rzeczywistą częstotliwość występowania zjawisk wśród badanych uczniów dokonano kilkietapowej selekcji ankiet. Wykluczanie ankiet ze zbioru lub pomijanie odpowiedzi w niektórych pytaniach miało na celu wykluczenie wpływu na wyniki odpowiedzi respondentów, którzy mogli nieuważnie lub nierzetelnie wypełniać kwestionariusz.

Przed rozpoczęciem analiz statystycznych sprawdzono, czy w zbiorze są ankiety, w których braki danych stanowiły więcej niż 50% odpowiedzi, postępując w tym przypadku zgodnie ze standardami europejskich badań ESPAD.

W celu uniknięcia zniekształcenia wyników będącego efektem wpływu typu szkoły ponadgimnazjalnej na odpowiedzi dane zostały poddane *procesowi ważenia*. Proces ważenia polegał na porównaniu struktury badanej populacji uczniów do próby uczniów odpowiadających w badaniu.

W przypadku różnic (nadreprezentacji lub niedoboru uczniów z poszczególnych typów szkół) pomiędzy rzeczywistą strukturą populacji uczniów w Łodzi a strukturą próby przebadanych uczniów nadawano uczniom należącym do danego typu szkoły ponadgimnazjalnej *wagę* zrównującą udział w strukturze badanej próby do struktury populacji uczniów szkół ponadgimnazjalnych w Łodzi. W procesie ważenia uwzględniono również rozkład płci wśród uczniów klas trzecich gimnazjum oraz uczniów klas drugich szkół ponadgimnazjalnych.

3.3. Weryfikacja wiarygodności i kontrola rzetelności zbioru

Odpowiedzi respondentów zostały sprawdzone pod względem spójności logicznej pomiędzy odpowiedziami. Kryteria badania spójności logicznej zostały oparte na metodologii stosowanej w ogólnoeuropejskich badaniach ESPAD.

Proces selekcji danych podzielono na dwa etapy: w pierwszym etapie wyselekcjonowano ankiety, w których znajdowało się wiele niespójności logicznych pomiędzy odpowiedziami dotyczącymi używania tych samych substancji; w drugim etapie wyselekcjonowano odpowiedzi respondentów mających skłonność do deklarowania potencjalnie zawyżonego poziomu konsumpcji narkotyków.

W celu wyeliminowania w analizach uczniów, którzy wielokrotnie udzielali wewnętrznie sprzecznych odpowiedzi, dokonano szczegółowej analizy wzorów odpowiedzi respondentów. W wyniku przeprowadzonych analiz wytypowano grupę respondentów udzielających niespójnych logicznie odpowiedzi w trzech różnych częściach ankiety:

1. niespójności w pytaniach dotyczących palenia tytoniu oraz picia alkoholu (grupy pytań dotyczących spożycia alkoholu) np respondent twierdzi, że nie pił alkoholu w ciągu ostatnich 12 miesięcy, a następnie zaznacza, że pił 3-5 razy w ciągu ostatnich 30 dni
2. niespójności w pytaniach dotyczących używania amfetaminy, ecstasy lub substancji wziewnych;
3. niespójności w deklaracjach dot. używania marihuany, wieku inicjacji narkotykowej oraz inicjacji związanej z używaniem leków uspokajających lub nasennych, np respondent twierdzi, że nigdy nie używał żadnego z narkotyków, a następnie zaznacza, że po raz pierwszy używał amfetaminy w wieku x lat.

W wyniku przeprowadzonych analiz statystycznych, nie poddawano analizie odpowiedzi tych respondentów, którzy wykazali się wysokim poziomem niespójności (w co najmniej dwóch spośród trzech części ankiety).

3.4. Analiza danych

Z analiz wyłączono także odpowiedzi dotyczące używania narkotyków tych badanych, którzy zaznaczyli, iż używali takiej substancji jak: relevin, to jest środka, który w rzeczywistości nie istnieje.

Zebrane dane zostały zakodowane, utworzono bazę komputerową pozwalającą na dokonywanie zarówno prostych jak i zaawansowanych analiz statystycznych. W pierwszym etapie przeprowadzono analizę danych pozwalającą na poznanie rozkładów procentowych odpowiedzi na poszczególne pytania ankiety (frekwencje). Dalszym krokiem było grupowanie odpowiedzi na kilka pytań i tworzenie wskaźników zmiennych w oparciu o sumę punktów wyliczoną na podstawie odpowiedzi na poszczególne pytania.

Analiza statystyczna pokazała, że odpowiedzi na pewne grupy pytań charakteryzuje wysoka spójność, dlatego możliwe było utworzenie zmiennych: nasilenie używania substancji wśród uczniów, nasilenie agresji i przemocy rówieśniczej, ocena rozpowszechnienia używania substancji w klasie, nasilenie oczekiwań dotyczących picia alkoholu oraz używania alkoholu i narkotyków.

Wszystkie utworzone zmienne charakteryzują się wysoką rzetelnością (Alfa Cronbacha równa co najmniej 0,7 po zaokrągleniu do części dziesiątych), co oznacza, że każda ze stworzonych skal jest jednorodna i mierzy jedną właściwość.

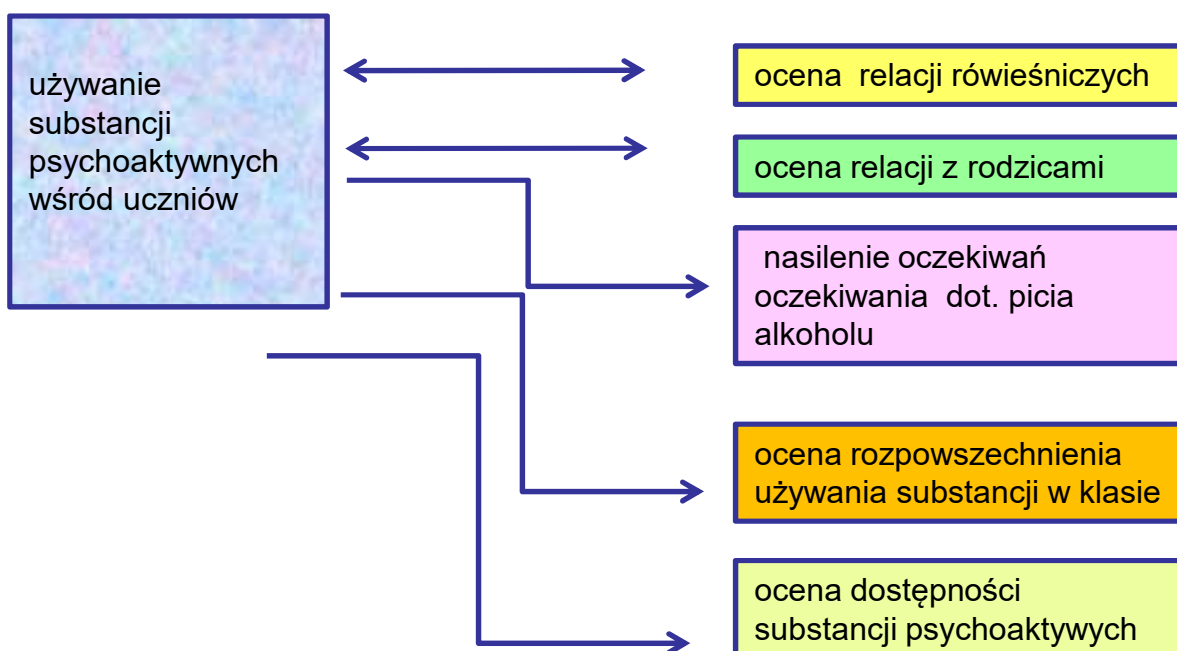
Oto przykładowy opis tworzenia zmiennych: utworzono zmienną pn. Nasilenie używania substancji psychoaktywnych. Zsumowano punkty na podstawie odpowiedzi na poszczególne pytania (pozycje skali) i określono średnią - M oraz odchylenie standardowe - SD.

W taki sam sposób budowano inne zmienne opisane w raporcie.

3.4. Analiza danych

Analizie poddano związki pomiędzy nasileniem używania substancji psychoaktywnych wśród uczniów a różnymi obszarami funkcjonowania psychospołecznego uczniów wg schematu:

Wyniki wspomnianych analiz zostały przedstawione w rozdziale Suplement-„Analizy dodatkowe”, niniejszego raportu. **W Raporcie dokonano także porównania wyników badania z wynikami z roku 2007, 2011 i 2015.**

3.4. Analiza danych

W opisie wykresów i tabel przedstawiających wyniki badania stosowano następujące symbole:

- **3G** - klasy trzecie gimnazjum (15-16 lat)
- **2 PG** – klasy drugie ponadgimnazjalne (17-18 lat)
- **G** - gimnazjum, **PG** – szkoła ponadgimnazjalne (liceum, technikum, szkoła zawodowa)
- **p<0,001; p<0,01, p<0,05** – różnica istotna statystycznie na poziomie 0,001; 0,01; 0,05.
- **n.i.**- różnica nieistotna statystycznie
- **CHI²**- wynik testu Chi kwadrat – do oceny istotności różnic (ew. test Fischera)
- **ANOVA**- jednoczynnikowa analiza wariancji – do oceny istotności różnic
- **N** - podstawa procentowania - może zmieniać się w każdym z roczników w zależności od liczby uczniów, którzy udzielili odpowiedzi na określone pytanie (pomijano braki oraz tzw. systemowe braki danych).

Analizując kolejne wykresy warto każdorazowo zwracać uwagę na podstawy procentowania.

III. Prezentacja wyników

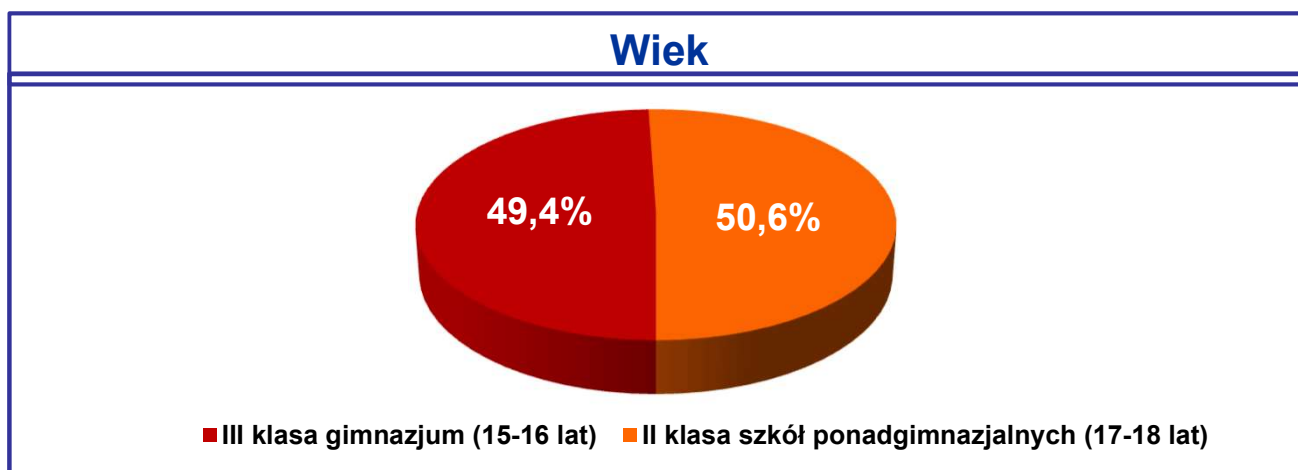

1. Charakterystyka badanych

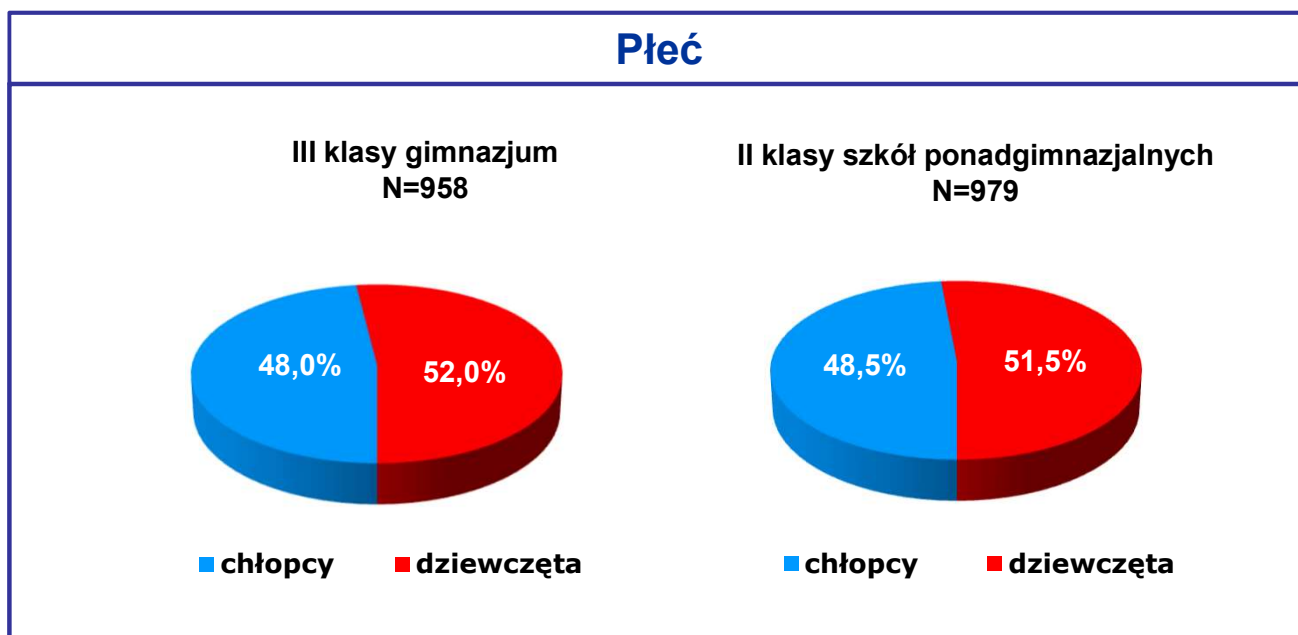
1.1 Wiek i płeć

W przeprowadzonym badaniu wzięło udział 1319 uczniów. Analizie poddano dane uzyskane od 546 uczniów z klas trzecich gimnazjum i 771 z klas drugich szkół ponadgimnazjalnych. Po zważeniu liczebności wynosiły 546 w III klasach gimnazjalnych oraz 766 w II klasach szkół ponadgimnazjalnych. W klasach trzecich gimnazjum chłopcy stanowili 50,5%, zaś w przypadku klas drugich szkół ponadgimnazjalnych – 50,1%. Po zważeniu odsetki te wynosiły odpowiednio: 52% oraz 52,2%.

W prezentowanych dalej wynikach, braki danych były usuwane dla każdej zmiennej oddzielnie.

Wykres 1: Wiek badanych.

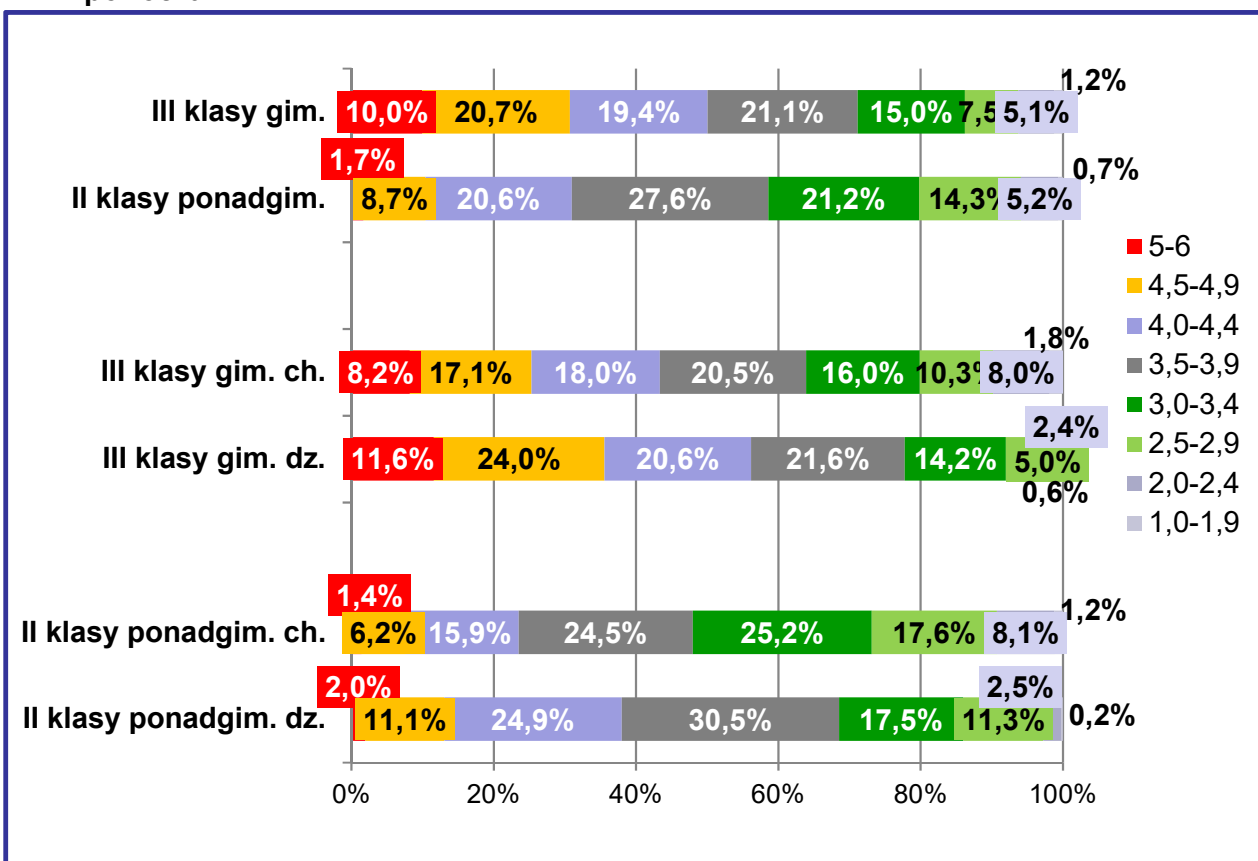
Wykres 2: Płeć badanych.

1.2 Wyniki w nauce

Lepsze oceny są częściej udziałem młodszych uczniów: ponad połowa uczniów (50,1%) z trzecich klas gimnazjów miało w ostatnim półroczu średnią ocen 4,0 lub wyższą. W przypadku uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych analogiczny odsetek kształtował się na poziomie 31%. W porównaniu do roku 2015 wyraźnie widać tendencję wzrostową - wtedy odsetki układały się odpowiednio: 40,5% i 24,4%. Analizując poszczególne grupy wiekowe można zauważyć, iż dziewczęta uczą się lepiej niż chłopcy. W przypadku uczniów trzecich klas gimnazjów średnią ocen 4,0 lub wyższą uzyskało 56,2% dziewcząt, podczas gdy wśród chłopców było to 43,3%. W przypadku uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych średnią ocen 4,0 lub wyższą uzyskało około 38% dziewcząt (31,2% w roku 2015) oraz 23,5% w populacji chłopców (4 lata temu - 17,9%). W obydwu typach szkół chłopcy częściej niż dziewczęta otrzymywali gorsze oceny.

Średnia ocen

W którym przedziale mieści się średnia Twoich ocen na koniec ostatniego półrocza?

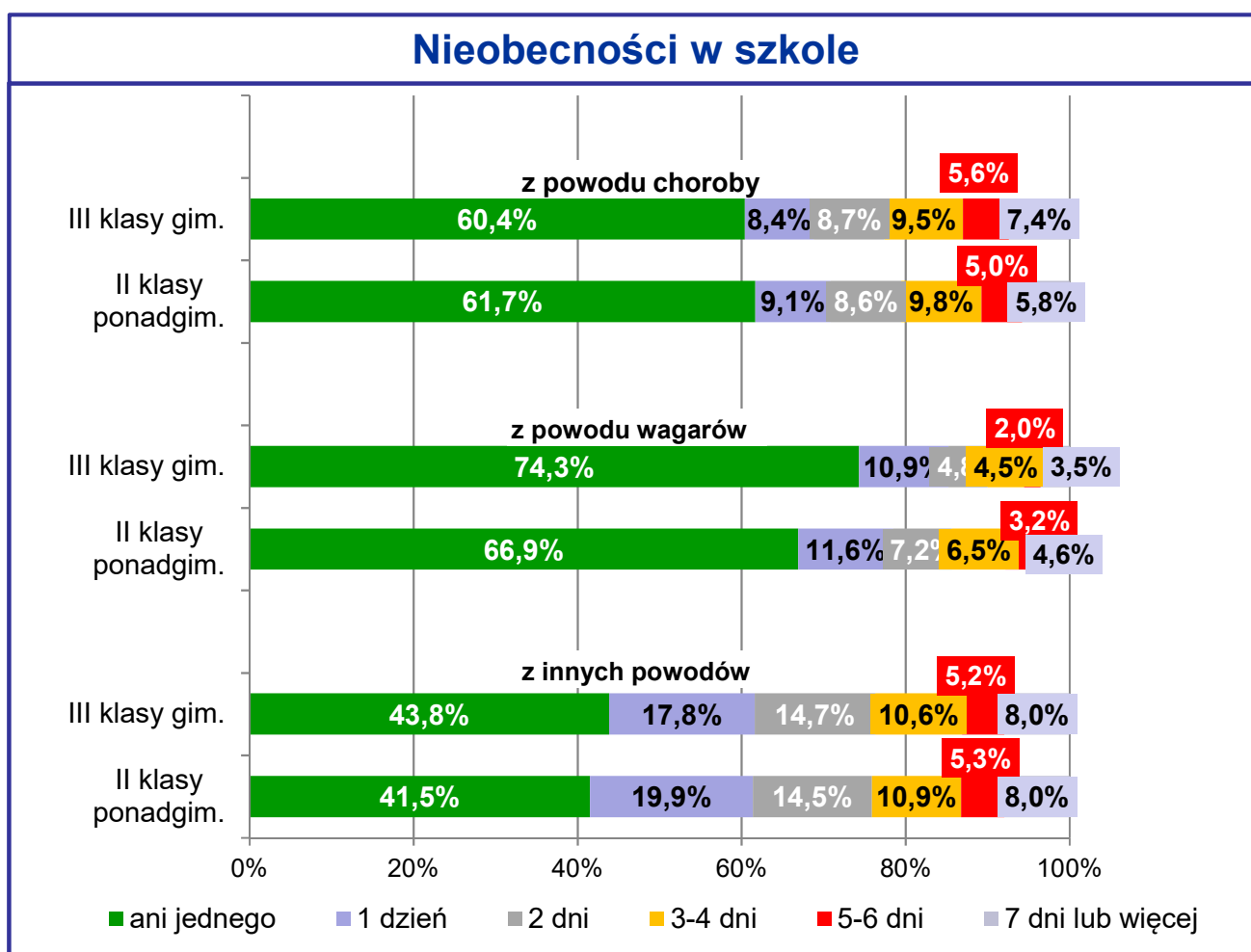

Wykres 3: Wyniki w nauce – klasy III gimnazjum i klasy II szkół ponadgimnazjalnych.

	N
III kl. gim.	937
II kl. ponadgim.	968
III kl. gim. chłopcy	447
III kl. gim. dziewczęta	490
II kl. ponadgim. chłopcy	467
II kl. ponadgim. dziewczęta	500

1.3 Nieobecności w szkole

W ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem, z powodu choroby co najmniej 3 dni zajęć opuścił co piąty uczeń trzecich klas gimnazjum oraz drugich klas szkół ponadgimnazjalnych - 22,5% i 20,6%. **Wagary były częstszym zjawiskiem wśród starszych uczniów**, przynajmniej 3 dni z tego powodu opuściło 14,3% uczniów, podczas gdy w gimnazjum odsetek ten wyniósł 10%. W analizowanym okresie z innych powodów minimum 3 dni zajęć szkolnych opuścił średnio prawie co czwarty uczeń drugiej klasy szkoły ponadgimnazjalnej i trzeciej klasy gimnazjum – 24,2% i 23,8%. Zestawiając te dane z wynikami wcześniejszego badania z roku 2015 należy stwierdzić, że wyniki w tym zakresie nie uległy zmianie.

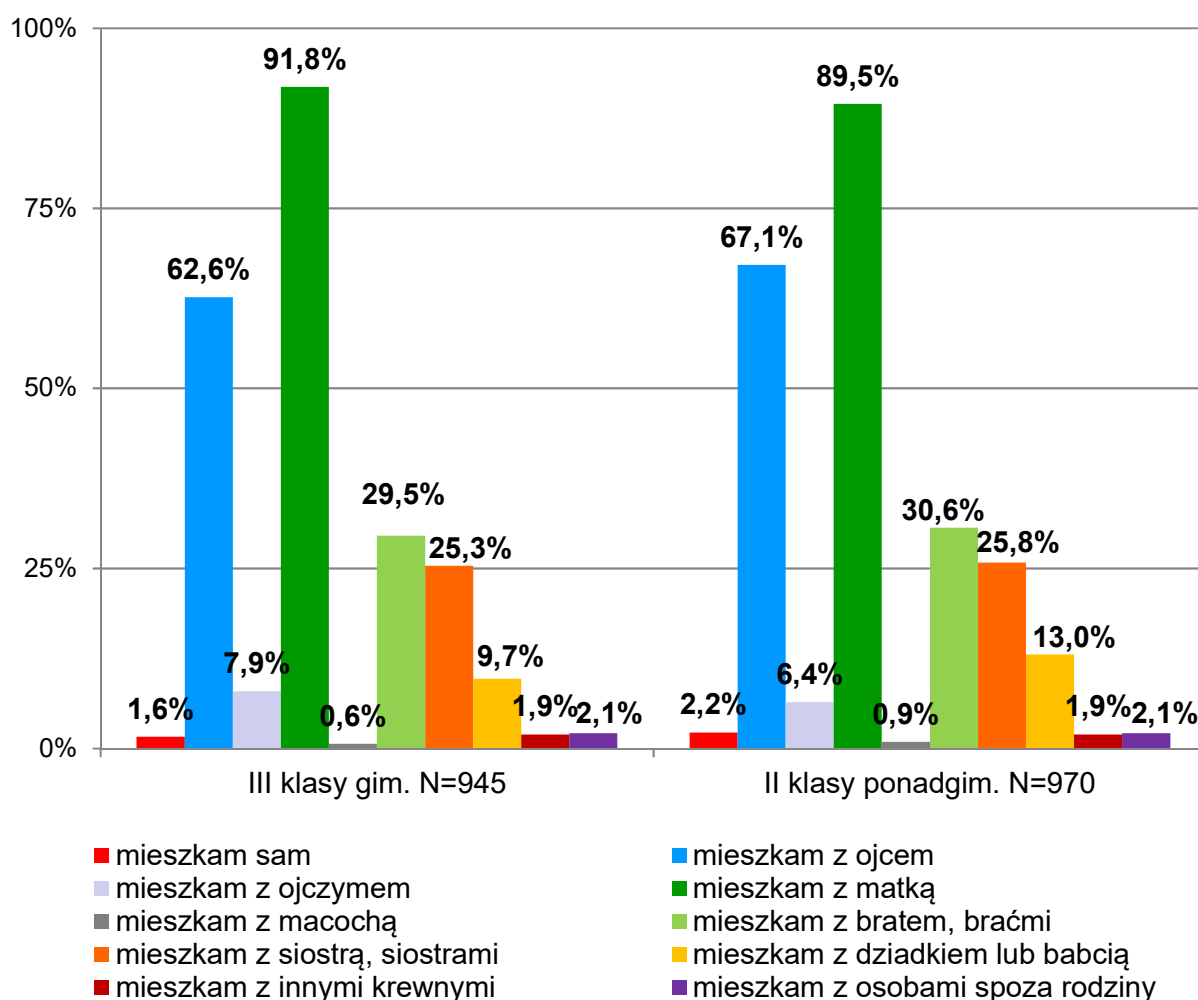
Wykres 4: Nieobecności w szkole.

	N
III kl. gim.	943
II kl. ponadgim.	975

1.4 Rodziny badanych

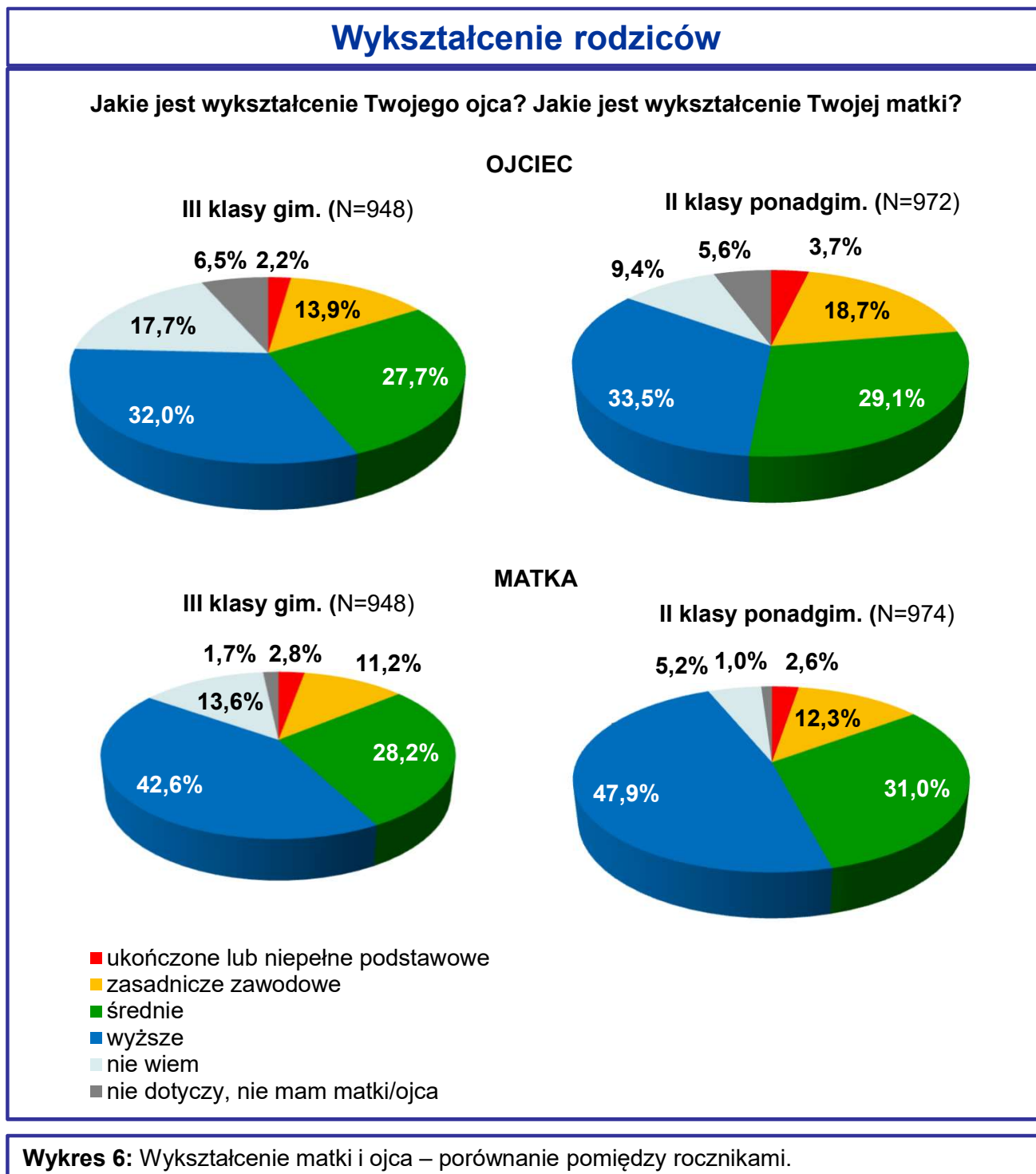
Analizując odpowiedzi gimnazjalistów możemy stwierdzić, iż 91,8% spośród nich mieszkało razem z matką, a 62,6% z ojcem. W przypadku uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych odsetek mieszkających z matką wynosi 89,5% w 2019 (86% w 2015 roku), a mieszkających z ojcem 67,1% i (65,6% w 2015 roku). Z ojczymem mieszkało 7,9% badanych uczniów gimnazjum oraz 6,4% uczniów klas ponadgimnazjalnych. Mieszkanie z macochą zadeklarowało 0,9% badanych z klas drugich szkół PG, w gimnazjach odnotowano 0,6%. Wyniki te nie różnią się istotnie od rezultatów odnotowanych w badaniu w 2015 r. Mieszkanie z osobami spoza rodziny wskazało 2,1% gimnazjalistów i taki sam odsetek - 2,1% uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych.

Osoby, z którymi mieszka respondent

Wykres 5: Odsetki uczniów, którzy wskazali, że mieszkają z wymienionymi osobami. UWAGA: odsetki nie sumują się do 100%, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną kategorię z listy.

1.5 Wykształcenie rodziców

1.5 Wykształcenie rodziców

Jak wynika z deklaracji badanej młodzieży, zarówno rodzice gimnazjalistów, jak i rodzice uczniów szkół ponadgimnazjalnych najczęściej posiadali wykształcenie wyższe (od 32% - ojcowie uczniów gimnazjów do 47,9% – matki uczniów szkół ponadgimnazjalnych). Wśród gimnazjalistów 42,6% zadeklarowało, że wyższe wykształcenie ma ich matka. Wśród uczniów klas drugich szkół ponadgimnazjalnych odsetki te wyniosły odpowiednio: 33,5% dla ojców i 47,9% dla matek.

Wykształcenie zawodowe – jak wynika z deklaracji uczniów – posiadało 13,9% ojców oraz 11,2% matek uczniów gimnazjów. Wśród starszej badanej młodzieży (tj. uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych) odsetki ojców z wykształceniem zawodowym były nieco wyższe niż w przypadku uczniów gimnazjów – 18,7%. Z kolei wykształcenie zawodowe wśród matek badanych uczniów – w obu badanych frakcjach – było na podobnym poziomie.

Wykształcenie podstawowe rodziców zadeklarowały bardzo niskie odsetki badanych. Wśród gimnazjalistów 2,2% stwierdziło, iż takie wykształcenie ma ich ojciec, a 2,8%, że matka. W grupie uczniów szkół ponadgimnazjalnych odsetki te wynosiły w przypadku ojców: 3,7%, a w przypadku matek – 2,6%.

Na uwagę zasługuje grupa uczniów, która nie była zorientowana, jakie wykształcenie posiadają ich rodzice - w grupie młodszych uczniów 17,7% nie wiedziało jakie wykształcenie ma ich ojciec, a 13,6% jakie wykształcenia ma matka. W przypadku uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych odnotowano nieco niższe odsetki badanych, którzy nie znali wykształcenia swoich rodziców – ojca: 9,4% oraz matki: 5,2%. W poprzednim badaniu zrealizowanym w 2015 r. odnotowano podobne wyniki.

Brak wiedzy o wykształceniu rodziców może wynikać z braku kontaktów z rodzicem, możliwe również, że kwestia wykształcenia nie była dla tej części badanych przedmiotem rozmów z rodzicami np. przy okazji formułowania własnych planów związanych z edukacją. Możliwe, że z innych powodów część młodzieży nie chciała wypowiadać się na ten temat.

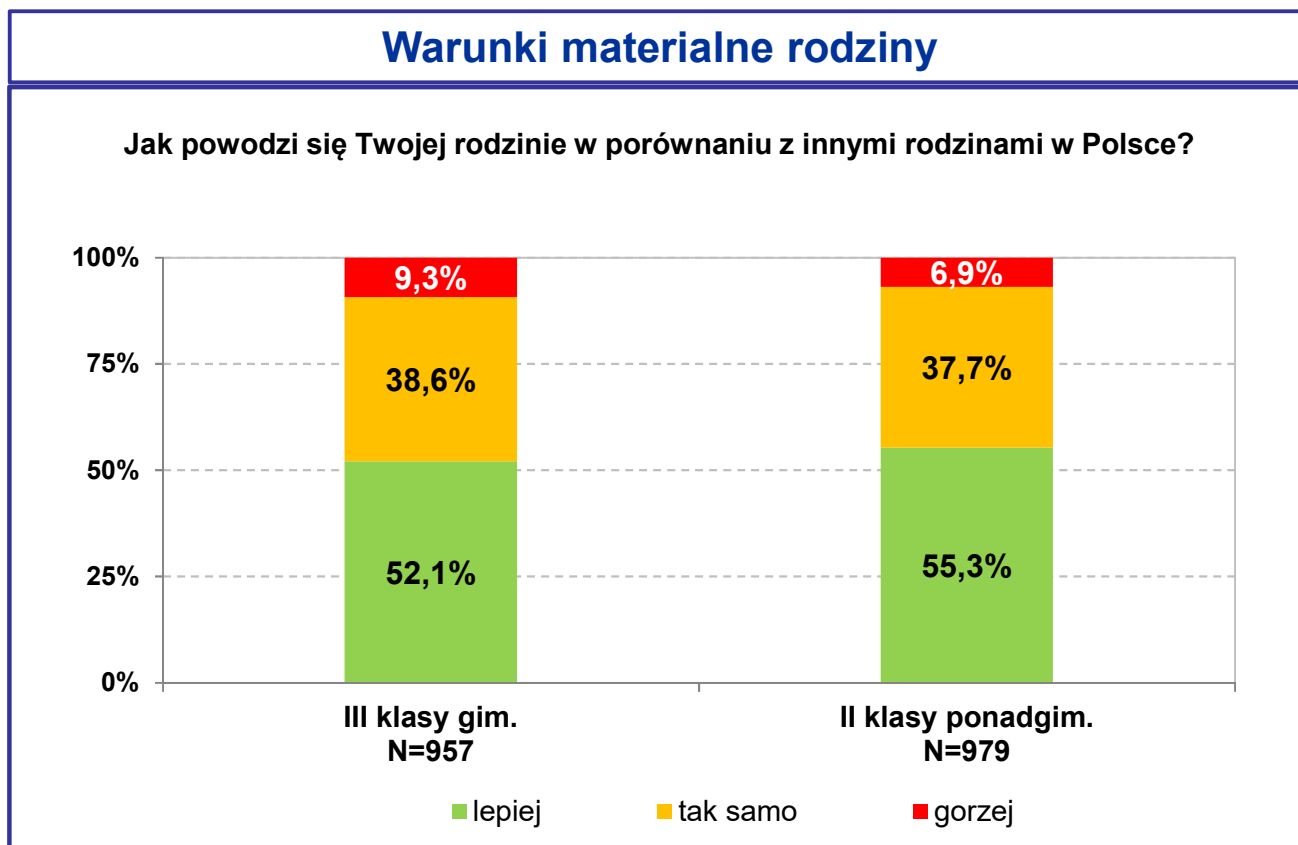

1.6 Warunki materialne rodziny

Badani dość dobrze oceniali warunki finansowe swoich rodzin. Średnio co jedenasty badany uczeń gimnazjum (9,3%) stwierdził, iż warunki materialne w jego rodzinie są gorsze w porównaniu z innymi rodzinami w Polsce. W grupie uczniów szkół ponadgimnazjalnych podobnego zdania było 6,9% badanych uczniów. W porównaniu z danym sprzed czterech lat widać lekką poprawę w tym zakresie w starszej frakcji badanej młodzieży – w 2015 r. podobną opinię wyraził co dziesiąty badany uczeń drugiej klasy ponadgimnazjalnej (10,5%) i niemal identyczny odsetek gimnazjalistów – 9,5%.

Z drugiej strony, przekonanie, iż własnej rodzinie powodzi się lepiej w porównaniu z innymi rodzinami w Polsce wyraziła ponad połowa uczniów z obu badanych grup – 52,1% gimnazjalistów oraz 55,3% uczniów z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych. W 2015 roku jako lepszą swoją sytuację uznało 50,2% uczniów gimnazjów oraz istotnie mniej niż w 2019 r. uczniów ze szkół ponadgimnazjalnych – 48,6%.

Prawie dwie piąte badanych gimnazjalistów oraz uczniów szkół ponadgimnazjalnych było zdania, że ich rodzinie powodzi się podobnie jak innym – 38,6 i 37,7%. Oceny te można interpretować zarówno pozytywnie (równie dobrze), jak i negatywnie (równie źle).

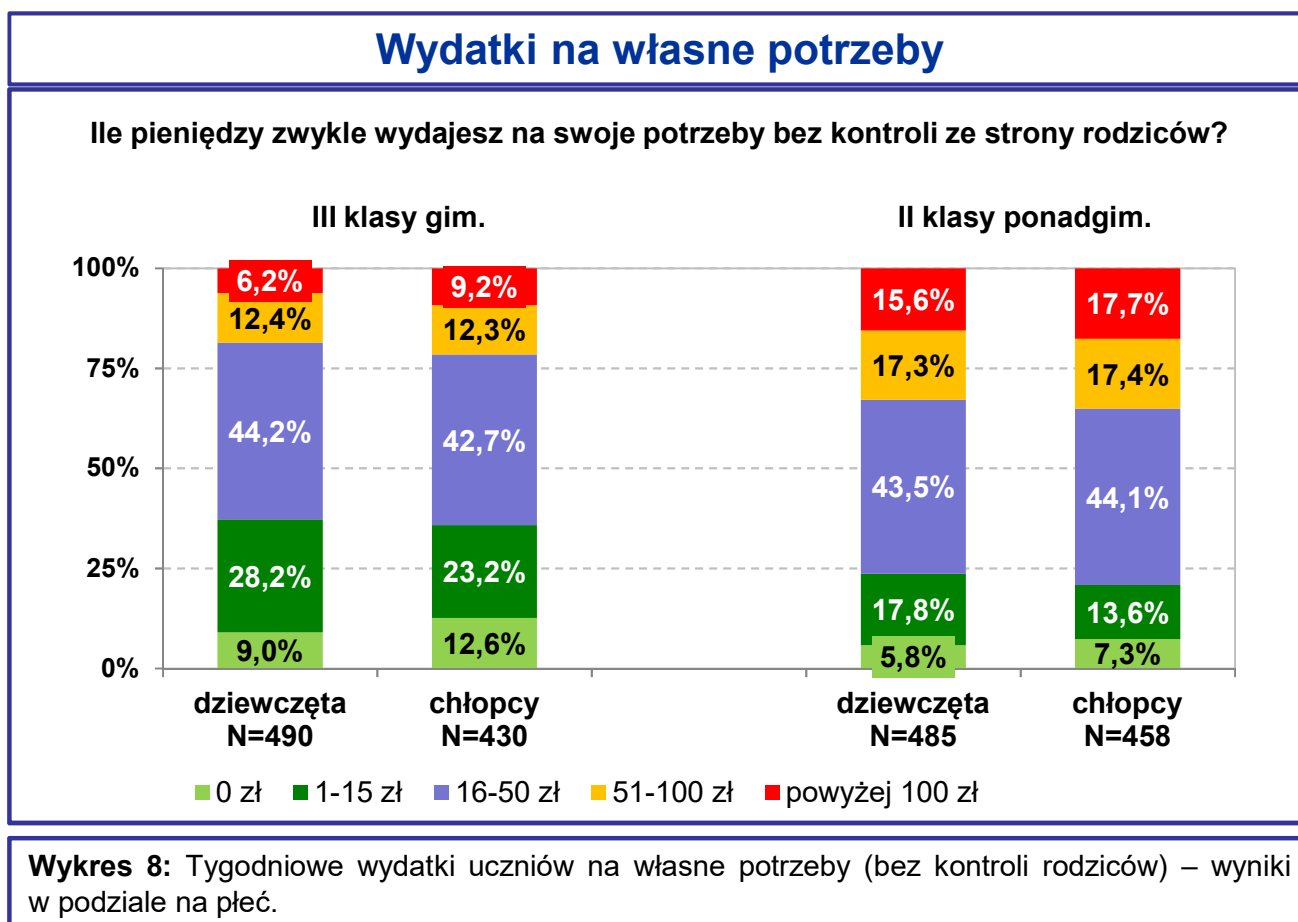

Wykres 7: Ocena sytuacji materialnej rodziny – porównanie pomiędzy rocznikami.

1.7 Wydatki na własne potrzeby

Wydatki uczniów przeznaczane na własne potrzeby rosną wraz z wiekiem badanych osób. Tygodniowe wydatki powyżej 100 zł zadeklarowało 6,2% uczennic i 9,2% uczniów z trzecich klas gimnazjum. W grupie starszych uczniów wydatki na poziomie powyżej 100 zł tygodniowo wskazało już 15,6% uczennic i 17,7% uczniów. **Oznacza to, że co szósty uczeń z tej frakcji wiekowej na swoje potrzeby wydawał bez kontroli rodziców ponad 400 zł miesięcznie. W porównaniu z danymi z 2015 roku widać prawie dwukrotny wzrost odsetka dziewcząt w wieku 17-18 lat, które wydają taką sumę pieniędzy (8% w 2015 roku).** Ponad połowa uczniów gimnazjów - 56,6% uczennic i 55% uczniów (47,7% i 50,3% w 2015 roku) stwierdziło, że ich – niekontrolowane przez rodziców - tygodniowe wydatki na własne potrzeby wynoszą od 16 do 100 zł. W przypadku starszych badanych wydatki na poziomie 16-100 zł zadeklarowało już 60,8% dziewcząt i 61,5% chłopców. Dane te są niemal identyczne, jak w poprzednim badaniu z 2015 r. (dziewczeta - 59,1% i chłopcy - 60,3%)

Tygodniowe wydatki rzędu 15 zł lub niższe zadeklarował średnio co trzeci uczeń trzecich klas gimnazjum (37,2% dziewcząt i 35,8% chłopców). W starszej grupie wiekowej podobne wydatki potwierdził co piąty chłopak (20,9%) i co czwarta badana dziewczyna (23,6%).

2. Jak wypoczywają nastolatki w Łodzi

2.1 Częstotliwość korzystania z różnych form spędzania wolnego czasu

Badanie pozwoliło poznać preferencje uczniów w zakresie sposobów spędzania wolnego czasu. Respondenci deklarowali jak często poświęcają swój wolny czas różnym „przyjemnościom” czy hobby: aktywnemu uprawianiu sportu, czytaniu książek, wieczornemu wychodzeniu z przyjaciółmi, wychodzeniu ze znajomymi do centrum handlowego, używaniu Internetu dla przyjemności czy też graniu na komputerze lub automatach do gier.

Pośród różnych sposobów spędzania wolnego czasu zdecydowanie najbardziej popularnym było **używanie internetu dla przyjemności** (wykres 9A), **następnie aktywne uprawianie sportu** (wykres 9B), **udział w pozalekcyjnych zajęciach sportowych** (wykres 9C), uprawianie hobby (wykres 9F) oraz granie na komputerze. (wykres 9K). Najrzadszym sposobem spędzania wolnego czasu było granie w konkursach sms-owych (wykres 9J), na automatach do gier (wykres 9I) oraz gra w lotto (wykres 9H).

W przypadku wielu z analizowanych sposobów wykorzystywania wolnego czasu odnotowano różnice ze względu na płeć i wiek uczniów:

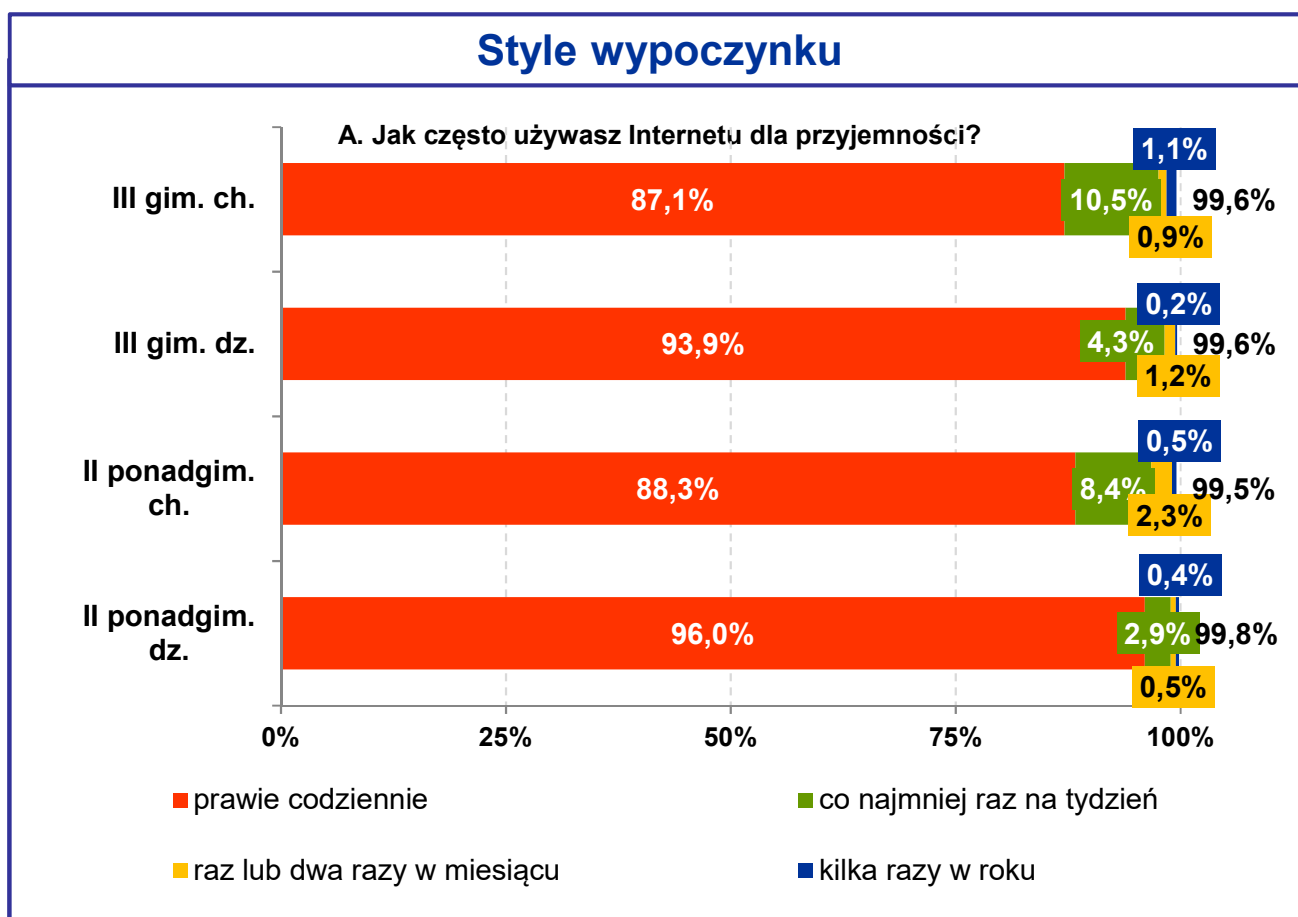
- ✓ **Chłopcy częściej niż dziewczęta grają w gry komputerowe** (wykres 9K): prawie codziennie grała ponad połowa młodszych uczniów (51,4%) i czterech na dziesięciu starszych uczniów (40,9%) – wyniki te są zbliżone do rezultatów badań w 2015 r. (57,2% i 42,2%). Wśród dziewcząt odsetki te wyniosły odpowiednio 8,9% dla uczennic trzecich klas gimnazjum i 6,1% dla uczennic w drugich klasach szkół ponadgimnazjalnych (PG). **Badanie pokazało, że – w porównaniu z młodszymi uczniami - częstotliwość grania na komputerze była mniejsza wśród starszej młodzieży.**
- ✓ **Chłopcy częściej niż dziewczęta aktywnie uprawiają sport** (wykres 9B): prawie codziennie w ten sposób spędza czas wolny ponad 2/5 chłopców w gimnazjach (42,6%) i co trzeci chłopak z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych (36,7%). Wśród dziewcząt odsetki te wyniosły odpowiednio 27,8% i 20,9%. Niepokojącym wydaje się być fakt spadku aktywności fizycznej wśród młodzieży gimnazjalnej w ciągu ostatnich 4 lat. W poprzednim badaniu w 2015 r. w klasach gimnazjalnych odsetek aktywnie uprawiających sport wynosił – w grupie chłopców 51% a wśród dziewcząt 32%. W klasach starszych nie odnotowano istotnych różnic w stosunku do rezultatów wcześniejszych badań. Natomiast **udział w pozalekcyjnych zajęciach sportowych** (wykres 9C) zadeklarowało 30,2% młodszych i 21,7% starszych chłopców ze szkół PG. Wśród dziewcząt odsetki te wyniosły odpowiednio: 28,3% i 17,7%. W porównaniu do wyników badań z 2015 r. **we wszystkich badanych grupach uczniów odnotowano zdecydowany ponad 2-krotny spadek odsetka respondentów uczestniczących w pozalekcyjnych zajęciach sportowych** (w 2015 r. uczestniczyło w takich zajęciach – 62,7% chłopców i 43,6% dziewcząt z gimnazjów oraz 46,9% chłopców i 36% dziewcząt ze szkół PG).
- ✓ Odsetki poświęcających prawie codziennie czas na **własne hobby** (wykres 9F) wśród dziewcząt i chłopców w klasach 3 G wyniosły odpowiednio: 29,6% i 37,2%. W drugich klasach szkół PG odsetki chłopców i dziewcząt zajmujących się niemal codziennie lub codziennie swoim hobby są zróżnicowane: odpowiednio 36,1% chłopców i 25,3% dziewcząt. Widać tutaj wyraźnie mniejszy udział badanych dziewcząt. Przytoczone wyniki są zbliżone do wyników uzyskanych w poprzednim badaniu w 2015 r.

2.1 Częstotliwość korzystania z różnych form spędzania wolnego czasu

- **Czytanie książek dla przyjemności** (wykres 9D) w czasie wolnym znacznie częściej deklarowały dziewczęta. Prawie codziennie w ten sposób czas wolny spędzała co szósta uczennica (17,3%) i tylko 4,9% chłopców uczących się w gimnazjum. W grupie dziewcząt odsetki te spadły – w stosunku do poprzednich badań z 2015 r. o ponad ¼. (wtedy wynosiły odpowiednio: 23,8% u dziewcząt i 5,3% wśród chłopców). W populacji uczniów drugich klasach szkół ponadgimnazjalnych (PG) prawie codziennie czyta 17% dziewcząt i o połowę mniej chłopców - tylko 8,4%. W tym przypadku nie odnotowano znaczącej zmiany w porównaniu do wyników z roku 2015. **Wieczne wyjścia z przyjaciółmi** (wykres 9E) są popularnym sposobem wypoczyniania wśród badanej młodzieży. W taki sposób prawie codziennie czas wolny spędza prawie co siódmy gimnazjalista - 14% chłopców i 15,2% dziewcząt. W klasach ponadgimnazjalnych nieco wyższy odsetek odnotowano tylko wśród chłopców – 18,9%. Sytuacja kształtowała się podobnie w 2015 roku.
- Popularnym sposobem spędzania wolnego czasu było także **wychodzenie ze znajomymi do centrum handlowego, chodzenie po parku, ulicach dla przyjemności** (wykres 9G). Taki styl wypoczynku prawie codziennie deklarował średnio co piąty badany uczeń - w klasach 3 gimnazjum 20,5% chłopców i 22,7% dziewcząt. W szkołach ponadgimnazjalnych odpowiednio: 21,5% i 18,6%. Również w tym przypadku nie odnotowano istotnych zmian w stosunku do wyników poprzednich badań z 2015 r.
- Dziewczęta z obydwu grup wiekowych częściej od chłopców angażowały się w **działania społeczne jako wolontariuszki** (wykres 9L). W przypadku trzecich klas gimnazjum przynajmniej kilka razy w roku poświęcało swój czas na ten cel 78,3% dziewcząt i co drugi chłopak - 51,7% chłopców. W przypadku szkół PG odsetki te wyniosły odpowiednio 72% wśród dziewcząt i 51,1% wśród chłopców (cztery lata wcześniej 45,8% wśród chłopców oraz 65,6% wśród dziewcząt). Aktywny udział w **zadaniach realizowanych przez drużynę harcerską** (wykres 9M) był popularny zarówno wśród dziewcząt, jak i chłopców. Odsetek dziewcząt z III klas gimnazjum zaangażowanych w tego typu zajęcia był 2-krotnie wyższy niż w starszej grupie dziewcząt ze szkół PG (odpowiednio: 20,7% i 9,4%). W grupie chłopców nie odnotowano takich różnicowań. W ostatnim roku w działaniach harcerskich uczestniczył co szósty uczeń gimnazjum (15,8%) i co ósmy ze szkoły PG (13,3%).
- **Gra w lotto** (wykres 9H) była częściej wskazywana jako aktywność podejmowana w czasie wolnym przez chłopców. W trzecich klasach gimnazjum co piąty chłopak (20,5%) i co siódma dziewczyna (13,8%) przynajmniej kilka razy w roku w wolnym czasie grali w lotto (jako osoby niepełnoletnie robili to wbrew obowiązującemu prawu prawu). Cztery lata wcześniej analogiczne odsetki były wyraźnie wyższe i wynosiły odpowiednio 29,3% i 25,3%. W grupie uczniów II klas PG granie w lotto deklarowało: 23,2% chłopców i 17,3% uczennic. W 2015 roku odsetki te były istotnie wyższe: 36,4% i 32,4%. Popularność tej formy spędzania wolnego czasu wśród młodzieży w okresie ostatnich 4 lat wyraźnie zmalała.
- **W badaniu z roku 2019 po raz pierwszy zapytano uczniów o to, czy i z jaką częstotliwością w wolnym czasie grają w Internecie w zakładach, w których można wygrywać pieniądze.** Zdecydowanie częściej wskazywali taką aktywność chłopcy: 22,9% w klasach 3 klasach gimnazjum i 23,4% w drugich klasach szkół PG. Wśród dziewcząt odpowiednio: 4,9% i 2,3%.

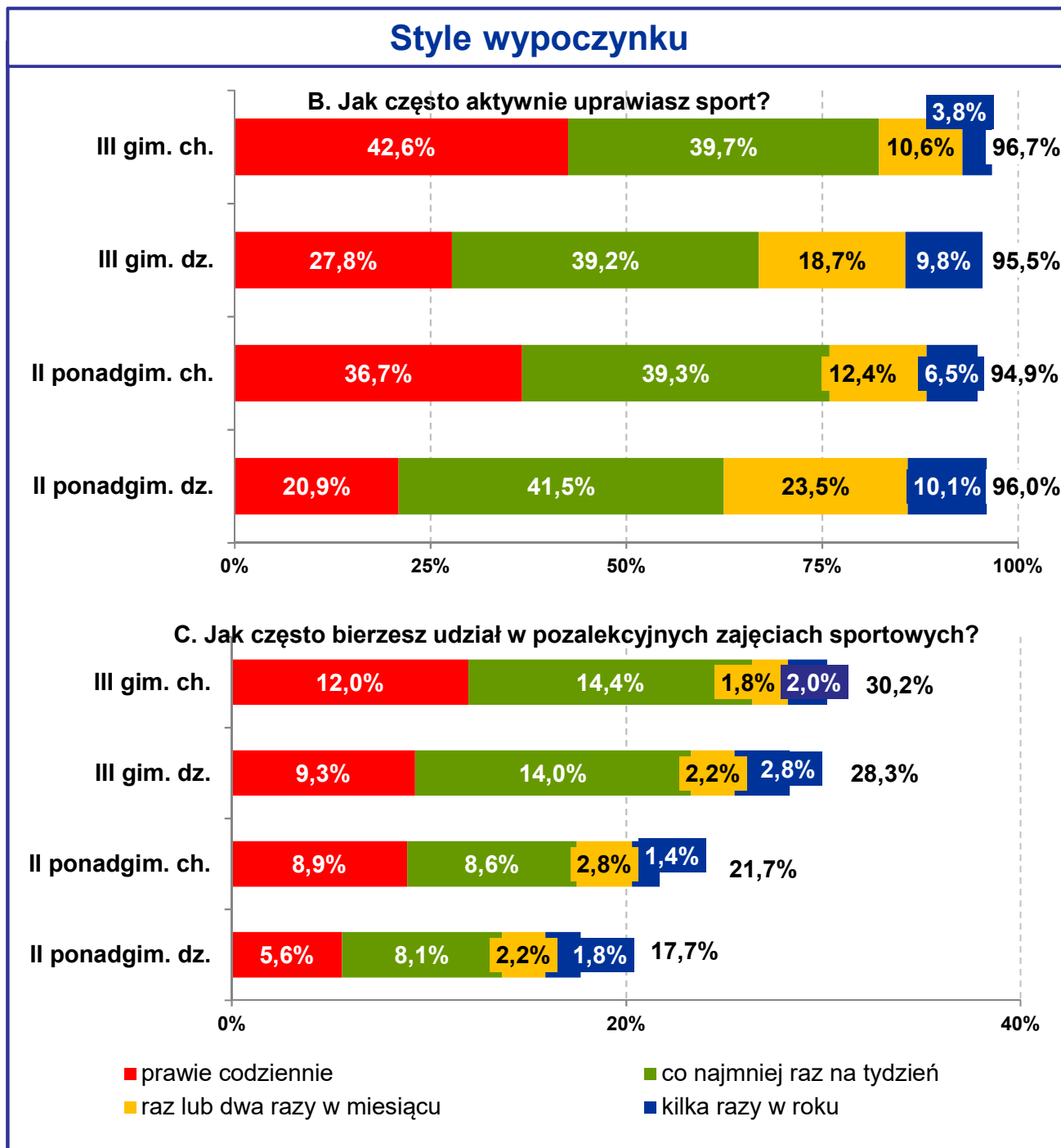
2.1 Częstotliwość korzystania z różnych form spędzania wolnego czasu

- **Używanie Internetu dla przyjemności** zadeklarowali niemal wszyscy badani uczniowie. Większość z nich w ten sposób spędza wolny czas prawie codziennie (od 87,1% wśród chłopców z trzecich klas gimnazjum do 96% wśród dziewcząt z drugich klas szkół PG).
- Wyniki te oznaczają, że internet jest niezwykle ważną częścią codziennego życia młodych ludzi. Może on być źródłem wartościowej wiedzy i cennych informacji, ale także źródłem wielu różnych zagrożeń (przemoc, agresja, ryzykowne zachowania seksualne), czasami prowadzących do poważnych zaburzeń, w tym uzależnienia (tzw. zespół uzależnienia od Internetu).

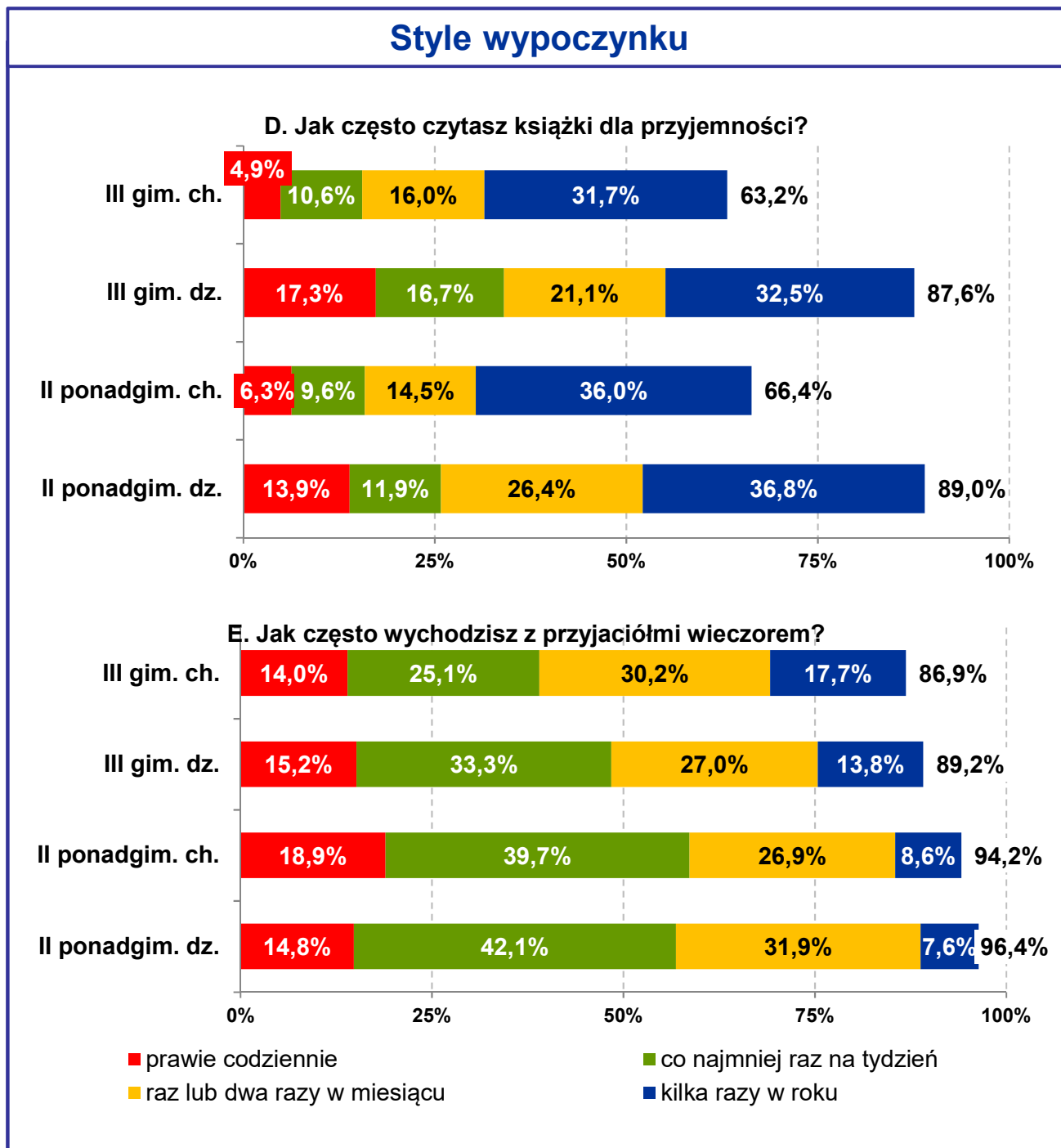
Wykres 9 A: Częstotliwość podejmowania różnych form aktywności w czasie wolnym – używanie Internetu dla przyjemności.

2.1 Częstotliwość korzystania z różnych form spędzania wolnego czasu

Wykres 9 B i C: Częstotliwość podejmowania różnych form aktywności w czasie wolnym – aktywne uprawianie sportu, udział w pozalekcyjnych zajęciach sportowych.

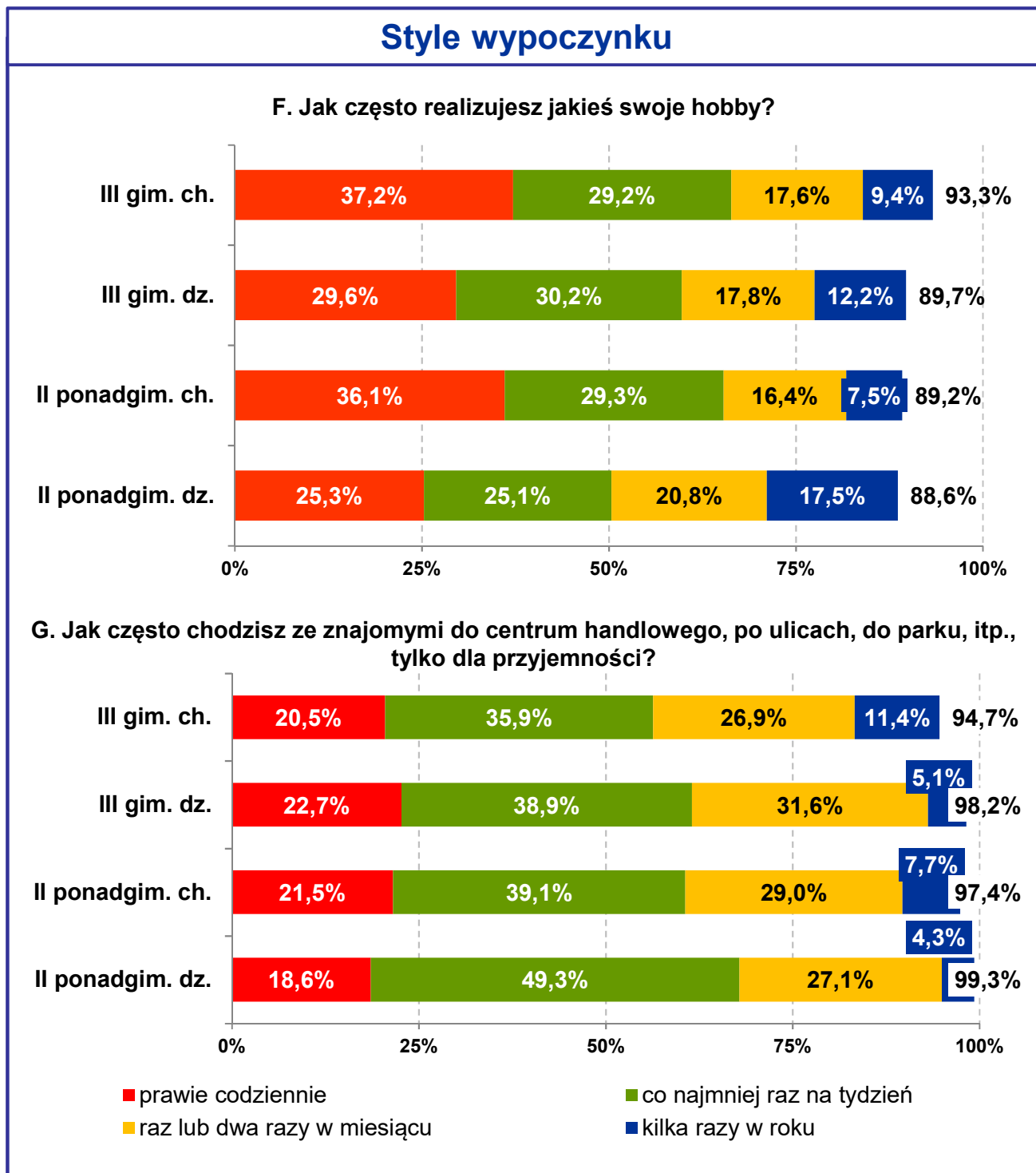
2.1 Częstotliwość korzystania z różnych form spędzania wolnego czasu

Wykres 9 D i E: Częstotliwość podejmowania różnych form aktywności w czasie wolnym – czytanie książek dla przyjemności, wychodzenie z przyjaciółmi wieczorami.

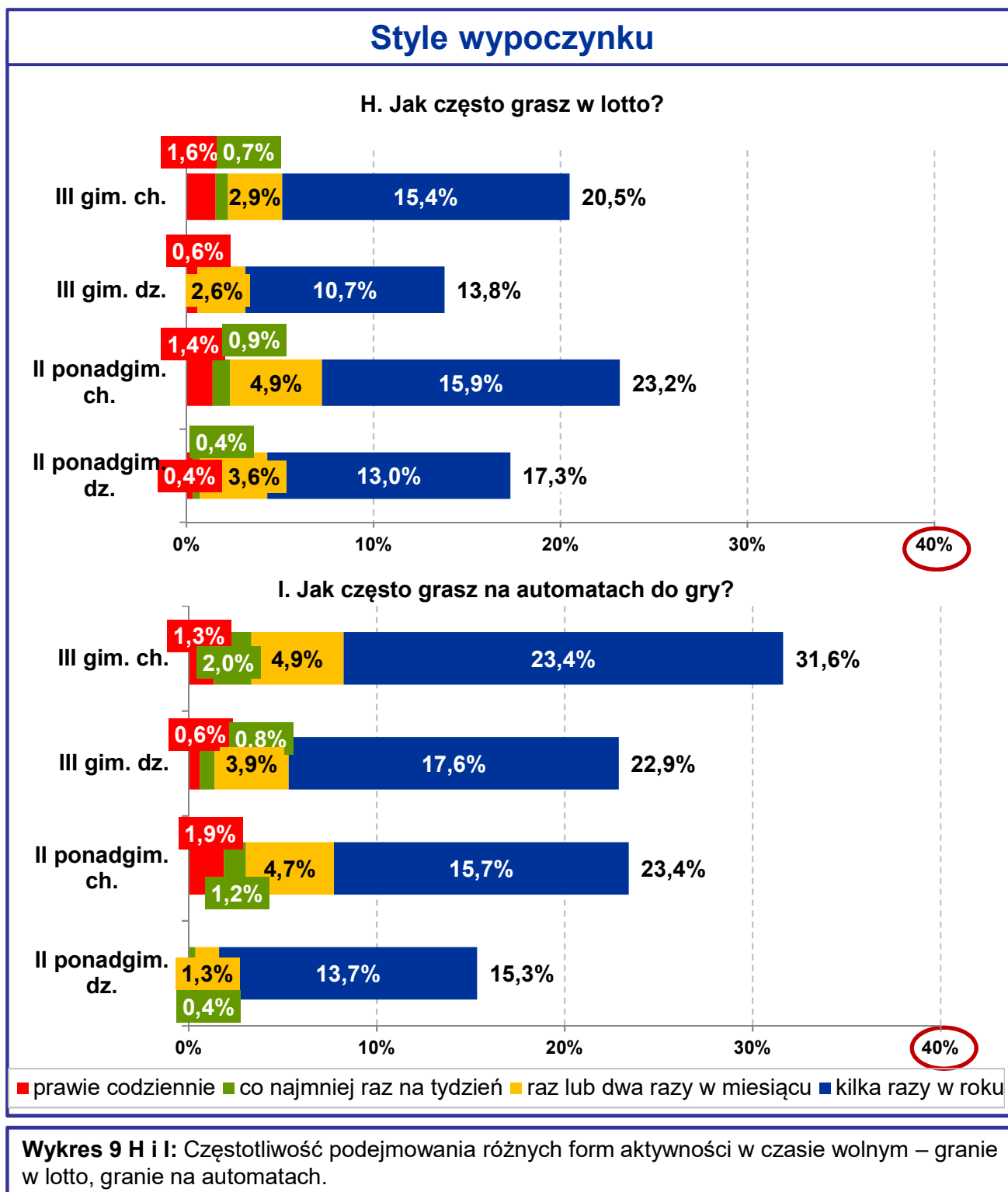

2.1 Częstotliwość korzystania z różnych form spędzania wolnego czasu

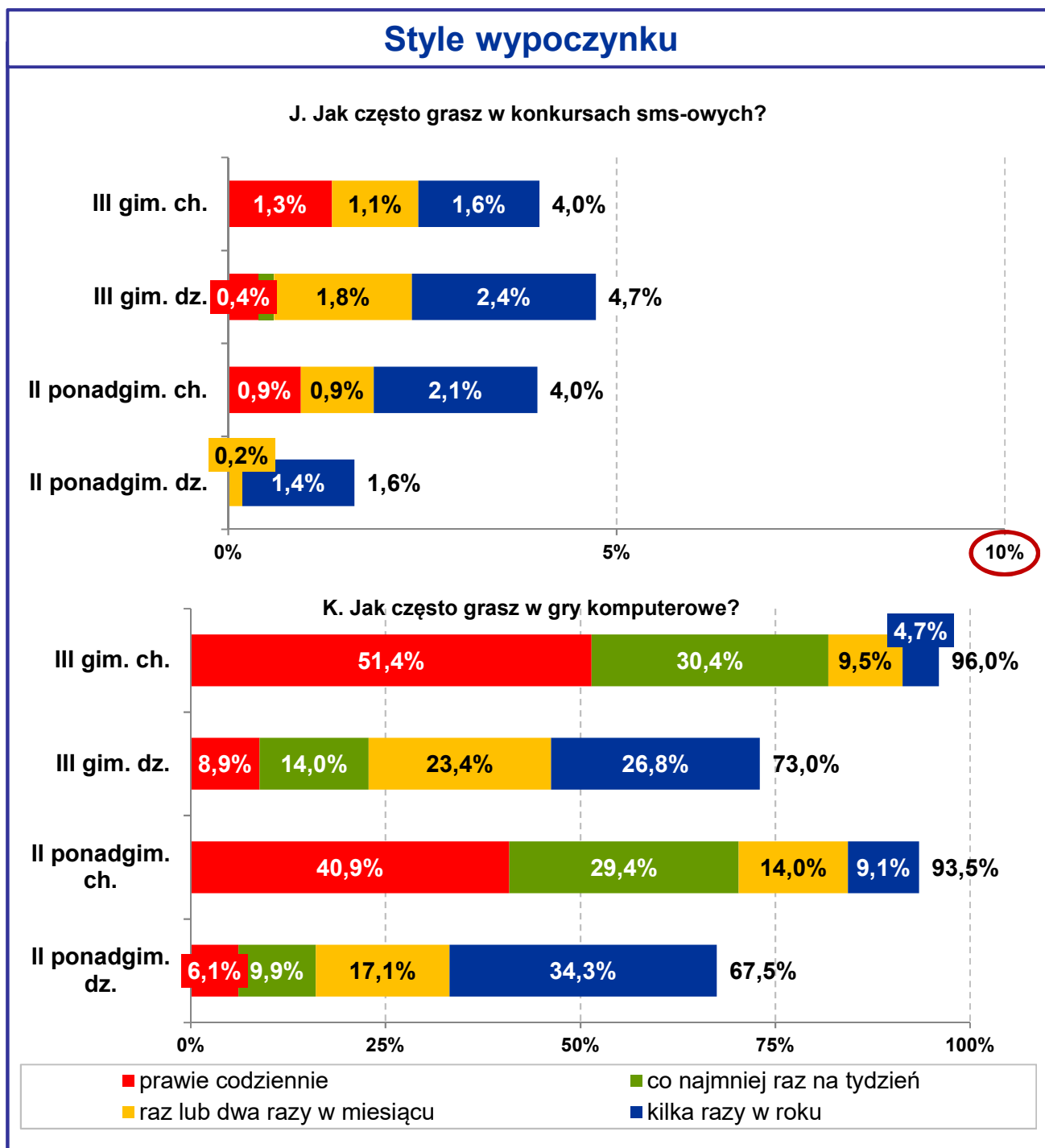

Wykres 9 F i G: Częstotliwość podejmowania różnych form aktywności w czasie wolnym – realizowanie hobby, chodzenie ze znajomymi do centrum handlowego, po ulicach, do parku, itp., tylko dla przyjemności.

2.1 Częstotliwość korzystania z różnych form spędzania wolnego czasu

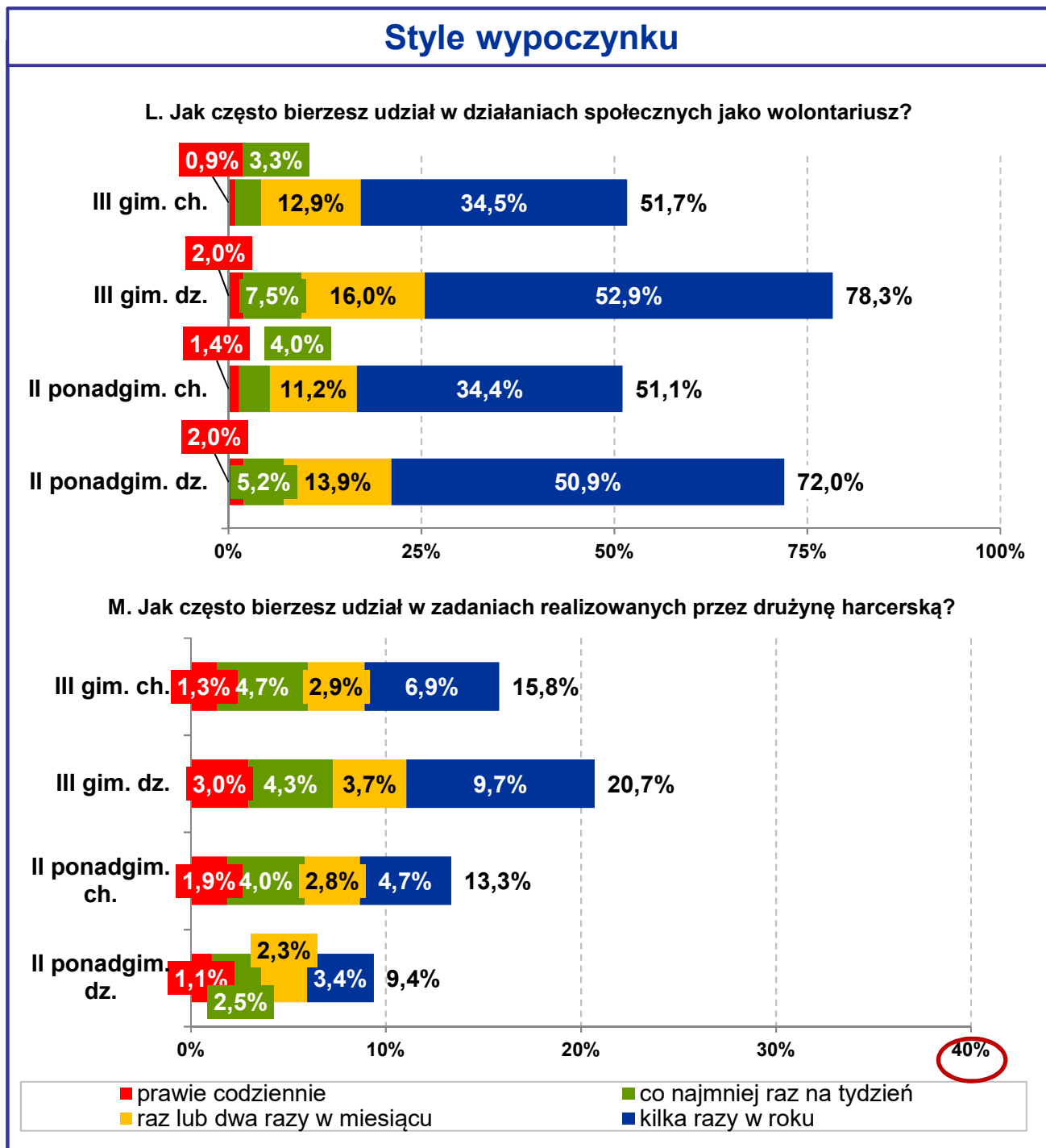

2.1 Częstotliwość korzystania z różnych form spędzania wolnego czasu

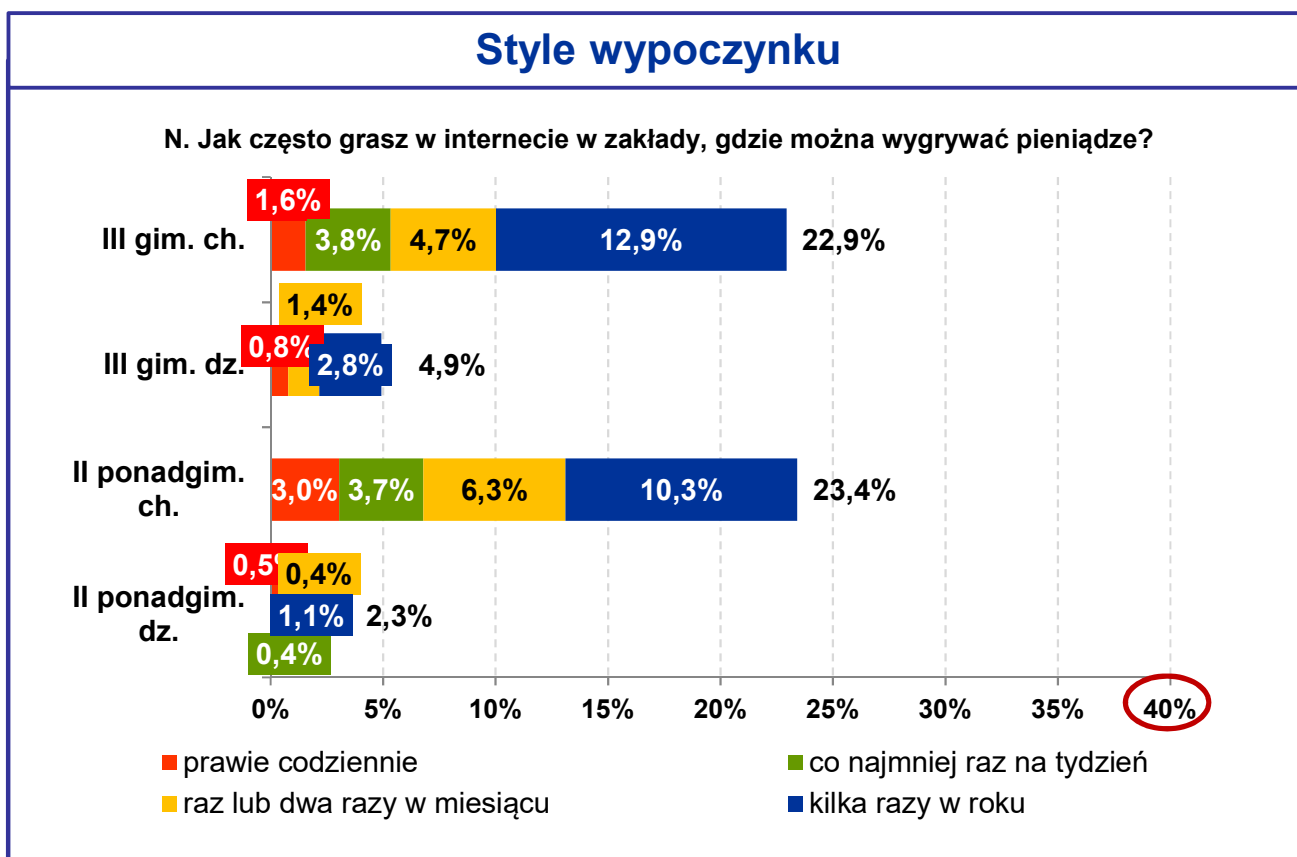
Wykres 9 J i K: Częstotliwość podejmowania różnych form aktywności w czasie wolnym – granie w konkursach sms-owych, granie w gry komputerowe.

2.1 Częstotliwość korzystania z różnych form spędzania wolnego czasu

Wykres 9 L i M: Częstotliwość podejmowania różnych form aktywności w czasie wolnym – udział w działaniach społecznych, udział w zadaniach realizowanych przez drużynę harcerską.

2.1 Częstotliwość korzystania z różnych form spędzania wolnego czasu

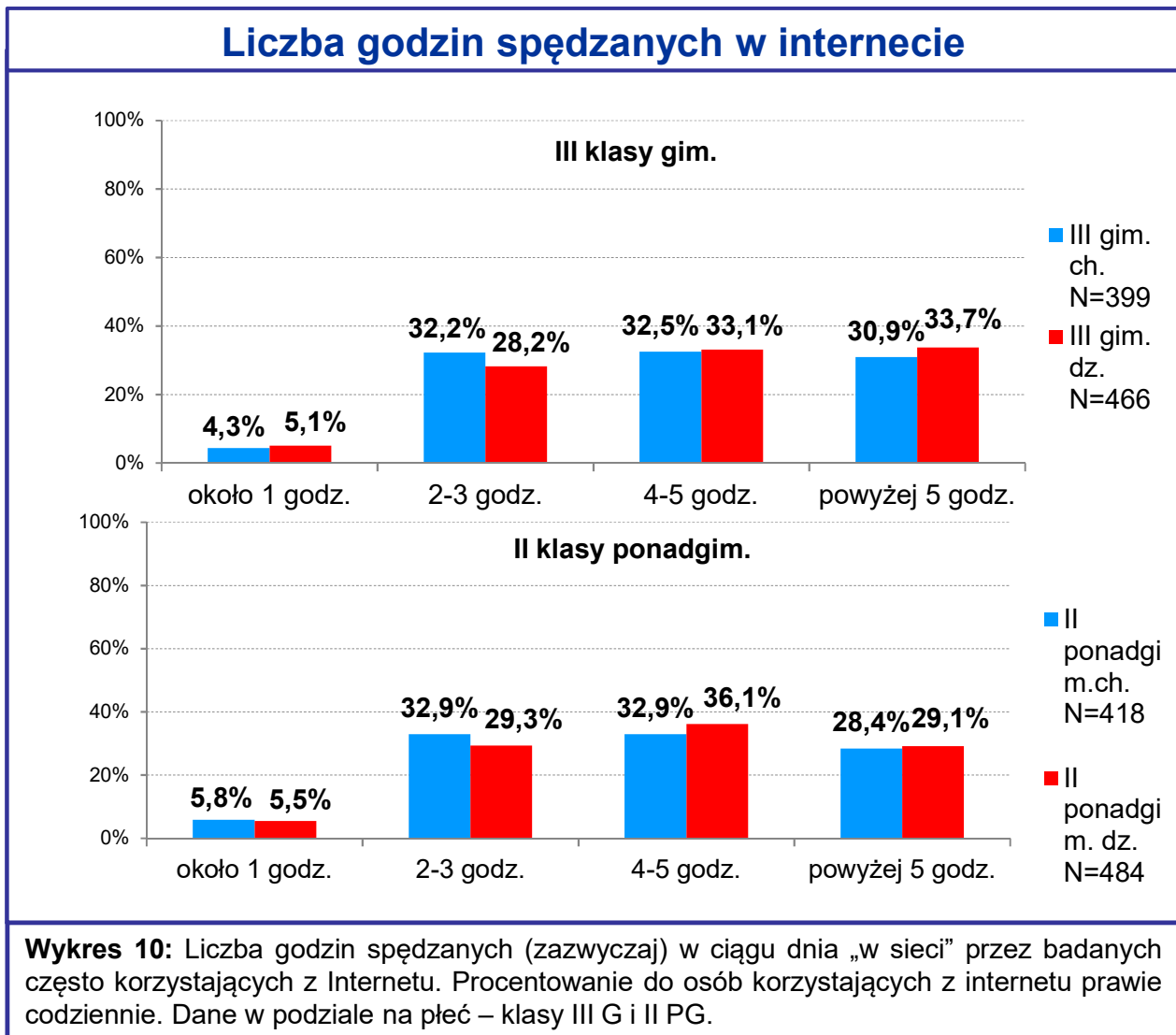

Wykres 9 N: Częstotliwość podejmowania różnych form aktywności w czasie wolnym – gra na pieniądze w zakładach internetowych

	N													
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N
III kl. gim. chłopcy	460	460	460	460	460	458	458	458	458	458	460	458	458	458
III kl. gim. dziewczęta	497	498	498	498	498	497	497	497	497	497	498	497	497	497
II kl. ponadgim. chłopcy	474	474	474	474	474	474	474	474	474	474	475	474	474	474
II kl. ponadgim. dziewczęta	504	504	504	504	504	504	504	504	504	504	504	504	504	504

* Podane liczebności dotyczą wykresów 9A – 9N.

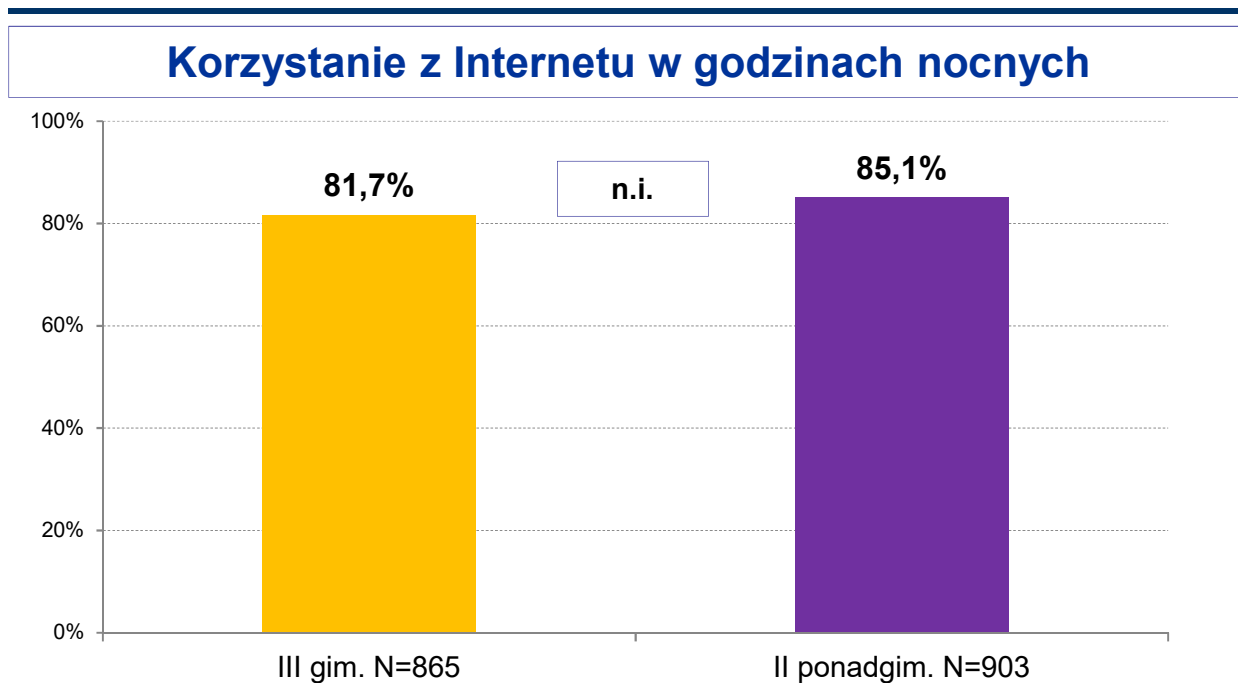
2.2 Problemowe używanie internetu

Uczniów, którzy wskazali, że prawie codziennie w czasie wolnym korzystają z internetu zapytano, ile czasu poświęcają na ten rodzaj aktywności. Badanie pokazuje, że **problem długotrwałego przebywania w sieci tj. 4 godziny dziennie lub więcej, dotyczy równie często starszej, jak i młodszej grupy młodzieży. Aż 2/3 badanych gimnazjalistów: 63,4% chłopców i 66,8% dziewcząt spośród korzystających z internetu prawie codziennie – przebywa „w sieci” co najmniej 4 godziny.** W poprzednim badaniu w 2015 r. odsetki te były istotnie niższe: 50,9% chłopców i 54,8% dziewcząt.

W starszej grupie badanych uczniów również odnotowano istotny wzrost w tym zakresie. 61,3% chłopców i 65,2% wśród dziewcząt z drugich klas szkół PG zadeklarowało, że prawie codziennie korzysta z internetu co najmniej 4 godziny i więcej. W badaniu zrealizowanym w 2015 r. analogiczne odsetki były zdecydowanie niższe i wynosiły odpowiednio: 44,4% w grupie chłopców i 46,4% wśród dziewcząt.

2.2 Problemowe używanie internetu

Wykres 11: Odsetki uczniów przebywających „w sieci” w godzinach nocnych wśród często korzystających z Internetu. Procentowanie do osób korzystających z internetu prawie codziennie. Klasy III G i II PG (test Chi²).

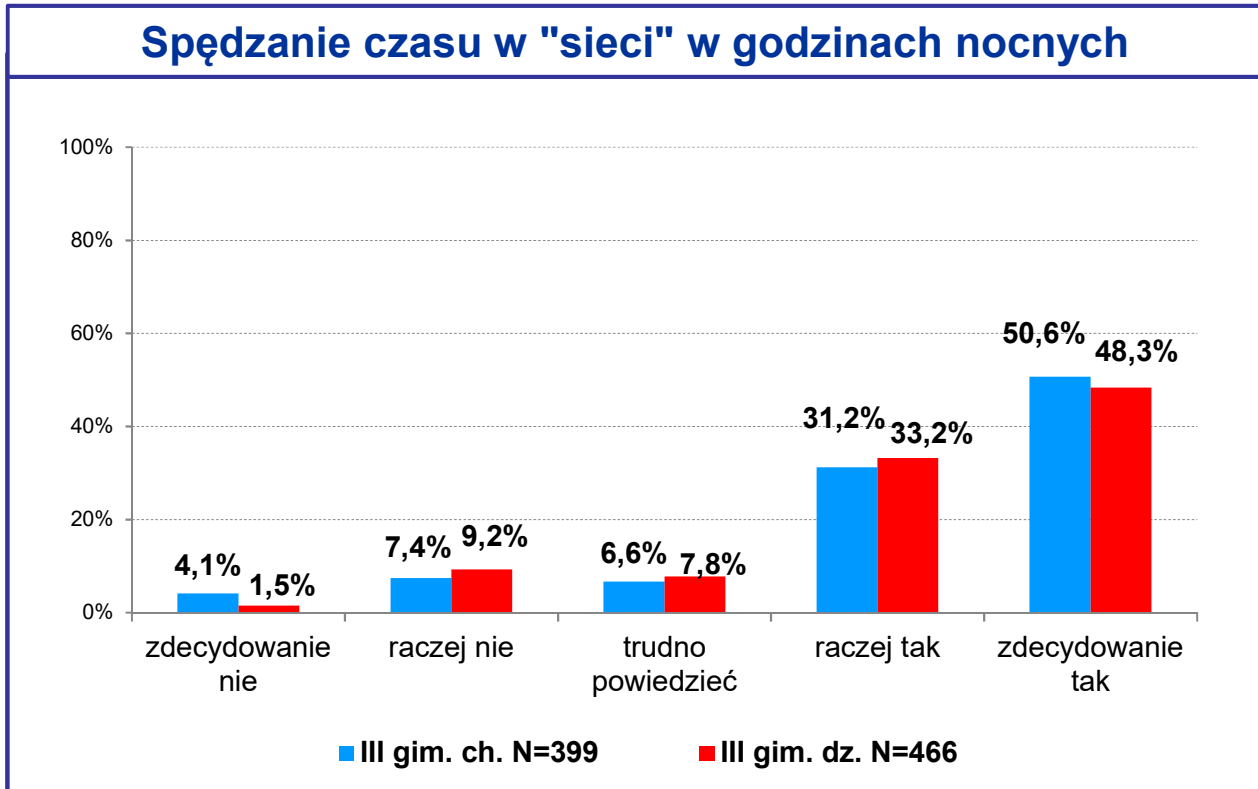
Uczniów, którzy korzystają z internetu w czasie wolnym prawie codziennie zapytano także, czy zdarza im się przebywać „w sieci” w godzinach nocnych tj. po godzinie 22.

Jak pokazuje wykres 11, ośmiu na dziesięciu uczniów z obu badanych frakcji wiekowych przyznało, że spędza swój wolny czas w „sieci” także w nocy - w gimnazjach 81,7% a w szkołach PG – 85,1% (różnica nieistotna statystycznie).

W roku 2015 roku odsetki badanych korzystających z internetu w godzinach nocnych były wyraźnie niższe - 75,5% uczniów trzecich klas gimnazjum i 78,6% z klas drugich szkół ponadgimnazjalnych.

Oznacza to, że w Łodzi zdecydowana większość częstych użytkowników internetu, bez względu na badany rocznik, korzysta z niego nie tylko w ciągu dnia, ale także w godzinach nocnych.

2.2 Problemowe używanie internetu

Wykres 12: Czy zdarza Ci się spędzać czas w sieci w godzinach nocnych? Procentowanie do osób korzystających z internetu prawie codziennie. Klasy III G – wyniki w podziale na płeć.

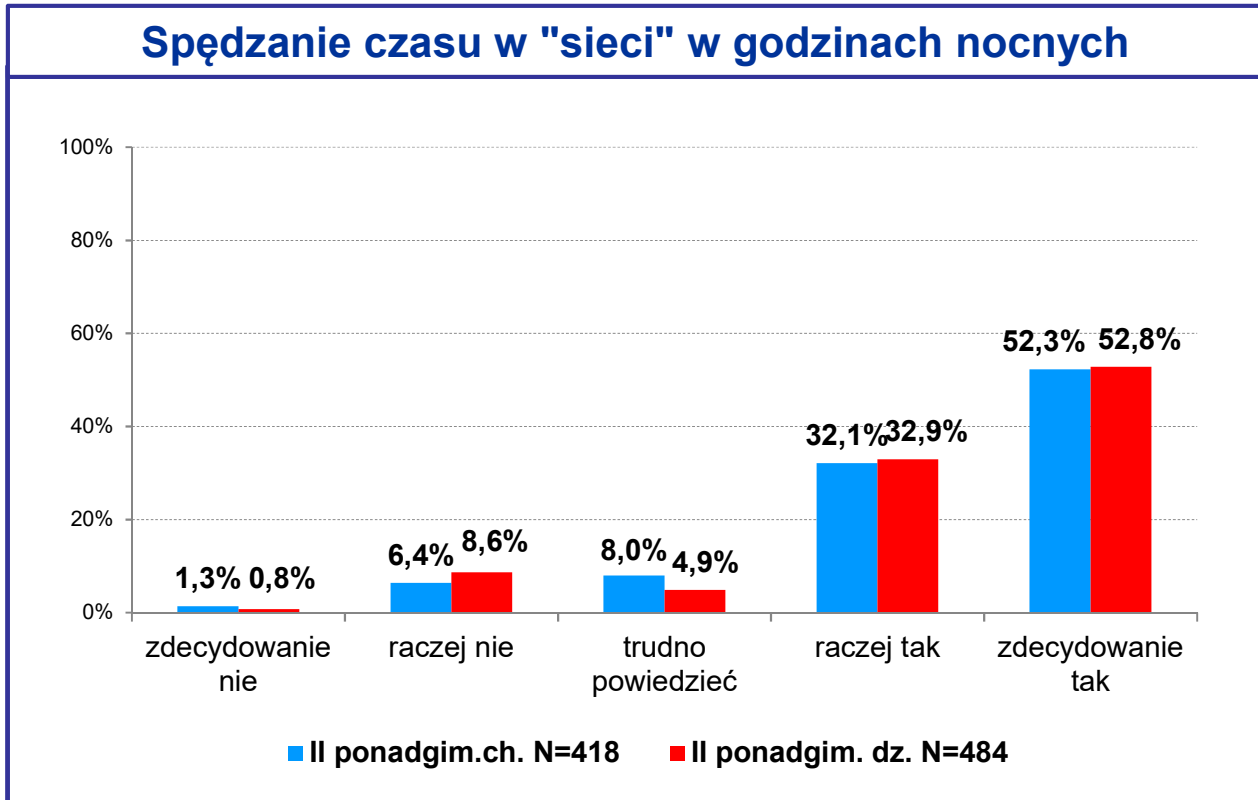
Jeśli przyjrzeć się wynikom przedstawionym w podziale na płeć, okazuje się, że problem nocnego korzystania „z sieci” przez uczniów trzecich klas gimnazjum w równym stopniu dotyczy chłopców jak i dziewcząt (81,8% chłopców i 81,5% dziewcząt). Jest to wynik nieco wyższy od uzyskanego w badaniu roku 2015 (75,4% chłopców i 75,7% dziewcząt).

Deklaracje, iż takie doświadczenia były rzadkie lub w ogóle nie występowały, częściej były udziałem chłopców (11,5%), jednak odsetek ten nieznacznie tylko różnił się od odsetka takich deklaracji wśród dziewcząt – 10,7%.

Trudności z jednoznaczną odpowiedzią na to pytanie miało 6,6% chłopców i 7,8% dziewcząt.

2.2 Problemowe używanie internetu

Wykres 13: Czy zdarza Ci się spędzać czas w sieci w godzinach nocnych? Procentowanie do osób korzystających z Internetu prawie codziennie – klasy II PG.

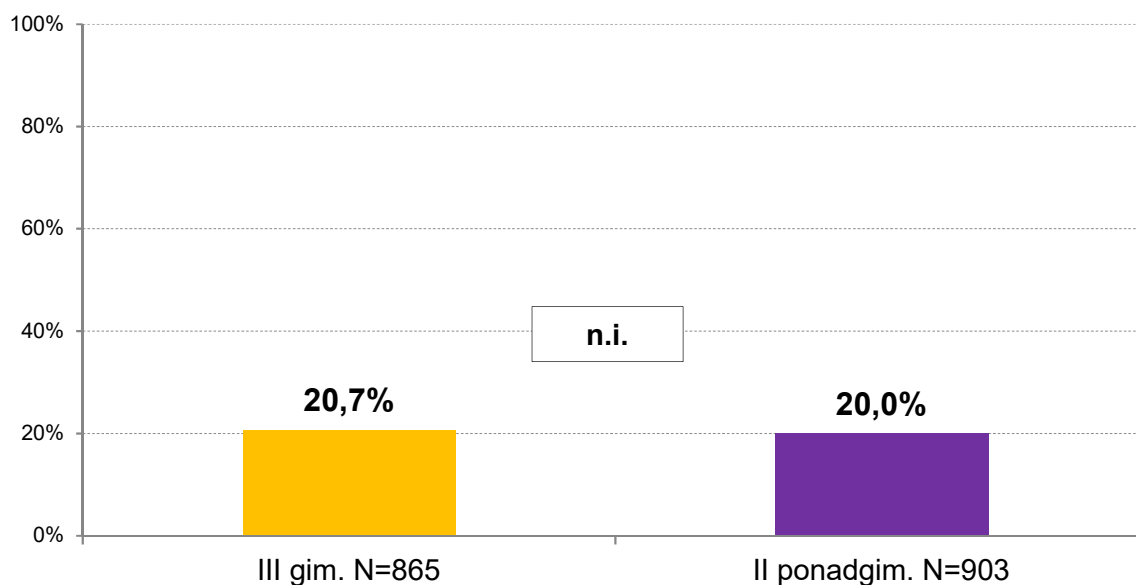
W przypadku szkół ponadgimnazjalnych problem nocnego korzystania „z sieci” także w równym stopniu dotyczy chłopców, jak i dziewcząt. Posiadanie takich doświadczeń zadeklarowało prawie 84,9% chłopców i 85,7% dziewcząt. W stosunku do wyników badań z 2015 r. odnotowano istotny statystycznie wzrost odsetka dziewcząt, które deklarują korzystanie z internetu w godzinach nocnych (z 76,6% w 2015 r. do 85,7% w 2019 r.). W grupie chłopców nie odnotowano w tym zakresie istotnych zmian wobec wyników badań sprzed 4 lat.

Tylko 7,7% chłopców i 9,4% dziewcząt zadeklarowało, że takie doświadczenia są rzadkie lub w ogóle nie występują. Dla porównania cztery lata temu była to co szósta uczennica (17%) i prawie co siódmy uczeń (13,4%).

Trudności z jednoznaczną odpowiedzią na pytanie miało 8% chłopców i 4,9% dziewcząt z tego rocznika. Tutaj brak znaczących różnic w porównaniu do starszego badania (5,8% i 6,4%).

2.2 Problemowe używanie internetu

Korzystanie z internetu dla poprawy nastroju

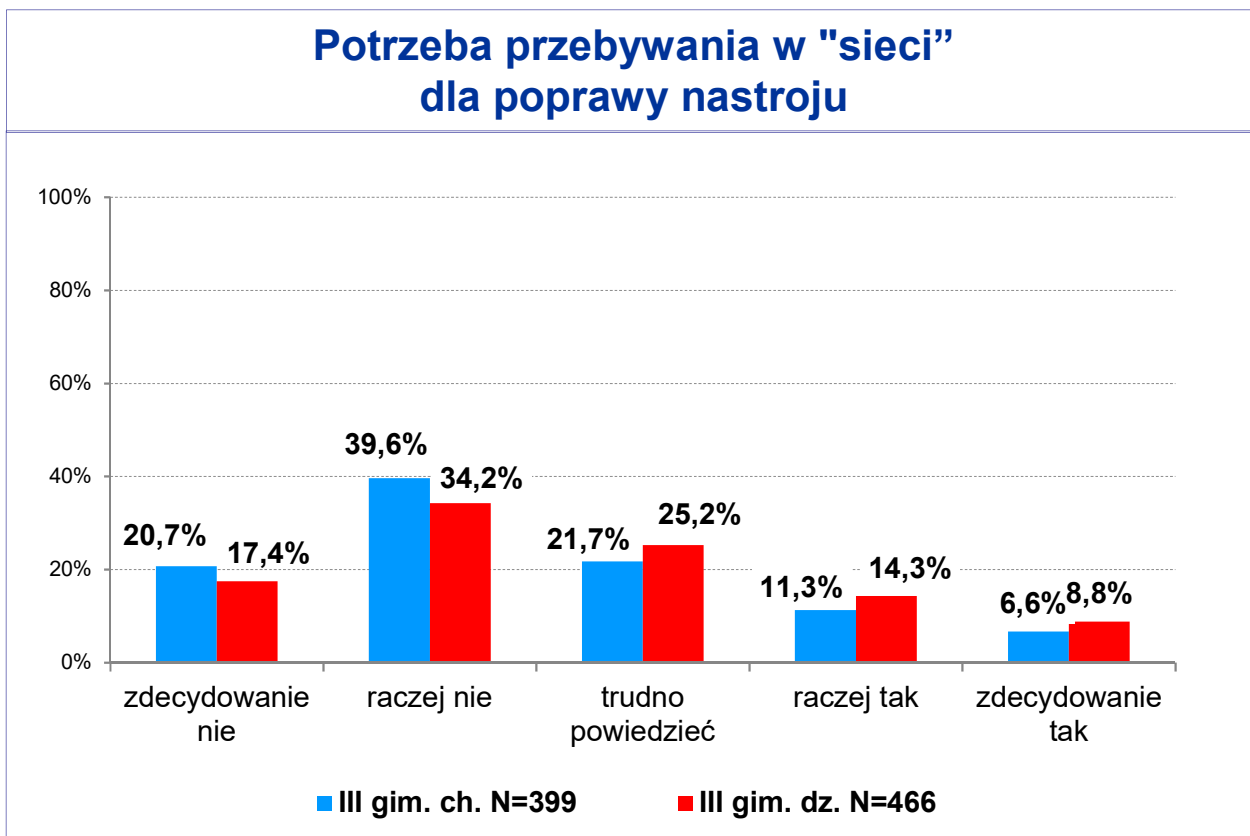
Wykres 14: Odsetki uczniów deklarujących potrzebę przebywania w „sieci” dla poprawy nastroju. Procentowanie do osób korzystających z internetu prawie codziennie. Klasy III G i II PG - porównanie (test χ^2).

Z punktu widzenia zdrowia młodych ludzi istotna jest nie tylko liczba godzin i pora korzystania z internetu, ale także ich osobiste odczucia dotyczące konieczności, („przymusu”) przebywania „w sieci” w celu poprawy nastroju, samopoczucia. Dlatego uczniów, którzy korzystają z Internetu w czasie wolnym prawie codziennie zapytano także o to, czy odczuwają potrzebę przebywania „w sieci” z tego powodu.

Jak pokazuje, wykres 14, w obu grupach wiekowych taką deklarację złożył co piąty badany uczeń – 20,7% w klasach trzecich gimnazjum i 20% w klasach drugich PG. Odsetki te są nieco wyższe niż w badaniu z 2015 r. (odpowiednio: 18,4% i 15,9%).

Odnotowana różnica nie jest istotna statystycznie, co oznacza, że problem dotyczy w równej mierze uczniów młodszych i starszych.

2.2 Problemowe używanie internetu

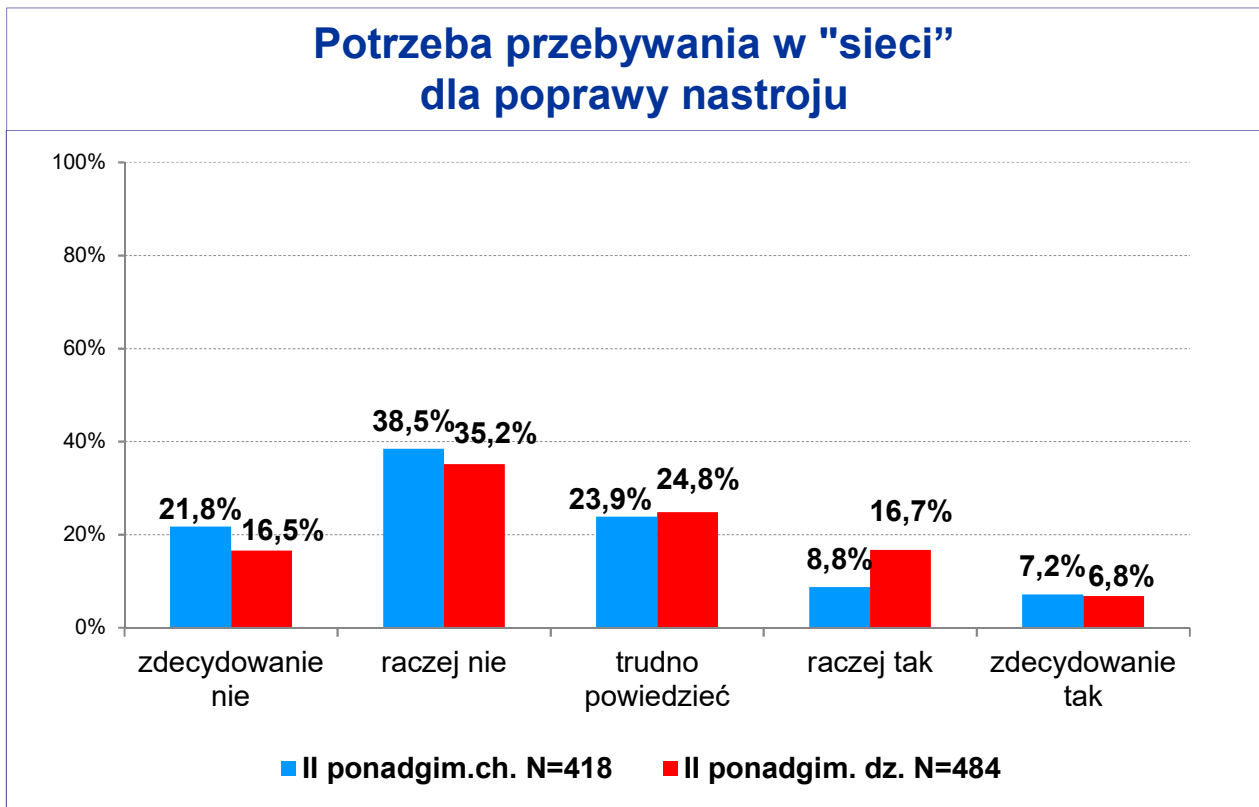
Wykres 15 A: Odsetki dziewcząt i chłopców, którzy odczuwają potrzebę przebywania „w sieci” w celu poprawy nastroju, wśród często korzystających z internetu. Procentowanie do osób korzystających z Internetu prawie codziennie. Klasy III G – wyniki w podziale na płeć.

Jeśli przyrzeć się wynikom badań uczniów z trzecich klas gimnazjum spędzającym czas w internecie prawie codziennie w podziale na płeć, okazuje się, że **problem przebywania „w sieci” dla poprawy nastroju dotyczy w większym stopniu dziewcząt niż chłopców** (odpowiednio 17,9% i 23,1%). Wzrost odsetka w porównaniu z rokiem 2015 odnotowano w grupie dziewcząt - z ponad 19,4% do 23,1%.

Jak pokazuje wykres 15 A, potrzebę przebywania w „sieci” dla poprawy nastroju negowało 60,3% chłopców i ponad połowa dziewcząt – 51,6%.

Na uwagę zasługuje fakt, iż w przypadku tego pytania trudność z udzieleniem jednoznacznej odpowiedzi miał prawie co czwarty badany uczeń. W 2015 roku był to co piąty uczeń.

2.2 Problemowe używanie internetu

Wykres 15 B: Odsetki dziewcząt i chłopców, którzy odczuwają potrzebę przebywania „w sieci” w celu poprawy nastroju, wśród często korzystających z internetu. Procentowanie do osób korzystających z Internetu prawie codziennie. Klasy II klasy PG – wyniki w podziale na płeć.

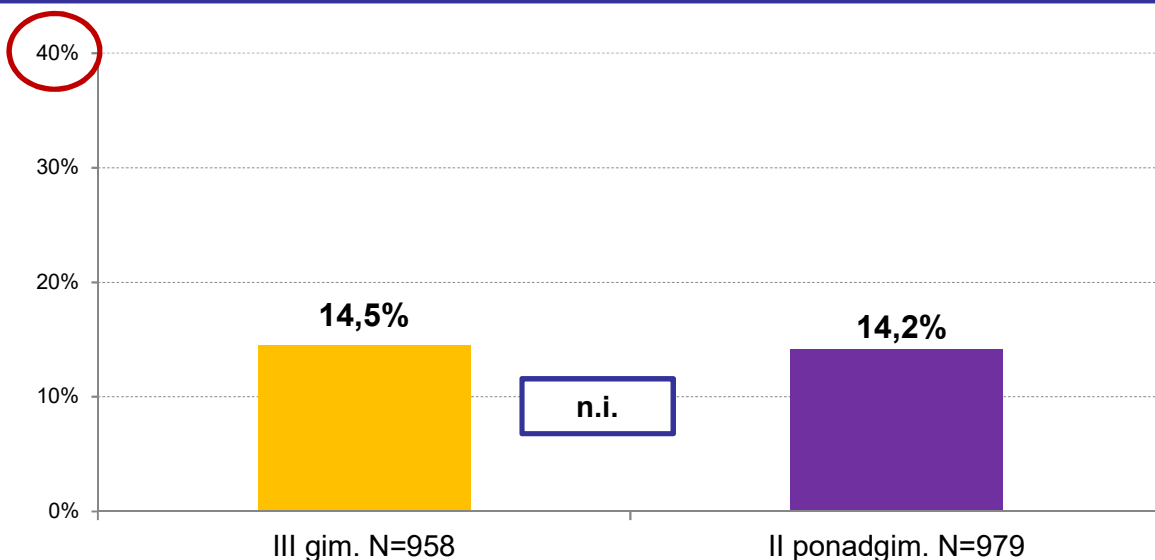
W klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych układ wyników jest zbliżony do wyników w klasach młodszych. **Wśród uczniów spędzających czas w internecie prawie codziennie problem przebywania „w sieci” dla poprawy nastroju dotyczy 16% chłopców i co czwartej z dziewcząt (23,5%).** W porównaniu do wyników badań z 2015 roku odnotowano istotny wzrost odsetka dziewcząt ze szkół PG deklarujących potrzebę „bycia on line” dla poprawy własnego nastroju – z 13,3% w 2015 r. do 23,5% w 2019.

Jak pokazuje wykres 15 B, potrzebę poprawy nastroju poprzez korzystanie z internetu negowało ponad 60,3% chłopców (w 2015 roku 61,1%) i ponad połowa dziewcząt - 51,7% (w 2015 roku 65,5%).

Podobnie jak wśród gimnazjalistów, znaczna część uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych miała trudność z udzieleniem jednoznacznej odpowiedzi na to pytanie (23,9% chłopców i 24,8% dziewcząt korzystających z internetu prawie codziennie). Cztery lata wcześniej taką trudność miał co piąty uczeń i uczennica.

2.2 Problemowe używanie internetu

Uczniowie zagrożeni uzależnieniem od internetu

Wykres 16: Odsetki uczniów zagrożonych uzależnieniem od internetu wśród często korzystających z Internetu. Procentowanie do ogółu badanych.

Wśród osób, które korzystają często z internetu (tj. prawie codziennie) wyodrębniono te, które spełniają **jednocześnie trzy następujące warunki:**

- przebywają „w sieci” 4 i więcej godzin,
- spędzają czas „w sieci” w godzinach nocnych,
- odczuwają przymus korzystania z Internetu, aby poczuć się lepiej.

Uczniów spełniających powyższe kryteria zakwalifikowano do grupy zagrożonych uzależnieniem od internetu. Jak pokazuje wykres 16, w klasach trzecich gimnazjum takie osoby stanowią 14,5% badanych (4 lata temu – 10,1%) wszystkich badanych. Natomiast wśród uczniów klas drugich szkół ponadgimnazjalnych odsetek ten wyniósł 14,2% - cztery lata temu 8,3%. Oznacza to, że **uzależnieniem od internetu zagrożony jest średnio co siódmy badany uczeń – zarówno w gimnazjum, jak i w szkole ponadgimnazjalnej.**

Niepokojący jest również **istotny wzrost odsetków młodzieży zagrożonej uzależnieniem od internetu w stosunku do wyników badań z 2015 r. W populacji gimnazjalistów wzrost ten sięga 44% zaś w grupie nastolatków z drugich klas szkół PG aż 70% !!!**

Warto też podkreślić, iż w każdej z grup wiekowych odsetek osób, które już dziś wymagają kontroli i pomocy w związku z częstym przebywaniem „w sieci” i ponoszeniem szkód z tym związanych, jest znacznie wyższy (co pokazują wykresy 10-15 B).

2.3 Wydatki uczniów na gry hazardowe

Odsetki uczniów grających w gry hazardowe przynajmniej raz w miesiącu		
Klasa	Częstość	Procent ważnych
III gim.	64	6,7%
II ponadgim.	45	4,6%

Tabela 3: Odsetki uczniów grających na automatach co najmniej raz w miesiącu

45,5% z nich wydaje jednorazowo na grę 100 zł i więcej

47,3% z nich wydaje jednorazowo na grę 100 zł i więcej

Przedmiotem analiz była także częstotliwość grania przez uczniów na automatach hazardowych (takich, na których można wygrać pieniądze). W taki sposób przynajmniej raz w miesiącu lub częściej spędzał czas stosunkowo niewielki odsetek uczniów - w klasach trzecich gimnazjum było to 6,7% badanych, zaś w drugich klasach szkół PG - 4,6% uczniów.

Warto zwrócić uwagę na wysokość kwot wydawanych przez grających - jednorazowe wydatki na ten cel w wysokości 100 zł i więcej deklarowało ponad dwie piąte badanych uczniów w obu frakcjach wiekowych, grających przynajmniej raz w miesiącu (to zdecydowany wzrost odsetków w stosunku do tego, który odnotowano w 2015 – odpowiednio: 10% i 23,1%).

Z pewnością wszyscy uczniowie, którzy wydają na automaty hazardowe **jednorazowo ponad 100 zł** powinni być objęci oddziaływaniami profilaktycznymi.

3. Palenie papierosów

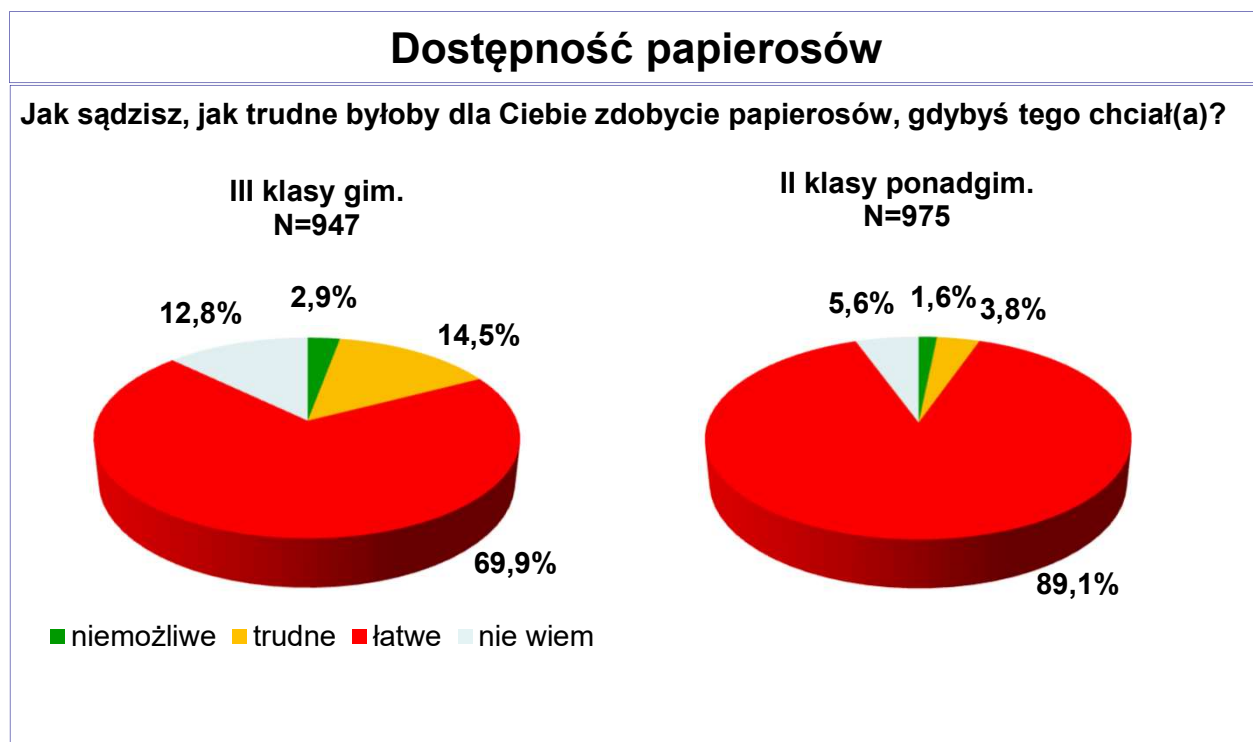
3.1 Dostępność tytoniu - w opinii badanych

Poziom dostępności papierosów w ocenie młodzieży, co wydaje się zgodne z oczekiwaniami, zwiększa się wraz z wiekiem badanych. **Siedmiu na dziesięciu uczniów trzecich klas gimnazjum uważało, że zdobycie papierosów byłoby dla nich łatwe (69,9%).** W poprzednim badaniu przeprowadzonym w 2015 r. podobną opinię wyraziło $\frac{3}{4}$ gimnazjalistów (74,2%). Przeciwnego zdania był siódmy uczeń z tej frakcji wiekowej - 14,5%, a 2,9% wskazało, iż byłoby to niemożliwe.

W przypadku uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych niemal 90% uznało, że zdobycie papierosów jest dla nich łatwe (89,1%). Jedynie co dwudziesty piąty respondent w tej grupie miał przeciwną opinię w tym zakresie (3,8%), a 1,6% stwierdziło, że byłoby to niemożliwe.

Stosunkowo wysoki odsetek uczniów trzecich klas gimnazjum wskazał odpowiedź „nie wiem”: 12,8%, czyli co ósmy badany z tego rocznika. W przypadku uczniów starszych odsetek ten był zdecydowanie niższy i wyniósł 5,6%.

W tym kontekście warto podkreślić, iż sprzedaż wyrobów tytoniowych (podobnie jak napojów alkoholowych) osobom niepełnoletnim jest prawnie zabroniona. **Warto rozważyć możliwość systematycznego monitoringu punktów sprzedaży napojów alkoholowych, w których można również kupować papierosy, opierając się na najbardziej skutecznej w tym zakresie metodzie „tajemniczego klienta”.** Pozwala ona zdiagnozować rzeczywistą skalę zjawiska nieodpowiedzialnej sprzedaży papierosów oraz podejmować szeroko zakrojone działania interwencyjne w oparciu o lokalną koalicję rodziców, pedagogów i innych odpowiedzialnych dorosłych.

Wykres 17a: Ocena dostępności papierosów dla młodzieży – klasy III G i II PG.

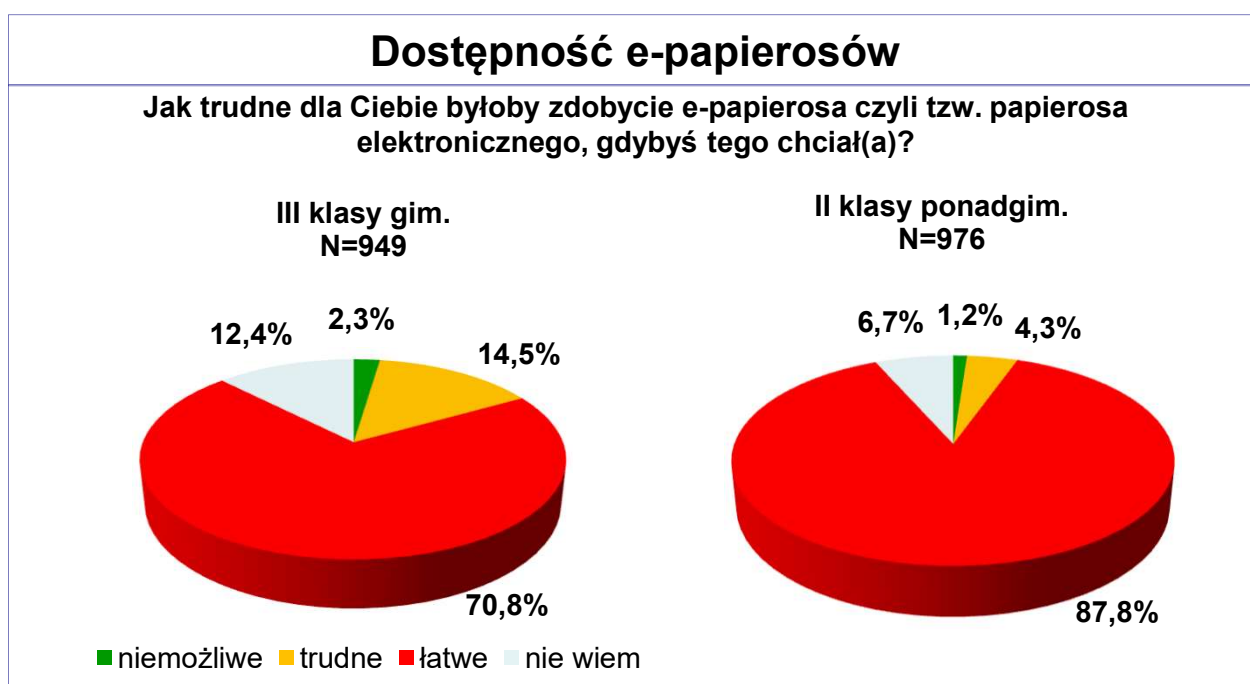
3.2 Dostępność e-papierosów - w opinii badanych

Poziom dostępności e-papierosów w ocenie młodzieży, co potwierdzają zebrane dane, również zwiększa się wraz z wiekiem badanych. Siedmiu na dziesięciu uczniów z trzecich klas gimnazjalnych uważało, że zdobycie e-papierosów byłoby dla nich łatwe (70,8%). W przypadku uczniów II klas ze szkół PG uznało tak aż 87,8% respondentów.

Co siódmy uczeń trzeciej klasy gimnazjum (14,5%) stwierdził, iż zdobycie e-papierosów mogłoby być dla nich trudne, a 2,3% uznało, że byłoby to niemożliwe. Z kolei w przypadku starszych uczniów analogiczne odsetki wyniosły 4,3% i 1,2%.

Badanie z 2015 roku nie uwzględniało kwestii dostępności e-papierosów.

W tym kontekście warto zwrócić uwagę, iż sprzedaż elektronicznych papierosów (podobnie jak tradycyjnych papierosów i napojów alkoholowych) osobom w wieku poniżej 18 lat jest prawnie zabroniona.

Wykres 17b: Ocena dostępności e-papierosów dla młodzieży – klasy III G i II PG.

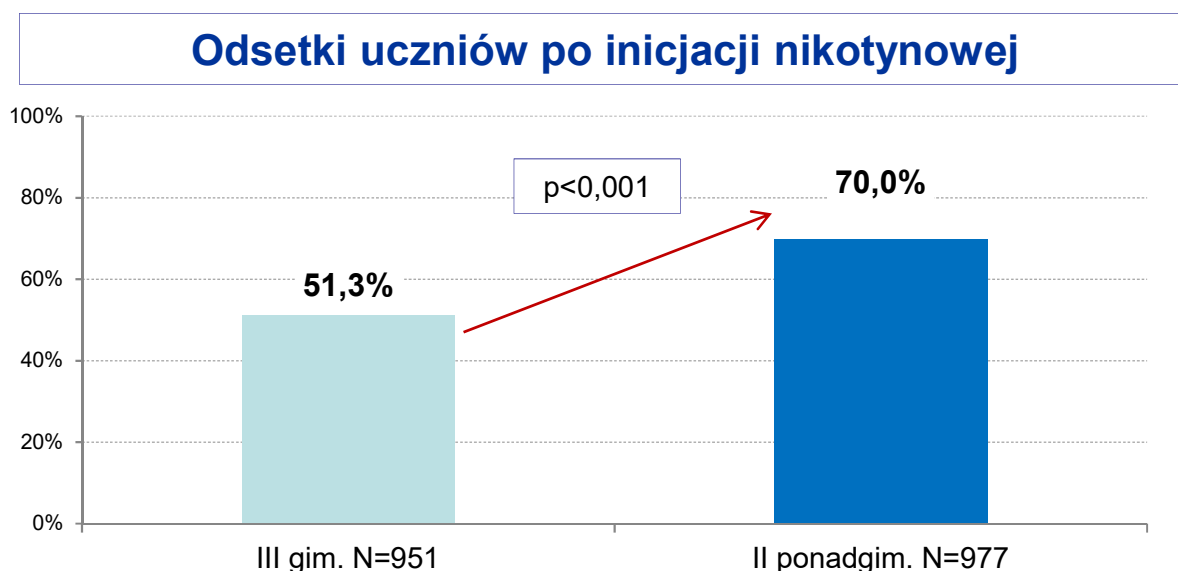
3.3 Wiek inicjacji tytoniowej

Analizując wyniki badania możemy stwierdzić, iż **połowa uczniów klas trzecich gimnazjum – 51,3% oraz siedmiu na dziesięciu z drugich szkół ponadgimnazjalnych (70%) ma już za sobą inicjację nikotynową**. Różnica ta jest istotna statystycznie, co oznacza, że nasilenie problemu rozpowszechnienia palenia istotnie wzrasta wraz z wiekiem uczniów.

Wśród gimnazjalistów brak doświadczeń z paleniem papierosów zadeklarowało 44,7% dziewcząt i ponad 53% chłopców. W starszym roczniku inicjacji nikotynowej nie przeszło jeszcze 30% uczniów – 29,6% dziewcząt i 30,5% chłopców. Oznacza to, że **osoby mające za sobą inicjację tytoniową stanowiły wśród gimnazjalistek 55,3%, a wśród chłopców w tym wieku – 46,9%. W przypadku uczniów drugich klas szkół PG odsetki te były wyraźnie wyższe i wyniosły 70,4% wśród chłopców oraz w przypadku dziewcząt – 69,5%.**

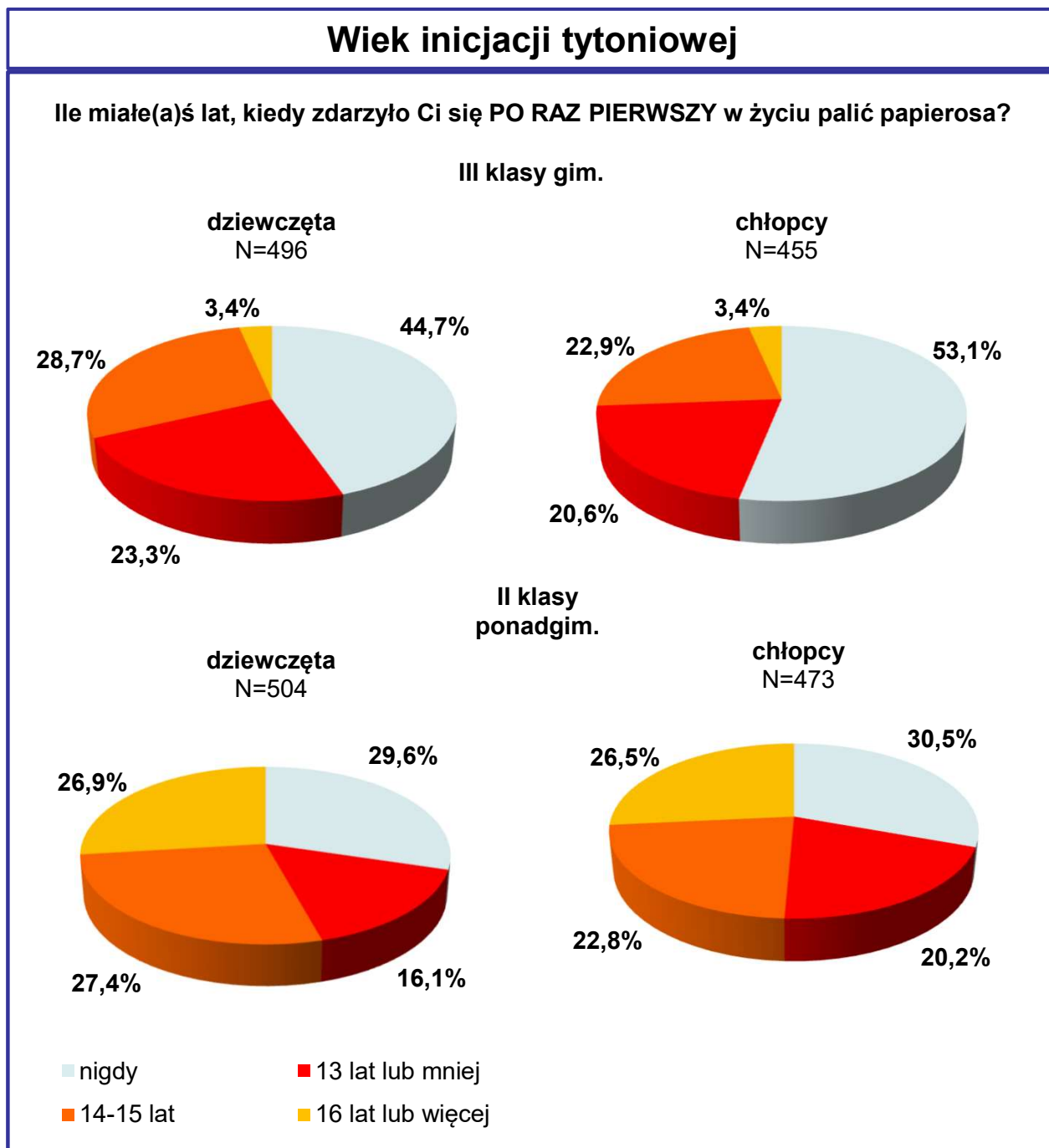
Spośród uczniów gimnazjów **co czwarta dziewczyna (23,3%) i co piąty chłopak (20,6%) wypalili pierwszego papierosa w wieku 13 lat lub wcześniej**. W 2015 r. odsetek chłopców, którzy w tak młodym wieku przeszli inicjację tytoniową był istotnie wyższy – 31%. Może to świadczyć o spadku popularności palenia papierosów wśród chłopców w tej grupie wiekowej.

W populacji uczniów szkół PG co szósta z dziewcząt (16,1%) i co piąty chłopak (20,2%) wypalili pierwszego papierosa w wieku 13 lat lub wcześniej. Warto podkreślić, iż w poprzednim badaniu z 2015 r. analogiczne odsetki były wyraźnie wyższe – odpowiednio: 26,6% wśród dziewcząt i 29,4% w grupie chłopców. **Zmiany te wydają się potwierdzać wspomniany powyżej fakt, iż wiek inicjacji tytoniowej stopniowo zaczyna się podnosić**. W tegorocznym badaniu (2019) średnio co czwarty uczeń (27,4% dziewcząt i 22,8% chłopców) jako czas swojej inicjacji tytoniowej wskazał wiek 14-15 lat. Również co czwarty badany zadeklarował, że pierwszego papierosa wypalił mając 16 lat lub więcej (26,9% dziewcząt i 26,5% chłopców).

Wykres 18a: Odsetek uczniów, którzy choć raz palili papierosy. Klasy 3 G i 2 PG – porównanie (test Chi²).

3.3 Wiek inicjacji tytoniowej

Wykres 19a: Wiek inicjacji nikotynowej - dziewczęta i chłopcy – klasy III G i II PG. Z wykresu usunięto odpowiedź „używał, ale nie podał wieku inicjacji” ponieważ nie dotyczyła żadnego z badanych uczniów.

3.3 Wiek inicjacji tytoniowej

Do codziennego palenia papierosów w jakimś okresie życia przyznało się **21,5% dziewcząt i 15,9% chłopców będących uczniami klas trzecich łódzkich gimnazjów**. Wśród uczniów klas drugich szkół ponadgimnazjalnych odsetki te były wyższe i wyniosły odpowiednio 33% i 28,4%. Należy jednak podkreślić, iż **w porównaniu do wyników badań z 2015 r. odnotowano w tym względzie bardzo istotną pozytywną zmianę, szczególnie wśród chłopców ze szkół ponadgimnazjalnych. Odsetek badanych deklarujących codzienne palenie papierosów zmniejszył się w okresie ostatnich 4 lat o ponad 1/3 !!! – z 45,1% w 2015 r. do 28,4% w 2019 r.** Pozytywną zmianę, choć w nieco mniejszym wymiarze odnotowano również w grupie 17-18 letnich dziewcząt uczennic szkół ponadgimnazjalnych. **W tym przypadku odsetek codziennie palących uczennic spadł z 40,6% do 33%.** Wspomniany powyżej trend widać również w analizach dotyczących młodszej grupy badanych. W stosunku do wyników badań z 2015 r. zmniejszyły się także odsetki codziennie palących papierosy gimnazjalistów. W 2015 r. w grupie chłopców z trzecich klas gimnazjum do codziennego palenia papierosów przyznało się 20,4% chłopców i 27,7% dziewcząt. W tegorocznym badaniu odsetki te są o kilka punktów procentowych niższe i wynoszą – 21,5% wśród dziewcząt i 15,9% w grupie chłopców.

Podsumowując należy podkreślić, iż **odsetek młodzieży codziennie palącej papierosy rośnie wraz z wiekiem badanych, jednak większość uczniów nie ma doświadczeń z codziennym paleniem papierosów**. Warto jednocześnie zauważyć, że odsetki palących codziennie wśród tych, którzy przeszli inicjację nikotynową są wysokie.

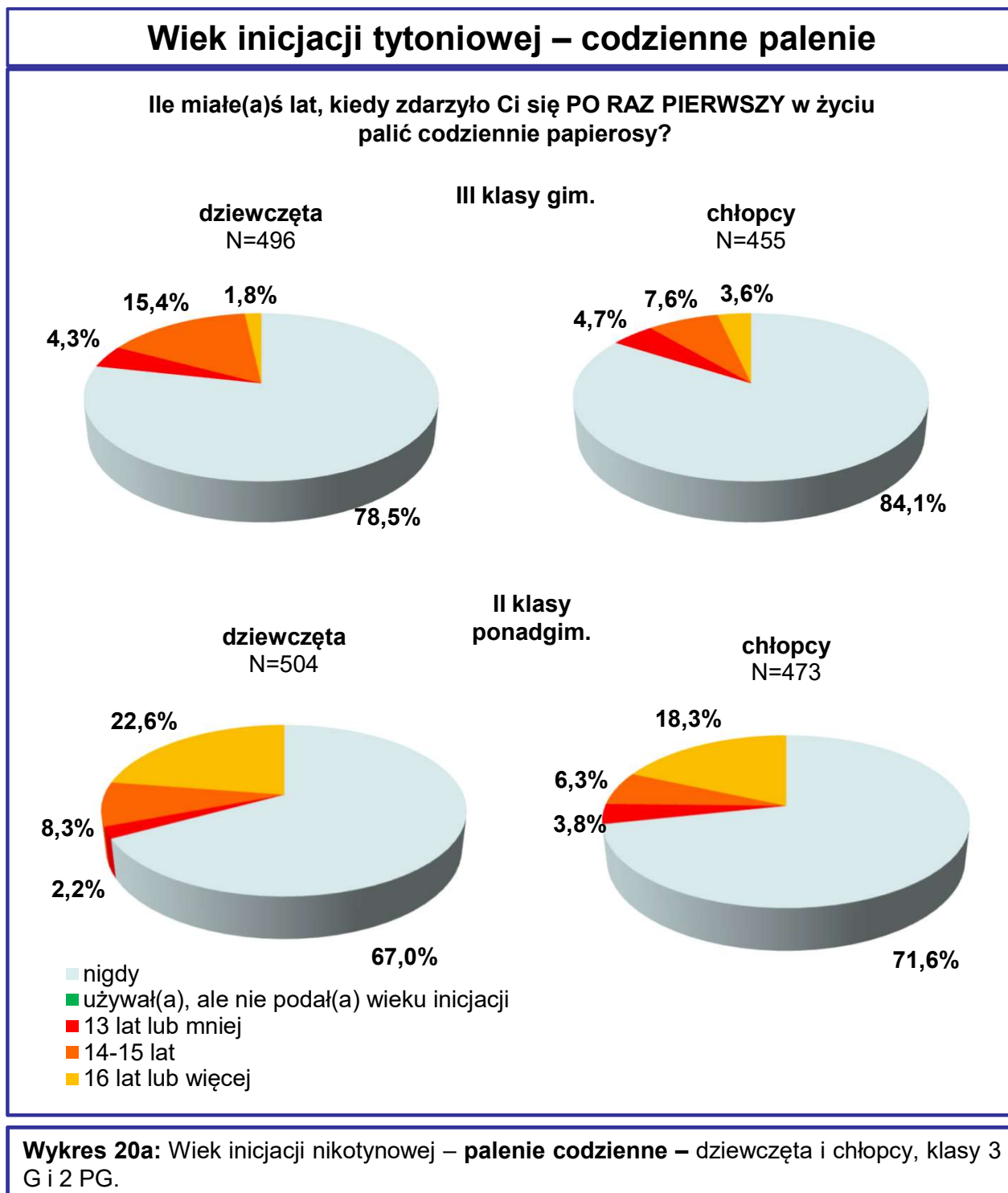
Wśród uczniów z klas trzecich gimnazjum pierwsze doświadczenia z codziennym paleniem papierosów w przypadku obu płci miały miejsce przede wszystkim w wieku 14-15 lat (podobnie jak w roku 2015 – w próbie osób palących odsetki uczniów regularnie palących papierosy były najwyższe w tych właśnie przedziałach wiekowych).

Początki codziennego palenia w wieku 14-15 lat zadeklarowało 15,4% dziewcząt i 7,6% chłopców z tego rocznika, a 4,3% dziewcząt i 4,7% chłopców stwierdziło, że zaczęło palić codziennie mając 13 lat lub mniej. W przypadku uczniów z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych większość palących deklarowała, że zaczęła palić codziennie w wieku 16 lat lub później – 22,6% dziewcząt i 17,3% chłopców. Inicjację w wieku 14-15 lat deklarowało 8,3% uczennic i 6,3% uczniów z tego rocznika. Natomiast 2,2% dziewcząt i 3,8% chłopców z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych zaczęło palić w wieku 13 lat lub wcześniej.

Ogółem, wśród uczniów w klasach trzecich gimnazjum największą grupę wśród palących codziennie stanowili ci, którzy zaczęli palić w ten sposób w wieku 14-15 lat. W przypadku uczniów klas drugich ponadgimnazjalnych najwięcej było tych, którzy zaczęli palić codziennie mając 16 lat lub więcej.

Oznacza to, że działania prewencyjne i uświadamiające w tym zakresie powinny być kierowane do uczniów w sposób ciągły, poczynając od najmłodszych roczników.

3.3 Wiek inicjacji tytoniowej

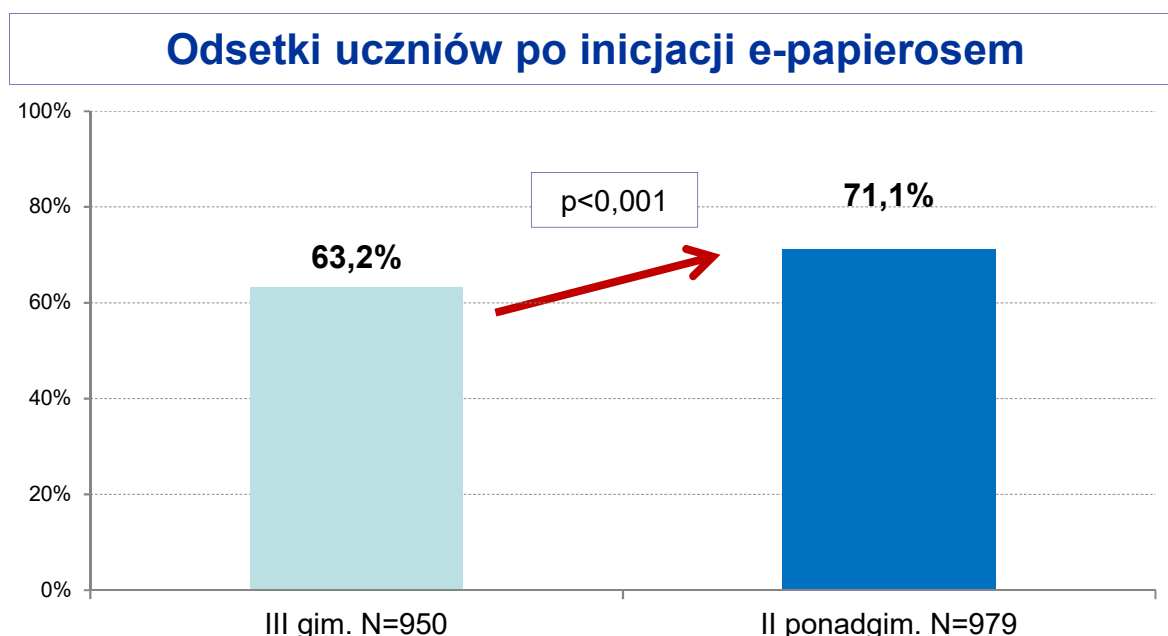
3.4 Wiek inicjacji tytoniowej: e-papierosy

Przyglądając się danym możemy stwierdzić, iż **63,2% uczniów klas trzecich gimnazjum i 71,1% uczniów klas drugich szkół ponadgimnazjalnych ma już za sobą inicjację w zakresie używania e-papierosów**. Różnica ta jest istotna statystycznie, co oznacza, że nasilenie problemu rozpowszechnienia palenia e-papierosów wzrasta wraz z wiekiem uczniów.

W grupie gimnazjalistów brak doświadczeń z używaniem e-papierosów zadeklarował co trzeci badany uczeń (36,8% chłopców i tyle samo dziewcząt). W grupie uczniów szkół PG odsetki te były nieco niższe. E-papierosów nie próbowało jeszcze 30,5% dziewcząt i 27,1% chłopców. Oznacza to, że **niemal 2/3 gimnazjalistów (63,2%) ma już za sobą inicjację e-tytoniową** (zarówno chłopców, jak i dziewcząt). W przypadku uczniów drugich klas szkół PG odsetki te były nieco wyższe. Siedmiu na dziesięciu badanych w tej frakcji wiekowej używało e-papierosów - 69,5% dziewcząt i 72,9% chłopców.

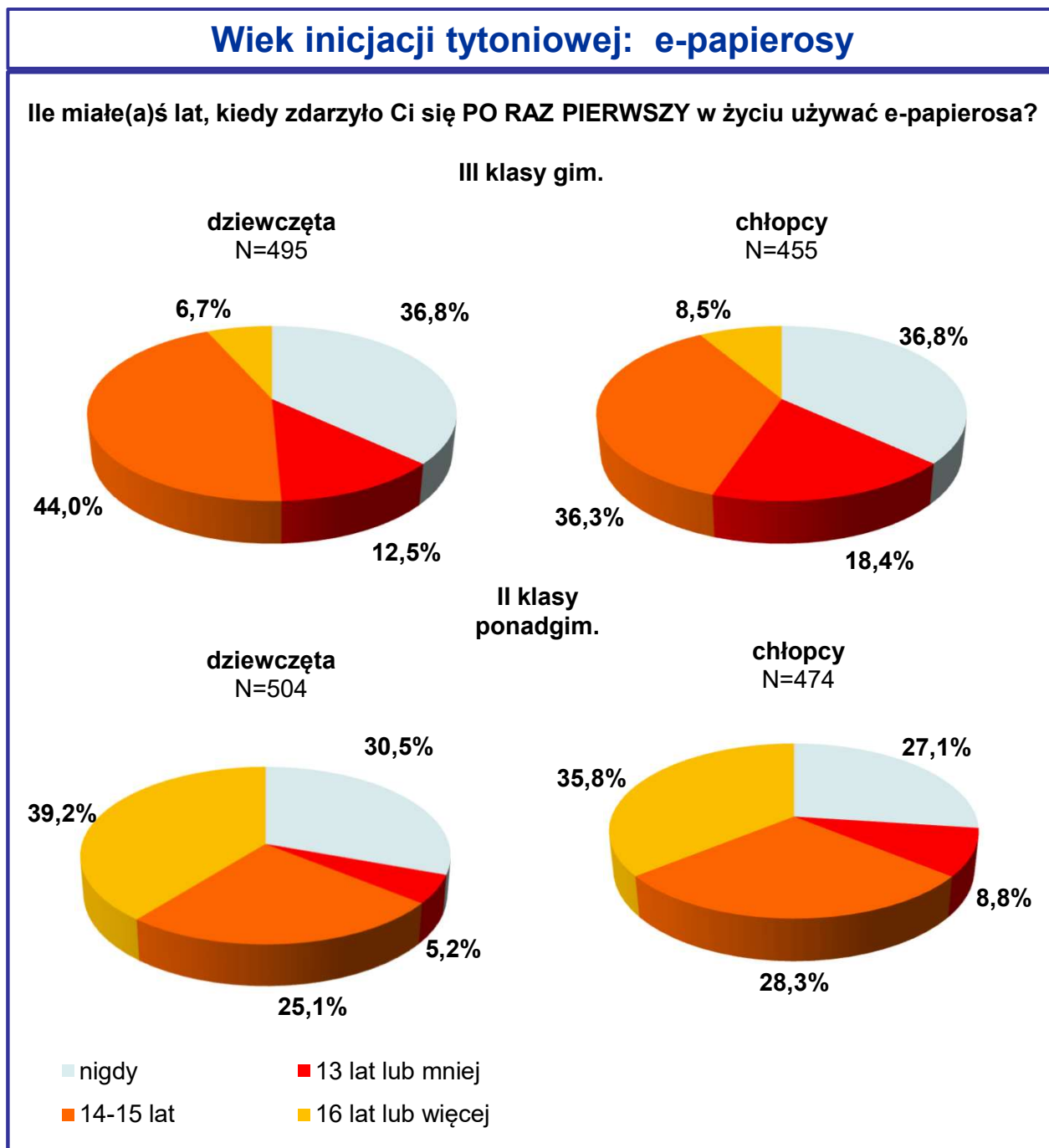
Spośród uczniów gimnazjum co ósma uczennica (12,5%) i co piąty uczeń (18,4%) spróbował pierwszego elektronicznego papierosa w wieku 13 lat lub wcześniej. Mając 14-15 lat inicjację przeszło 44% dziewcząt i 36,3% chłopców.

W populacji uczniów szkół ponadgimnazjalnych 5,2% dziewcząt i 8,8% chłopców spróbowało pierwszego e-papierosa w wieku 13 lat lub wcześniej. 25,1% uczennic i 28,3% uczniów jako czas swojej inicjacji e-tytoniowej wskazało wiek 14-15 lat. Ponad 39% dziewcząt i prawie 36% chłopców zadeklarowało, że pierwszego e-papierosa wypaliło mając 16 lat lub więcej.

Wykres 18b: Odsetek uczniów, którzy choć raz użyli e-papierosa. Klasy 3 G i 2 PG – porównanie (test Chi²).

3.4 Wiek inicjacji tytoniowej: e-papierosy

Wykres 19b: Wiek inicjacji nikotynowej (e-papierosy) - dziewczęta i chłopcy – klasy III G i II PG. Z wykresu usunięto odpowiedź „używał, ale nie podał wieku inicjacji” ponieważ nie dotyczyła żadnego z badanych uczniów.

3.4 Wiek inicjacji tytoniowej: e-papierosy

Do codziennego palenia e-papierosów w jakimś okresie życia przyznała się co czwarta dziewczyna (26,9%) i co trzeci chłopak (30%) spośród uczniów klas trzecich gimnazjum.

Wśród **uczniów klas drugich szkół ponadgimnazjalnych** odsetki te były nieco wyższe i wyniosły **30,3% i 39,6%**. W 2015 roku nie poruszano kwestii związanych z paleniem papierosów elektronicznych, dlatego w niniejszym raporcie brak porównań w tym zakresie.

Pierwsze doświadczenia z codziennym paleniem elektronicznych papierosów wśród uczniów z klas trzecich gimnazjum miały miejsce przeważnie w **wieku 14-15 lat**. Inicjację e-tytoniową w tym właśnie okresie (14-15 lat) zadeklarowało 19,4% dziewcząt i 17% chłopców, a 2,6% dziewcząt i 4,9% chłopców stwierdziło, że codziennie zaczęło palić e-papierosy mając 13 lat lub mniej.

W przypadku **uczniów z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych większość palących deklarowała, że zaczęło palić codziennie w wieku 16 lat lub później** – 23,5% dziewcząt i 26,9% chłopców. Inicjację w wieku 14-15 lat deklarowało około 5,6% uczennic i 10,1% uczniów z tego rocznika. Natomiast 1,6% dziewcząt i 2,6% chłopców z drugich klas szkół PG zaczęło palić w wieku 13 lat lub wcześniej.

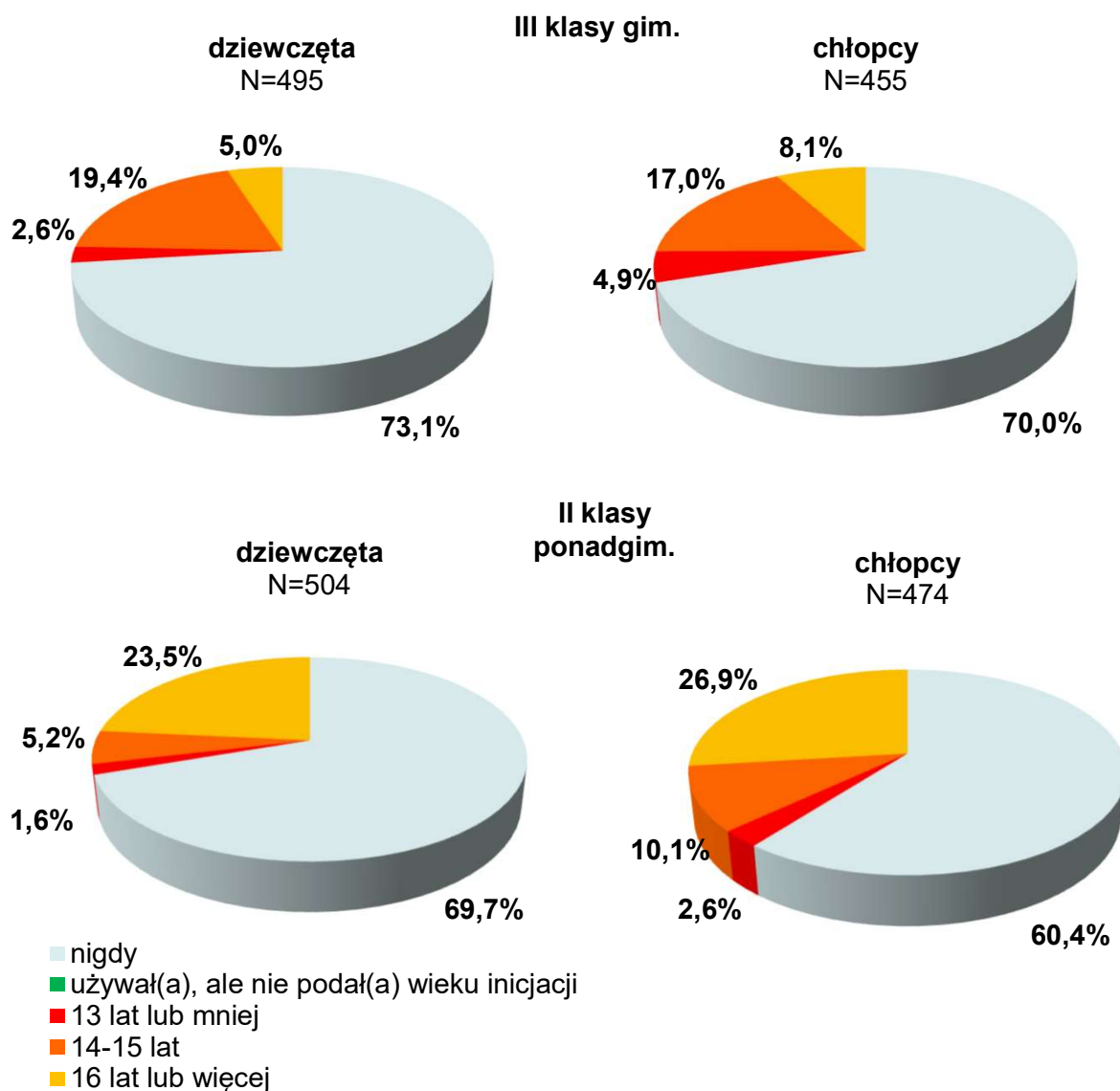
Ogółem, wśród uczniów w klasach trzecich gimnazjum największą grupę wśród palących codziennie e-papierosy stanowili ci, którzy zaczęli palić codziennie w wieku 14-15 lat. W przypadku uczniów drugich klas ponadgimnazjalnych najwięcej było tych, którzy zaczęli palić codziennie mając 16 lat lub więcej.

3.4 Wiek inicjacji tytoniowej: e-papierosy

Wiek inicjacji tytoniowej: e-papierosy – codzienne palenie

Ile miał(a)ś lat, kiedy zdarzyło Ci się PO RAZ PIERWSZY w życiu zacząć/ęłaś używać codziennie e-papierosy?

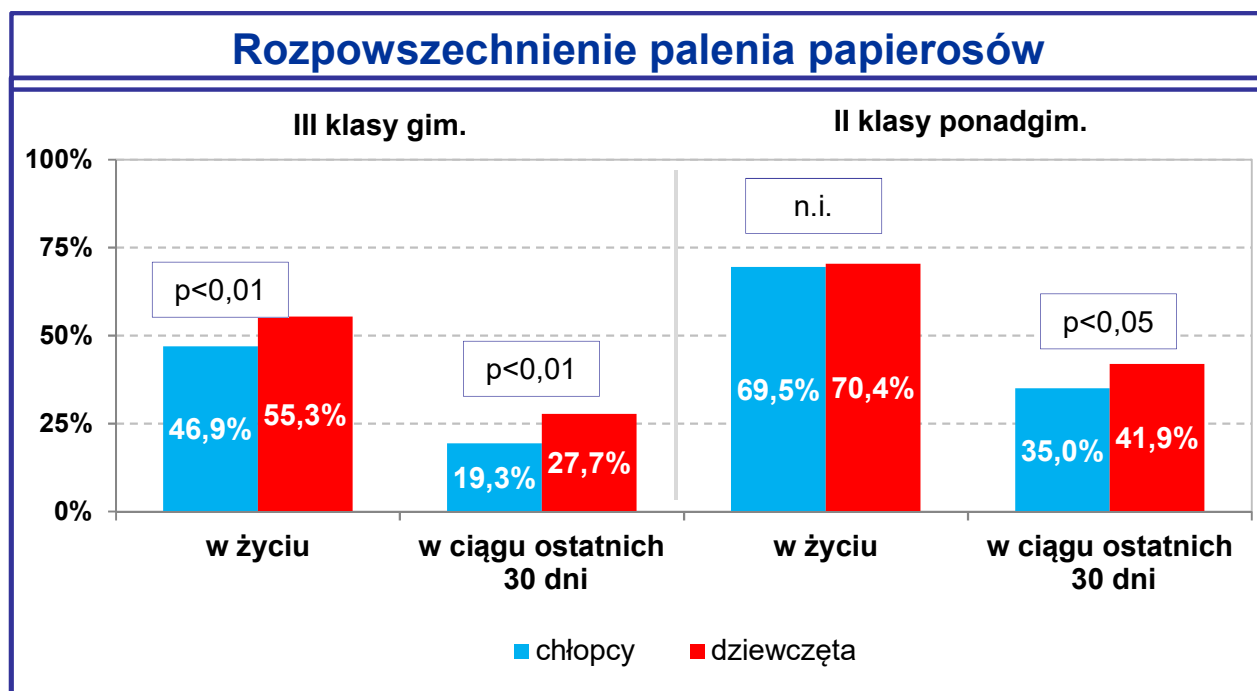

Wykres 20b: Wiek inicjacji nikotynowej (e-papierosy) – palenie codzienne – dziewczęta i chłopcy, klasy 3 G i 2 PG.

3.5. Rozpowszechnienie palenia papierosów

Jak pokazuje wykres 21a, w klasach trzecich gimnazjum rozpowszechnienie palenia papierosów wśród dziewcząt jest istotnie większe niż w grupie chłopców. Zarówno w okresie całego życia, jak i w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem dziewczęta częściej niż chłopcy sięgali po papierosy. Do palenia papierosów kiedykolwiek w swoim życiu przyznało się **46,9% chłopców i 55,3% dziewcząt**. Różnica ta jest istotna statystycznie. **W stosunku do wyników badań z 2015 roku odnotowano istotny niemal 20% spadek odsetka chłopców, którzy kiedykolwiek w życiu palili papierosy – z 58,2% w 2015 r. do 46,9% w 2019 r.**

Również w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem rozpowszechnienie palenia papierosów wśród łódzkich gimnazjalistów było większe w populacji dziewcząt niż chłopców. W tym okresie palił papierosy co piąty badany uczeń trzeciej klasy gimnazjum (19,2%) i co czwarta uczennica (27,7%). Także w tym przypadku różnica ta jest istotna statystycznie. W 2015 r. odsetki często palących gimnazjalistów były na zbliżonym poziomie – 22,9% wśród chłopców i 30,1% w grupie dziewcząt.

Wykres 21a: Rozpowszechnienie palenia papierosów w życiu i ostatnim miesiącu – wyniki w podziale na płeć – klasy III G i II PG

	N	
	w życiu	w ciągu ost. 30 dni
III kl. gim. chłopcy	455	455
III kl. gim. dziewczęta	496	496
II kl. ponadgim. chłopcy	473	473
II kl. ponadgim. dziewczęta	504	504

3.5. Rozpowszechnienie palenia papierosów

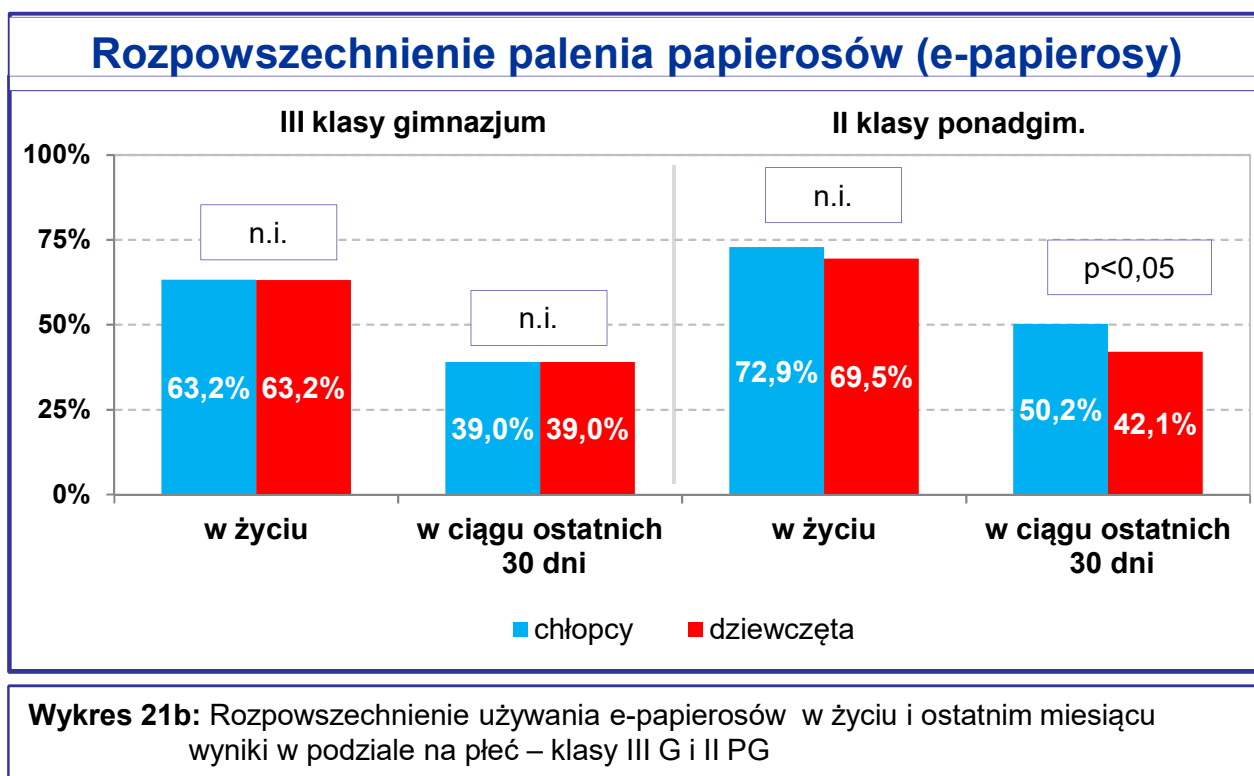
W grupie uczniów ze szkół ponadgimnazjalnych nie odnotowano różnic pomiędzy odsetkami palących kiedykolwiek w życiu dziewcząt i chłopców. Tego typu doświadczenia ma siedmiu na dziesięciu badanych respondentów (69,5% chłopców i 70,4% dziewcząt). W badaniu przeprowadzonym w 2015 r. odsetki te były nieco wyższe i wynosiły odpowiednio: 75,5% wśród chłopców i 77,6% w grupie dziewcząt. **Istotne zmiany odnotowano natomiast w kontekście palenia papierosów w okresie ostatnich 30 dni w populacji 17-18 letnich chłopców.** W tegorocznym badaniu do palenia papierosów w ostatnim miesiącu przyznał się co trzeci chłopak (35%) i 2/5 dziewcząt uczących się w drugich klasach szkół ponadgimnazjalnych (41,9%). Różnica ta jest istotna statystycznie.

W analogicznym badaniu przeprowadzonym w Łodzi w 2015 odsetek chłopców z tej grupy wiekowej, sięgających po papierosy w okresie ostatnich 30 dni był istotnie wyższy i wynosił 46,7%. **Oznacza to, iż w ciągu ostatnich 4 lat populacja ta zmniejszyła się o 1/4. To ważna i bardzo korzystna z punktu widzenia profilaktyki zmiana. Szkoda tylko, że nie objęła ona również dziewcząt.** W 2015 r. w ostatnim miesiącu paliło 42,4% uczennic łódzkich liceów, techników i szkół zawodowych zaś w 2019 r. było to 41,9%.

3.6. Rozpowszechnienie używania e-papierosów

Jak pokazuje wykres 21b, e-papierosy są równie popularne wśród chłopców, jak i wśród dziewcząt uczących się w trzecich klasach gimnazjum. Odsetki uczniów deklarujących ich używanie zarówno w okresie całego życia, jak i w czasie ostatnich 30 dni są identyczne dla obu płci. Niemal 2/3 badanych gimnazjalistów (63,2%) próbowało już e-papierosów a prawie 40% sięgało po nie w ostatnim miesiącu przed badaniem.

W grupie uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych rozpowszechnienie używania e-papierosów w życiu jest nieco większe, niż w populacji młodszych kolegów z gimnazjum. Prawie 3/4 chłopców (72,9%) i siedem na dziesięć dziewczyn (69,5%) próbowało już e-papierosa. **Warto zwrócić uwagę, że częste używanie papierosów elektronicznych jest nieco bardziej rozpowszechnione wśród 17-18 letnich chłopców, niż wśród dziewcząt z tej samej frakcji wiekowej.** W okresie ostatnich 30 dni sięgał po nie co drugi badany uczeń liceum, technikum i szkoły zawodowej (50,2%) oraz cztery na dziesięć dziewcząt (42,1%).

	N	
	w życiu	w ciągu ost. 30 dni
III kl. gim. chłopcy	455	455
III kl. gim. dziewczęta	495	495
II kl. ponadgim. chłopcy	475	475
II kl. ponadgim. dziewczęta	504	504

3.7 Ocena rozpowszechnienia palenia papierosów wśród przyjaciół

Zaledwie 7,6% dziewcząt i 10,3% chłopców uczących się w trzecich klasach gimnazjów nie miało w swoim najbliższym otoczeniu (wśród przyjaciół) osób palących papierosy. W przypadku uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych wskaźnik ten był jeszcze niższy i wyniósł 4,7% wśród dziewcząt i 4,4% wśród chłopców.

W roku 2019 wśród gimnazjalistek prawie **1/3 zadeklarowała, że większość lub wszyscy z ich przyjaciół palą papierosy**. Również **co trzecia (32,9%) badana w tej populacji przyznała, że po papierosy sięga sporo przyjaciół**. **28,1% badanych tyskich gimnazjalistek wskazało, że ma kilku przyjaciół palących papierosy**.

Nieco inaczej wygląda to w grupie chłopców. 18,8% gimnazjalistów stwierdziło, że wśród ich przyjaciół wszyscy lub większość pali papierosy, **32,1% badanych zadeklarowało, że robi to sporo przyjaciół, ponad 38,7% - że kilku**.

Wśród uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych **34,4% dziewcząt i 32,7% chłopców wskazywało, że papierosy pali większość lub wszyscy z ich przyjaciół**.

Ponad jedna trzecia badanych uczennic z tyskich szkół ponadgimnazjalnych zadeklarowała, że wśród ich przyjaciół jest sporo palaczy (34,7%). Tak samo stwierdziło **45,6% uczniów z tych szkół**.

Wyniki sugerują, że presja rówieśnicza na podejmowanie inicjacji nikotynowej oraz palenie papierosów może być istotną przyczyną podejmowania przez młodzież (szczególnie uczącą się w szkołach ponadgimnazjalnych) tych ryzykownych zachowań.

3.7 Ocena rozpowszechnienia palenia papierosów wśród przyjaciół

Zaledwie 6,3% dziewcząt i 9,9% chłopców uczących się w trzecich klasach gimnazjów nie miało w swoim najbliższym otoczeniu (wśród przyjaciół) osób palących papierosy. W przypadku uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych wskaźnik ten był jeszcze niższy i wyniósł 3,4% wśród dziewcząt i 5,9% wśród chłopców.

W roku 2019 wśród gimnazjalistek ponad **1/3 zadeklarowała, że większość lub wszyscy z ich przyjaciół palą papierosy (36,1%)**. Również co trzecia (33,5%) badana w tej populacji przyznała, że po papierosy sięga sporo przyjaciół. Co czwarta badana łódzka gimnazjalistka stwierdziła, że ma tylko kilku przyjaciół palących papierosy (24,2%).

Nieco inaczej wygląda to w grupie chłopców. **Co piąty gimnazjalista (21,5%) stwierdził, że wśród jego przyjaciół wszyscy lub większość pali papierosy. 36,6% badanych zadeklarowało, że robi to sporo przyjaciół, a ponad 32,1% - że kilku.**

Wśród uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych **41,1% dziewcząt i 32,7% chłopców wskazywało, że papierosy pali większość lub wszyscy z ich przyjaciół.**

Ponad jedna trzecia badanych uczennic z łódzkich szkół ponadgimnazjalnych zadeklarowała, że wśród ich przyjaciół jest sporo palaczy (36%). Tak samo stwierdziło 38,5% uczniów z tych szkół.

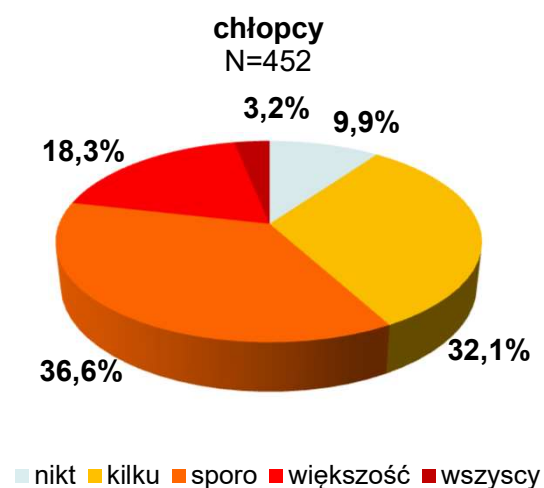
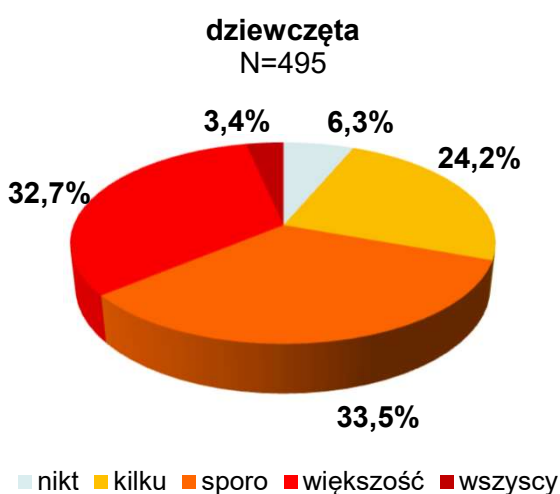
Wyniki sugerują, że presja rówieśnicza na podejmowanie inicjacji nikotynowej oraz palenie papierosów może być istotną przyczyną podejmowania przez młodzież (szczególnie uczącą się w szkołach ponadgimnazjalnych) tych ryzykownych zachowań.

3.7 Ocena rozpowszechnienia palenia papierosów wśród przyjaciół

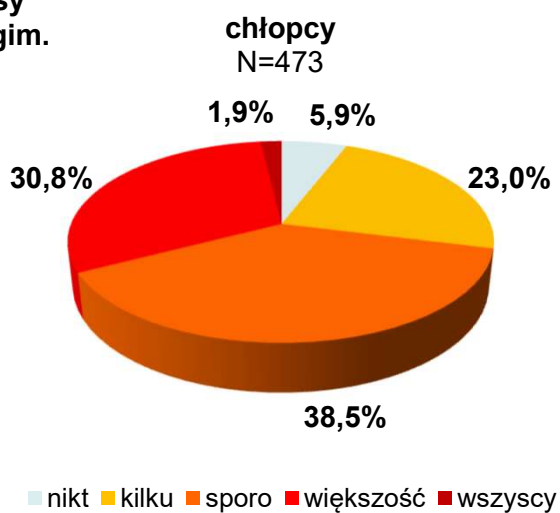
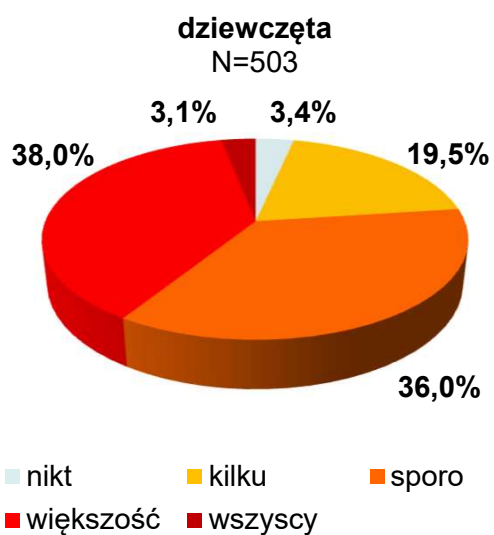
Rozpowszechnienie palenia papierosów wśród przyjaciół

Według Twojej oceny, ilu Twoich przyjaciół pali papierosy?

III klasy gim.

II klasy ponadgim.

Wykres 22: Ocena rozpowszechnienia palenia papierosów wśród przyjaciół/znajomych – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

3.8 Częstotliwość i poziom natężenia palenia papierosów w okresie ostatnich 30 dni

Deklarowana przez badanych częstotliwość palenia papierosów w okresie ostatnich 30 dni przed przeprowadzeniem badania była stosunkowo wysoka i wskazuje, iż część spośród nastolatków to **regularni palacze**.

Wskaźnikiem nałogowego palenia, przyjętym na potrzeby przedstawianego badania jest 6 lub więcej papierosów wypalanych dziennie. W grupie gimnazjalistów 4,1% wypala taką ilość papierosów dziennie. W starszej kohorcie odsetek ten jest wyższy i wynosi 7,3%. Oznacza to, że co czternasty uczeń z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych jest nałogowym palaczem.

W badaniach zrealizowanych w roku 2015 do nałogowego palenia przyznało się 7,4% gimnazjalistek i 14,4% gimnazjalistów. **Oznacza to, iż w ciągu ostatnich 4 lat o połowę zmniejszył się odsetek nałogowych palaczy w populacji uczniów szkół ponadgimnazjalnych (spadek z 14,4% w 2015 r. do 7,3%).** W trzeciej klasie gimnazjum odsetek regularnych palaczy wśród chłopców (4,7%) był zbliżony do odsetka dziewcząt (3,4%). W obu przypadkach odsetki te były niższe niż w 2015 r. Wówczas wynosiły one odpowiednio – 7% wśród chłopców i 7,7% wśród dziewcząt. W grupie uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych sześć i więcej papierosów dziennie palił co jedenasty chłopiec (8,7%) i co siedemnasta dziewczyna (6,2%). **Porównując te wyniki do rezultatów badań z 2015 r. – szczególnie w populacji chłopców – możemy mówić o spektakularnej, pozytywnej zmianie, jaka dokonała się w tym zakresie. Odsetek nałogowych palaczy zmniejszył się o ponad 50% - z 18,6% w 2015 r. do 8,7% w 2019 r. Niestety nie oznacza to, że wielu nastolatków całkowicie zrezygnowało z palenia papierosów. Jak pokazują kolejne wykresy (23B) wielu z nich „zamieniło” tradycyjne papierosy na papierosy elektroniczne, które jak pokazują wyniki ostatnich badań tylko pozornie są „zdrowszą” alternatywą dla palaczy tytoniu.**

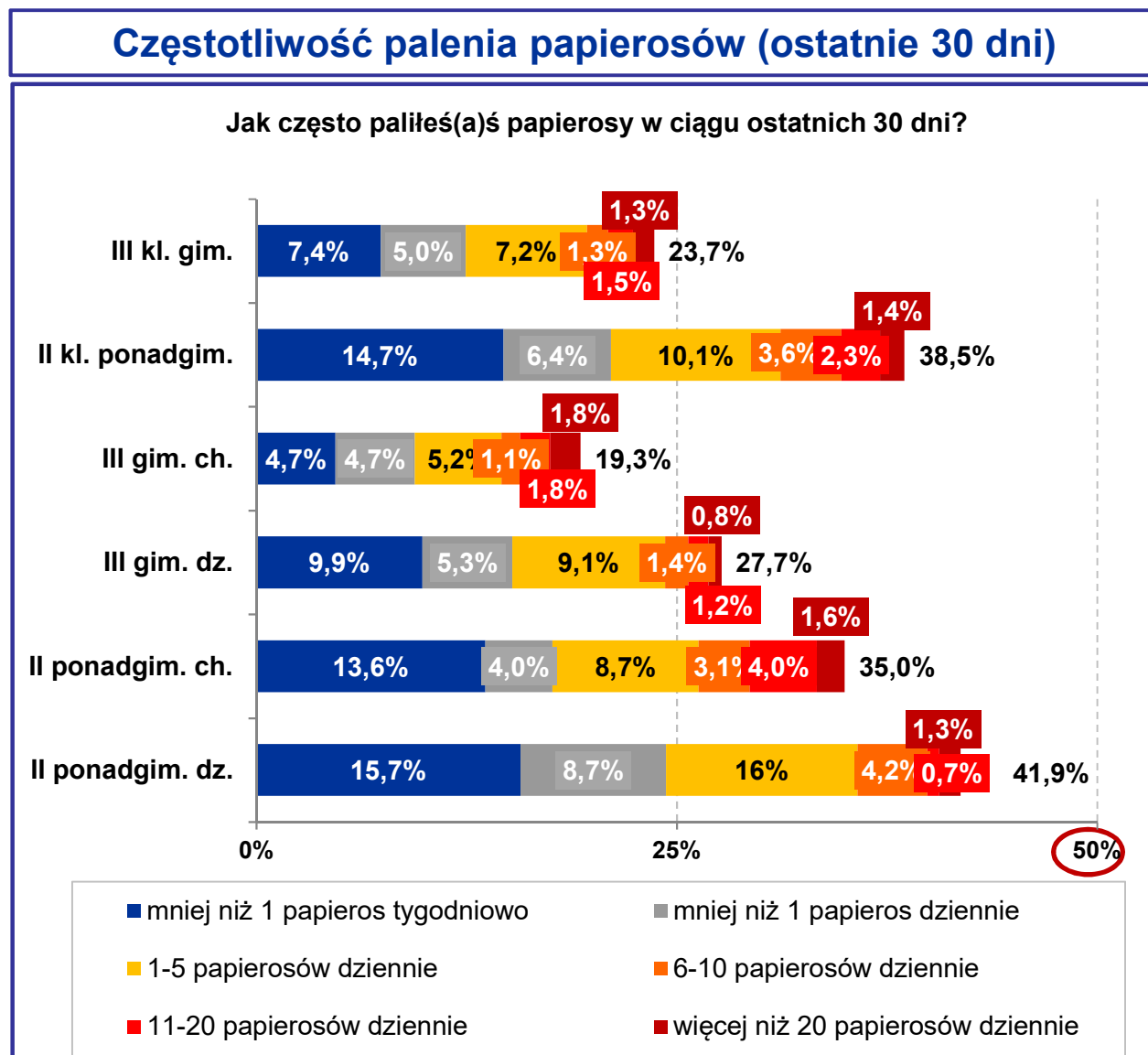
Kolejną frakcję nastolatków palących papierosy możemy określić mianem „**umiarkowanych palaczy**”. Do tej grupy należą ci spośród badanych, którzy przyznali, że **dziennie wypalają od 1 do 5 papierosów**. Takich uczniów było 7,2% wśród gimnazjalistów oraz nieco więcej, bo 10,1% wśród uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych.

Trzecią wyróżnioną grupą są tzw. „**palacze incydentalni**”, którzy **wypalają mniej niż jednego papierosa dziennie**. Ta grupa stanowiła 12,4% uczniów trzecich klas gimnazjum i 21,1% w grupie respondentów z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych. W 2015 roku odsetek „incydentalnych” palaczy wśród gimnazjalistów było prawie identyczny 12,7%, a w grupie uczniów szkół ponadgimnazjalnych nieco niższy – 16,1%.

Warto zauważyć, że odsetki wyróżnionych grup palaczy „nałogowych” i „umiarkowanych” rosną wraz z wiekiem badanych.

3.8 Częstość i poziom natężenia palenia papierosów w okresie ostatnich 30 dni

Wykres 23a: Częstość palenia papierosów w ciągu ostatnich 30 dni – klasy III G i II PG.

	N
III kl. gim.	951
II kl. ponadgim.	977
III kl. gim. chłopcy	455
III kl. gim. dziewczęta	496
II kl. ponadgim. chłopcy	473
II kl. ponadgim. dziewczęta	504

3.9 Częstotliwość i poziom natężenia używania e-papierosów w okresie ostatnich 30 dni

Deklarowana przez badanych częstotliwość używania e-papierosów w okresie ostatnich 30 dni przed przeprowadzeniem badania była zdecydowanie wyższa, w porównaniu do tradycyjnych papierosów i wskazuje na to, iż część spośród nastolatków to **regularni e-palacze**.

Wskaźnikiem nałogowego palenia, przyjętym na potrzeby przedstawianego badania jest **6 lub więcej e-papierosów wypalanych dziennie**. W grupie gimnazjalistów co piąty (19,1%) wypala taką ilość papierosów dziennie. W starszej zbiorowości odsetek ten jest nieco wyższy i wynosi 22,8%. Oznacza to, że co czwarty uczeń z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych jest nałogowym e-palaczem.

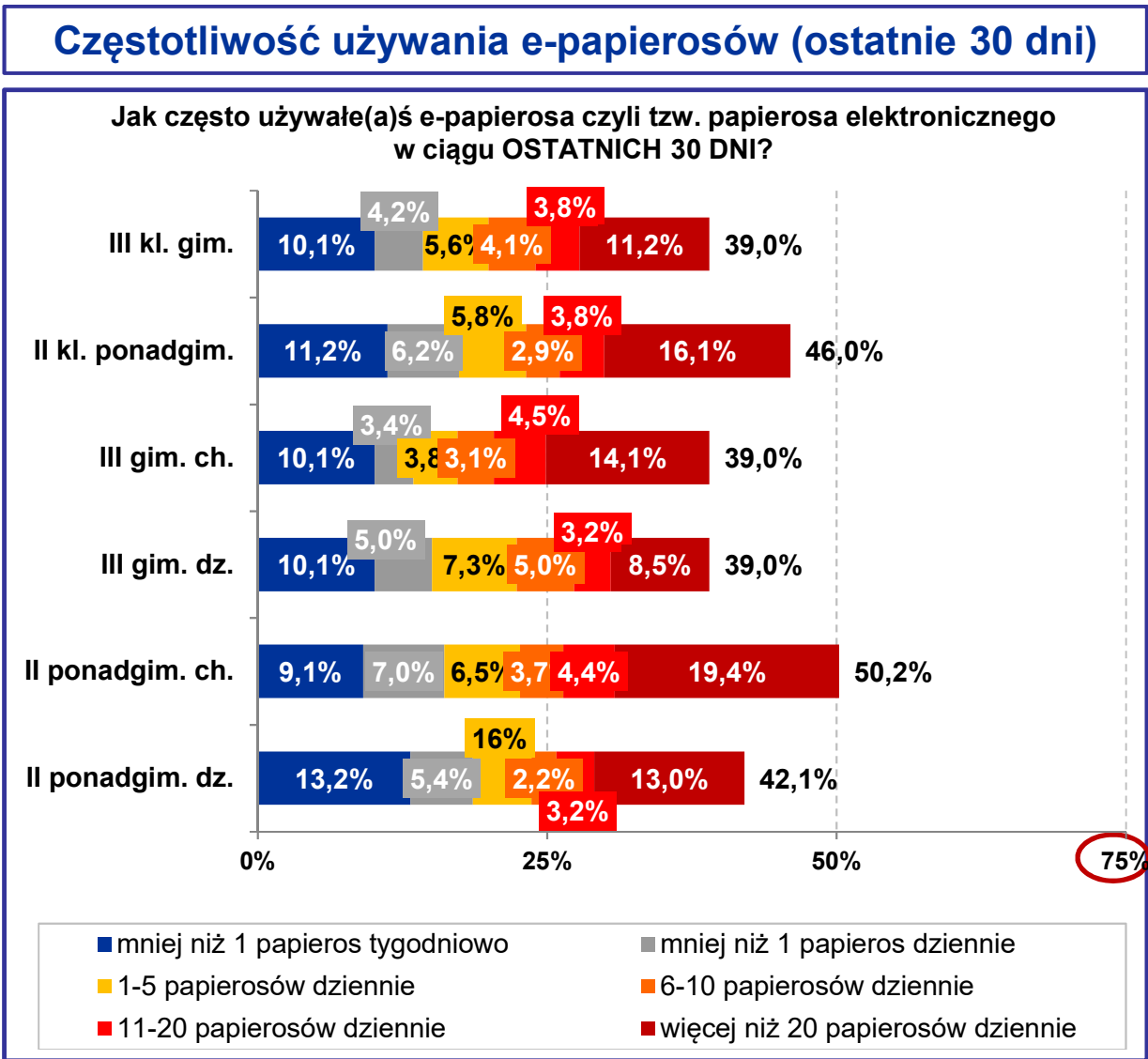
W trzeciej klasie gimnazjum **odsetek regularnych palaczy e-papierosów** wśród chłopców (21,7%) jest widocznie wyższy niż w populacji dziewcząt (16,7%). **W grupie uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych 6 i więcej e-papierosów dziennie palił co czwarty uczeń (27,5%) i co piąta uczennica (18,4%).**

Kolejną frakcją nastolatków palących e-papierosy możemy określić **mianem „umiarkowanych palaczy”**. Do tej grupy należą ci spośród badanych, którzy przyznali, że **dziennie wypalają od 1 do 5 e-papierosów**. Takich uczniów było 5,6% wśród gimnazjalistów i 5,8% w grupie uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych. Wyższy odsetek deklarował palenie papierosów tradycyjnych (7,2% i 10,1%).

Trzecią wyróżnioną grupą są tzw. **„palacze incydentalni”, którzy wypalają mniej niż jednego e-papierosa dziennie**. Ta grupa stanowiła 14,3% uczniów trzecich klas gimnazjum i 17,4% w grupie respondentów z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych.

Warto zauważyć, że odsetki palaczy „regularnych” są w obu frakcjach wiekowych wyższe wśród chłopców, niż wśród dziewcząt.

3.9 Częstotliwość i poziom natężenia używania e-papierosów w okresie ostatnich 30 dni

Wykres 23b: Częstotliwość używania e-papierosów w ciągu ostatnich 30 dni – klasy III G i II PG.

	N
III kl. gim.	950
II kl. ponadgim.	979
III kl. gim. chłopcy	455
III kl. gim. dziewczęta	495
II kl. ponadgim. chłopcy	475
II kl. ponadgim. dziewczęta	504

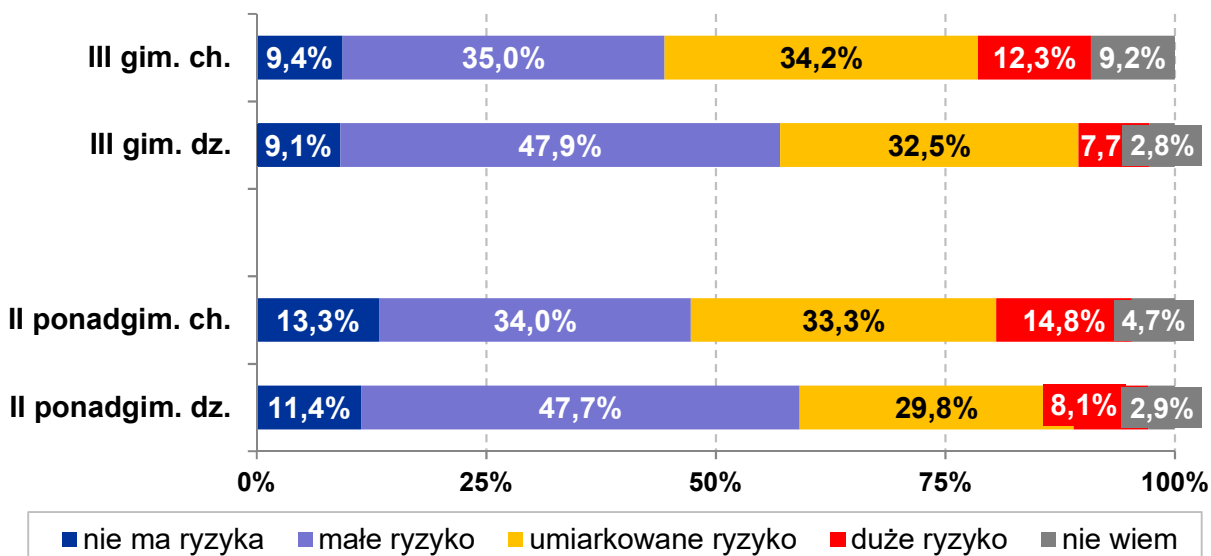
3.10 Ocena ryzyka związanego z paleniem tytoniu

Analizując wyniki badania można stwierdzić, iż znaczna część uczniów obu badanych frakcji wykazywała skłonność do **bagatelizowania zagrożeń związanych z paleniem tytoniu od czasu do czasu**. Prawie połowa ankietowanych chłopców i niemal 60% dziewcząt – w obydwu badanych typach klas - stwierdziła, iż w takim przypadku **ryzyko związane z paleniem papierosów jest małe lub nie ma go w ogóle**. Takiej odpowiedzi udzieliło 44,4% chłopców z klas trzecich gimnazjum i 57% dziewcząt. W drugich klasach szkół ponadgimnazjalnych odsetki te wyniosły odpowiednio 47,3% i 59,1%.

Co trzeci chłopiec i dziewczyna uczący się w trzeciej klasie gimnazjum był zdania, iż palenie papierosów od czasu do czasu niesie za sobą umiarkowane ryzyko. Wśród uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych odsetki te kształtowały się podobnie (33,3% i 29,8%). **Przekonanie o wysokim stopniu ryzyka związanym ze sporadycznym paleniem tytoniu** wyraził co ósmy uczeń z trzecich klas gimnazjum (12,3%) i tylko co trzynasta uczennica (7,7%). W klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych taką opinię wyraził średnio co siódmy badany chłopak (14,8%) i co dwunasta dziewczyna (8,1%).

Ryzyko związane z paleniem tytoniu

Jak bardzo, Twoim zdaniem, ludzie ryzykują, że sobie zaszkodzą (zdrowotnie, albo w inny sposób), jeśli palą papierosy od czasu do czasu?

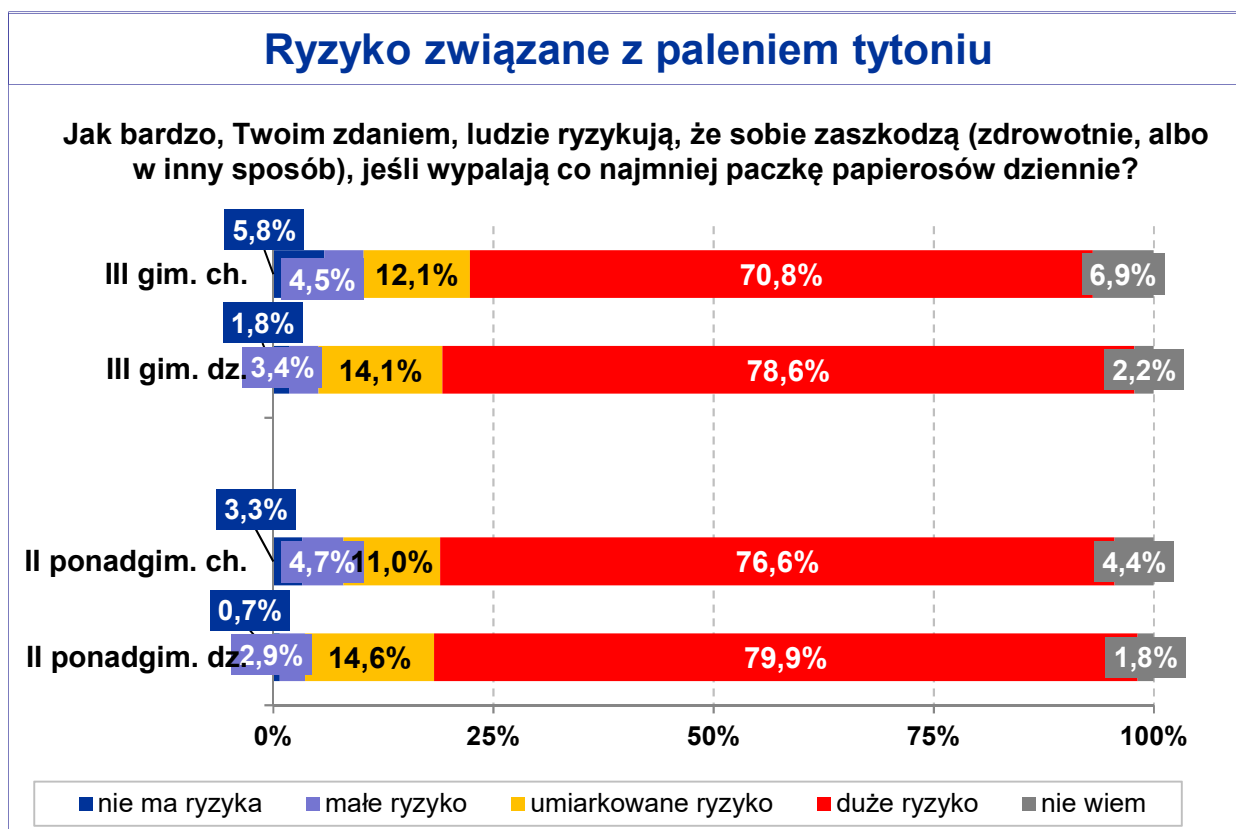
Wykres 24: Ocena ryzyka związanego z paleniem papierosów od czasu do czasu – klasy III G i II PG.

	N		N
III kl. gim. chłopcy	457	II kl. ponadgim. chłopcy	474
III kl. gim. dziewczęta	495	II kl. ponadgim. dziewczęta	503

3.10 Ocena ryzyka związanego z paleniem tytoniu

Osoby palące dziennie co najmniej paczkę papierosów, w opinii badanych nastolatków ryzykują znacznie bardziej niż palący od czasu do czasu. **Wysoki poziom ryzyka** związany z takim stylem palenia częściej podkreślają zarówno dziewczęta, jak i chłopcy w obu badanych frakcjach.

Prawie 80% dziewcząt i ponad 70% chłopców – w obu grupach wiekowych uważa, że palenie co najmniej paczki papierosów dziennie niesie za sobą duże ryzyko. Co dziesiąty uczeń gimnazjum (10,3%) i 8% w starszym badanym roczniku jest przeciwnego zdania i twierdzi, że w takim przypadku ryzyko jest małe lub nie ma go wcale. Wśród dziewcząt odsetki tych, które bagatelizują ryzyko związane z codziennym paleniem paczki papierosów są nieco niższe i wynoszą odpowiednio: 5,2% w gimnazjach i 3,6% w szkołach ponadgimnazjalnych.

Wykres 25: Ocena ryzyka związanego z paleniem co najmniej paczki papierosów dziennie – klasy III G i II PG.

	N
III kl. gim. chłopcy	457
III kl. gim. dziewczęta	495
II kl. ponadgim. chłopcy	474
II kl. ponadgim. dziewczęta	503

4. Picie napojów alkoholowych przez młodzież

4.1 Ocena dostępności alkoholu - w opinii badanych

Decydujące znaczenie w kwestii oceny dostępności napojów alkoholowych dla młodzieży mają postawy dorosłych, przede wszystkim sprzedawców alkoholu i rodziców. Istotny wpływ na możliwość kupna alkoholu przez niepełnoletnich nastolatków mają także lokalne samorządy. To do nich należy monitorowanie przestrzegania prawa, które – co warto podkreślić - zabrania sprzedaży alkoholu osobom poniżej 18. roku życia. Jak pokazują badania prowadzone metodą "tajemniczego klienta", polskie miasta bardzo różnią się od siebie w kwestii sprzedaży alkoholu nieletnim. W poważnym stopniu na te różnice wpływają systematyczne i konsekwentne działania kontrolne oraz szkolenia sprzedawców i pracowników sektora HoReCa, w szczególności pubów, klubów i dyskotek. Warto także wspomnieć o potencjalnym partnerze pozarządowym, który w tym zakresie może być cennym wsparciem i uzupełnieniem lokalnych działań, tj. **Ogólnopolskim Stowarzyszeniu "RoPSAN – Rodzice Przeciwko Sprzedaży Alkoholowi Nieletnim (www.ropsan.pl)**.

Postrzegana przez uczniów dostępność napojów alkoholowych zwiększa się wyraźnie wraz z wiekiem badanych osób. W ocenie uczniów, dostępność **piwa** dla młodzieży szkolnej w obydwu grupach jest w Łodzi bardzo wysoka. 71% uczniów trzecich klas gimnazjum uważało, że zdobycie piwa byłoby dla nich łatwe, natomiast tylko niecałe 5% sądziło, że byłoby to niemożliwe. W drugich klasach szkół ponadgimnazjalnych, tj. wśród 17/18-latków, ponad 93% uczniów stwierdziło, że piwo byłoby dla nich łatwo dostępne, a zaledwie 0,9% (jeden uczeń na stu) uznało, że jego zdobycie byłoby dla nich niemożliwe. Z badań realizowanych w roku 2015 wynika, że piwo jest bardzo łatwo dostępne dla średnio 75% uczennic i uczniów tyskich gimnazjów oraz 93,3% dziewcząt i chłopców ze szkół ponadgimnazjalnych.

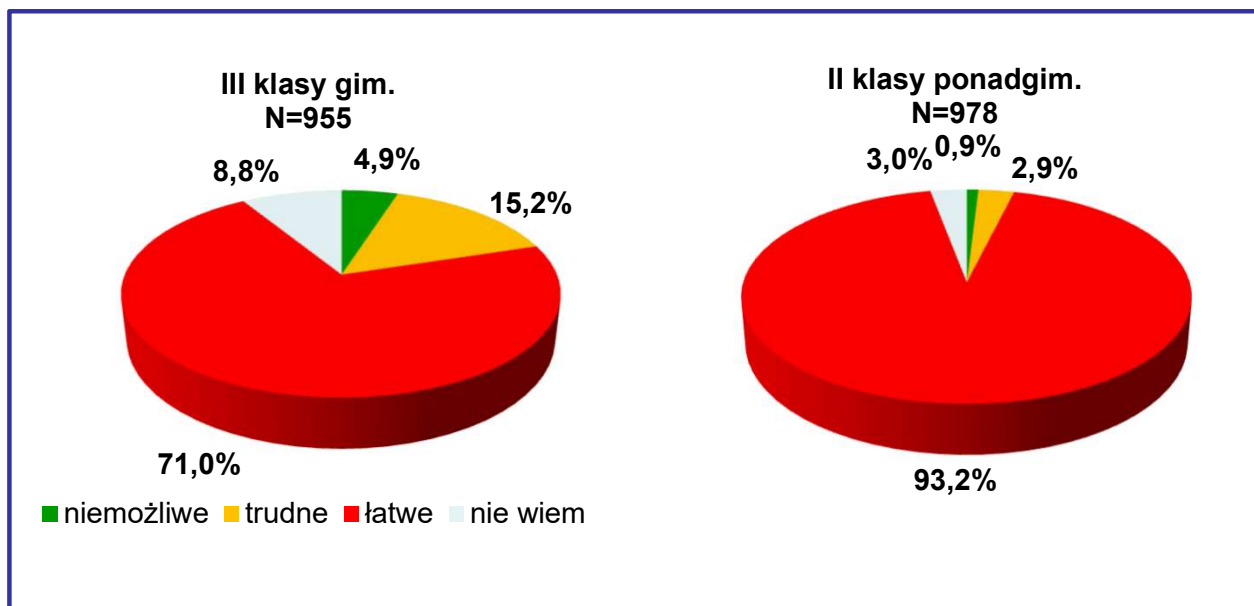
Zdobycie **wina** byłoby łatwe w opinii 58,7% uczniów trzecich klas gimnazjum, natomiast 6,6% uczniów w tej grupie wiekowej uznało, iż byłoby to niemożliwe. W drugich klasach szkół ponadgimnazjalnych dostępność wina jest znacznie częściej oceniana jako łatwa. Taką opinię wyraziło 89,9% uczniów, przy czym tylko 1,3% uznało, że zdobycie wina byłoby dla nich niemożliwe. Z badań zrealizowanych w roku 2015 wynika, że średnio 60,1% uczniów gimnazjalnych i 91,3% uczniów szkół ponadgimnazjalnych postrzega wino jako trunek bardzo łatwo dostępny.

Według uczniów trzecich klas gimnazjów **wódka** byłaby dla nich trudniej dostępna niż piwo i wino. Ponad połowa uczniów uznała, że byłoby to dla nich łatwe (51,4%). Za niemożliwe uznał jej zdobycie co dziesiąty badany gimnazjalista (10,1%) a co czwarty stwierdził, że byłoby to trudne (26,7%). Prawie 12% badanych uczniów z tej frakcji wiekowej stwierdziło, że nie wie, jak trudne byłoby dla niego zdobycie tego napoju alkoholowego (11,8%). W opinii respondentów z drugich klas szkół PG łatwość zdobycia wódki była podobna, jak w przypadku piwa i wina – 86,9% uczniów. Po 7,7% uczniów stwierdziło, że zdobycie wódki byłoby dla nich trudne a niecałe 2%, że niemożliwe. Wyniki badań zrealizowanych w roku 2015 są podobne - wódka jest bardzo łatwo dostępna dla 56% gimnazjalistów oraz dla prawie 89% uczniów szkół PG. Natomiast co czwarty gimnazjalista (25,5%) i niecałe 6% starszej młodzieży uznało, że trudno byłoby im zdobyć wódkę.

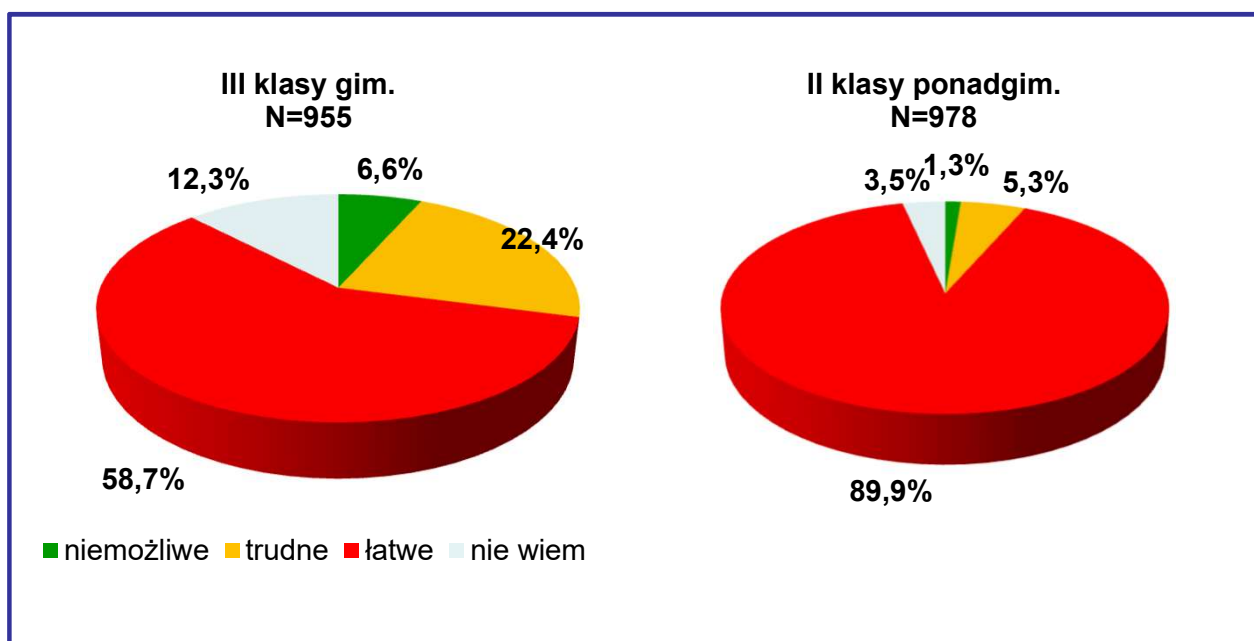
4.1 Ocena dostępności alkoholu - w opinii badanych

Dostępność piwa i wina

Jak sądzisz, jak trudne byłoby dla Ciebie zdobycie PIWA, gdybyś tego chciał(a)?

Jak sądzisz, jak trudne byłoby dla Ciebie zdobycie WINA, gdybyś tego chciał(a)?

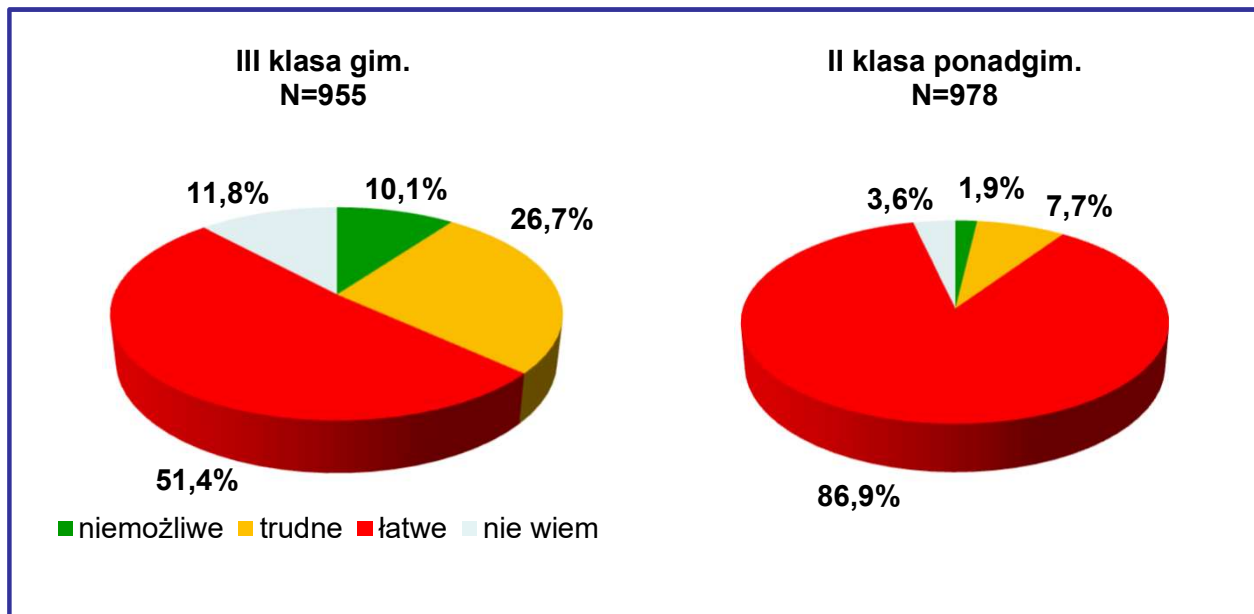
Wykres 26: Ocena dostępności piwa i wina – klasy III G i II PG.

4.1 Ocena dostępności alkoholu - w opinii badanych

Dostępność wódki

Jak sądzisz, jak trudne byłoby dla Ciebie zdobycie WÓDKI, gdybyś tego chciał(a)?

Wykres 27: Ocena dostępności wódki – klasy III G i II PG.

4.2 Wiek inicjacji alkoholowej

Jednym z kluczowych celów programów profilaktycznych realizowanych w szkołach jest zahamowanie procesu obniżania się wieku inicjacji alkoholowej. Na podstawie różnych badań zrealizowanych w Polsce (m.in. E. Stępień, A. Frączek, 1992 oraz A. Zieliński i J. Sierosławski, 2002) określono średni wiek inicjacji alkoholowej wśród polskiej młodzieży na poziomie 14 -15 lat. Należy podkreślić, iż rzetelna ocena zmian, jakie następują w tym zakresie jest możliwa dopiero po przeprowadzeniu kilku pomiarów, dlatego szczególnie ciekawe pod tym względem będą porównania z wynikami kolejnych badań, za kilka lat.

Piwo było najbardziej popularnym napojem alkoholowym wśród badanych nastolatków. Spośród uczennic trzecich klas gimnazjów przynajmniej raz w życiu piło je 80,8%, wśród chłopców odsetek ten był nieco niższy i wyniósł 73,9%. Wśród uczniów starszego rocznika odsetki te kształtowały się na jeszcze wyższym poziomie: piwo piło 91,7% dziewcząt oraz 90,4% chłopców (różnica nie jest istotna statystycznie). Również w 2015 roku było to najpopularniejszy trunek wśród badanych nastolatków, przy czym odsetki uczniów sięgających po piwo nieco wyższe. W grupie młodszych dziewcząt (z 3 kl. gimnazjum) 85,7% a wśród chłopców 82,7%. **W tym ostatnim przypadku odnotowano istotny spadek odsetka uczniów - chłopców z 3 kl. gimnazjum - pijących piwo: z 82,7% w 2015 r. do 73,9%. Zmiany na granicy istotności odnotowano również w starszej frakcji badanych uczniów – w grupie dziewcząt ze szkół PG odsetek pijących piwo zmniejszył się z 97,9% (2015) do 91,7% (2019).** Podobny spadek odsetka pijących piwo odnotowano a w grupie chłopców ze szkół PG – z 96,4% (2015) do 90,4% (2019).

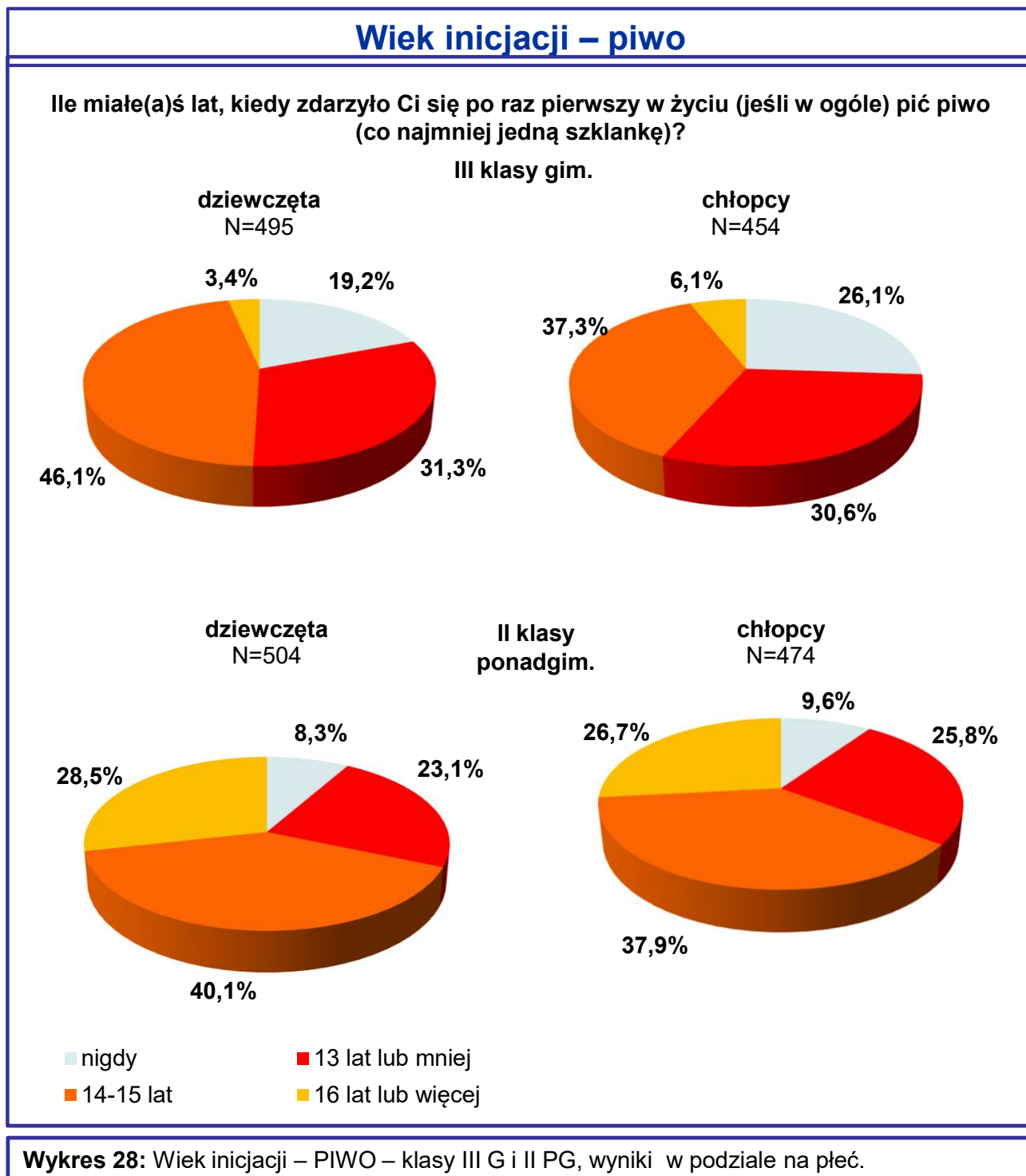
Ponad 46% gimnazjalistek (46,1%) oraz 37% gimnazjalistów (37,3%) po raz pierwszy piło piwo w wieku 14-15 lat. Co trzecia uczennica i co trzeci uczeń z tej grupy wiekowej po raz pierwszy piło piwo w wieku 13 lat lub mniej (31,3% i 30,6%). 3,4% uczennic gimnazjum i 6,1% uczniów tychże szkół swoją piwną inicjację odbyło w wieku 16 i więcej lat.

Cztery na dziesięć dziewcząt (40,1%) oraz 37,9% chłopców ze szkół PG przeszło inicjację alkoholową w wieku 14-15 lat. 16 lat i więcej to drugi co do częstości czas na inicjację dla uczniów z łódzkich szkół PG. Średnio co czwarty z badanych uczniów - obu płci - pił po raz pierwszy piwo jako szesnastolatek (28,5% dziewcząt i 26,7% chłopców). W wieku 13 lat i mniej do picia piwa przyznało się 23,1% uczennic i 25,8% uczniów szkół PG.

Odsetek badanych, którzy nigdy jeszcze nie pili piwa wyraźnie maleje wraz z wiekiem. W trzecich klasach gimnazjum nie próbowało piwa jeszcze piwa 19,2% dziewcząt i 26,1% chłopców. W grupie uczniów z drugich klas szkół PG takich osób było zdecydowanie mniej – 8,3% dziewcząt i 9,6% chłopców. W ciągu ost. 4 lat odnotowano istotny wzrost odsetka chłopców z 3 kl gimnazjum, którzy nie spróbowali jeszcze piwa – z 17,3% w 2015 do 26,1% w 2019. **Z badania zrealizowanego w roku 2015** wynika, że 37% gimnazjalistów inicjację alkoholową (piwną) przeszło w wieku 13 lub mniej lat. 14-15 lat był wiekiem inicjacji dla 40% badanych, a 16 i więcej lat – jedynie dla 5,4% ankietowanych uczennic i uczniów.

W tym kontekście należy podkreślić, iż wszelkie działania profilaktyczne, których celem jest opóźnienie wieku inicjacji alkoholowej młodzieży mają sens tylko wtedy, gdy zostaną podjęte jeszcze w szkole podstawowej, nie później niż w czwartej lub piątej klasie. Rozpoczynanie tego typu działań w szóstej lub siódmej klasie szkoły podstawowe nie ma w przypadku około 40% gimnazjalistów charakteru uprzedzającego.

4.2 Wiek inicjacji alkoholowej

4.2 Wiek inicjacji alkoholowej

Alkopopy, czyli tzw. drinki alkoholowe zyskały na popularności wśród badanych nastolatków na przestrzeni ostatnich 5-6 lat. Z deklaracji uczniów trzecich klas gimnazjum wynika, że próbowało ich 46,7% gimnazjalistek i co trzeci gimnazjalista (33,5%). W przypadku uczniów szkół ponadgimnazjalnych deklaracje takie były udziałem 2/3 dziewcząt (65,7%) i ponad połowy chłopców (52,3%). W starszej grupie wiekowej alkopopy były więc nieco bardziej popularne niż w młodszej.

Spośród gimnazjalistek najczęściej (31,7%) po raz pierwszy piło alkopopa w wieku 14-15 lat, 11,7% zadeklarowało, że uczyniło to w młodszym wieku (tj. mając 13 lat lub mniej). W przypadku gimnazjalistów takie osoby stanowiły 7,4%, a chłopcy pijący po raz pierwszy alkopop w wieku 14-15 lat stanowili 22,5%.

W starszej kohorcie młodzieży pierwsze doświadczenia z alkopopami wśród chłopców w wieku 14-15 lat miało 18,9%, a wśród dziewcząt 23,7% badanych. Nieco więcej po raz pierwszy wypilo alkopopa w wieku 16 lat i więcej – co trzecia dziewczyna (32,5%) i co czwarty chłopak (26,2%).

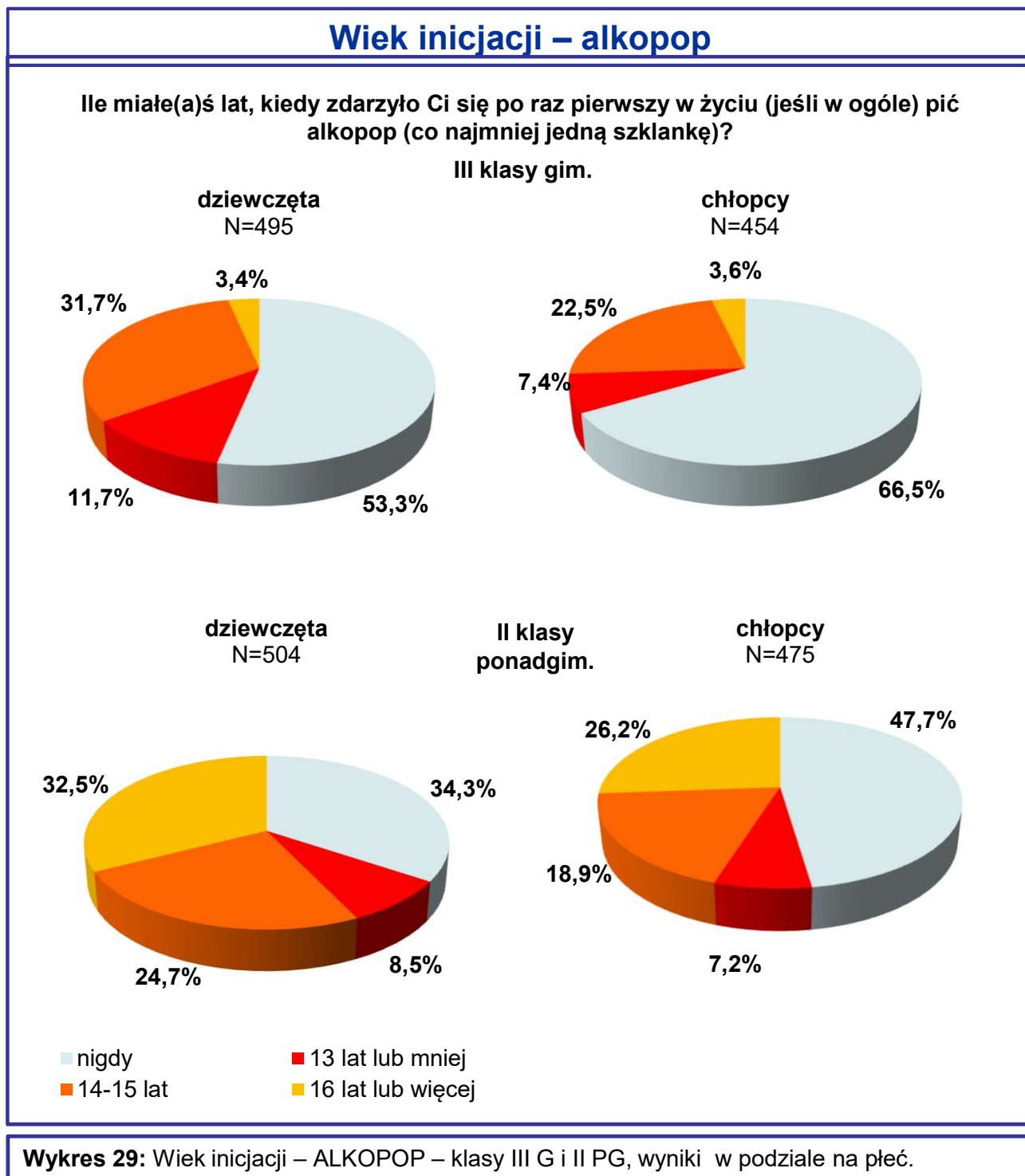
Wśród nastolatków (zwłaszcza z młodszej grupy badanych) wino jest zdecydowanie bardziej popularnym napojem alkoholowym niż alkopopy. Do picia wina przyznało się ¾ dziewcząt i ponad połowa chłopców uczących się w trzecich klasach gimnazjum (odpowiednio: 77,8% i 54,7%), zaś w grupie uczniów z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych: 77,1% dziewcząt oraz 62,9% chłopców. **Widać większe zainteresowanie tym trunkiem wśród dziewcząt.** W porównaniu do wyników badań z 2015 r. warto zauważyć istotny 13% spadek odsetka chłopców z III klas gimnazjum, którzy kiedykolwiek w życiu pili wino – z 62,9% w 2015 r. do 54,7% w 2019 r.

Niemal połowa gimnazjalistek po raz pierwszy piło wino mając 14-15 lat (46,9%), a co piąta z tej grupy wiekowej pierwszy kontakt z winem miała w wieku 13 lat lub mniej (22%). Co czwarty chłopak z klas trzecich gimnazjum (24,5%) stwierdziło, że po raz pierwszy pił wino mając 14-15 lat, a co piąty (19,6%) w wieku 13 lat lub mniej.

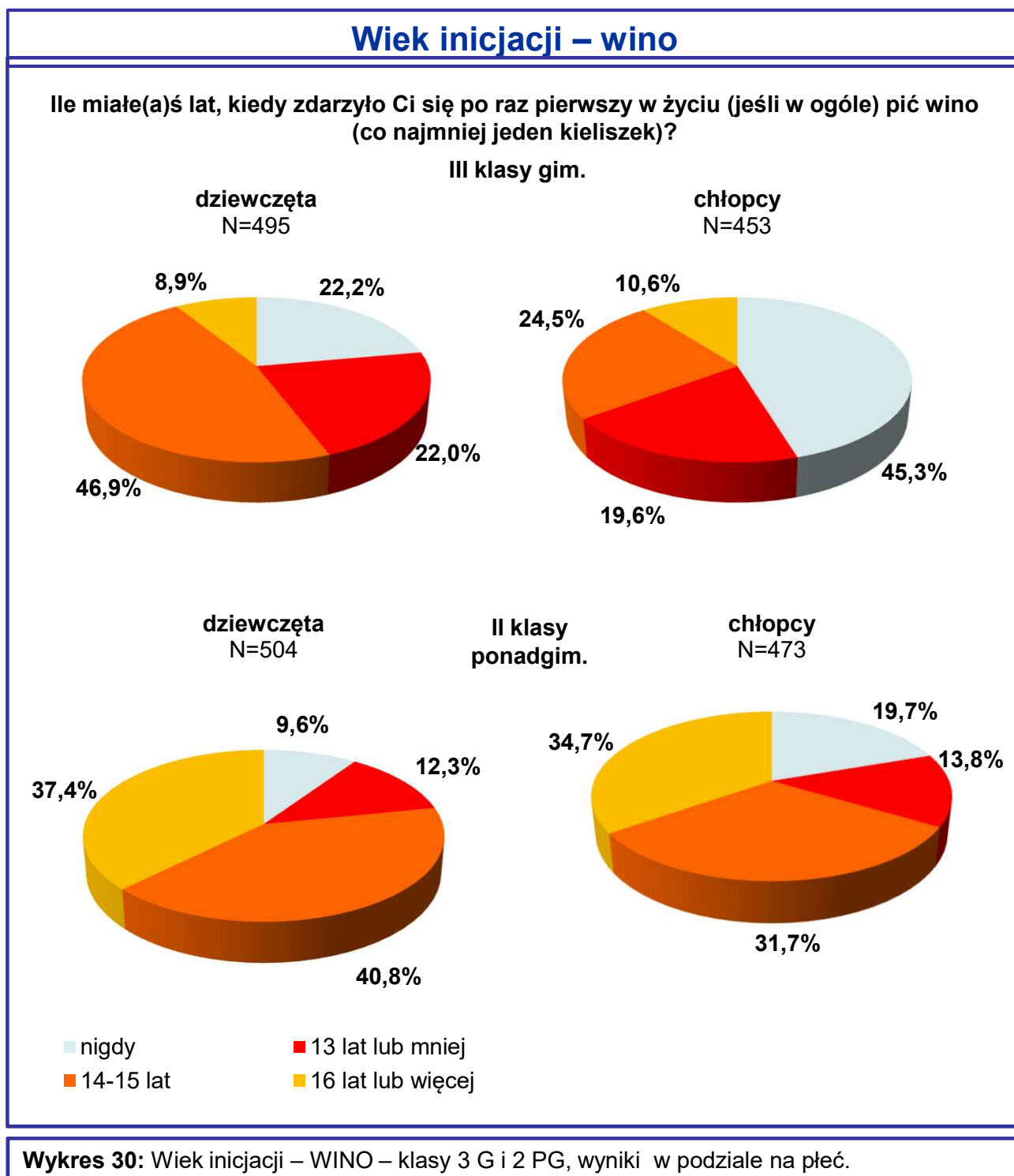
Średnio co siódmy uczeń (13,8%) i co ósma uczennica (12,3%) drugiej klasy szkoły ponadgimnazjalnej piła wino po raz pierwszy w wieku 13 lat lub wcześniej. Około 40% dziewcząt i 1/3 chłopców z tego rocznika (31,7%) – inicjację odbyło w wieku 14-15 lat. Najczęściej wiekiem, w którym odbywało się pierwsze picie wina przez chłopców było 16 i więcej lat. Deklarowało tak 34,7% łódzkich licealistów, uczniów techników i szkół zawodowych.

Wyniki pokazują, że - podobnie jak w przypadku piwa - pierwsze spożycie wina często przypadało na okres nauki w szkole podstawowej lub początek nauki w gimnazjum.

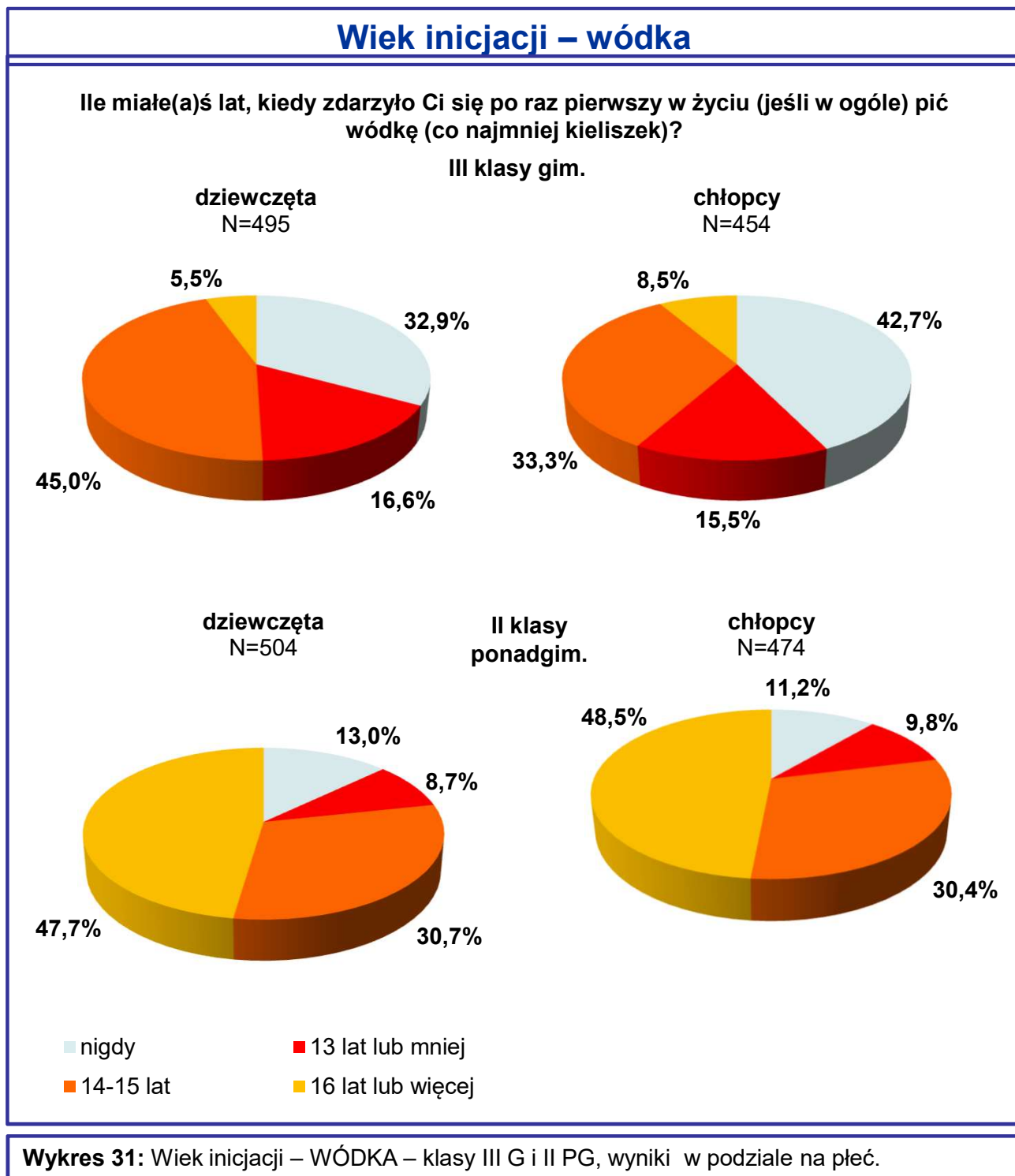
4.2 Wiek inicjacji alkoholowej

4.2 Wiek inicjacji alkoholowej

4.2 Wiek inicjacji alkoholowej

4.2 Wiek inicjacji alkoholowej

Ponad 2/3 dziewcząt i prawie 60% chłopców z trzecich klas gimnazjum przyznała, iż piła już wódkę (67,1% dziewcząt i 57,3% chłopców). Wśród starszych uczniów odsetki te były wyraźnie wyższe i wyniosły odpowiednio 87% dziewcząt i prawie 90% badanych chłopców ma za sobą doświadczenie picia wódki.

W przypadku uczniów trzecich klas gimnazjum pierwsze spożycie wódki najczęściej miało miejsce w wieku 14-15 lat – tak zadeklarował 35,4% badanych dziewcząt i 26,1% chłopców.

W przypadku uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych do inicjacji najczęściej dochodziło w wieku 16 lat i więcej. Ponad 2/5 **dziewcząt ze starszego rocznika** (42,1%) i co trzeci chłopak w tej frakcji **badanych** (35,9%) **stwierdził, że swoje pierwsze doświadczenia z pićm wódki miał miejsce w wieku 16 lat i więcej. W grupie chłopców taką deklarację sformułowało 49,3% badanych.**

Warto podkreślić, że znaczący odsetek młodzieży z obydwu grup wiekowych zadeklarował, że pierwsze spożycie wódki miało miejsce **w wieku 13 lat lub mniej** (w tym: 15,3% wśród uczennic z trzecich klas gimnazjum, 20,1% wśród uczniów gimnazjalnych, 12,4% wśród uczennic ze szkół ponadgimnazjalnych i 17,9% wśród uczniów z tych łódzkich liceów, techników i szkół zawodowych). **Wódka była trzecim pod względem popularności napojem alkoholowym w grupie dziewcząt** (po piwie i winie) i **drugim w populacji chłopców** (po piwie) a jej spożycie było zróżnicowane ze względu na płeć badanych w poszczególnych grupach wiekowych. W 2015 roku zainteresowanie wódką było zbliżone do tego, jakie odnotowano w roku 2019. Jedynie wśród chłopców uczących się w gimnazjach wódka stała się bardziej popularna niż wino – w 2015 kolejność ta była odwrotna.

	piwo	alkopop	wino	wódka
III klasy gim. dz.	80,8%	46,8%	77,8%	67,1%
III klasy gim. ch.	73,9%	33,5%	54,7%	57,3%
II klasy ponadgim. dz.	91,7%	65,7%	90,4%	87,2%
II klasy ponadgim. ch.	90,4%	52,3%	80,3%	88,8%

Tabela 4: Odsetki uczennic i uczniów deklarujących, że mają już za sobą pierwsze doświadczenia związane z pićm poszczególnych napojów alkoholowych – w podziale na płeć.

4.3 Rozpowszechnienie picia napojów alkoholowych - w życiu oraz w ostatnim roku przed badaniem

Zdecydowana większość ankietowanych uczniów ma już za sobą inicjację alkoholową. Dotyczy to średnio ośmiu na dziesięciu uczniów trzecich klas gimnazjów (80,9% chłopców i 85,7% dziewcząt) i ponad 95% respondentów ze szkół ponadgimnazjalnych – 95,6% chłopców i 97,5% dziewcząt. Warto zauważyć, iż w 2015 odsetki te były nieco wyższe, zwłaszcza w młodszej z frakcji wiekowej (odpowiednio: 87,1% chłopców i 91,8% dziewcząt wśród gimnazjalistów oraz 98% chłopców i 98,7% dziewcząt w grupie uczniów szkół PG).

Do picia alkoholu w okresie 12 miesięcy poprzedzających badanie przyznało się 76,4% dziewcząt i 68,5% chłopców z trzecich klas gimnazjów (różnica istotna statystycznie), a w przypadku starszej frakcji wiekowej – 94,9% uczennic oraz 91,4% uczniów.

W okresie ostatnich 30 dni przed badaniem spożycie alkoholu zadeklarowała mniej niż połowa młodszych chłopców (46,1%) i prawie sześć na dziesięć dziewcząt (57,6%). Różnica między płciami jest istotna statystycznie. Porównując wyniki tegorocznych badań (2019) do rezultatów uzyskanych w 2015 r. należy zauważyć istotne zmniejszenie się populacji nastolatków pijących alkohol w okresie ostatniego miesiąca przed badaniem, w obu badanych frakcjach wiekowych. W grupie chłopców uczących się w trzecich klasach łódzkich gimnazjów odsetek pijących alkohol w ciągu ostatnich 30 dni zmniejszył się o prawie 1/5 – z 56,9% w 2015 do 46,1% w 2019, a w grupie dziewcząt o ponad 10% - z 65% w 2015 do 57,6% w 2019.

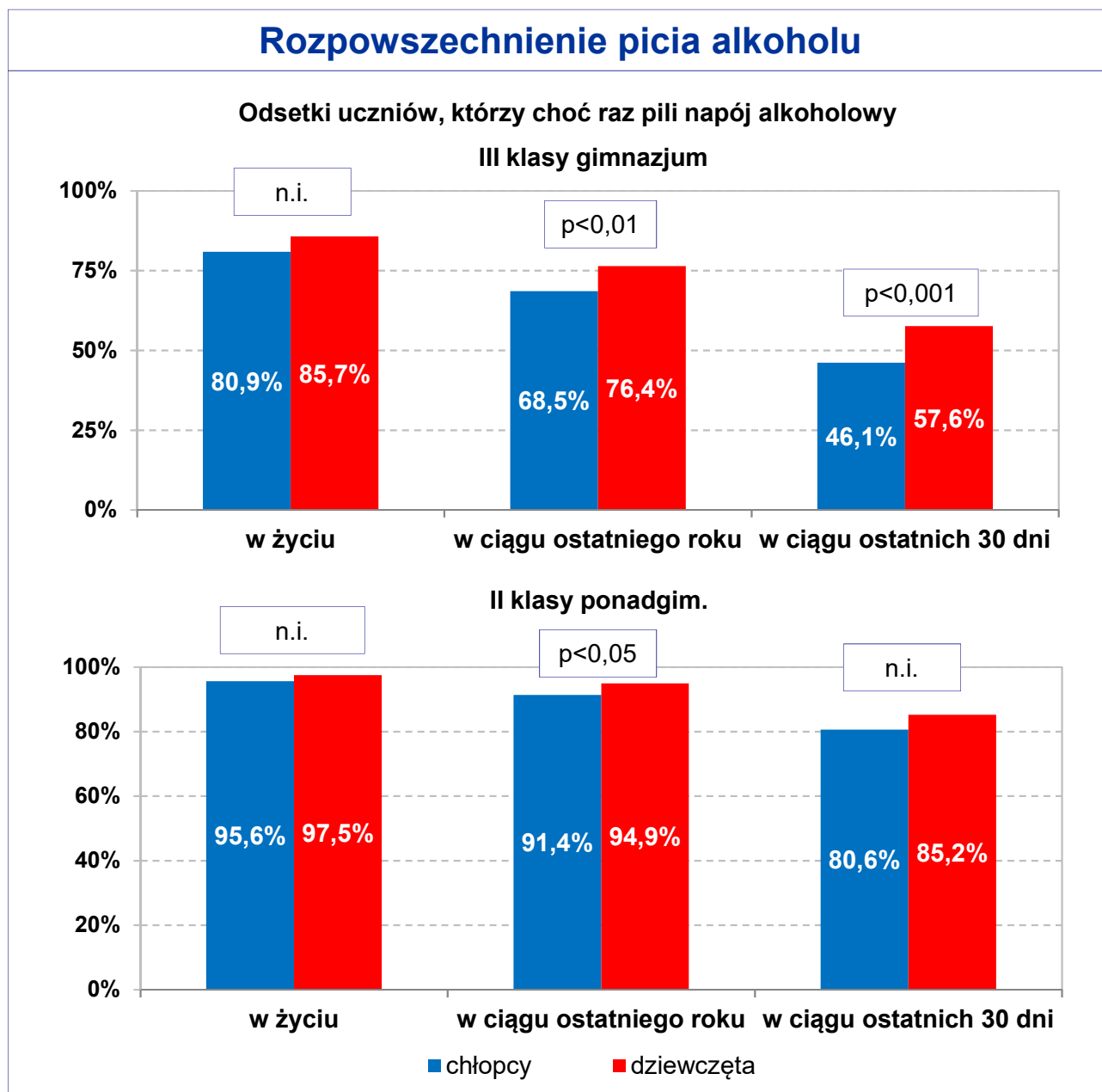
W starszej grupie badanych doświadczenia z piciem alkoholu w ostatnim miesiącu miało za sobą aż 85,2% uczennic i 80,6% uczniów. Odsetki te są również nieco niższe niż w 2015 roku, zwłaszcza w grupie chłopców, gdzie odnotowano spadek z 88,4% do 80,6%. W populacji dziewcząt zmiana ta jest nieistotna statystycznie – 89,2% w 2015 i 85,2% 2019.

Z punktu widzenia oszacowania rozpowszechnienia picia alkoholu wśród młodzieży interesujące są również deklaracje badanych na temat tego, ilu z ich przyjaciół pije alkohol (wykres 33). Zdaniem 43% uczennic z klas trzecich gimnazjum alkohol pije większość spośród przyjaciół, a 7,1% uznało, że wszyscy. Odsetki chłopców z tej grupy wiekowej wskazujących, że pije większość albo wszyscy wyniosły odpowiednio 25,7% oraz 5%.

W grupie starszej młodzieży, tj. wśród uczniów drugich klas łódzkich szkół ponadgimnazjalnych, średnio połowa badanych (48,4% chłopców i 47,6% dziewcząt) przyznała, że większość ich przyjaciół sięga po alkohol. Średnio co trzecia uczennica (33,1%) i co piąty uczeń (20,9%) stwierdził, że robią to wszyscy ich przyjaciele.

Zaledwie 5% gimnazjalistek i co dziewiąty gimnazjalista (11,1%) z klas trzecich stwierdził, że alkoholu nie pije nikt spośród ich przyjaciół. Wśród uczniów drugich klas ponadgimnazjalnych te odsetki były znacznie niższe – takie zdanie wyraziło jedynie 0,9% dziewcząt i 2,6% chłopców.

4.3 Rozpowszechnienie picia napojów alkoholowych - w życiu oraz w ostatnim roku przed badaniem

Wykres 32: Rozpowszechnienie picia alkoholu – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

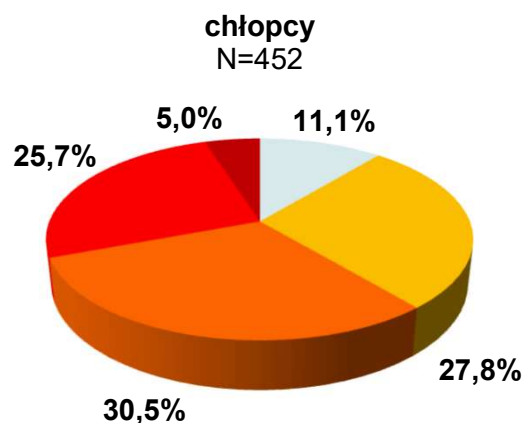
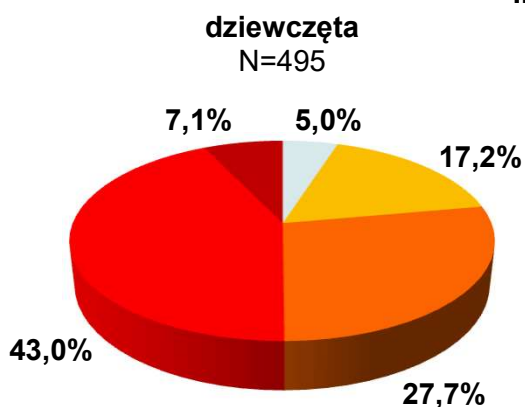
	N
III kl. gim. chłopcy	454
III kl. gim. dziewczęta	495
II kl. ponadgim. chłopcy	475
II kl. ponadgim. dziewczęta	504

4.4 Ocena rozpowszechnienie picia alkoholu wśród przyjaciół

Picie alkoholu przez przyjaciół

Według Twojej oceny, ilu Twoich przyjaciół pije napoje alkoholowe (piwo, wino, wódkę, itp.)?

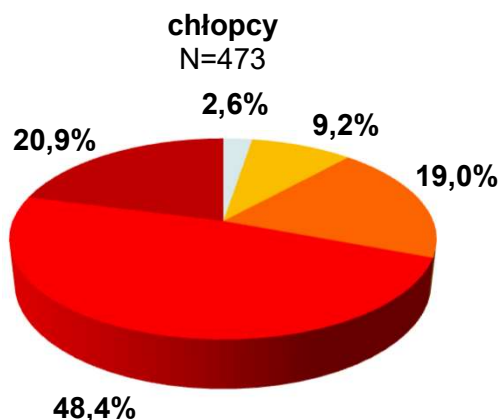
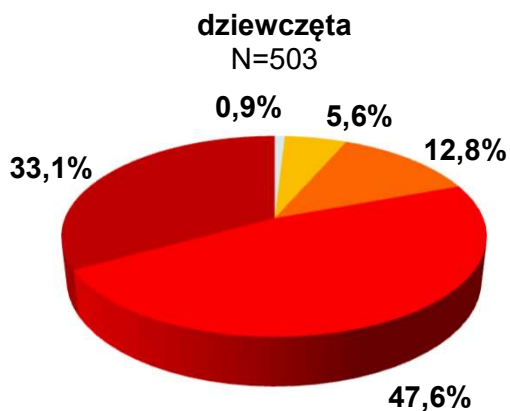
III klasy gim.

■ nikt ■ kilku ■ sporo ■ większość ■ wszyscy

■ nikt ■ kilku ■ sporo ■ większość ■ wszyscy

II klasy ponadgim.

■ nikt ■ kilku ■ sporo
■ większość ■ wszyscy

■ nikt ■ kilku ■ sporo ■ większość ■ wszyscy

Wykres 33: Ocena rozpowszechnienia picia wśród przyjaciół/znajomych – klasy III G i II PG, wynik w podziale na płeć.

4.5 Częstotliwość konsumpcji alkoholu w okresie ostatnich 30 dni

Jak pokazały wcześniejsze analizy, **znacząca część młodzieży uczestniczącej w badaniu piła alkohol w okresie 30 dni poprzedzających badanie.**

W ciągu ostatniego miesiąca przed przeprowadzeniem badania **10 razy lub częściej pił alkohol co czternasty uczeń trzeciej klasy gimnazjum (6,9%) i ponad jedna piąta (21,2%) uczniów klasy drugiej szkoły ponadgimnazjalnej.**

Wśród uczniów młodszych odsetek chłopców pijących alkohol co najmniej 10 razy był nieco wyższy niż w przypadku dziewcząt (odpowiednio 7,4% vs 6,4%). Wśród uczniów starszego rocznika - z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych - również nie odnotowano istotnych różnic pomiędzy płcią pijących nastolatków. W grupie dziewcząt odsetek ten wynosił 21% zaś w grupie chłopców 21,5%. **Problem częstego sięgania po alkohol w skali miesiąca dotyczył więc w takim samym stopniu zarówno chłopców, jak i dziewczęta.**

W ciągu miesiąca poprzedzającego badanie największy odsetek młodzieży pił piwo: tak zadeklarowało **41,9% badanych gimnazjalistów z klas trzecich i 72,1% uczniów klas drugich szkół ponadgimnazjalnych.** W młodszej kohorcie odsetki pijących piwo dziewcząt były nieco wyższe niż chłopców, poza opcją 20 razy i więcej w ciągu ostatnich 30 dni, w której wyższy był odsetek pijących chłopców (dziewczęta: 1,4%, chłopcy: 4,3%). Niewielkie różnice wystąpiły natomiast między płciami w starszej kohorcie badanych. Jedynie w tym przypadku picia piwa 1-2 razy w ciągu ostatnich 30 dni odnotowano wyraźnie większy odsetek dziewcząt niż chłopców - odpowiednio: 23,1% vs 18,5%.

Drugim najpopularniejszym napojem wśród nastolatków była wódka. W ciągu 30 dni poprzedzających badanie piła ją **1/3 gimnazjalistów (32,6%) i prawie dwie trzecie uczniów drugich klas szkół PG (65,9%).** Pomiedzy typami szkół były istotne różnice. W młodszym roczniku rozpowszechnienie spożycia wódki wśród dziewcząt było bardzo podobne, jak w grupie chłopców. **W starszym roczniku istotna różnica pojawia dopiero się w przypadku rozpowszechnienia picia wódki 10 i więcej w ciągu ostatniego miesiąca. Z taką częstotliwością po wódkę sięga 6,9% dziewcząt i niemal 2 razy więcej chłopców (12,6%) z klas drugich szkół ponadgimnazjalnych.**

Najmniej osób deklarowało picie wina w ciągu ostatnich 30 dni – średnio co czwarty gimnazjalista (24,1%) i prawie połowa starszych uczniów ze szkół PG (52,5%). Dziewczęta z obu grup wiekowych sięgały po wino częściej od chłopców, zwłaszcza w grupie pijących 1-5 razy w miesiącu (dziewczęta: 29%, chłopcy: 12,1%). **Odsetki osób pijących wino w ciągu 30 dni poprzedzających badanie były wyższe wśród uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych niż wśród uczniów trzecich klas gimnazjum w przypadku każdego z ww. rodzajów alkoholi.**

4.5 Częstotliwość konsumpcji alkoholu w okresie ostatnich 30 dni

W analizowanym okresie piwo 10 razy lub częściej (tj. regularnie) piło 5,7% uczniów trzecich klas gimnazjum i 16,5% uczniów klas drugich szkół ponadgimnazjalnych. W starszym badanym roczniku regularnie pijących piwo chłopców było nieco więcej niż dziewcząt: 18,2% vs. 15%. W młodszej grupie badanych nie odnotowano różnic między płaciami w tym zakresie – 5,6% dziewcząt i 5,9% chłopców.

W okresie ostatnich 30 dni przed badaniem regularnie (tj. 10 razy lub częściej) piło wódkę 5% gimnazjalistów z klas trzecich i 9,7% uczniów drugich klas szkół PG. W starszym roczniku regularnie pijących wódkę chłopców było więcej niż dziewcząt – 12,6% vs 6,9%.

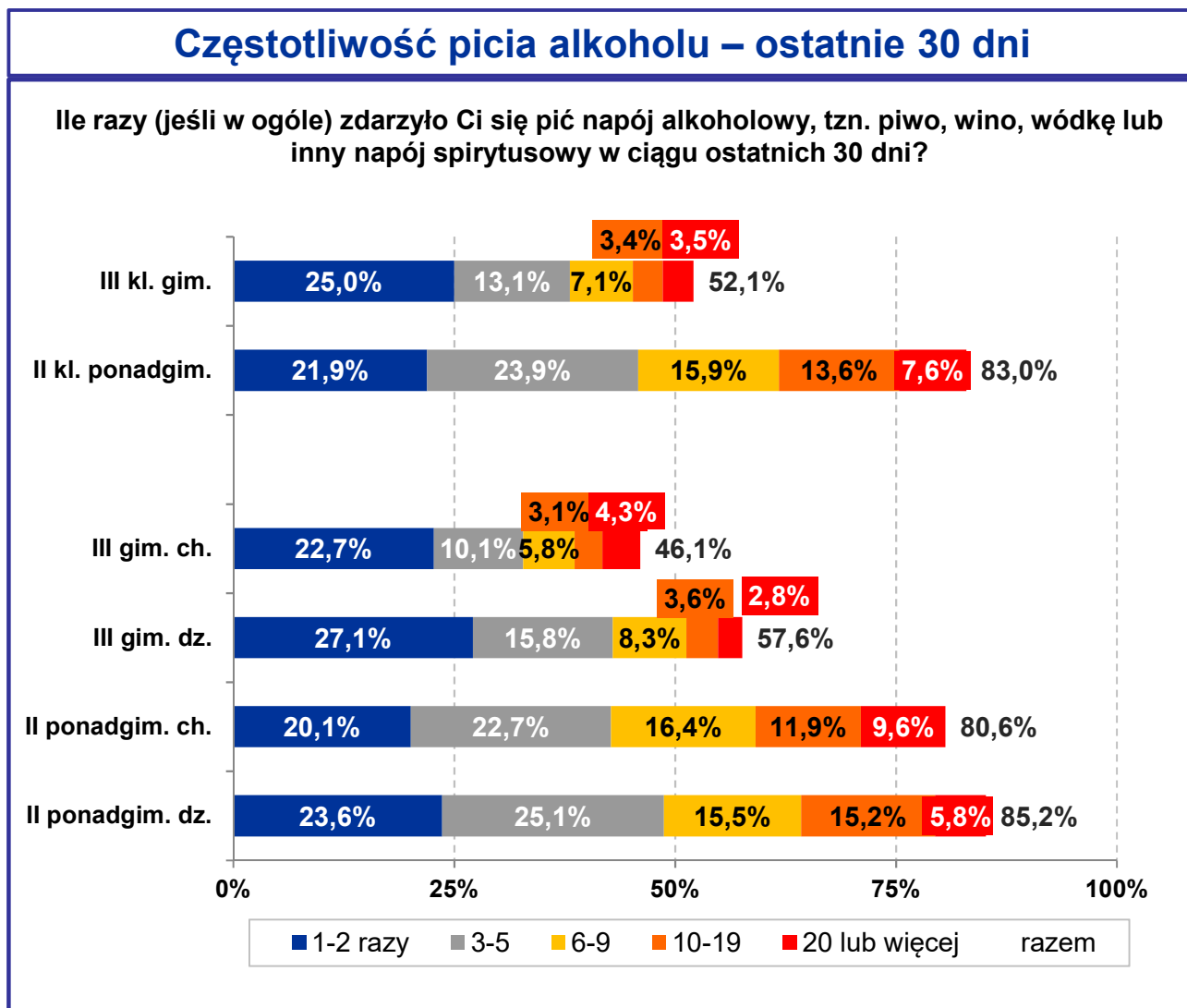
W przypadku alkopopów, w obu badanych rocznikach częściej trunki te piły dziewczęta.

W przypadku wina odnotowano wyższe odsetki uczniów z klas ponadgimnazjalnych pijących ten trunek oraz wyższe odsetki pijących wino dziewcząt (zwłaszcza w szkołach ponadgimnazjalnych).

Wyzwaniem dla osób zajmujących się profilaktyką w Łodzi jest nie tylko bardzo wysokie rozpowszechnienie picia alkoholu wśród młodzieży, ale również natężenie doświadczeń z alkoholem i fakt, że znaczące odsetki uczniów pijących alkohol robią to nie sporadycznie, lecz regularnie.

Warto przypomnieć, że w ostatnim miesiącu przed badaniem piło alkohol ponad połowa uczniów trzecich klasy gimnazjum (52,1%) i ośmiu na dziesięciu uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych (83%).

4.5 Częstotliwość konsumpcji alkoholu w okresie ostatnich 30 dni

Wykres 34: Częstotliwość picia alkoholu w ciągu ostatnich 30 dni – klasy III gimnazjum i klasy II szkół ponadgimnazjalnych.

	N
III kl. gim.	949
II kl. ponadgimn.	979
III kl. gim. chłopcy	454
III kl. gim. dziewczęta	495
II kl. ponadgim. chłopcy	475
II kl. ponadgim. dziewczęta	504

4.5 Częstotliwość konsumpcji piwa w okresie ostatnich 30 dni

	III klasy gim. N=494	II klasy ponadgim. N=479
w ogóle	58,1%	27,9%
1-2 razy	20,6%	20,9%
3-5 razy	9,7%	20,2%
6-9 razy	5,9%	14,6%
10-19 razy	2,9%	10,5%
20 razy lub więcej	2,8%	6,0%

III klasy gim.	dziewczęta N=495	chłopcy N=454
w ogóle	53,3%	63,4%
1-2 razy	23,2%	17,8%
3-5 razy	11,9%	7,4%
6-9 razy	6,1%	5,6%
10-19 razy	4,2%	1,6%
20 razy lub więcej	1,4%	4,3%

II klasy ponadgim.	dziewczęta N=504	chłopcy N=475
w ogóle	28,3%	27,3%
1-2 razy	23,1%	18,5%
3-5 razy	20,0%	20,3%
6-9 razy	13,5%	15,7%
10-19 razy	10,1%	11,0%
20 razy lub więcej	4,9%	7,2%

Tabela 5: Częstotliwość picia piwa – ostatnie 30 dni – klasy III G i II PG.

4.5 Częstotliwość konsumpcji alkopopów w okresie ostatnich 30 dni

	III klasy gim. N=494	II klasy ponadgim. N=479
w ogóle	80,0%	65,2%
1-2 razy	12,5%	20,0%
3-5 razy	3,4%	6,8%
6-9 razy	2,3%	4,9%
10-19 razy	0,9%	1,8%
20 razy lub więcej	1,1%	1,2%

III klasy gim.	dziewczęta N=495	chłopcy N=454
w ogóle	76,4%	83,8%
1-2 razy	15,2%	9,4%
3-5 razy	4,0%	2,7%
6-9 razy	3,2%	1,3%
10-19 razy	0,4%	1,3%
20 razy lub więcej	0,8%	1,3%

II klasy ponadgim.	dziewczęta N=504	chłopcy N=475
w ogóle	60,8%	69,9%
1-2 razy	22,9%	16,8%
3-5 razy	8,8%	4,7%
6-9 razy	4,5%	5,4%
10-19 razy	1,8%	1,9%
20 razy lub więcej	1,1%	1,4%

Tabela 6: Częstotliwość picia alkopopów – ostatnie 30 dni – klasy III G i II PG.

4.5 Częstotliwość konsumpcji wina w okresie ostatnich 30 dni

	III klasy gim. N=494	II klasy ponadgim. N=479
w ogóle	75,9%	52,5%
1-2 razy	17,8%	29,4%
3-5 razy	3,1%	11,0%
6-9 razy	1,5%	4,5%
10-19 razy	0,4%	1,5%
20 razy lub więcej	1,4%	1,2%

III klasy gim.	dziewczęta N=495	chłopcy N=454
w ogóle	67,7%	84,7%
1-2 razy	24,6%	10,3%
3-5 razy	4,4%	1,8%
6-9 razy	1,6%	1,3%
10-19 razy	0,6%	0,2%
20 razy lub więcej	1,2%	1,6%

II klasy ponadgim.	dziewczęta N=504	chłopcy N=475
w ogóle	41,0%	64,7%
1-2 razy	35,6%	22,9%
3-5 razy	14,1%	7,7%
6-9 razy	6,7%	2,1%
10-19 razy	2,2%	0,7%
20 razy lub więcej	0,5%	1,9%

Tabela 7: Częstotliwość picia wina – ostatnie 30 dni – klasy III G i II PG.

4.5 Częstotliwość konsumpcji wódki w okresie ostatnich 30 dni

	III klasy gim. N=494	II klasy ponadgim. N=479
w ogóle	67,4%	34,1%
1-2 razy	17,7%	28,0%
3-5 razy	6,8%	19,7%
6-9 razy	3,1%	8,5%
10-19 razy	1,5%	5,8%
20 razy lub więcej	3,5%	3,9%

III klasy gim.	dziewczęta N=495	chłopcy N=454
w ogóle	67,3%	67,4%
1-2 razy	17,6%	17,8%
3-5 razy	7,1%	6,5%
6-9 razy	3,6%	2,7%
10-19 razy	1,4%	1,6%
20 razy lub więcej	3,0%	4,0%

II klasy ponadgim.	dziewczęta N=504	chłopcy N=475
w ogóle	36,5%	31,5%
1-2 razy	28,7%	27,3%
3-5 razy	19,0%	20,6%
6-9 razy	9,0%	7,9%
10-19 razy	4,0%	7,7%
20 razy lub więcej	2,9%	4,9%

Tabela 8: Częstotliwość picia wódki – ostatnie 30 dni – klasy III G i II PG.

4.6 Rodzaje pitych napojów alkoholowych - ostatnia okazja

Jakie napoje pił(a)ś podczas ostatniej okazji, kiedy pił(a)ś alkohol?

	piwo	alkopop	wino	wódka
III klasy gim.	41,6%	8,6%	18,4%	22,7%
II klasy ponadgim.	52,8%	10,1%	21,8%	37,6%

Tabela 9: Odsetki uczniów pijących poszczególne napoje alkoholowe podczas ostatniej okazji – klasy III G i II PG.

Deklaracje odnośnie rodzaju napoju, spożywanego podczas ostatniej konsumpcji alkoholu nie były idealnym odwzorowaniem sytuacji przedstawionego wcześniej ogólnego obrazu picia alkoholu przez badanych nastolatków.

Najbardziej popularnym rodzajem alkoholu pitym podczas ostatniej okazji było piwo. Podczas ostatniej konsumpcji napojów alkoholowych piło je czterech na dziesięciu gimnazjalistów (41,6%) i ponad połowa (52,8%) uczniów z klas drugich szkół ponadgimnazjalnych. W 2015 roku piwo było także dominującym alkoholem w wyborach młodzieży.

Na drugim miejscu plasuje się **wódka**. Podczas ostatniej okazji, piło ją 37,6% uczniów z łódzkich szkół ponadgimnazjalnych i co piąty łódzki gimnazjalista (22,7%).

Na trzecim miejscu pojawia się **wino**, które pił co piąty badany uczeń II klas szkół ponadgimnazjalnych i co szósty z gimnazjów (odpowiednio 21,8% i 18,4%). Kolejnym bardzo popularnym napojem są **alkopopy**. Podczas ostatniej okazji pił je co dziesiąty uczeń ze szkoły ponadgimnazjalnej i co dwunasty gimnazjalista (10,1% i 8,6%). Uczniowie starszego rocznika zdecydowanie częściej od młodszych deklarowali spożywanie wymienionych rodzajów alkoholu.

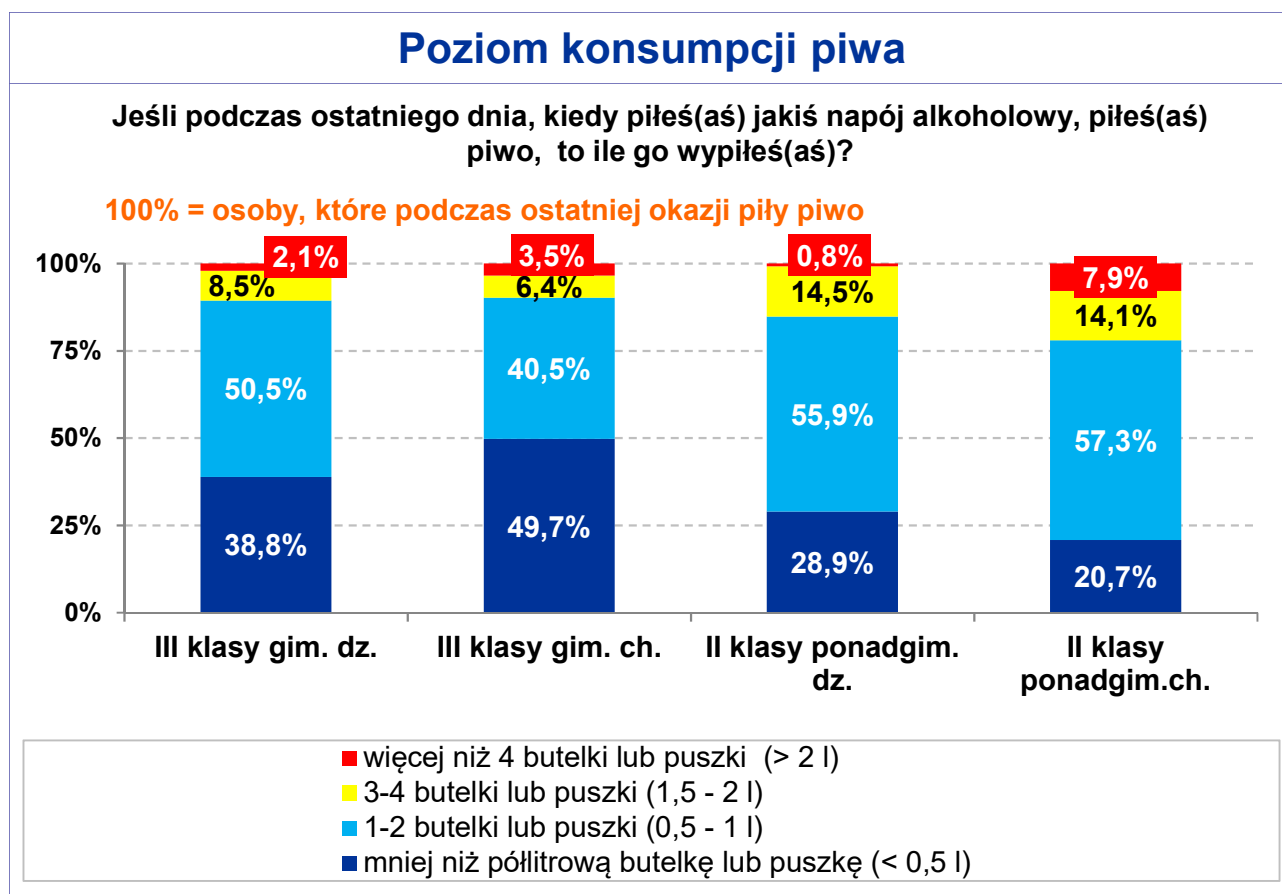
Obok danych na temat częstotliwości picia alkoholu oraz jego rozpowszechnienia wśród młodzieży ważne informacje niosą ze sobą także wyniki dotyczące ilości poszczególnych napojów alkoholowych wypijanych przez uczniów podczas ostatniej okazji. Zostały one zaprezentowane na kolejnych wykresach (wykresy 35-37).

4.6 Rodzaje pitych napojów alkoholowych - ostatnia okazja

Ponieważ piwo było bardzo popularnym napojem wśród badanej młodzieży, w pierwszej kolejności przedstawimy analizę ilości wypijanego przez nastolatki piwa podczas ostatniej okazji konsumpcji.

Wśród osób, które piły piwo podczas ostatniej okazji, połowa dziewcząt (50,5%) i 2/5 chłopców (40,5%) z trzech klas gimnazjum wypilo 1-2 butelki/puszki. W przypadku starszych uczniów odsetki te były wyższe i wyniosły odpowiednio 55,9% i 57,3%. **Spośród osób pijących piwo podczas ostatniej okazji co najmniej trzy lub więcej butelek/puszek (zagregowane odpowiedzi „3-4 butelki/puszki” oraz „więcej niż 4 butelki lub puszek”) wypila co dziesiąta gimnazjalistka (10,6%) i co dziesiąty gimnazjalista (9,9%). Analogiczne odsetki wśród uczniów starszych wyniosły 15,3% i 22% (co czwarty uczeń).**

Należy podkreślić, iż wypicie takiej ilości piwa przy jednej okazji oznacza, że wszyscy ci młodzi ludzie znaleźli się w stanie nietrzeźwości, a w przypadku części z nich (tych, którzy wypili powyżej 4 butelek piwa), w stanie głębokiego upojenia alkoholowego (mając we krwi ponad 2 promile alkoholu).

Wykres 35: Ilość piwa wypita podczas ostatniej okazji – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

	N		N
III kl. gim. chłopcy	176	II kl. ponadgim. chłopcy	268
III kl. gim. dziewczęta	184	II kl. ponadgim. dziewczęta	233

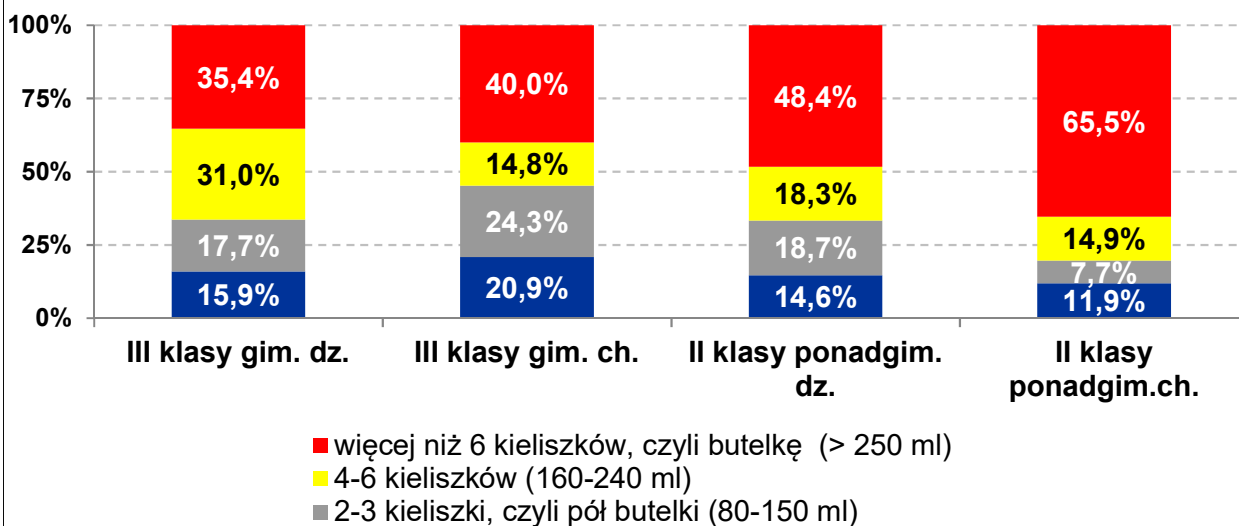
4.6 Rodzaje pitych napojów alkoholowych - ostatnia okazja

Na uwagę zasługuje fakt, że bardzo wysokie odsetki osób sięgających po wódkę podczas ostatniej okazji, wypily 4 lub więcej kieliszków tego napoju (zagregowane odpowiedzi „4-6 kieliszków tj. 160-240 ml” oraz „więcej niż 6 kieliszków, czyli ponad pół półlitrowej butelki 250 ml”). Wśród dziewcząt z trzecich klas gimnazjum pijących wódkę podczas ostatniej okazji taką ilość wypilo ponad 2/3 badanych (66,4%), zaś wśród chłopców ponad połowa – 54,8%. W grupie starszych dziewcząt z drugich klas szkół PG odnotowano podobny odsetek, jak wśród gimnazjalistek – 66,7% a w grupie chłopców zdecydowanie wyższy. Aż ośmiu na dziesięciu chłopców (80,4%) z drugich klas PG, którzy podczas ostatniej okazji pili wódkę – wypilo co najmniej 4 lub więcej kieliszków tj. min. 160 ml wódki. Ponadto, o ile w przypadku innych napojów alkoholowych osoby wypijające ich duże ilości stanowiły mniejszość, o tyle w przypadku wódki stanowią one niemal połowę lub większość. Reasumując można stwierdzić, że większość starszych uczniów, którzy pili wódkę podczas ostatniej okazji, wypijała taką ilość tego trunku, że doprowadziła się do stanu upicia.

Poziom konsumpcji wódki

Jeśli podczas ostatniego dnia, kiedy piłeś(aś) jakiś napój alkoholowy, piłeś(aś) wódkę, to ile jej wypileś(aś)?

100% = osoby, które podczas ostatniej okazji piły wódkę

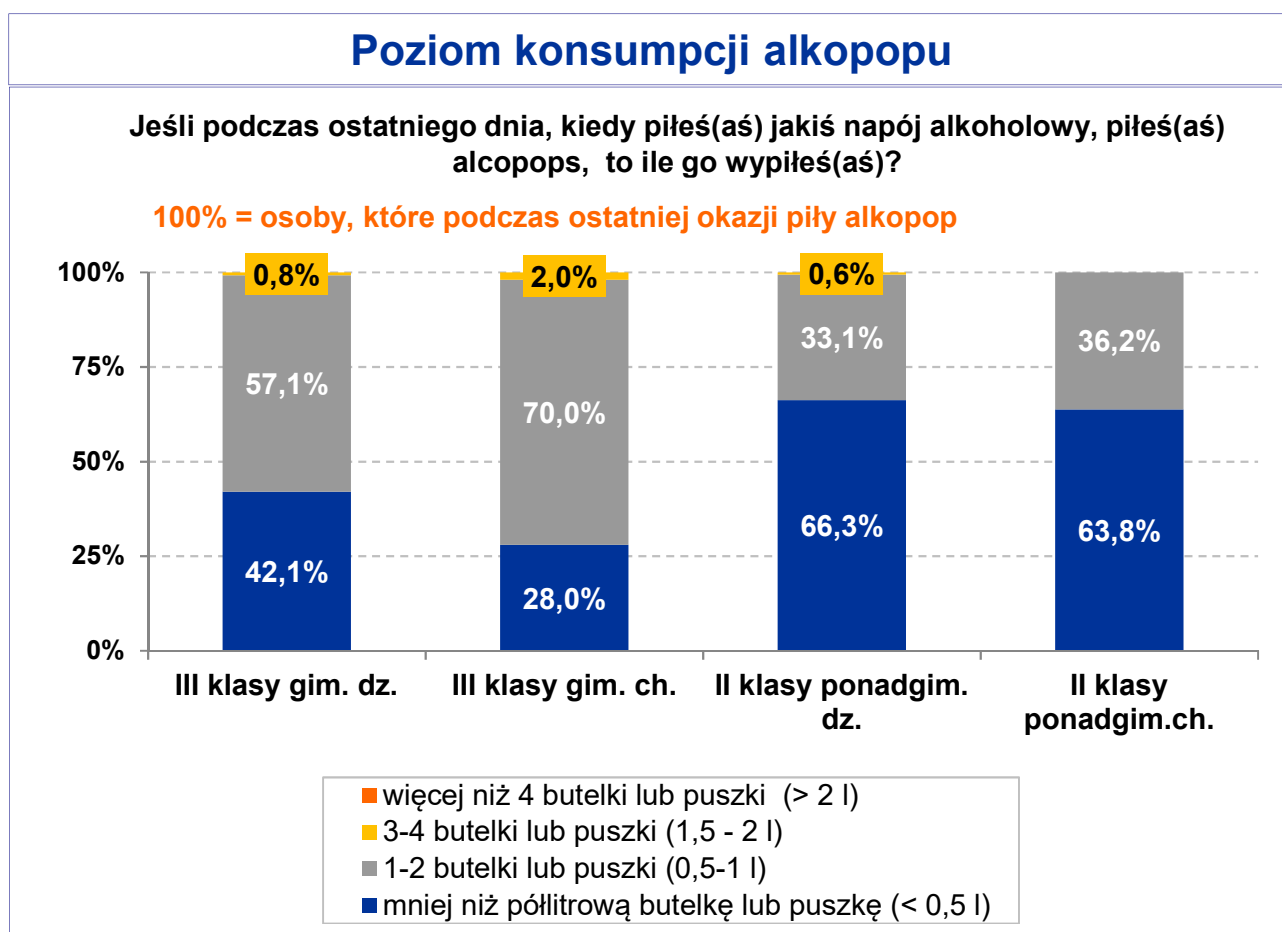
Wykres 36: Ilość wódki wypita podczas ostatniej okazji – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	117
III kl. gim. dziewczęta	111
II kl. ponadgim. chłopcy	215
II kl. ponadgim. dziewczęta	199

4.6 Rodzaje pitych napojów alkoholowych - ostatnia okazja

Alkopopy były najmniej popularnym alkoholem wśród łódzkich uczniów. Wśród osób, które piły je podczas ostatniej okazji zdecydowana większość ograniczyła się do wypicia 1-2 butelek lub puszek alkopopu (0,5-1 l) – 57,1% dziewcząt i 70% chłopców z trzecich klas gimnazjum. Jedynie 2% chłopców i niecały procent dziewcząt (0,8%) z tej grupy badanych wypilo co najmniej trzy butelki/puszki alkopopu (1,5 – 2 l).

W starszej frakcji badanych ponad 60% respondentów obu płci, którzy podczas ostatniej okazji pili alkopopa, wypilo mniej niż butelkę/puszkę 0,5 litra alkopopu, a co trzeci 1-2 butelki/puszki – 33,1% dziewcząt i 36,2% chłopców.

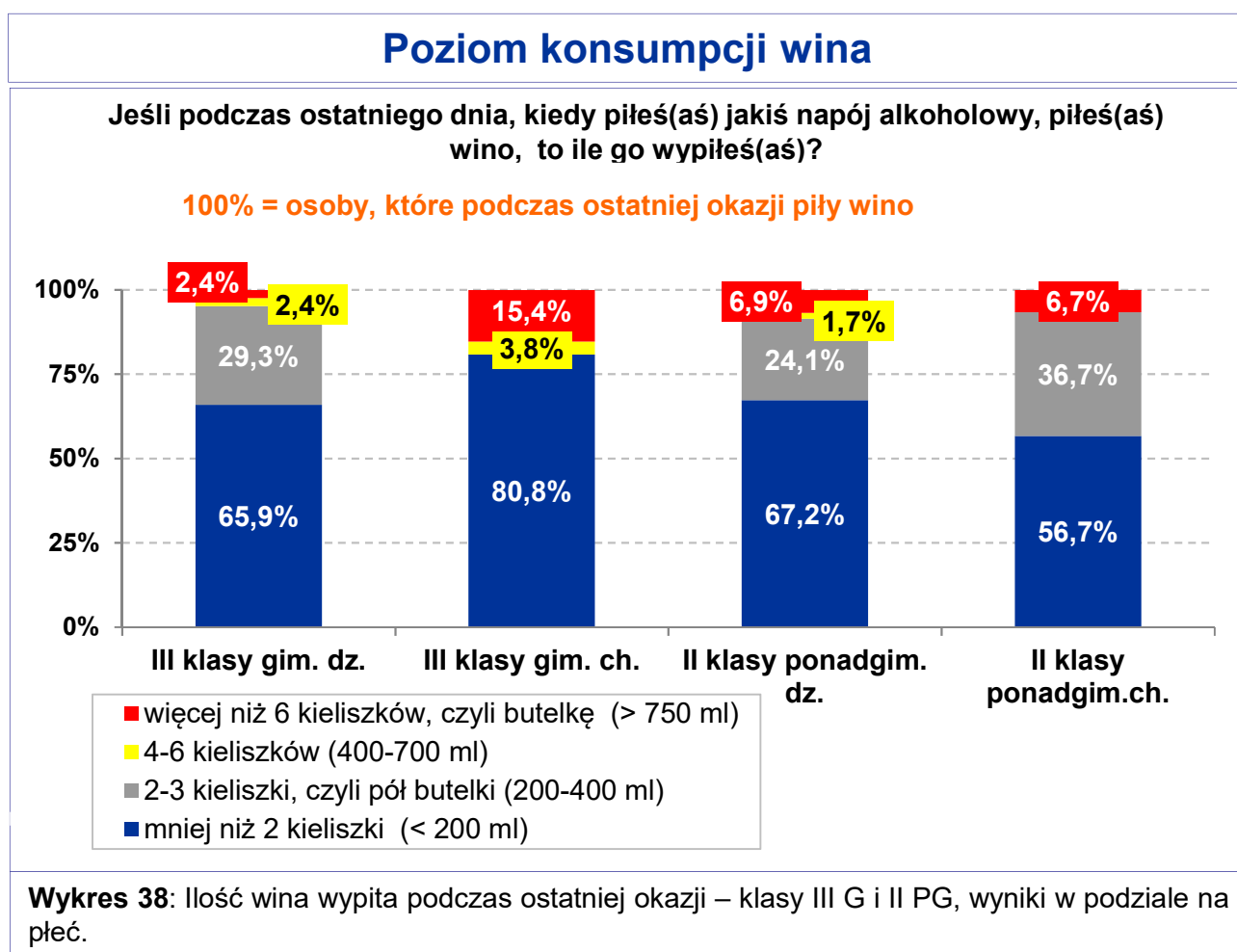
Wykres 37: Ilość alkopopu wypita podczas ostatniej okazji – klasy III G i II PG.

	N
III kl. gim. chłopcy	51
III kl. gim. dziewczęta	123
II kl. ponadgim. chłopcy	64
II kl. ponadgim. dziewczęta	148

4.6 Rodzaje pitych napojów alkoholowych - ostatnia okazja

Wino jest trzecim pod względem popularności alkoholem, po który sięgała łódzka młodzież w ciągu 30 dni poprzedzających badanie oraz przy ostatniej okazji konsumpcji alkoholu. Spośród pijących je podczas ostatniej okazji gimnazjalistów po 4 lub więcej kieliszków tego napoju sięgnęło 4,8% dziewcząt i co piąty chłopak (19,2%). W przypadku starszych uczniów konsumujących wino podczas ostatniej okazji odnotowano zbliżone odsetki dziewcząt i chłopców, którzy wypili co najmniej 4 kieliszki – 8,6% dziewcząt i 6,7% chłopców. W badaniu przeprowadzonym w 2015 r. istotnie zmniejszył się odsetek starszych uczniów ze szkół PG, którzy podczas ostatniej okazji wypili ponad 4 kieliszki wina – wśród dziewcząt z 17% w 2015 r. do 8,6% w 2019 r. a w grupie chłopców z 15,8% (2015) do 6,7% (2019).

Mniejsza popularność wina nie umniejsza znaczenia faktu, że dość znaczna liczba badanych uczniów, którzy pili wino podczas ostatniej okazji (szczególnie chłopców z trzecich klas gimnazjum), wypija jednorazowo taką jego ilość, która prowadzi do stanu intoksykacji.

	N
III kl. gim. chłopcy	27
III kl. gim. dziewczęta	40
II kl. ponadgim. chłopcy	33
II kl. ponadgim. dziewczęta	53

4.7 Ocena ryzyka związanego z piciem alkoholu

Postrzeżenie ryzyka związanego z piciem alkoholu przez badaną młodzież zależy od płci badanych uczniów i od kategorii wiekowej. W obydwu badanych grupach wiekowych najbardziej ryzykownym zachowaniem jest zdaniem uczniów picie 4-5 drinków prawie codziennie. Picie 5 drinków lub więcej w czasie weekendu zostało ocenione jako bardziej ryzykowne od spożywania 1-2 drinków prawie codziennie wśród młodszych uczniów, zaś wśród starszych kształtowało się na zbliżonym poziomie.

Dziewczęta częściej niż chłopcy wskazywały na duże ryzyko związane z poszczególnymi modelami spożywania alkoholu.

Dziewczęta częściej niż chłopcy oceniały ryzyko związane z **wypijaniem 1-2 drinków prawie codziennie jako wysokie**. Wśród uczennic trzecich klas gimnazjum taką ocenę formułowało 38,4%, zaś wśród uczennic drugich klas ponadgimnazjalnych 41%. Analogiczne odsetki wśród chłopców z tych roczników wyniosły 24,1% oraz 26,2%. Warto zauważyć, że duży odsetek badanych, którzy uważają, że ryzyko dla zdrowia związane z takim modelem picia nie występuje lub jest małe – jest on większy wśród chłopców (gimnazjaliści: 30,6%, uczniowie szkół ponadgimnazjalnych: 34,2%) niż wśród dziewcząt (gimnazjalistki: 20%, uczennice szkół ponadgimnazjalnych: 21,5%).

Podobną zależność oceny ryzyka od płci badanych uczniów zanotowano w ewaluacji ryzyka związanego z intensywnym piciem alkoholu, tj. **4-5 drinków prawie codziennie**. Pogląd, że taki model picia wiąże się z dużym ryzykiem dla zdrowia wyraziło średnio $\frac{3}{4}$ badanych dziewcząt (74,3% gimnazjalistek z klas trzecich) oraz osiem na dziesięć starszych uczennic (79%). Wśród chłopców taki pogląd wyraziło 62,4% młodszych uczniów i 61,1% starszych. Opinię, że taki model picia alkoholu nie stwarza ryzyka dla zdrowia lub jest ono małe wyraziło od 6,2% gimnazjalistek i 5,8% uczennic II klas szkół PG. Wśród chłopców taki pogląd pojawiał się znacznie częściej – wyraziło go co dziesiąty uczeń w obu badanych frakcjach wiekowych (10,% gimnazjalistów i 10,3% uczniów szkół PG).

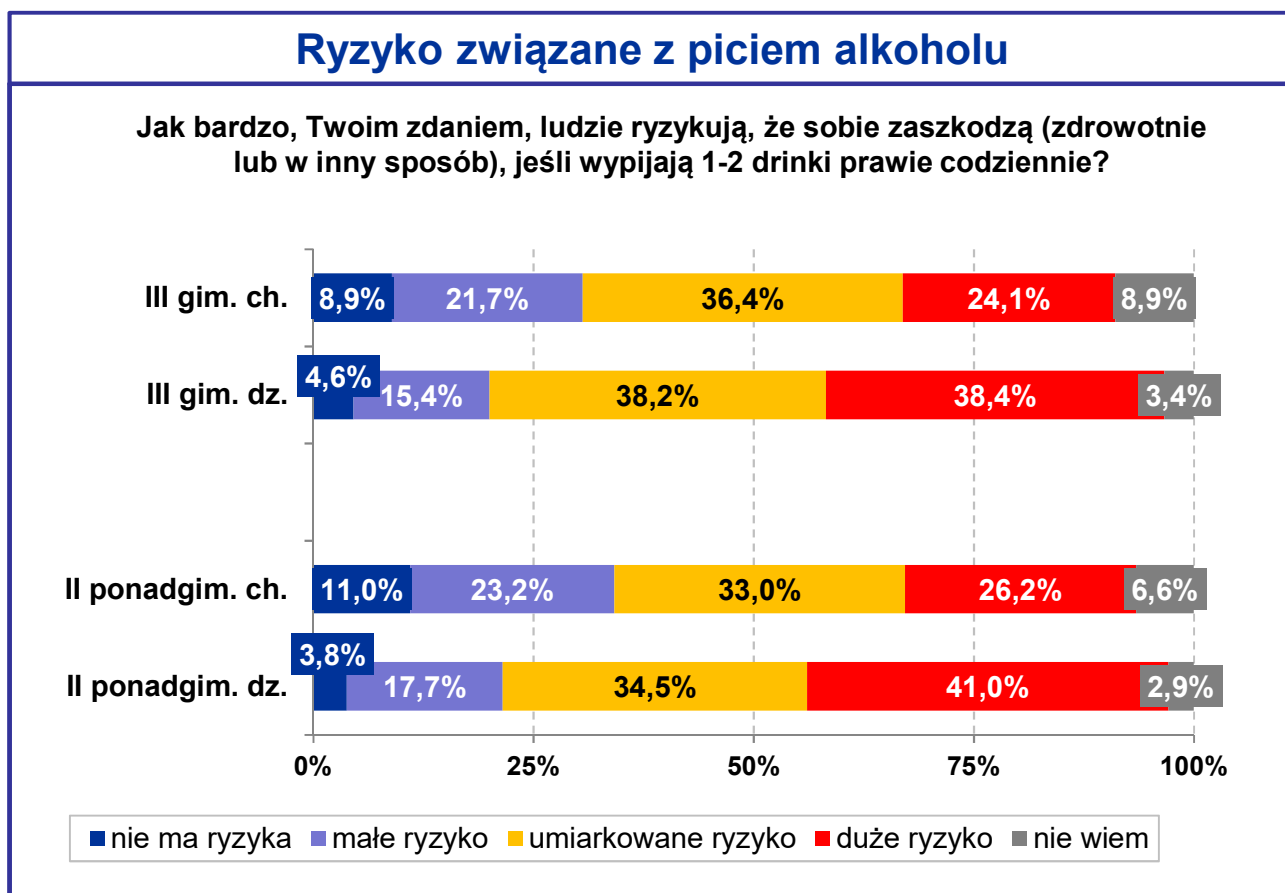
Picie znacznych ilości alkoholu w weekendy (5 lub więcej drinków) jest w opinii badanej młodzieży mniej ryzykowne niż codzienne picie 4-5 drinków.

Jak wspomniano powyżej, wysoka ocena ryzyka związanego z takim modelem picia, w porównaniu do spożywania 1- 2 drinków prawie codziennie była częściej udziałem młodszych badanych. Spośród uczniów młodszej kohorty opinię, że picie w weekendy 5 lub więcej drinków niesie duże ryzyko dla zdrowia wyraziło prawie 41,3% dziewcząt i 39,8% chłopców. W grupie starszej odsetki te były wyraźnie niższe i wyniosły odpowiednio 26,9% wśród chłopców oraz 31,1% wśród dziewcząt. Przekonanie o braku ryzyka lub niskim ryzyku wyraziło 18,1% chłopców i 19,8% dziewcząt w gimnazjach oraz odpowiednio 33,7% i 28,7% w szkołach ponadgimnazjalnych.

Wydaje się, że u podłoża związku oceny ryzyka picia w weekendy z wiekiem badanych, może leżeć fakt, że taki model picia jest preferowany przez starszy rocznik młodzieży. Dlatego też uczniowie z tej frakcji obniżają ocenę ryzyka związanego z takim modelem picia alkoholu.

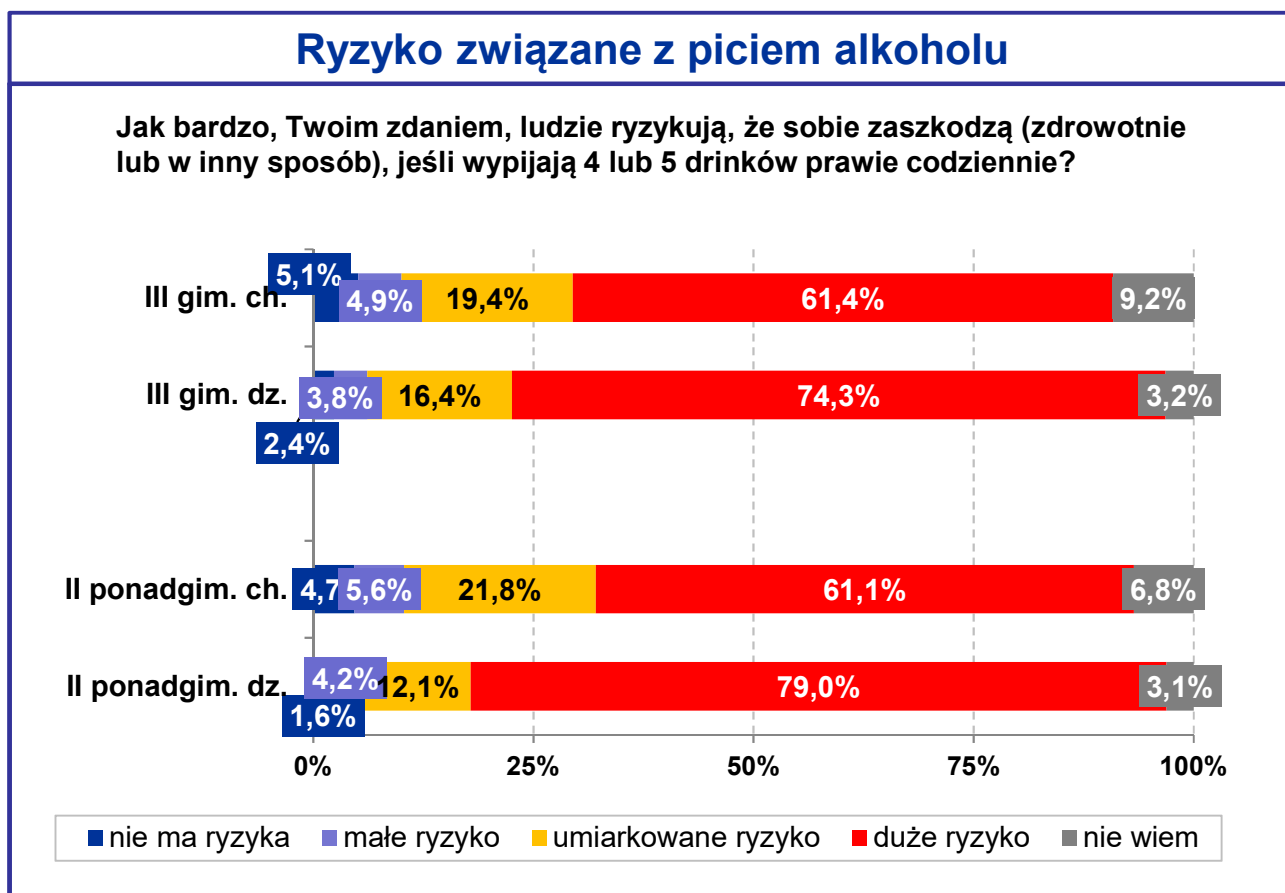
4.7 Ocena ryzyka związanego z pićm alkoholu

Wykres 39: Ocena ryzyka związanego z pićm 1-2 drinków dziennie – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	457
III kl. gim. dziewczęta	495
II kl. ponadgim. chłopcy	474
II kl. ponadgim. dziewczęta	503

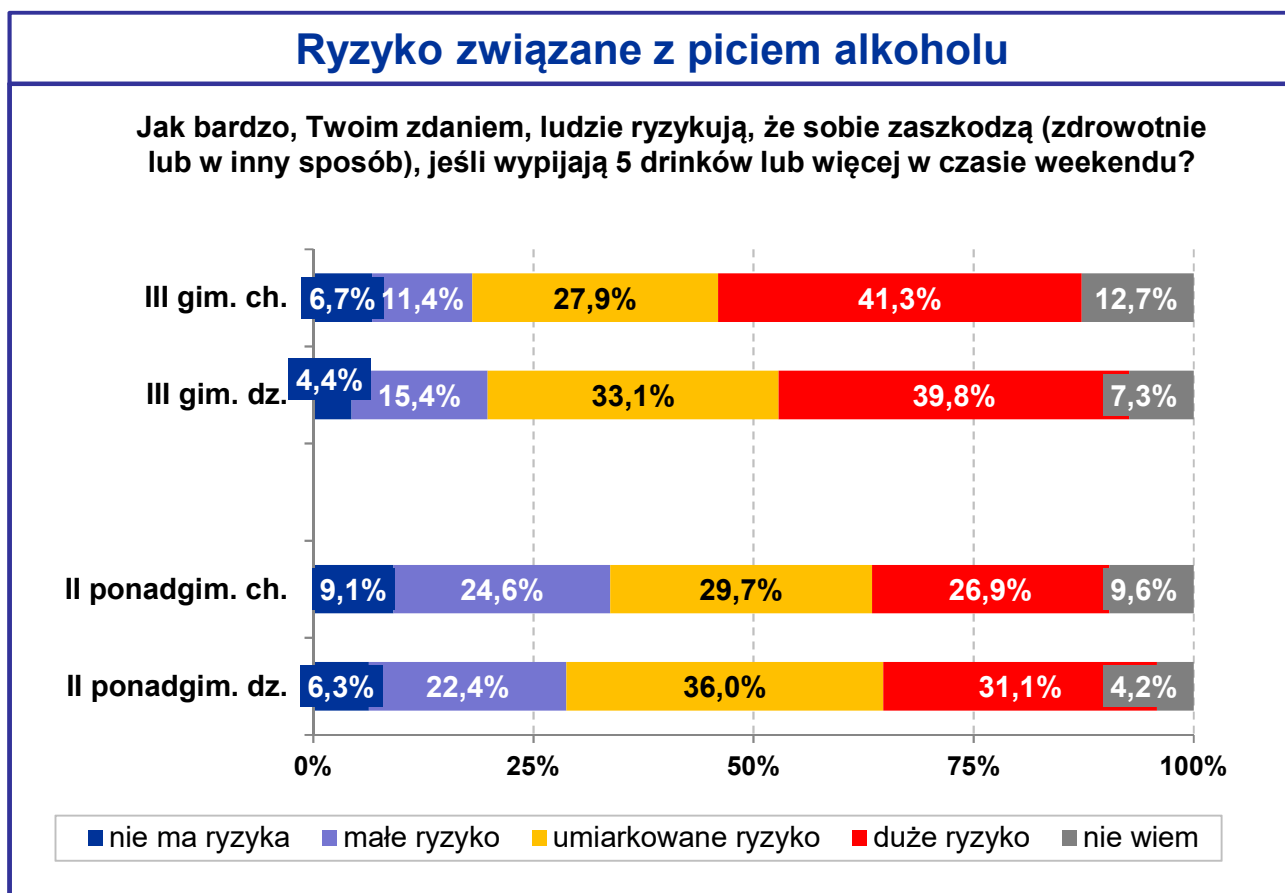
4.7 Ocena ryzyka związanego z piciem alkoholu

Wykres 40: Ocena ryzyka związanego z piciem 4-5 drinków dziennie – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	457
III kl. gim. dziewczęta	495
II kl. ponadgim. chłopcy	474
II kl. ponadgim. dziewczęta	503

4.7 Ocena ryzyka związanego z piciem alkoholu

Wykres 41: Ocena ryzyka związanego z piciem 5 i więcej drinków podczas weekendu – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

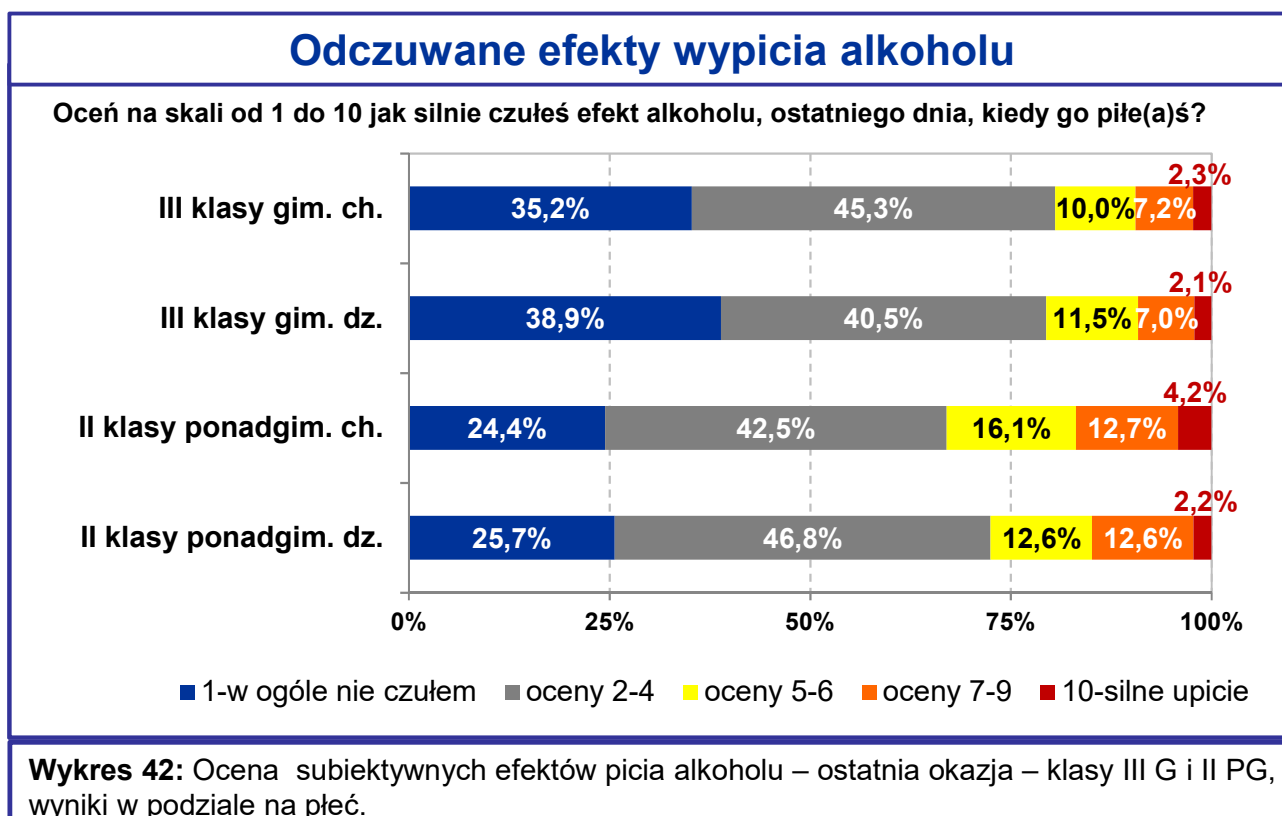
	N
III kl. gim. chłopcy	457
III kl. gim. dziewczęta	495
II kl. ponadgimn. chłopcy	474
II kl. ponadgimn. dziewczęta	503

5. Problem upijania się młdzieży

5.1 Odczuwane efekty wypicia alkoholu - ostatnia okazja

Podczas badania poproszono uczniów, aby ocenili w skali od 1 do 10 własne odczuwanie efektu działania alkoholu podczas ostatniej okazji, kiedy zdarzyło im się pić. W analizie wyników uwzględniono odpowiedzi tylko tych uczniów, którzy kiedykolwiek w życiu pili alkohol. Ponad 1/3 uczniów z gimnazjum (38,9% dziewcząt i 35,2% chłopców) stwierdziło, że w ogóle nie poczuło efektów picia. Wśród starszych uczniów takie oceny były udziałem jednej czwartej badanych – 25,7% wśród dziewcząt i 24,4% w grupie chłopców. Efekt działania alkoholu jako słaby (2-4 punkty w dziesięciostopniowej skali) zadeklarowało średnio ponad 2/5 uczniów trzecich klas gimnazjum (45,3% dziewcząt i 38,9% chłopców). Natomiast około **2,3% badanych chłopców i 2,1% dziewcząt w tej grupie wiekowej przyznało, że podczas ostatniej okazji, kiedy pili alkohol, bardzo silnie odczuli jego działanie (ocena 10).** W przypadku uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych odsetki dla takich ocen wynosiły 4,2% w przypadku chłopców i 2,2% wśród dziewcząt. Ponad 2/5 respondentów ze starszej kohorty badanych, oceniając efekty swojego ostatniego picia zaznaczyło cyfry od 2 do 4 (46,8% dziewcząt i 42,5% chłopców). **Umiarkowane oraz silne efekty wypicia alkoholu (oceny 5-9) zadeklarował co dziesiąty uczeń III klasy gimnazjum** (odpowiednio: 10% chłopców i 11,5% dziewcząt). **W starszej kohorcie badanych takie oceny podało 35,4% chłopców i jedna czwarta dziewcząt.** Porównując te dane z wynikami badania przeprowadzonego cztery lata temu nie zanotowano istotnych różnic.

*Podstawą procentowania na wykresie byli ci uczniowie, którzy kiedykolwiek pili napoje alkoholowe.

	N*
III kl. gim. chłopcy	356
III kl. gim. dziewczęta	418
II kl. ponadgim. chłopcy	454
II kl. ponadgim. dziewczęta	490

5.2 Rozpowszechnienie zjawiska upijania się uczniów

Upijanie się jest jednym z najbardziej ryzykownych zachowań, jakie podejmują młodzi ludzie. Wielu z nich właśnie na skutek upicia się popada w poważne problemy, ulega wypadkom, narusza prawo, traci szansę na dalszą edukację. Konsekwencją upijania się nastolatków mogą być również poważne problemy emocjonalne oraz konflikty i zaburzone relacje z rodzicami i rówieśnikami. Bezpośrednim następstwem upicia się mogą być także niechciane kontakty seksualne oraz eksperymenty z narkotykami. W tym kontekście warto podkreślić, iż kontrola zachowań związanych z piciem alkoholu powinna stanowić jeden z kluczowych elementów działań profilaktycznych adresowanych do młodzieży.

Jak pokazuje wykres 43, w trzech klasach gimnazjum doświadczenie upicia się ma już za sobą co trzeci chłopak (34,4%) i 43% dziewcząt. **W ciągu roku poprzedzającego badanie upiła się jedna czwarta chłopców (27,2%) i co trzecia uczennica gimnazjum (34,5%). Upicie się w okresie ostatnich 30 dni poprzedzających badanie zadeklarował średnio co dziewiąty uczeń z tego rocznika - 11% chłopców i 11,7% dziewcząt.**

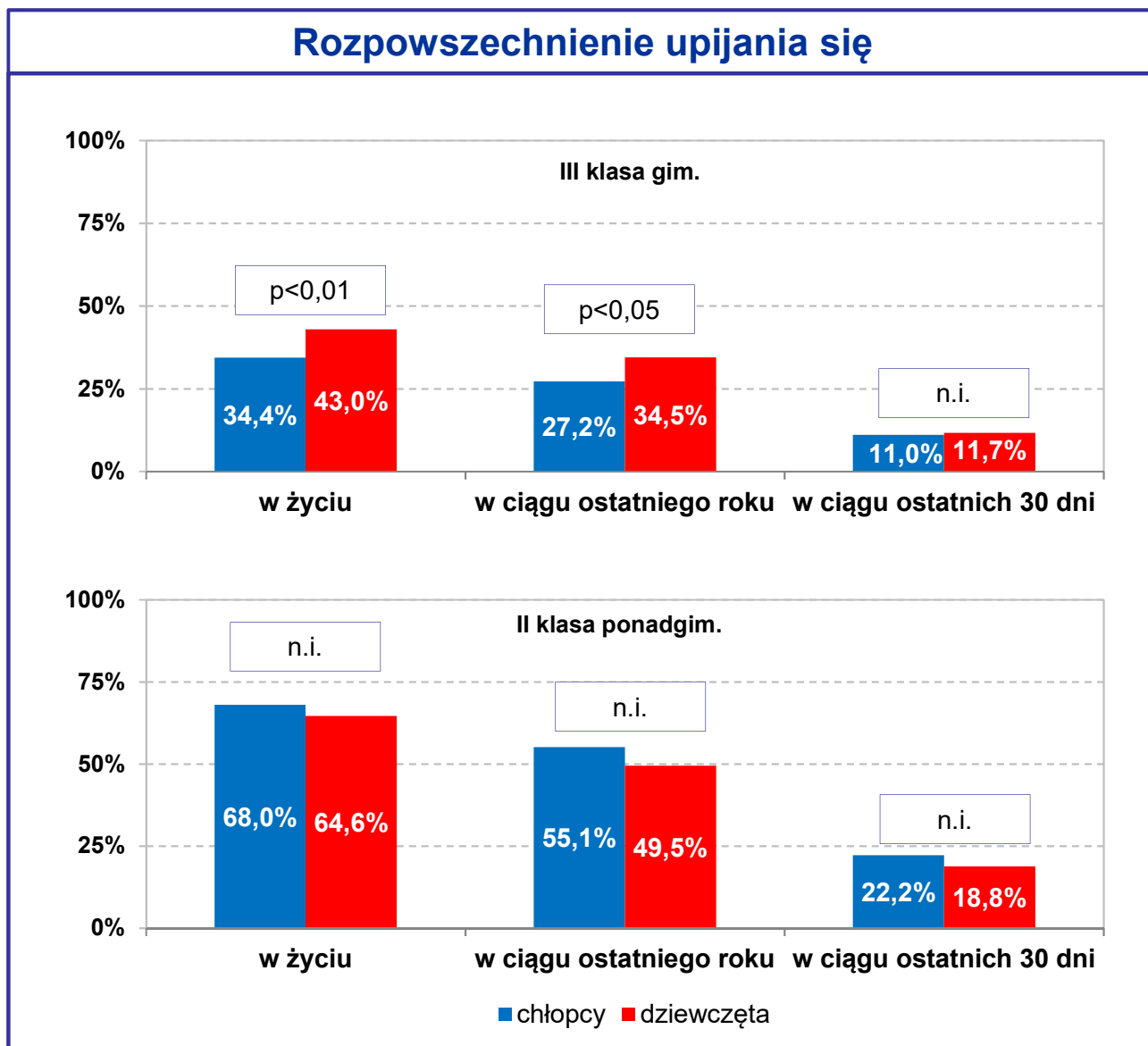
Różnice między płciami w analizowanym zakresie są istotne statystycznie jedynie w młodszej grupie badanych tj. wśród gimnazjalistów i tylko w kontekście upijania się w kiedykolwiek w życiu i w okresie ostatnich 12 miesięcy. Odsetki chłopców którzy upili się kiedykolwiek w życiu oraz w ciągu ostatniego roku były istotnie niższe niż odsetki dziewcząt.

W porównaniu z uczniami gimnazjum, odsetki uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych, którzy upili się przynajmniej raz w życiu wyraźnie wzrastają. Takie doświadczenie miało już za sobą ponad 2/3 chłopców (68%) i prawie 2/3 dziewcząt z tego rocznika (64,6%).

Upicie w ciągu ostatniego roku zadeklarowała ponad połowa badanych chłopców (55,1%) i niemal połowa dziewcząt (49,5%), zaś w ciągu ostatnich 30 dni odpowiednio 20,2% i 18,8% badanych. Podobnie jak w przypadku upicia przynajmniej raz w życiu również w pozostałych analizowanych przedziałach czasowych starsi uczniowie upijali się istotnie częściej od młodszych. **W szkołach ponadgimnazjalnych, inaczej niż w gimnazjach wyższe są odsetki upijających się chłopców, niż dziewcząt.** Dotyczy to każdego z analizowanych okresów czasowych.

Należy podkreślić, iż wyniki tegorocznych badań (2019) dot. rozpowszechnienia zjawiska upijania się młodzieży są bardzo podobne do rezultatów uzyskanych w identycznym badaniu zrealizowanym w Łodzi w 2015 r. Jedyna różnica, na którą warto zwrócić uwagę dotyczy **dysproporcji pomiędzy odsetkiem upijających się dziewcząt i chłopców ze szkół PG w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem.** Cztery lata temu (w 2015 r.) do upicia się w ostatnim miesiącu przyznała się co czwarta dziewczyna (26,6%) i co szósty badany chłopak – 16,3%. Występująca różnica między płciami była istotna statystycznie. Obecnie (2019) odsetki upijających się uczennic i uczniów szkół PG są bardziej wyrównane (odpowiednio: 22,2% dziewcząt i 18,8% chłopców), a występująca między nimi różnica nie jest już istotna statystycznie.

5.2 Rozpowszechnienie zjawiska upijania się uczniów

Wykres 43: Rozpowszechnienie upijania się – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

	N		
	w życiu	w ciągu ost. 12 mies.	w ciągu ost. 30 dni
III kl. gim. chłopcy	454	454	454
III kl. gim. dziewczęta	495	495	495
II kl. ponadgim. chłopcy	475	475	475
II kl. ponadgim. dziewczęta	504	504	504

5.3 Ocena rozpowszechnienia upijania się wśród przyjaciół

Tylko co siódma badana gimnazjalistka (14,3%) i co czwarty z przebadanych gimnazjalistów (24,8%) zadeklarował, iż nikt spośród ich przyjaciół nie upija się.

W przypadku uczniów szkół ponadgimnazjalnych odsetki te były znacznie niższe i wynosiły 6% w grupie dziewcząt i 10,8% wśród chłopców.

W trzecich klasach gimnazjum **ponad jedna czwarta uczennic** (28,3%) przyznała, że **sporo ich przyjaciół upija się**. W starszej kohorcie badanych taką opinię wyraziło 36,9% badanych uczennic.

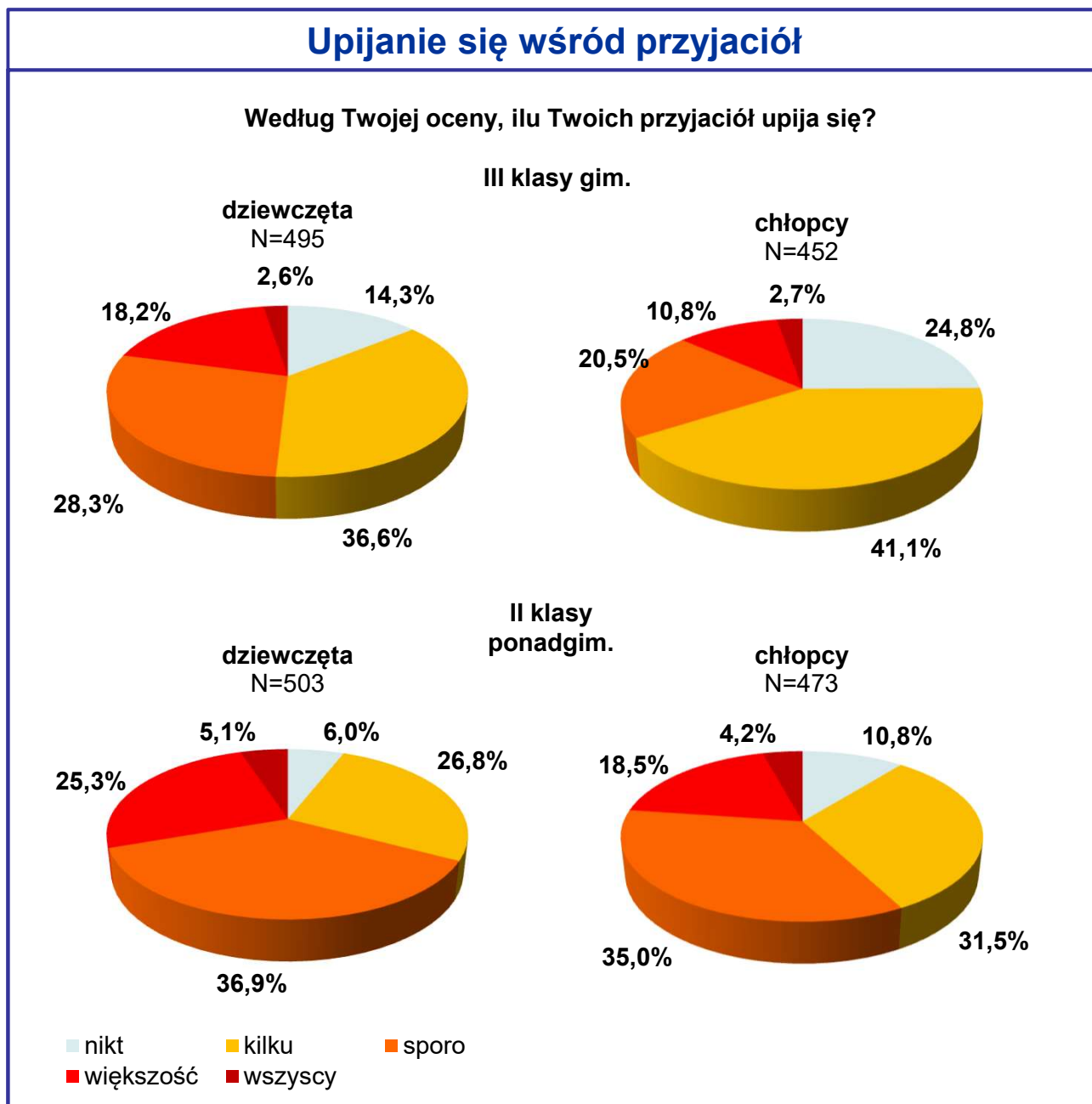
Co piąty spośród przebadanych chłopców (20,5%) uczących się w łódzkich gimnazjach stwierdził, że spora liczba jego przyjaciół upija się. W grupie chłopców ze starszej frakcji wiekowej taki pogląd wyraziła ponad jedna trzecia badanych (35%).

20,8% uczennic i 13,5% uczniów z gimnazjum deklarowało, iż większość lub wszyscy z grona ich przyjaciół upijają się. W starszej grupie wiekowej odsetki badanych, którzy wyrazili podobną opinię były jeszcze większe. Prawie co trzecia uczennica łódzkiego liceum, technikum lub szkoły zawodowej (30,4%) przyznała, że w gronie jej przyjaciół upija się większość lub wszyscy znajomi. Podobnego zdania był co czwarty badany w tej grupie wiekowej chłopak (22,7%).

Wyniki podobnych badań zrealizowanych w 2015 r. są zbliżone – 17,1% i 11,8% gimnazjalistów deklarowało wówczas, że większość lub wszyscy ich znajomi upijają się. W grupie uczniów ze szkół PG podobne opinie wyraziła co czwarta badana dziewczyna (27,8%) i czwarty uczestniczący w badaniu chłopak (27,5%).

5.3 Ocena rozpowszechnienia upijania się wśród przyjaciół

Wykres 44: Ocena rozpowszechnienia upijania się wśród przyjaciół – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

5.4 Pierwsze doświadczenia związane z upijaniem się

Doświadczenie upicia się (co najmniej raz w życiu) ma już za sobą jedna trzecia chłopców z III klas gimnazjum (34,4%) i 43% dziewcząt z tej grupy wiekowej. Wśród starszej frakcji badanej młodzieży podobne doświadczenia ma także prawie 2/3 uczennic łódzkich liceów, techników i szkół zawodowych (64,6%) i siedmiu na dziesięciu chłopców uczących się w II klasach szkół PG (68%).

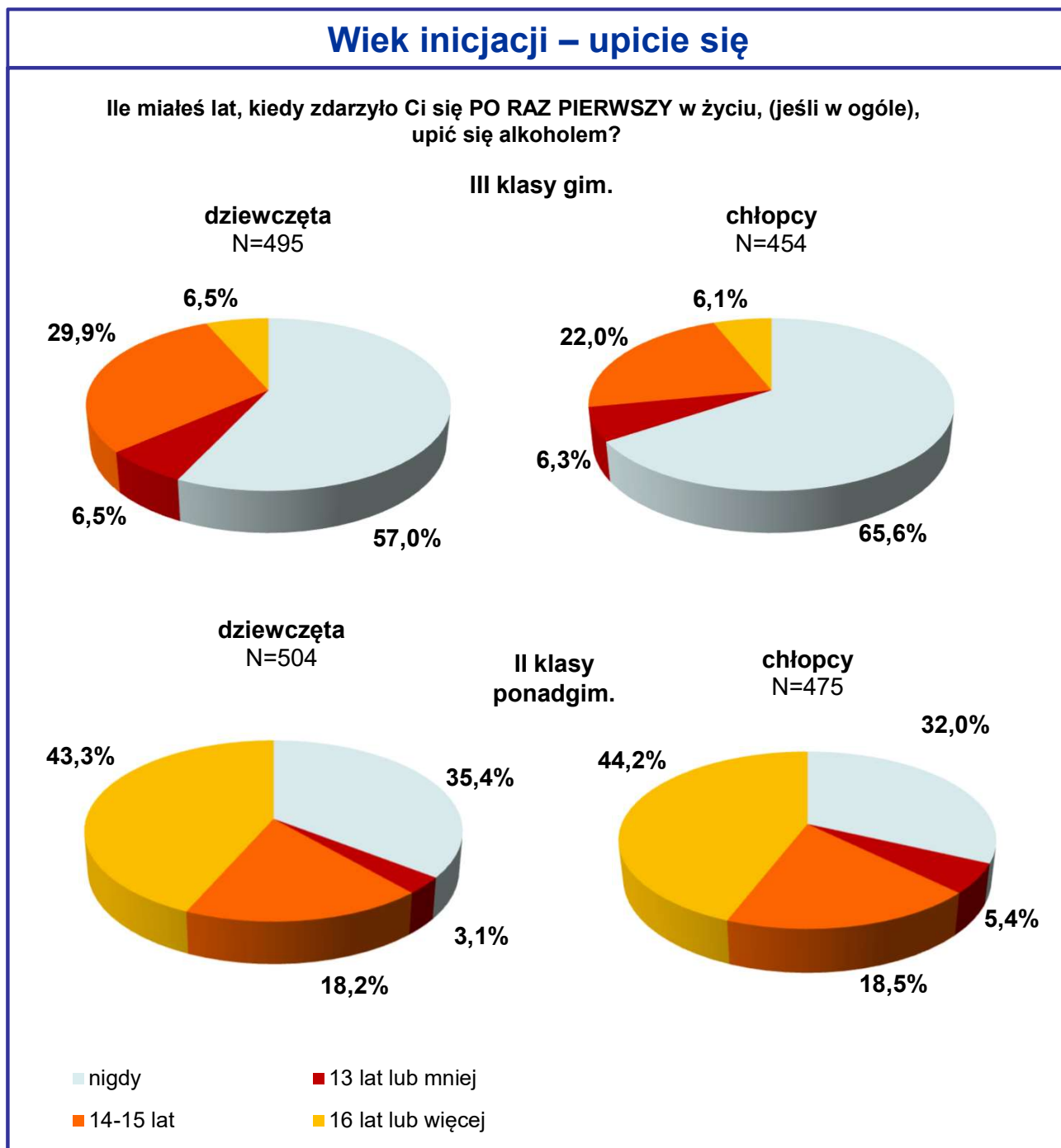
6,5% dziewcząt z młodszej grupy badanych upiło się po raz pierwszy mając mniej niż 13 lat, w przypadku chłopców odsetek ten wyniósł 6,3%.

Wśród uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych tak młody wiek wskazało 3,1% dziewcząt i 5,4% chłopców. Dla porównania w 2015 roku 7,1% dziewcząt ze szkół PG upiło się po raz pierwszy w wieku 13 lat lub wcześniej, w przypadku chłopców odsetek ten wynosił 8,5%. Obserwujemy więc niewielki spadek odsetka uczniów, którzy mają za sobą wczesne doświadczenia związane z upiciem się alkoholem wśród uczniów szkół PG. W młodszej grupie badanych tegoroczne wyniki badań w tym zakresie są niemal takie same, jak cztery lata temu (odpowiednio: 6,5% i 7,6%).

Średnio co trzecia uczennica gimnazjum (29,9%) i co piąty gimnazjalista (22%) upił się po raz pierwszy mając 14-15 lat. W starszej kohorcie badanych odpowiedź taką wskazał średnio co szósty uczeń (18,2% dziewcząt i 18,5% chłopców). Uczniowie II klas szkół ponadgimnazjalnych najczęściej wskazywali jako okres pierwszego upicia się wiek 16 lat lub więcej (43,3% dziewcząt i 44,2% chłopców). W klasach gimnazjalnych był to wiek 14-15 lat.

Przedstawione wyniki wskazują wyraźnie, że istnieje grupa młodych ludzi, którzy po raz pierwszy upili się będąc jeszcze uczniami szkoły podstawowej, a znacząca część badanych takie doświadczenie odnotowała na początku nauki w gimnazjum. To kolejny ważny sygnał pokazujący, że działania profilaktyczne, których celem jest m.in. opóźnienie momentu inicjacji alkoholowej, powinny być prowadzone już w czwartej, a najpóźniej piątej klasie szkoły podstawowej.

5.4 Pierwsze doświadczenia z upijaniem się

Wykres 45: Wiek inicjacji – pierwsze upicie się – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć. Z wykresu usunięto odpowiedź „używał, ale nie podał wieku inicjacji” ponieważ nie udzielił jej żaden z badanych uczniów.

5.5 Częstotliwość i nasilenie zjawiska upijania się w okresie ostatnich 30 dni

Pytania dotyczące upijania się były zadawane uczniom na kilka różnych sposobów. Respondentów pytano zarówno o upicie się rozumiane jako subiektywne odczucie, jak i zadawano pytania mające na celu zobiektywizowanie pojęcia „upicia się”, odnosząc je do konkretnej ilości wypitego alkoholu.

Analizowane poniżej pytanie opiera się na takiej właśnie definicji, która znalazła się w kwestionariuszu ankiety i została przytoczona w podtytule wykresu 46. Na wstępie warto zauważyć, iż tak uszczegółowione pytanie - dotyczące wypicia pięciu lub więcej **wystandaryzowanych drinków** przy jednej okazji (co należy traktować jako wskaźnik upicia się) daje w konsekwencji zupełnie inne – znacznie wyższe wyniki niż wówczas, gdy pytamy uczniów o ich subiektywne odczucie upicia się w jakimś okresie czasu.

Odsetki uczniów, którzy w ciągu ostatnich 30 dni **wypili przy jednej okazji pięć lub więcej drinków** rosną wyraźnie wraz z wiekiem badanych.

Do wypicia w ciągu ostatniego miesiąca przed przeprowadzeniem badania pięciu lub więcej drinków podczas jednej okazji przyznał się niemal co trzeci badany gimnazjalista (29,9%) i ponad połowa uczniów z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych (56,7%). Wśród młodszych dziewcząt wypicie takiej ilości alkoholu podczas jednej okazji zadeklarowała co trzecia uczennica – 33%, zaś wśród starszych sześć na dziesięć badanych respondentek – 58,1%. Wśród chłopców analogiczne odsetki wyniosły 26,5% i 55,2%.

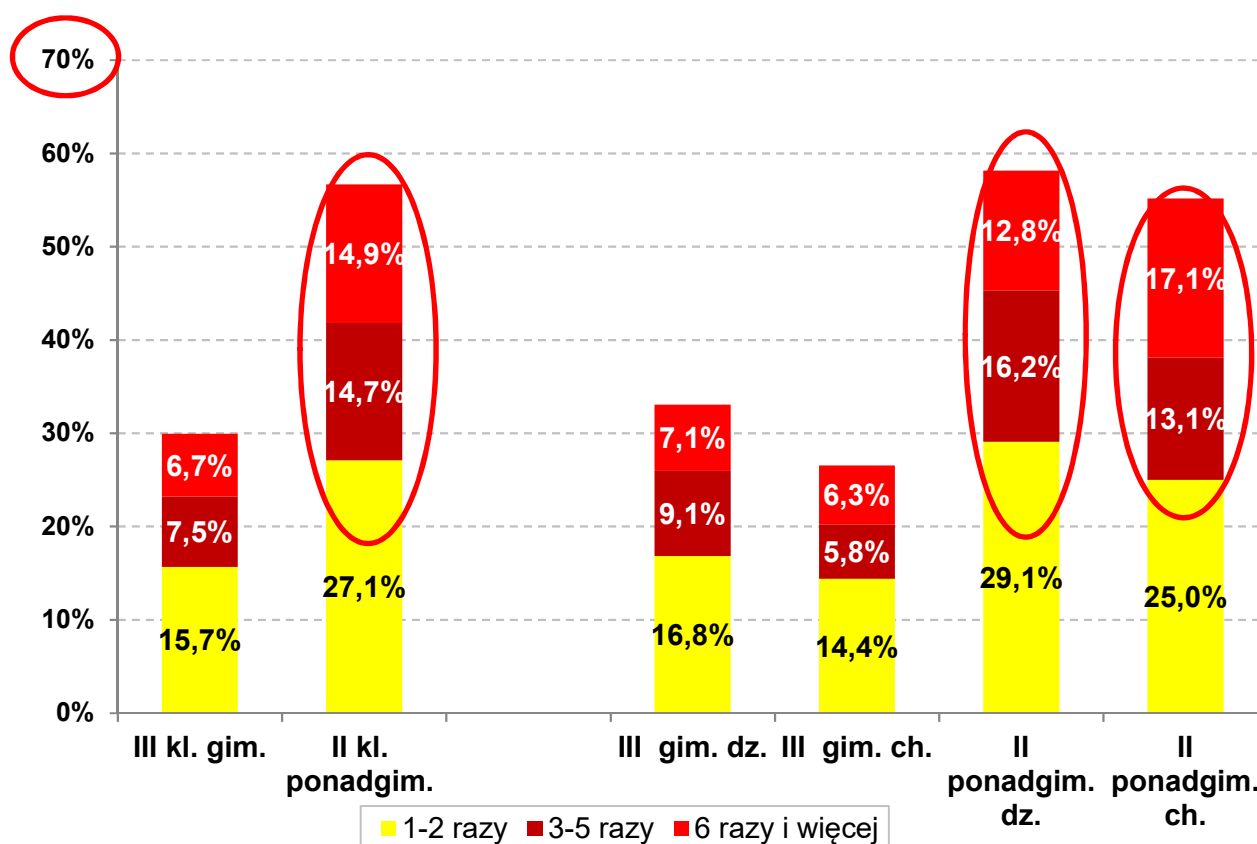
Wśród wszystkich przebadanych gimnazjalistów 15,7% zadeklarowało, iż taka sytuacja zdarzyła im się 1-2 razy w ciągu ostatniego miesiąca, a 14,2% stwierdziło, że takie doświadczenie miało miejsce 3 lub więcej razy.

W starszej kohorcie badanych tj. **wśród uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych pojedyncze przypadki (1-2 razy w miesiącu) wypicia 5 lub więcej drinków podczas jednej okazji potwierdził co czwarty uczeń (27,1%). Co trzeci badany w tej frakcji (29,6%) przyznał, że takie doświadczenie miał w tym czasie 3 lub więcej razy.** Zarówno w grupie chłopców, jak i w grupie dziewcząt odsetek takich wskazań był prawie identyczny (odpowiednio: 30,2% i 29%).

5.5 Częstotliwość i nasilenie zjawiska upijania się w okresie ostatnich 30 dni

Częstotliwość upijania się

Znowu pomyśl o OSTATNICH 30 DNIACH. Ile razy, (jeśli w ogóle) wypite(a)s pięć lub więcej drinków przy jednej okazji? („drink” to jest szklanka/butelka/puszka piwa (ok. pół litra), szklanka/butelka/puszka cidera (ok. pół litra), 2 szklanki/butelki alcopopsa (ok. pół litra), kieliszek wina (ok. 15 cl), kieliszek wódki lub innego napoju spirytusowego (ok. 5 cl) lub szklanka koktajlu alkoholowego).

Wykres 46: Rozpowszechnienie picia dużych ilości alkoholu tj. 5 lub więcej standardowych drinków podczas ostatniej okazji - klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl.gim.	949
II kl.ponadgim.	979
III kl. gim. chłopcy	454
III kl. gim. dziewczęta	495
II kl. ponadgim. chłopcy	475
II kl. ponadgim. dziewczęta	504

5.5 Częstotliwość i nasilenie zjawiska upijania się w okresie ostatnich 30 dni

Poniższa tabela zawiera porównanie odsetków uczniów, którzy deklarowali, że upili się przynajmniej raz w ciągu ostatniego miesiąca zgodnie z ich subiektywną oceną oraz odsetki uczniów, którzy **w ciągu 30 dni poprzedzających badanie wypili podczas jednej okazji 5 lub więcej drinków standardowych** (co jest obiektywną miarą upicia się).

Jak pokazuje zestawienie danych, upicie się w ostatnim miesiącu zadeklarowało 11,7% dziewcząt uczących się w trzecich klasach gimnazjum, jednocześnie co trzecia (33%) przyznała, że wypiała w tym czasie jednorazowo 5 lub więcej standardowych drinków. W przypadku chłopców z tego rocznika odsetki te wynoszą odpowiednio: 11% i 26,5%.

Wśród dziewcząt z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych do upicia się w ostatnim miesiącu przyznało się 18,8%, a do wypicia co najmniej raz 5 lub więcej drinków standardowych aż 58,2%. W przypadku chłopców z tego rocznika odsetki te wynosiły odpowiednio: 22,2% i 55,1%.

Biorąc pod uwagę te wyniki można szacować, że w analizowanym czasie upiło się znacznie więcej uczniów, niż by to wynikało z subiektywnej oceny badanych.

Ostatni miesiąc	Upijanie się – ocena subiektywna badanych		Upijanie się – wypicie 5 lub więcej standardowych drinków	
	1-2 razy	3 razy lub więcej	1-2 razy	3 razy lub więcej
III kl. gim. chłopcy	7,6%	3,4%	14,4%	12,1%
III kl. gim. dziewczęta	9,3%	2,4%	16,8%	16,2%
II kl. ponadgim. chłopcy	16,4%	5,8%	25,0%	30,1%
II kl. ponadgim. dziewczęta	15,0%	3,8%	29,1%	29,1%

Zgodnie z **subiektywną oceną** badanych, w ostatnim miesiącu upiło się :

- 11,0% chłopców z klas III G
- 11,7% dziewcząt z klas III G
- 22,2% chłopców z klas II PG
- 18,8% dziewcząt z klas II PG

Zgodnie z **obiektywnym kryterium**, w ostatnim miesiącu upiło się :

- 26,5% chłopców z klas III G
- 33,0% dziewcząt z klas III G
- 55,1% chłopców z klas II PG
- 58,2% dziewcząt z klas II PG

Tabela 10: Porównanie odsetków badanych, którzy deklarowali że upili się w ciągu ostatniego miesiąca oraz badanych, którzy przyznali, że wypili w tym czasie przynajmniej raz 5 lub więcej standardowych drinków podczas ostatniej okazji – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

5.5 Częstotliwość i nasilenie zjawiska upijania się w okresie ostatnich 30 dni

W kwestionariuszu poproszono również respondentów, aby zadeklarowali, **ile razy** w ciągu 30 dni poprzedzających badanie zdarzyło im się upić. Analiza danych wskazuje, iż wiek respondentów znacząco wpływa na częstotliwość upijania się: **spośród starszych uczniów średnio co piąty (20,4%) upił się przynajmniej raz w ciągu 30 dni poprzedzających badanie, wśród młodszych odsetek ten wyniósł 11,4%.**

W okresie ostatnich 30 dni przed badaniem upił się co dziewiąty gimnazjalista oraz co piąty uczeń szkoły ponadgimnazjalnej. Bardzo podobne wyniki odnotowano w badaniu w 2015 r. – wówczas do upicia się na miesiąc przed badaniem przyznało się 10,7% gimnazjalistów i 21,6% uczniów szkół PG.

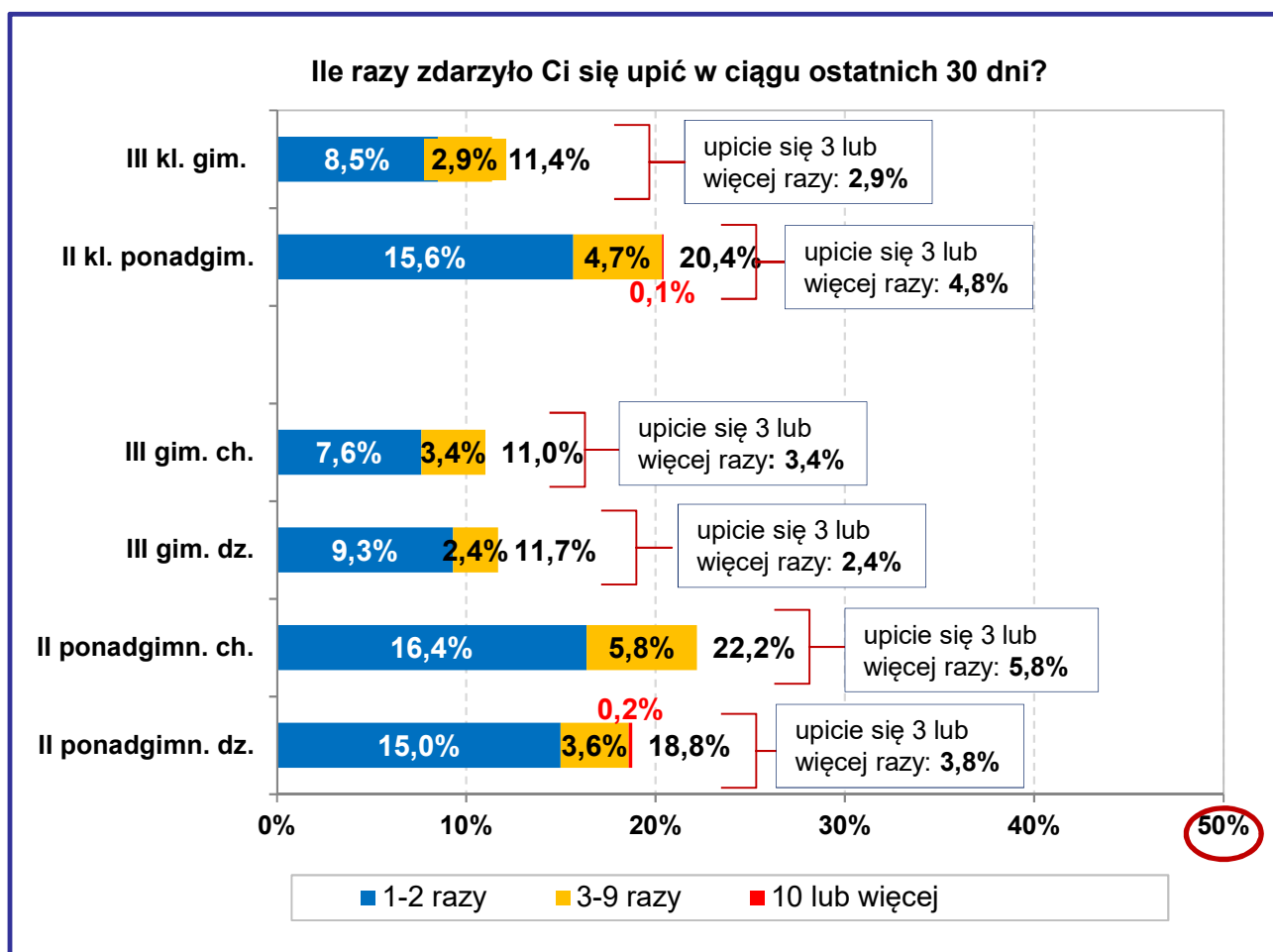
W większości przypadków takie sytuacje zdarzały się sporadycznie (1-2 razy), ale co dwudziesty badany w starszej kohorcie (4,7%) przyznał, iż zdarzyło się to co najmniej 3 razy. Wśród gimnazjalistów odsetek ten wynosił niecałe 2,9%.

Zróżnicowanie w częstotliwości upijania się młodzieży obserwujemy porównując obie kohorty chłopców (uczniów trzecich klas gimnazjów oraz uczniów drugich klas szkół PG). W pierwszej z wymienionych grup do upicia się w okresie ostatnich 30 dni przyznał się co dziewiąty uczeń (11%), zaś wśród starszych uczniów co piąty (22,2%).

Starsi chłopcy nieco częściej (5,8%) niż młodsi (3,4%) przyznawali się, że upicie się zdarzyło im się co najmniej 3 razy w ciągu miesiąca poprzedzającego badanie. Podobną tendencję obserwujemy wśród dziewcząt – 2,4% gimnazjalistek upiło się co najmniej 3 razy w ciągu 30 dni przed badaniem, w klasach ponadgimnazjalnych było to 3,6%.

Warto zauważyć, że w obydwu badanych rocznikach chłopcy nieco częściej niż dziewczęta przyznawali się do upicia się 3 lub więcej razy.

5.5 Częstotliwość i nasilenie zjawiska upijania się w okresie ostatnich 30 dni

Wykres 47: Częstotliwość upijania się w ciągu ost. 30 dni – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim.	949
II kl. ponadgim.	979
III kl. gim. chłopcy	454
III kl. gim. dziewczęta	495
II kl. ponadgim. chłopcy	475
II kl. ponadgim. dziewczęta	504

6. Palenie papierosów, picie alkoholu i upijanie się - podsumowanie

6. Palenie papierosów, picie alkoholu i upijanie się - podsumowanie

Palenie papierosów

Analizując wyniki badania możemy stwierdzić, iż **połowa uczniów klas trzecich gimnazjum – 51,3% oraz siedmiu na dziesięciu z drugich szkół ponadgimnazjalnych (70%) ma już za sobą inicjację nikotynową**. Różnica ta jest istotna statystycznie, co oznacza, że nasilenie problemu rozpowszechnienia palenia istotnie wzrasta wraz z wiekiem uczniów.

Wśród gimnazjalistów brak doświadczeń z paleniem papierosów zadeklarowało 44,7% dziewcząt i ponad 53% chłopców. W starszym roczniku inicjacji nikotynowej nie przeszło jeszcze 30% uczniów – 29,6% dziewcząt i 30,5% chłopców. Oznacza to, że **osoby mające za sobą inicjację tytoniową stanowiły wśród gimnazjalistek 55,3%, a wśród chłopców w tym wieku – 46,9%. W przypadku uczniów drugich klas szkół PG odsetki te były wyraźnie wyższe i wyniosły 70,4% wśród chłopców oraz w przypadku dziewcząt – 69,5%**.

Spośród uczniów III klas gimnazjów **co czwarta dziewczyna (23,3%) i co piąty chłopak (20,6%) wypalili pierwszego papierosa w wieku 13 lat lub wcześniej**. W 2015 r. odsetek chłopców, którzy w tak młodym wieku przeszli inicjację tytoniową był istotnie wyższy – 31%. Świadczy to o spadku popularności palenia papierosów w młodszej grupie chłopców.

W populacji uczniów szkół PG co szósta z dziewcząt (16,1%) i co piąty chłopak (20,2%) wypalili pierwszego papierosa w wieku 13 lat lub wcześniej. Warto podkreślić, iż w poprzednim badaniu z 2015 r. analogiczne odsetki były istotnie wyższe – odpowiednio: 26,6% wśród dziewcząt i 29,4% w grupie chłopców. **Zmiany te wydają się potwierdzać stopniowe podwyższanie się wiek inicjacji tytoniowej**. W tegorocznym badaniu (2019) średnio co czwarty uczeń (27,4% dziewcząt i 22,8% chłopców) jako czas swojej inicjacji tytoniowej wskazał wiek 14-15 lat. Również co czwarty badany zadeklarował, że pierwszego papierosa wypalił mając 16 lat lub więcej (26,9% dziewcząt i 26,5% chłopców).

Do codziennego palenia papierosów w jakimś okresie życia przyznało się 21,5% dziewcząt i 15,9% chłopców będących uczniami trzecich klas łódzkich gimnazjów. Wśród uczniów klas drugich szkół ponadgimnazjalnych odsetki te były wyższe i wyniosły odpowiednio 33% i 28,4%. Należy jednak podkreślić, iż **w porównaniu do wyników badań z 2015 r. odnotowano w tym względzie bardzo istotną pozytywną zmianę, szczególnie wśród chłopców ze szkół ponadgimnazjalnych. Odsetek badanych deklarujących codzienne palenie papierosów zmniejszył się w okresie ostatnich 4 lat o ponad 1/3 !!! – z 45,1% w 2015 r. do 28,4% w 2019 r.** Pozytywną zmianę, choć w nieco mniejszym wymiarze odnotowano również w grupie 17-18 letnich dziewcząt uczennic szkół ponadgimnazjalnych. **W tym przypadku odsetek codziennie palących uczennic spadł z 40,6% do 33%**. Wspomniany powyżej trend widać również w analizach dotyczących młodszej grupy badanych. W stosunku do wyników badań z 2015 r. zmniejszyły się także odsetki codziennie palących papierosy gimnazjalistów. W 2015 r. w grupie chłopców z trzecich klas gimnazjum do codziennego palenia papierosów przyznało się 20,4% chłopców i 27,7% dziewcząt. W tegorocznym badaniu odsetki te są o kilka punktów procentowych niższe i wynoszą – 21,5% wśród dziewcząt i 15,9% w grupie chłopców.

6. Palenie papierosów, picie alkoholu i upijanie się - podsumowanie

Używanie e-papierosów

63,2% uczniów trzecich klas gimnazjum i 71,1% uczniów klas drugich szkół PG ma już za sobą inicjację w zakresie używania e-papierosów. Różnica ta jest istotna statystycznie, co oznacza, że nasilenie problemu rozpowszechnienia palenia e-papierosów wzrasta wraz z wiekiem uczniów.

W grupie gimnazjalistów brak doświadczeń z używaniem e-papierosów zadeklarował co trzeci badany uczeń (36,8% chłopców i tyle samo dziewcząt). W grupie uczniów szkół PG odsetki te były nieco niższe. E-papierosów nie próbowało jeszcze 30,5% dziewcząt i 27,1% chłopców.

Oznacza to, że **niemal 2/3 gimnazjalistów (63,2%) ma już za sobą inicjację e-tytoniową** (zarówno chłopców, jak i dziewcząt). **W przypadku uczniów II klas szkół PG odsetki te były nieco wyższe. Siedmiu na dziesięciu badanych w tej frakcji wiekowej używało e-papierosów - 69,5% dziewcząt i 72,9% chłopców.**

Spośród uczniów gimnazjum co ósma uczennica (12,5%) i co piąty uczeń (18,4%) spróbował pierwszego elektronicznego papierosa w wieku 13 lat lub wcześniej. Mając 14-15 lat inicjację przeszło 44% dziewcząt i 36,3% chłopców.

W populacji uczniów szkół PG 5,2% dziewcząt i 8,8% chłopców spróbowało pierwszego e-papierosa w wieku 13 lat lub wcześniej. 25,1% uczennic i 28,3% uczniów jako czas swojej inicjacji e-tytoniowej wskazało wiek 14-15 lat. **Ponad 39% dziewcząt i prawie 36% chłopców zadeklarowało, że pierwszego e-papierosa wypaliło mając 16 lat lub więcej.**

Do codziennego palenia e-papierosów w jakimś okresie życia przyznała się co czwarta dziewczyna (26,9%) i co trzeci chłopak (30%) spośród uczniów klas trzecich gimnazjum. Wśród uczniów klas drugich szkół ponadgimnazjalnych odsetki te były nieco wyższe i wyniosły **30,3% i 39,6%.**

Pierwsze doświadczenia z codziennym paleniem elektronicznych papierosów wśród uczniów z klas III gimnazjum miały miejsce przeważnie w wieku 14-15 lat. Inicjację e-tytoniową w tym właśnie okresie (14-15 lat) zadeklarowało **19,4% dziewcząt i 17% chłopców**, a 2,6% dziewcząt i 4,9% chłopców stwierdziło, że codziennie zaczęło palić e-papierosy mając 13 lat lub mniej.

W przypadku **uczniów z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych większość palących deklaruwała, że zaczęło palić codziennie w wieku 16 lat lub później** – 23,5% dziewcząt i 26,9% chłopców. Inicjację w wieku 14-15 lat deklarowało około 5,6% uczennic i 10,1% uczniów z tego rocznika. Natomiast 1,6% dziewcząt i 2,6% chłopców z drugich klas szkół PG zaczęło palić w wieku 13 lat lub wcześniej.

6. Palenie papierosów, picie alkoholu i upijanie się - podsumowanie

Picie napojów alkoholowych

Piwo jest najbardziej popularnym napojem alkoholowym wśród badanych nastolatków. Spośród uczennic III klas gimnazjów przynajmniej raz w życiu piło je 80,8%, wśród chłopców odsetek ten był nieco niższy i wyniósł 73,9%. Wśród uczniów starszego rocznika odsetki te kształtowały się na jeszcze wyższym poziomie: piwo piło 91,7% dziewcząt oraz 90,4% chłopców (różnica nie jest istotna statystycznie).

Ponad 46% gimnazjalistek (46,1%) oraz 37% gimnazjalistów (37,3%) po raz pierwszy piło piwo w wieku 14-15 lat. Co trzecia uczennica i co trzeci uczeń z tej grupy wiekowej po raz pierwszy piło piwo w wieku 13 lat lub mniej (31,3% i 30,6%). 3,4% uczennic gimnazjum i 6,1% uczniów tychże szkół swoją piwną inicjację odbyło w wieku 16 i więcej lat.

Cztery na dziesięć dziewcząt (40,1%) oraz 37,9% chłopców ze szkół PG przeszło inicjację alkoholową w wieku 14-15 lat. 16 lat i więcej to drugi co do częstości czas na inicjację dla uczniów z łódzkich szkół PG. Średnio co czwarty z badanych uczniów - obu płci - pił po raz pierwszy piwo jako szesnastolatek (28,5% dziewcząt i 26,7% chłopców). W wieku 13 lat i mniej do picia piwa przyznało się 23,1% uczennic i 25,8% uczniów szkół PG.

Odsetek badanych, którzy nigdy jeszcze nie pili piwa wyraźnie maleje wraz z wiekiem. W III klasach gimnazjum piwa nie próbowało jeszcze 19,2% dziewcząt i 26,1% chłopców. W grupie uczniów z drugich klas szkół PG takich osób było zdecydowanie mniej – 8,3% dziewcząt i 9,6% chłopców.

Alkopopy, czyli tzw. drinki alkoholowe zyskały na popularności wśród badanych nastolatków na przestrzeni ostatnich 5-6 lat. Z deklaracji uczniów trzecich klas gimnazjum wynika, że próbowało ich 46,7% gimnazjalistek i co trzeci gimnazjalista (33,5%). W przypadku uczniów szkół ponadgimnazjalnych deklaracje takie były udziałem 2/3 dziewcząt (65,7%) i ponad połowy chłopców (52,3%). W starszej grupie wiekowej alkopopy były więc nieco bardziej popularne niż w młodszej.

Wśród nastolatków (zwłaszcza z młodszej grupy badanych) wino jest zdecydowanie bardziej popularnym napojem alkoholowym niż alkopopy. Do picia wina przyznało się $\frac{3}{4}$ dziewcząt i ponad połowa chłopców uczących się w trzecich klasach gimnazjum (odpowiednio: 77,8% i 54,7%), zaś w grupie uczniów z II klas szkół PG: 77,1% dziewcząt oraz 62,9% chłopców. **Widać większe zainteresowanie tym trunkiem wśród dziewcząt.**

Ponad 2/3 dziewcząt i prawie 60% chłopców z trzecich klas gimnazjum przyznała, iż piła już wódkę (67,1% dziewcząt i 57,3% chłopców). Wśród starszych uczniów odsetki te były wyraźnie wyższe i wyniosły odpowiednio 87% dziewcząt i prawie 90% badanych chłopców ma za sobą doświadczenie picia wódki. W przypadku uczniów trzecich klas gimnazjum pierwsze spożycie wódki najczęściej miało miejsce w wieku 14-15 lat – tak zadeklarował 35,4% badanych dziewcząt i 26,1% chłopców. W przypadku uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych do inicjacji najczęściej dochodziło w wieku 16 lat i więcej.

6. Palenie papierosów, picie alkoholu i upijanie się - podsumowanie

Picie napojów alkoholowych cd.

Zdecydowana większość ankietowanych uczniów ma już za sobą inicjację alkoholową. Dotyczy to średnio ośmiu na dziesięciu uczniów trzecich klas gimnazjów (80,9% chłopców i 85,7% dziewcząt) i ponad 95% respondentów ze szkół ponadgimnazjalnych – 95,6% chłopców i 97,5% dziewcząt. Warto zauważyć, iż w 2015 odsetki te były nieco wyższe, zwłaszcza w młodszej z frakcji wiekowej (odpowiednio: 87,1% chłopców i 91,8% dziewcząt wśród gimnazjalistów oraz 98% chłopców i 98,7% dziewcząt w grupie uczniów szkół PG).

Do picia alkoholu w okresie 12 miesięcy poprzedzających badanie przyznało się 76,4% dziewcząt i 68,5% chłopców z trzecich klas gimnazjów (różnica istotna statystycznie), a w przypadku starszej frakcji wiekowej – 94,9% uczennic oraz 91,4% uczniów.

W okresie ostatnich 30 dni przed badaniem spożycie alkoholu zadeklarowała mniej niż połowa młodszych chłopców (46,1%) i prawie sześć na dziesięć dziewcząt (57,6%). Różnica między płciami jest istotna statystycznie. **Porównując wyniki tegorocznych badań (2019) do rezultatów uzyskanych w 2015 r. należy zauważyć istotne zmniejszenie się populacji nastolatków pijących alkohol w okresie ostatniego miesiąca przed badaniem, w obu badanych frakcjach wiekowych. W grupie chłopców uczących się w trzecich klasach łódzkich gimnazjów odsetek pijących alkohol w ciągu ostatnich 30 dni zmniejszył się o prawie 1/5 – z 56,9% w 2015 do 46,1% w 2019, a w grupie dziewcząt o ponad 10% - z 65% w 2015 do 57,6% w 2019.**

W starszej grupie badanych doświadczenia z piciem alkoholu w ostatnim miesiącu miało za sobą aż 85,2% uczennic i 80,6% uczniów. Odsetki te są również nieco niższe niż w 2015 roku, zwłaszcza w grupie chłopców, gdzie odnotowano spadek z 88,4% do 80,6%. W populacji dziewcząt zmiana ta jest nieistotna statystycznie – 89,2% w 2015 i 85,2% 2019.

Z punktu widzenia oszacowania rozpowszechnienia picia alkoholu wśród młodzieży interesujące są również **deklaracje badanych na temat tego, ilu z ich przyjaciół pije alkohol. Zdaniem 43% uczennic z klas trzecich gimnazjum alkohol pije większość spośród przyjaciół, a 7,1% uznało, że wszyscy.** Odsetki chłopców z tej grupy wiekowej wskazujących, że pije większość albo wszyscy wyniosły odpowiednio 25,7% oraz 5%. W grupie starszej młodzieży, tj. wśród uczniów drugich klas łódzkich szkół PG, **średnio połowa badanych (48,4% chłopców i 47,6% dziewcząt) przyznała, że większość ich przyjaciół sięga po alkohol. Średnio co trzecia uczennica (33,1%) i co piąty uczeń (20,9%) stwierdził, że robią to wszyscy ich przyjaciele.**

W ciągu ostatniego miesiąca przed przeprowadzeniem badania **10 razy lub częściej pił alkohol co czternasty uczeń III klasy gimnazjum (6,9%) i ponad jedna piąta (21,2%) uczniów drugich klas szkół PG.** Wśród uczniów młodszych odsetek chłopców pijących alkohol co najmniej 10 razy był nieco wyższy niż w przypadku dziewcząt (odpowiednio 7,4% vs 6,4%). Wśród uczniów starszego rocznika – z II klas szkół PG - również nie odnotowano istotnych różnic pomiędzy płcią pijących nastolatków. W grupie dziewcząt odsetek ten wynosił 21% zaś w grupie chłopców 21,5%. **Problem częstego sięgania po alkohol w skali miesiąca dotyczył więc w takim samym stopniu zarówno chłopców, jak i dziewczęta.**

6. Palenie papierosów, picie alkoholu i upijanie się - podsumowanie

Upijanie się

W trzecich klasach gimnazjum doświadczenie upicia się ma już za sobą co trzeci chłopak (34,4%) i 43% dziewcząt. **W ciągu roku poprzedzającego badanie upiła się jedna czwarta chłopców (27,2%) i co trzecia uczennica gimnazjum (34,5%). Upicie się w okresie ostatnich 30 dni poprzedzających badanie zadeklarował średnio co dziewiąty uczeń z tego rocznika - 11% chłopców i 11,7% dziewcząt.**

Różnice między płciami w analizowanym zakresie są istotne statystycznie jedynie w młodszej grupie badanych tj. wśród gimnazjalistów i tylko w kontekście upijania się w kiedykolwiek w życiu i w okresie ostatnich 12 miesięcy. **Odsetki chłopców którzy upili się kiedykolwiek w życiu oraz w ciągu ostatniego roku były istotnie niższe niż odsetki dziewcząt.**

W porównaniu z uczniami gimnazjum, odsetki uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych, którzy upili się przynajmniej raz w życiu wyraźnie wzrastają. Takie doświadczenie miało już za sobą ponad 2/3 chłopców (68%) i prawie 2/3 dziewcząt z tego rocznika (64,6%).

Upicie w ciągu ostatniego roku zadeklarowała ponad połowa badanych chłopców (55,1%) i niemal połowa dziewcząt (49,5%), zaś w ciągu ostatnich 30 dni odpowiednio 20,2% i 18,8% badanych. Podobnie jak w przypadku upicia przynajmniej raz w życiu również w pozostałych analizowanych przedziałach czasowych starsi uczniowie upijali się istotnie częściej od młodszych. **W szkołach ponadgimnazjalnych, inaczej niż w gimnazjach wyższe są odsetki upijających się chłopców, niż dziewcząt.** Dotyczy to każdego z analizowanych okresów czasowych.

Tylko co siódma badana gimnazjalistka (14,3%) i co czwarty z przebadanych gimnazjalistów (24,8%) zadeklarował, iż nikt spośród ich przyjaciół nie upija się. W przypadku uczniów szkół PG odsetki te były znacznie niższe i wynosiły 6% w grupie dziewcząt i 10,8% wśród chłopców. **20,8% uczennic i 13,5% uczniów z gimnazjum deklarowało, iż większość lub wszyscy z grona ich przyjaciół upijają się.** W starszej grupie wiekowej odsetki badanych, którzy wyrazili podobną opinię były jeszcze większe. **Prawie co trzecia uczennica łódzkiego liceum, technikum lub szkoły zawodowej (30,4%) przyznała, że w gronie jej przyjaciół upija się większość lub wszyscy znajomi.** Podobnego zdania był co czwarty badany w tej grupie wiekowej chłopak (22,7%).

Odsetki uczniów, którzy **w ciągu 30 dni poprzedzających badanie wypili podczas jednej okazji 5 lub więcej drinków standardowych** (co jest obiektywną miarą upicia się) – **rosną wraz z wiekiem badanych.** Do jednorazowego wypicia 5 lub więcej standardowych drinków w ostatnim miesiącu przyznała się przyznała się co trzecia (33%) uczennica i co czwarty uczeń (26,5%) III klasy gimnazjum.

Wśród uczniów drugich klas szkół PG do wypicia co najmniej raz 5 lub więcej drinków standardowych w ostatnim miesiącu przyznało się aż 58,2% dziewcząt i 55,1% chłopców. **Biorąc pod uwagę te wyniki można szacować, że w analizowanym czasie upiło się znacznie więcej uczniów, niż by to wynikało z subiektywnej oceny badanych.**

6. Palenie papierosów, picie alkoholu i upijanie się - podsumowanie

Ocena ryzyka picia alkoholu

Postrzeganie ryzyka związanego z pićm alkoholu przez badaną młodzież zależy od płci badanych uczniów i od kategorii wiekowej. W obydwu badanych grupach wiekowych najbardziej ryzykownym zachowaniem jest zdaniem uczniów picie 4-5 drinków prawie codziennie. Picie 5 drinków lub więcej w czasie weekendu zostało ocenione jako bardziej ryzykowne od spożywania 1-2 drinków prawie codziennie wśród młodszych uczniów, zaś wśród starszych kształtowało się na zbliżonym poziomie.

Dziewczęta częściej niż chłopcy wskazywały na duże ryzyko związane z poszczególnymi modelami spożywania alkoholu.

Dziewczęta częściej niż chłopcy oceniali ryzyko związane z **wypijaniem 1-2 drinków prawie codziennie jako wysokie**. Wśród uczennic trzecich klas gimnazjum taką ocenę formułowało 38,4%, zaś wśród uczennic drugich klas ponadgimnazjalnych 41%. Analogiczne odsetki wśród chłopców z tych roczników wyniosły 24,1% oraz 26,2%. Warto zauważyć, że duży odsetek badanych, którzy uważają, że ryzyko dla zdrowia związane z takim modelem picia nie występuje lub jest małe – jest on większy wśród chłopców (gimnazjaliści: 30,6%, uczniowie szkół ponadgimnazjalnych: 34,2%) niż wśród dziewcząt (gimnazjalistki: 20%, uczennice szkół ponadgimnazjalnych: 21,5%).

Podobną zależność oceny ryzyka od płci badanych uczniów zanotowano w ewaluacji ryzyka związanego z intensywnym pićm alkoholu, tj. **4-5 drinków prawie codziennie**. Pogląd, że taki model picia wiąże się z dużym ryzykiem dla zdrowia wyraziło średnio $\frac{3}{4}$ badanych dziewcząt (74,3% gimnazjalistek z klas trzecich) oraz osiem na dziesięć starszych uczennic (79%). Wśród chłopców taki pogląd wyraziło 62,4% młodszych uczniów i 61,1% starszych. Opinię, że taki model picia alkoholu nie stwarza ryzyka dla zdrowia lub jest ono małe wyraziło od 6,2% gimnazjalistek i 5,8% uczennic II klas szkół PG. Wśród chłopców taki pogląd pojawiał się znacznie częściej – wyraziło go co dziesiąty uczeń w obu badanych frakcjach wiekowych (10,% gimnazjalistów i 10,3% uczniów szkół PG).

Picie znacznych ilości alkoholu w weekendy (5 lub więcej drinków) jest w opinii badanej młodzieży mniej ryzykowne niż codzienne picie 4-5 drinków.

Jak wspomniano powyżej, wysoka ocena ryzyka związanego z takim modelem picia, w porównaniu do spożywania 1- 2 drinków prawie codziennie była częściej udziałem młodszych badanych. Spośród uczniów młodszej kohorty opinię, że picie w weekendy 5 lub więcej drinków niesie duże ryzyko dla zdrowia wyraziło prawie 41,3% dziewcząt i 39,8% chłopców. W grupie starszej odsetki te były wyraźnie niższe i wyniosły odpowiednio 26,9% wśród chłopców oraz 31,1% wśród dziewcząt. Przekonanie o braku ryzyka lub niskim ryzyku wyraziło 18,1% chłopców i 19,8% dziewcząt w gimnazjach oraz odpowiednio 33,7% i 28,7% w szkołach ponadgimnazjalnych.

Wydaje się, że u podłoża związku oceny ryzyka picia w weekendy z wiekiem badanych, może leżeć fakt, że taki model picia jest preferowany przez starszy rocznik młodzieży. Dlatego też uczniowie z tej frakcji obniżają ocenę ryzyka związanego z takim modelem picia alkoholu.

7. Częstotliwość zakupu napojów alkoholowych

7. Częstotliwość zakupu napojów alkoholowych

Na podstawie przeprowadzonego badania możemy stwierdzić, iż napojem alkoholowym najczęściej kupowanym w sklepach przez uczniów było **piwo**. **W ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem do jego zakupu w sklepie przyznała się jedna czwarta gimnazjalistów (24%) oraz ponad połowa uczniów szkół ponadgimnazjalnych (55,9%).**

W starszej grupie wiekowej chłopcy kupowali piwo nieco częściej niż dziewczęta (59,6% vs 52,3%). W grupie gimnazjalistów nieco częściej zdarzało się to uczennicom. Co czwarta dziewczyna (26,9%) i co piąty chłopak (20,9%) kupił piwo w okresie ost. miesiąca.

Drugim w kolejności najczęściej kupowanym napojem alkoholowym była **wódka**. Zgodnie z deklaracjami badanych, w ostatnim miesiącu przed badaniem **kupił ją co szósty gimnazjalista (15,9%) i co trzeci uczeń szkoły ponadgimnazjalnej (33,3%)**. W starszym roczniku znacznie częściej takiego zakupu dokonywali chłopcy (38% vs 28,9%), zaś wśród uczniów III klas gimnazjum różnice w odsetkach kupujących wódkę chłopców i dziewcząt nie były istotne i wynosiły odpowiednio: 14,8% i 16,9%.

Wino było kupowane przez nastolatków rzadziej niż piwo i wódka. W okresie ostatniego miesiąca przed badaniem kupił je średnio co dziesiąty (10,1%) uczeń gimnazjum i co piąty uczeń szkoły PG (21,6%). **Inaczej niż w przypadku wyżej opisanych rodzajów alkoholu, wino częściej od chłopców kupowały dziewczęta.**

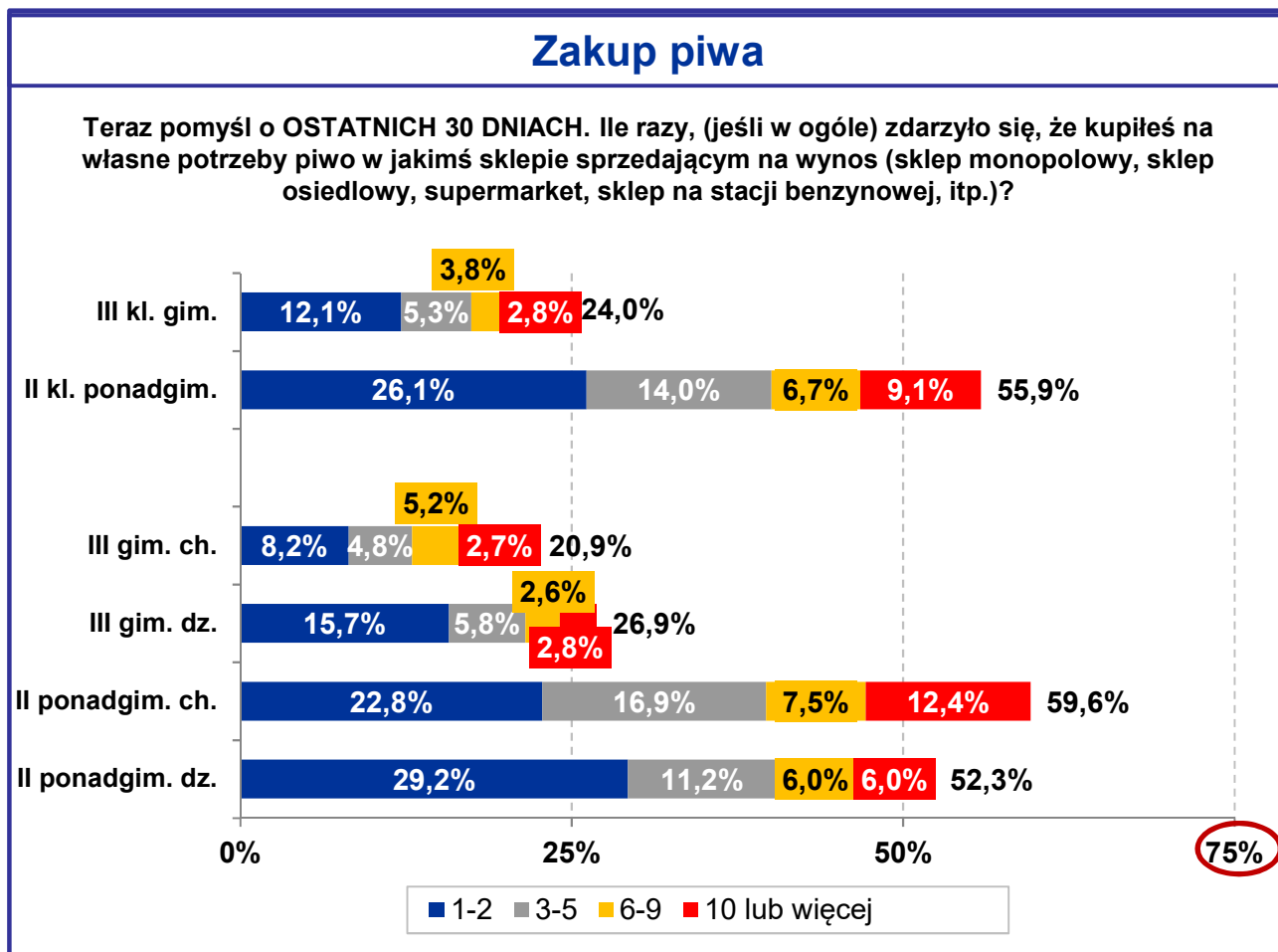
Porównując wyniki tegorocznych badań do rezultatów badań z roku 2015 należy zwrócić uwagę na istotne zmniejszenie się odsetków chłopców zarówno z III klas gimnazjum, jak i II klas szkół PG, którzy kupowali piwo w ostatnich 30 dniach. W 2015 r. takie zachowanie deklarował co trzeci badany gimnazjalista (34,8%) zaś w 2019 r. – tylko co piąty (20,9%). Odsetki dziewcząt dokonujących tego typu zakupów były zbliżone (w 2015 – 26,4% zaś w 2019 – 26,9%). Również w grupie chłopców z II klas szkół PG odsetek tych, którzy przyznali, że w ostatnim miesiącu kupowali piwo był w 2019 r. istotnie niższy niż 4 lata temu (2015 – 68,5% zaś w 2019 – 59,6%).

W przypadku zakupów wina i wódki przez młodzież nie odnotowano istotnych różnic pomiędzy tegorocznym (2019) i poprzednim badaniem (2015). Wino w roku 2015 kupiło w ciągu ostatnich 30 dni 7,6% gimnazjalistów i 21,5% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Wyniki w tym zakresie są zbliżone do tych, które odnotowano w roku 2019 – odpowiednio: 10,1% i 21,6%.

W tym miejscu jeszcze warto podkreślić ogromne znaczenie jakie mają postawy osób dorosłych, w tym sprzedawców alkoholu, w zakresie dostępności napojów alkoholowych dla młodzieży.

Warto też podkreślić rolę, jaką w tym ważnym społecznie problemie mogą i powinny odgrywać władze samorządów, np. poprzez monitorowanie przestrzegania prawa, które - co warto podkreślić - zabrania sprzedaży alkoholu osobom poniżej osiemnastego roku życia.

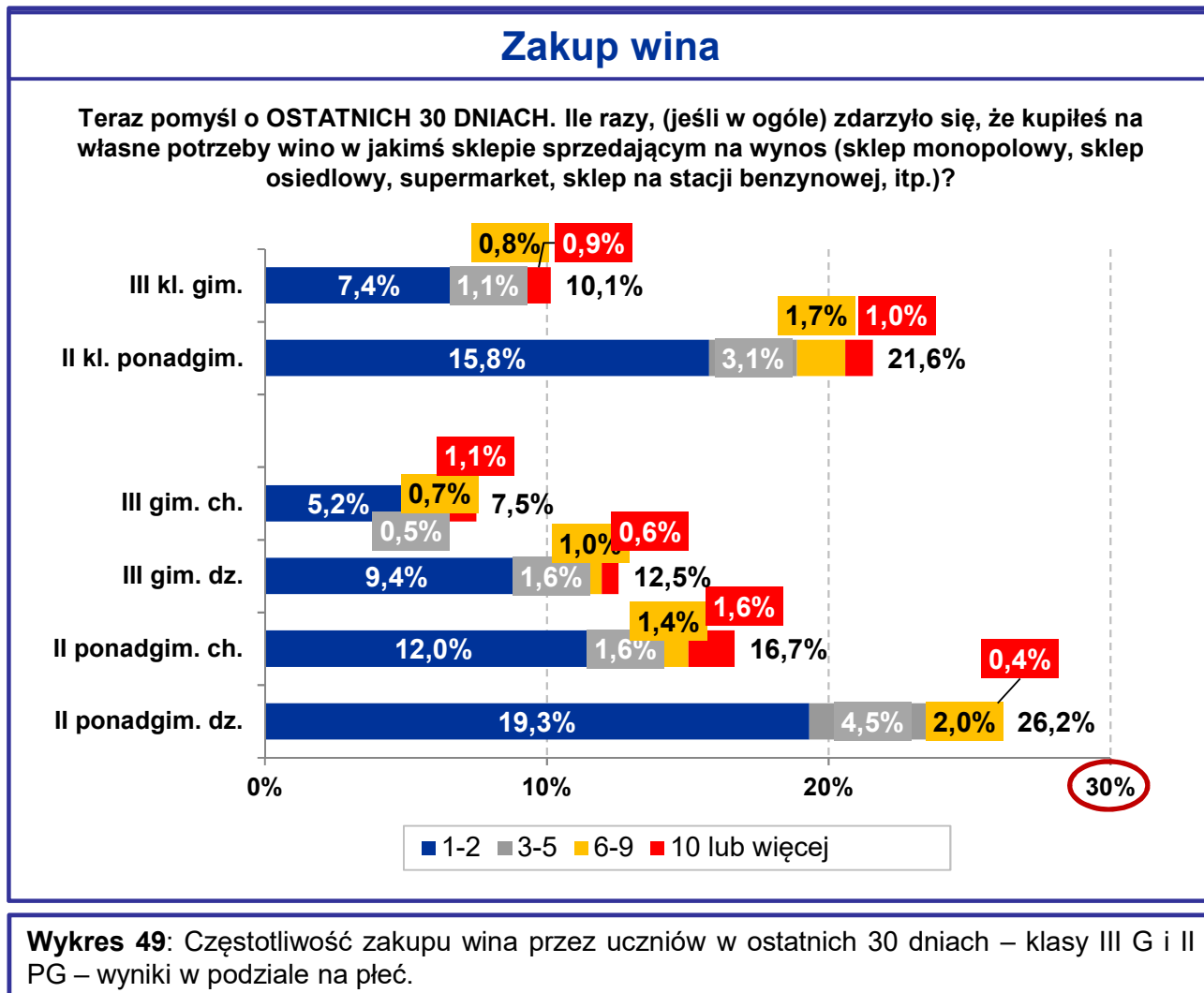
7. Częstotliwość zakupu napojów alkoholowych

Wykres 48: Częstotliwość zakupu piwa przez uczniów w ostatnich 30 dniach – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

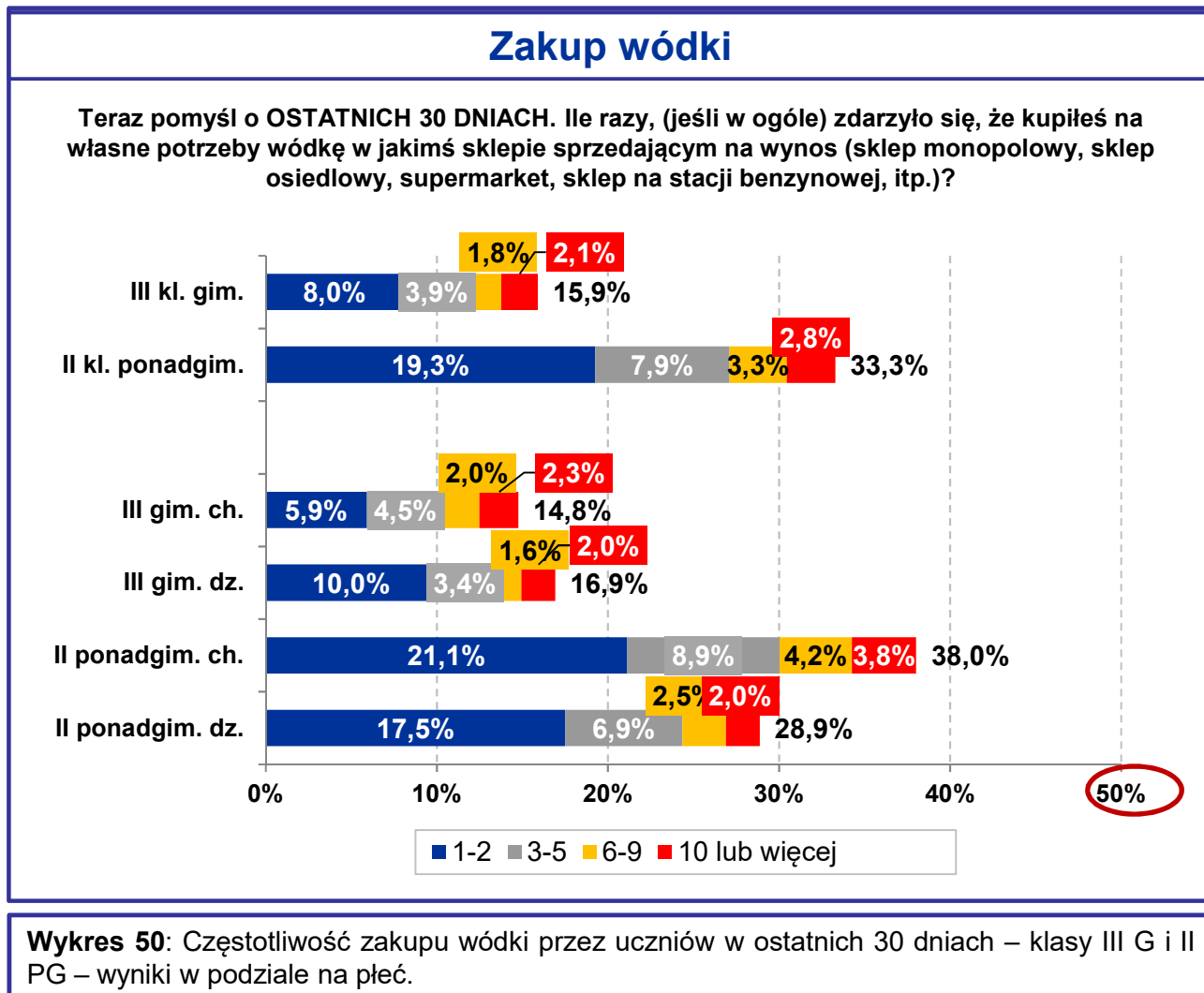
	N
III kl. gim.	941
II kl. ponadgim.	977
III kl. gim. chłopcy	449
III kl. gim. dziewczęta	492
II kl. ponadgim. chłopcy	473
II kl. ponadgim. dziewczęta	504

7. Częstotliwość zakupu napojów alkoholowych

	N
III kl. gim.	941
II kl. ponadgim.	977
III kl. gim. chłopcy	449
III kl. gim. dziewczęta	492
II kl. ponadgim. chłopcy	473
II kl. ponadgim. dziewczęta	504

7. Częstotliwość zakupu napojów alkoholowych

	N
III kl. gim.	941
II kl. ponadgim.	977
III kl. gim. chłopcy	449
III kl. gim. dziewczęta	492
II kl. ponadgim. chłopcy	473
II kl. ponadgim. dziewczęta	504

8. Częstotliwość picia napojów alkoholowych w lokalach gastronomicznych

8. Częstotliwość picia napojów alkoholowych w lokalach gastronomicznych

Jak pokazują wyniki badania – w okresie ostatnich 30 dni przed przeprowadzeniem badania – młodzież ucząca się w drugich klasach szkół ponadgimnazjalnych znacznie częściej niż młodsi uczniowie z trzecich klas gimnazjum **piła piwo w klubie, pubie lub dyskotecie – 45,2% vs. 17%**.

Wynik ten jest istotnie niższy niż 4 lata temu. W 2015 r. piwo w lokalu pił średnio co czwarty gimnazjalista (23,1%) i sześciu na dziesięciu uczniów II klas szkół ponadgimnazjalnych (59,1%).

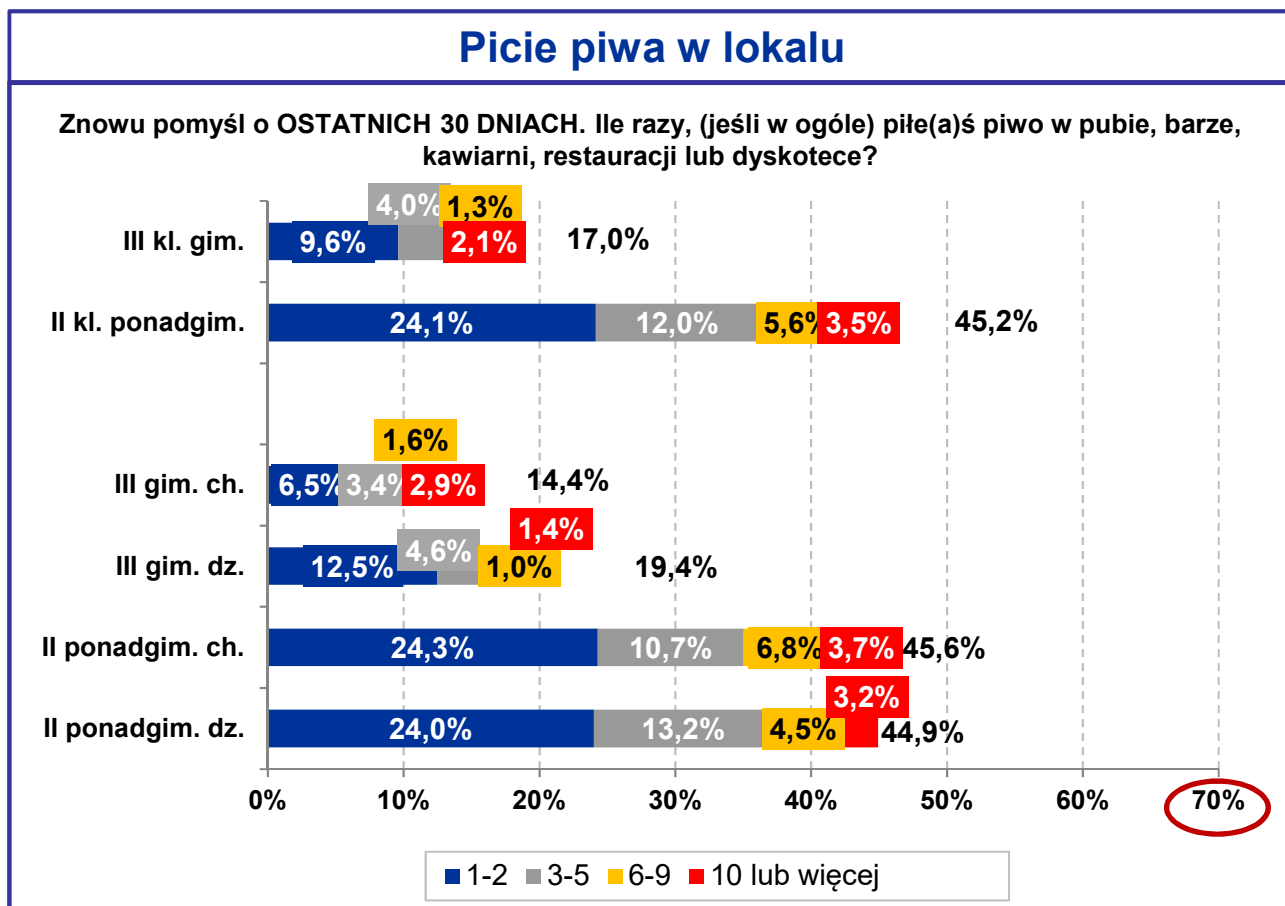
W starszej kohorcie, tj. w grupie uczniów ze szkół ponadgimnazjalnych, odsetek pijących piwo w lokalu (pubie, barze lub dyskotecie) w ciągu ostatnich 30 dni był niemal taki sam w przypadku dziewcząt (44,9%) jak i chłopców (45,6%). W młodszej grupie wiekowej nieco częściej takie sytuacje zdarzały się dziewczętom (19,4%) niż chłopcom (14,4%). Różnica ta nie jest jednak istotna statystycznie.

Picie wódki w pubach, klubach lub dyskotekach było nieco mniej rozpowszechnione niż picie piwa. Do wystąpienia takiego zachowania w ostatnim miesiącu przed badaniem przyznał się **co dziewięty gimnazjalista (11,2%) i co trzeci uczeń szkoły ponadgimnazjalnej (36,3%)**. W przypadku pijących wódkę w lokalu gastronomicznym dziewcząt i chłopców z trzecich klas gimnazjum nie odnotowano znaczących różnic w odsetkach deklarujących takie zachowanie (11,5% i 10,8%). Podobną sytuację zanotowano w przypadku uczniów z drugich klas szkół PG: picie wódki w lokalu było równie często wskazywane przez chłopców (36,7%), jak i przez dziewczęta (35,9%).

Picie wina w kawiarniach, klubach lub pubach było stosunkowo najmniej rozpowszechnione wśród nastolatków. Wśród gimnazjalistów 5,3% badanych przyznało, iż miało takie doświadczenie w ciągu ostatnich 30 dni, a spośród starszych uczniów – 12,2%. **W starszej kohorcie badanych odsetek dziewcząt deklarujących konsumpcję wina w lokalu był wyraźnie wyższy niż odsetek chłopców – odpowiednio: 15,5% i 8,6%. W grupie młodszych dziewcząt – nie odnotowano żadnej różnicy pomiędzy płcią gimnazjalistów pijących wino w lokalach gastronomicznych.**

Cztery lata temu również wino było najmniej popularnym wyborem badanych uczniów. Wtedy do jego konsumpcji wśród gimnazjalistów przyznało się 6,9% badanych. W szkołach ponadgimnazjalnych był to co siódmy uczeń – 14,1%.

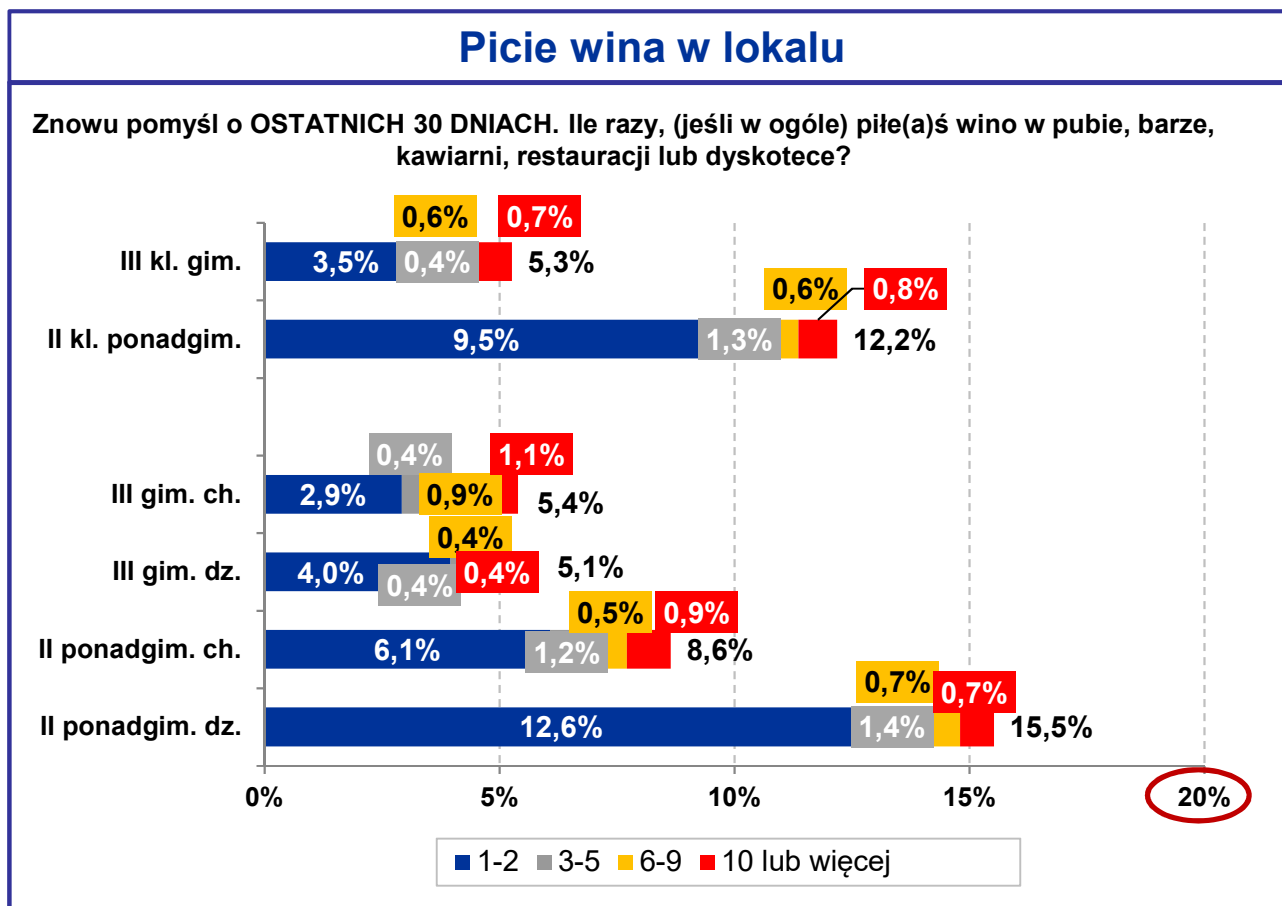
8. Częstotliwość picia napojów alkoholowych w lokalach gastronomicznych

Wykres 51: Częstotliwość picia piwa w pubie, barze, kawiarni lub dyskotecie w ostatnich 30 dniach – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim.	949
II kl. ponadgim.	979
III kl. gim. chłopcy	454
III kl. gim. dziewczęta	495
II kl. ponadgim. chłopcy	473
II kl. ponadgim. dziewczęta	504

8. Częstotliwość picia napojów alkoholowych w lokalach gastronomicznych

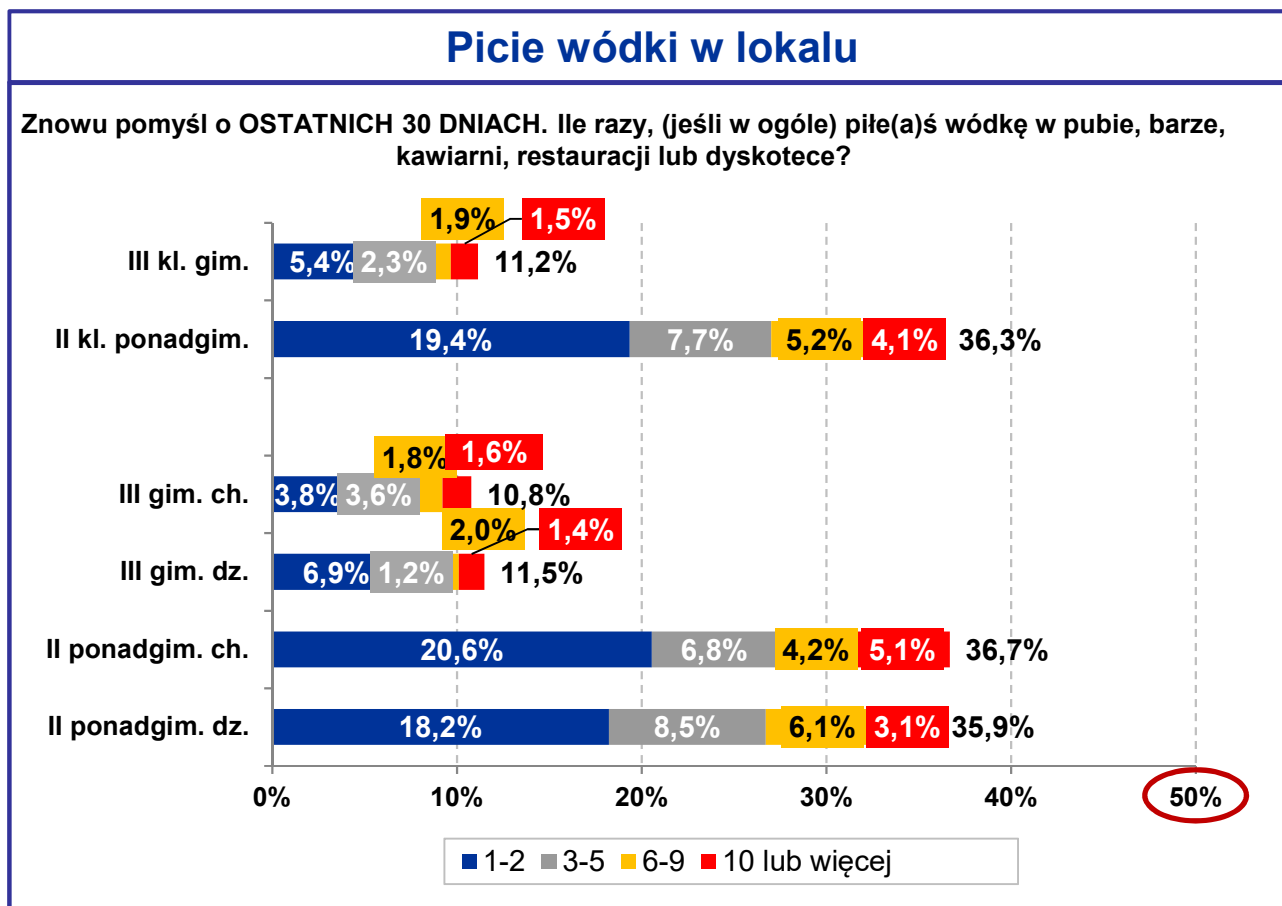

Wykres 52: Częstotliwość picia wina w pubie, barze, kawiarni lub dyskotecie w ostatnich 30 dniach – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim.	949
II kl. ponadgim.	979
III kl. gim. chłopcy	454
III kl. gim. dziewczęta	495
II kl. ponadgim. chłopcy	473
II kl. ponadgim. dziewczęta	504

8. Częstotliwość picia napojów alkoholowych w lokalach gastronomicznych

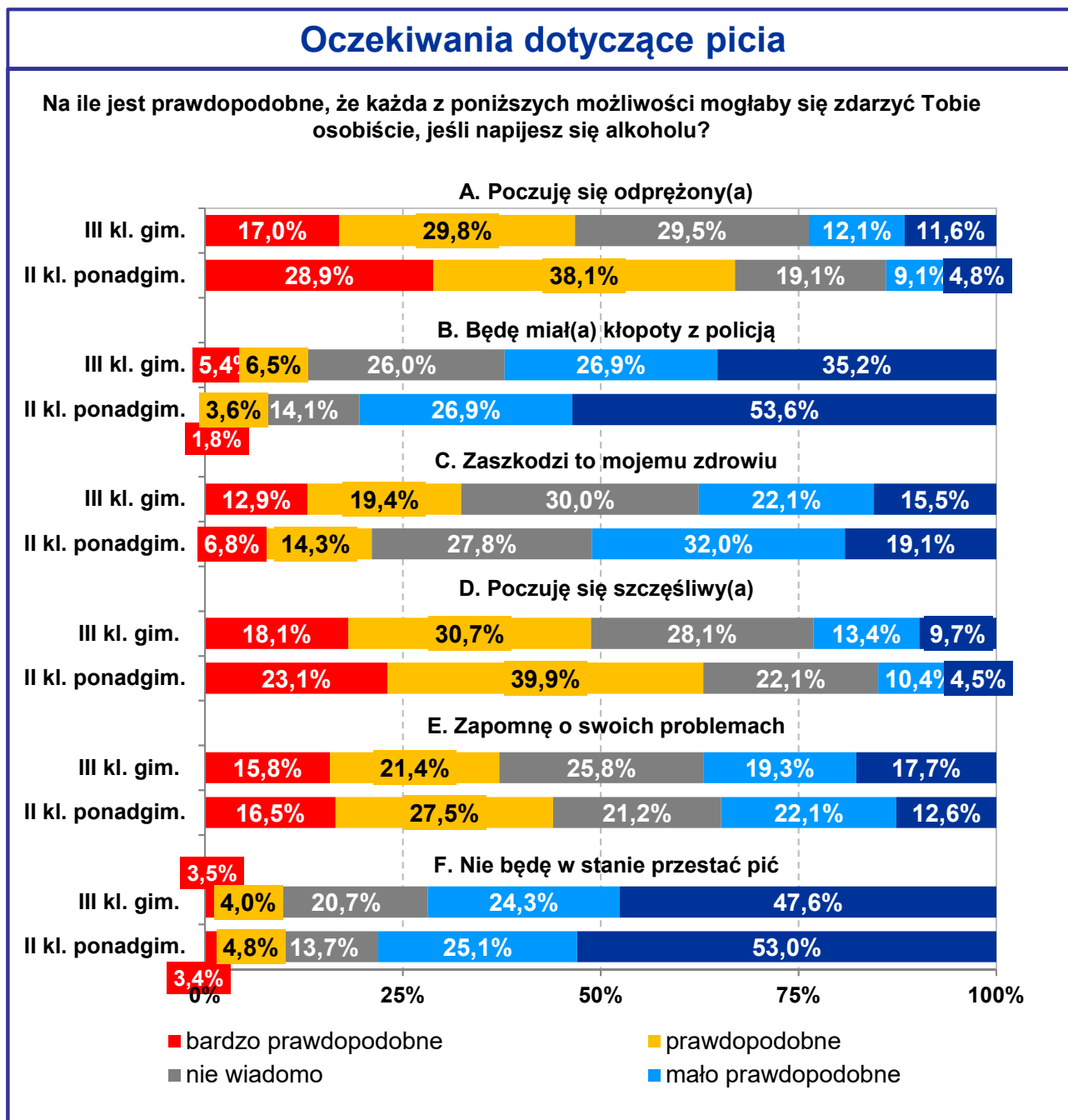
Wykres 53: Częstotliwość picia wódki w pubie, barze, kawiarni lub dyskotecie w ostatnich 30 dniach – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim.	949
II kl. ponadgim.	979
III kl. gim. chłopcy	454
III kl. gim. dziewczęta	495
II kl. ponadgim. chłopcy	473
II kl. ponadgim. dziewczęta	504

9. Oczekiwania uczniów związane z piciem alkoholu

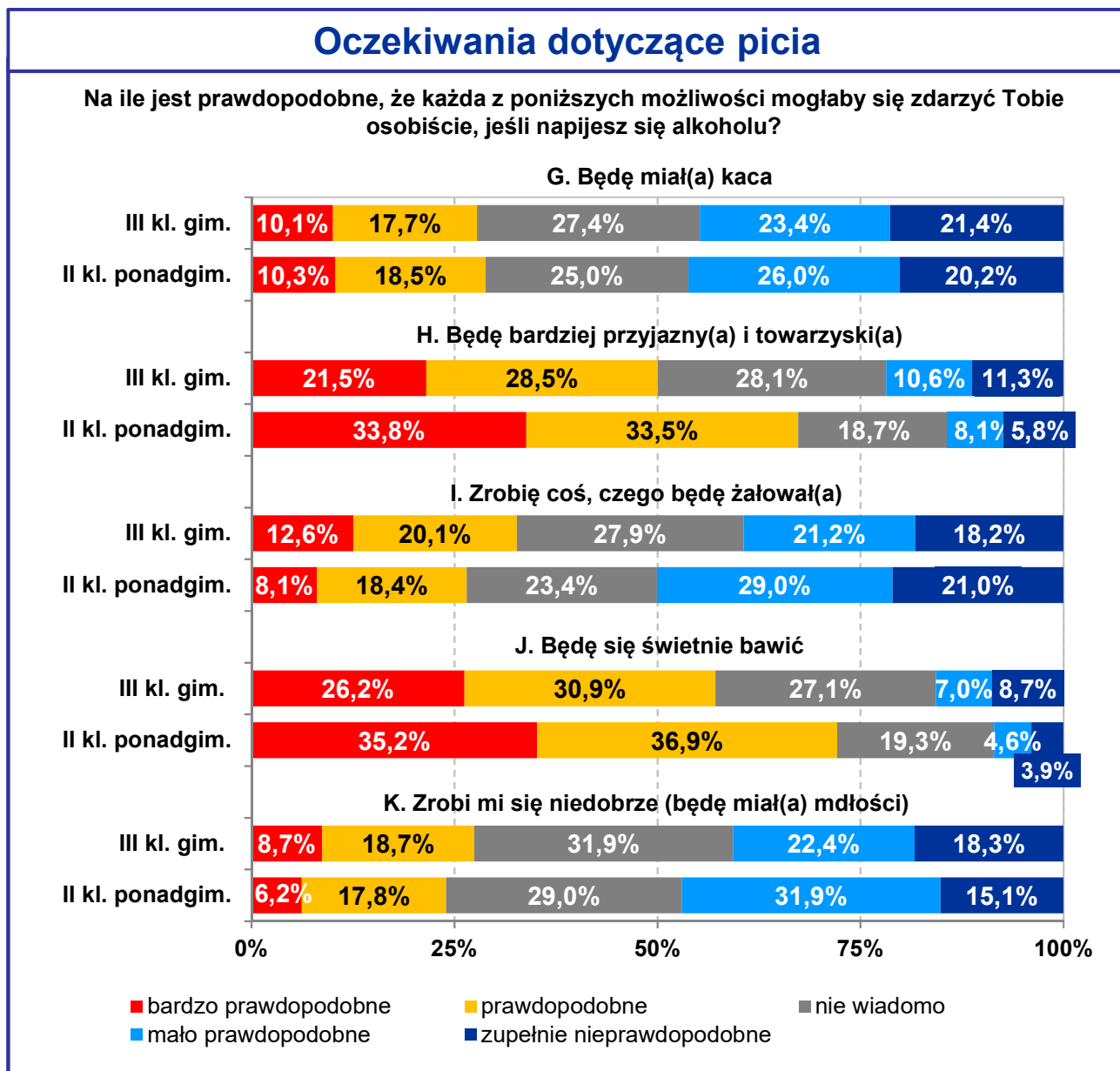
9. Oczekiwania uczniów związane z pićem alkoholu

Wykres 54 A: Oczekiwania związane z pićem alkoholu – klasy III G i II PG.

	N					
	A	B	C	D	E	F
III kl. gim.	951	951	951	951	951	951
II kl. ponadgim.	977	977	977	977	977	977

9. Oczekiwania uczniów związane z piciem alkoholu

Wykres 54 B: Oczekiwania związane z piciem alkoholu – klasy III G i II PG.

	N				
	G	H	I	J	K
III kl. gim.	951	951	951	951	951
II kl. ponadgim.	977	977	977	977	977

9. Oczekiwania uczniów związane z piciem alkoholu

W kwestionariuszu proszono także respondentów o ocenę prawdopodobieństwa wystąpienia pewnych typów zdarzeń związanych z piciem alkoholu. Respondent miał określić, na ile prawdopodobne jest to, że po alkoholu będzie doświadczał następujących stanów bądź sytuacji:

- odprężenie, poczucie szczęścia,
- kłopoty z policją,
- zapomnienie o problemach,
- niemożność powstrzymania się od picia,
- zwiększona przyjazność i towarzyskość, świetna zabawa,
- zrobienie czegoś, czego będzie się żałowało,
- kłopoty ze zdrowiem, złe samopoczucie (mdłości), kac.

Wyniki wskazują jednoznacznie, że w opinii badanych większe jest prawdopodobieństwo wystąpienia pozytywnych efektów/sytuacji związanych z piciem:

- **świetnej zabawy** jako prawdopodobnego lub bardzo prawdopodobnego efektu picia spodziewało się ponad 57% uczniów gimnazjów i ponad 72% uczniów szkół ponadgimnazjalnych;
- **odprężenia jako skutku wypicia alkoholu** oczekiwało prawie 47% młodszych i 67% starszych uczniów;
- **bycia bardziej przyjaznym i towarzyskim** – odpowiednio: co drugi gimnazjalista (50%) i ponad 2/3 uczniów szkół PG (67,3%);
- **zapomnienia o swoich problemach:** ponad 37% młodszych i 44% starszych uczniów;
- **poczucia szczęścia:** prawie połowa młodszych (48,8%) i prawie 2/3 starszych uczniów (63%).

Negatywne efekty/sytuacje związane z piciem alkoholu jako prawdopodobne lub wysoce prawdopodobne wskazywały na ogół niższe odsetki badanych, np.:

- tego, że **będzie mieć kaca** obawiało się 27,8% gimnazjalistów i ponad 28,8% uczniów szkół ponadgimnazjalnych;
- tego, że **picie zaszkodzi ich zdrowiu:** ponad 32% młodszych i ponad 21% starszych uczniów;
- o **złym samopoczuciu i mdłościach** pisało odpowiednio: ponad 27% i 24%;
- o **możliwości zrobienia czegoś, czego będzie się żałować** – prawie 33% gimnazjalistów i niemal 26,5% uczniów starszych;
- o tym, że **badany nie będzie w stanie przestać pić** – 7,5% i 8,2%.

Jak widać z powyższego zestawienia, starsi uczniowie w większym stopniu niż młodszy spodziewali się pozytywnych efektów picia alkoholu i bagatelizowali efekty negatywne.

9. Oczekiwania uczniów związane z pićm alkoholu

W trakcie analiz odnotowano, że wskaźnik sumaryczny ze skal dotyczących oczekiwań związanych z pićm alkoholu stanowi dobrą, samodzielną skalę.

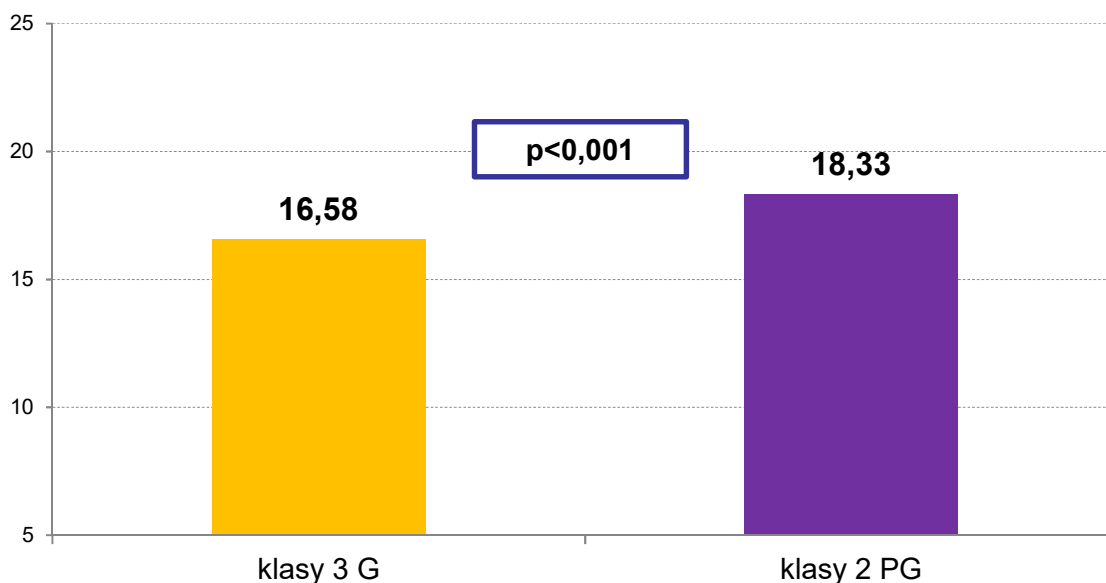
Utworzono więc zmienną pn. **Nasilenie pozytywnych oczekiwań związanych z alkoholem**, sumując punkty wyliczone na podstawie odpowiedzi na pytania ankiety dotyczące pozytywnych efektów/sytuacji związanych z pićm alkoholu.

Współczynnik Alfa Cronbacha dla tak utworzonej skali wynosi ponad 0,8. Zmienna może przyjmować wartości od 5-25. Średnią wartość w klasach 3 G: $M=16,58$, a w 2 PG: $M=18,33$.

W pierwszej kolejności analizowano związek **między wiekiem a nasileniem pozytywnych oczekiwań dotyczących pića alkoholu**. Było ono wyższe w klasach 2 PG w porównaniu z klasami trzecimi gimnazjum.

W klasach 3 gimnazjum w badaniu odnotowano różnicę między nasileniem pozytywnych oczekiwań związanych z pićm wśród chłopców i dziewcząt. Było ono wyższe w grupie chłopców.

Nasilenie pozytywnych oczekiwań związanych z pićm alkoholu

Wykres 55: Nasilenie pozytywnych oczekiwań związanych z pićm alkoholu- klasy III G i II PG.- wartości średnich.

10. Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu

10. Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu

W badaniu poproszono respondentów także o to, aby określili częstotliwość przykrych zdarzeń, które spotkały ich w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem z powodu picia alkoholu. Były to: bójka, wypadek lub uszkodzenie ciała, poważne problemy z rodzicami, poważne problemy z przyjaciółmi, gorsze wyniki w nauce lub pracy, bycie ofiarą rabunku/kradzieży, kłopoty z policją, interwencja pogotowia ratunkowego, seks bez zabezpieczenia oraz niechciane przez respondenta doświadczenie seksualne.

Podsumowując odpowiedzi respondentów można stwierdzić, iż przeważnie, w obrębie poszczególnych rodzajów szkół, częściej ofiarami takich przykrych sytuacji byli chłopcy niż dziewczęta. W większości analizowanych sytuacji przykre doświadczenia badanych miały charakter incydentalny.

Bójka

W ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem w związku z piciem alkoholu 19,2% chłopców uczących się w II klasach szkół ponadgimnazjalnych (wobec 6,9% dziewcząt) wdało się w bójkę.

W młodszej kohorcie badanych (wśród uczniów z III klas gimnazjum) podobna sytuacja zdarzyła się 11,7% chłopców, wśród dziewcząt w tym samym wieku uczestnikiem bójki było 6,1% badanych.

Wypadek lub uszkodzenie ciała

Z kolei aż 17,1% chłopców (co szósty) z II klas szkół ponadgimnazjalnych i tyle samo dziewcząt z tego rocznika (17,1%) miało wypadek lub uszkodzenie ciała z powodu picia alkoholu. Tego typu doświadczenia rzadziej zdarzały się młodszym uczniom (10,8% chłopców i 12,3% dziewcząt).

Poważne problemy z rodzicami i przyjaciółmi

W porównaniu z uczniami z gimnazjum, poważne problemy z rodzicami oraz przyjaciółmi z powodu picia alkoholu nieco częściej mieli uczniowie starsi. Problemy z rodzicami miało 11,9% uczniów i 15,5% uczennic klas PG oraz 12,6% uczniów i 11,1% uczennic gimnazjum.

Z kolei poważne problemy z przyjaciółmi zadeklarowało 15,6% chłopców oraz 20% dziewcząt ze starszej grupy uczniów oraz 11,7% chłopców i 11,5% dziewcząt z grupy młodszej (gimnazjum).

10. Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu

Gorsze wyniki w nauce lub pracy

Gorsze wyniki w nauce lub pracy z powodu picia alkoholu były powiązane z wiekiem badanych – miało je 14,1% dziewcząt i co dziesiąty chłopak (9,8%) z II klas szkół PG. Odsetki te były niższe wśród gimnazjalistów i wyniosły 7,3% wśród dziewcząt i 6,3% wśród chłopców.

Bycie ofiarą rabunku lub kradzieży

Ofiarą rabunku lub kradzieży z powodu picia alkoholu w ostatnim roku przed badaniem w klasach II szkół PG nieco częściej były dziewczęta niż chłopcy (1,8% vs. 0,9%). Spośród uczniów młodszych 2,1% zadeklarowało, że miał takie kłopoty. Wśród dziewcząt odsetek ten wynosił 2,9%.

Kłopoty z policją

Kłopoty z policją z powodu picia alkoholu w klasach III gimnazjum równie często były udziałem chłopców, jak i dziewcząt (4,9% vs. 5%). W grupie uczniów szkół PG takie problemy zadeklarowało nieco więcej chłopców (7,2%) niż dziewcząt (4,5%).

Interwencja pogotowia ratunkowego

Dla 2,3% starszych chłopców picie alkoholu zakończyło się interwencją pogotowia ratunkowego. W grupie dziewcząt takie doświadczenie miało 1,1% badanych. W młodszym badanym roczniku odsetki te wynosiły odpowiednio: 1,6% i 2,4%.

Seks bez zabezpieczeń

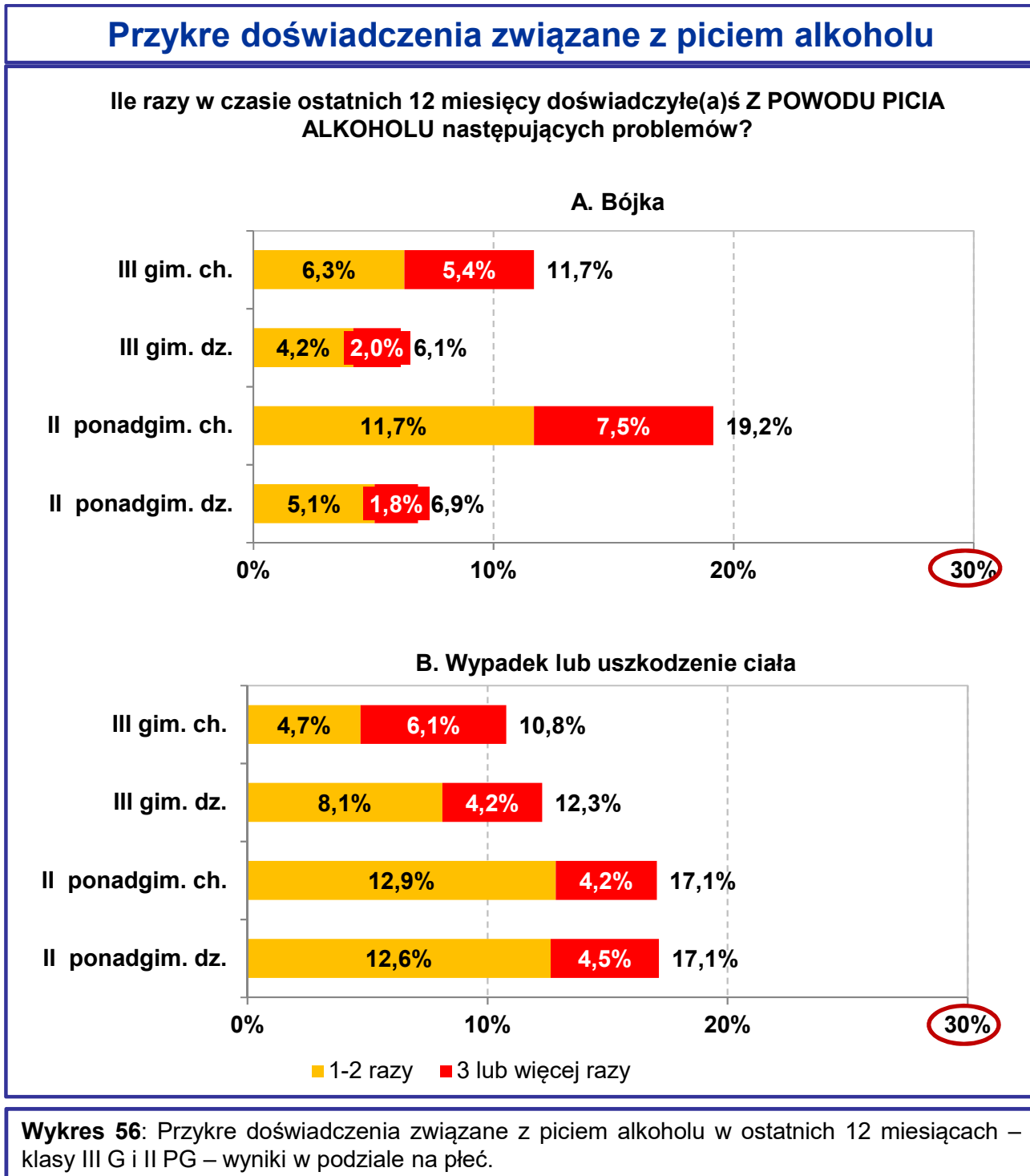
Do związanego z piciem alkoholu seksu bez zabezpieczenia przyznała się większa liczba chłopców niż dziewcząt w obu rocznikach uczniów. Takie doświadczenie było udziałem co dziewiątego ucznia II klasy szkoły ponadgimnazjalnej (11,2%) i co dwunastego ucznia gimnazjum (8,8%). Do seksu bez zabezpieczeń po alkoholu przyznało się również 5,9% młodszych i 8,8% starszych uczennic.

Niechciane doświadczenia seksualne

Z kolei dla co trzynastego ucznia z II klasy PG (7,5%) i 2,7% uczniów z III klasy gimnazjum picie alkoholu w ciągu roku poprzedzającego badanie zakończyło się niechcianymi doświadczeniami seksualnymi.

Wśród dziewcząt z klas młodszych 6,3% deklarowało takie doświadczenia, a w starszych klasach – 6,1%.

10. Przykre doświadczenia związane z pićm alkoholu

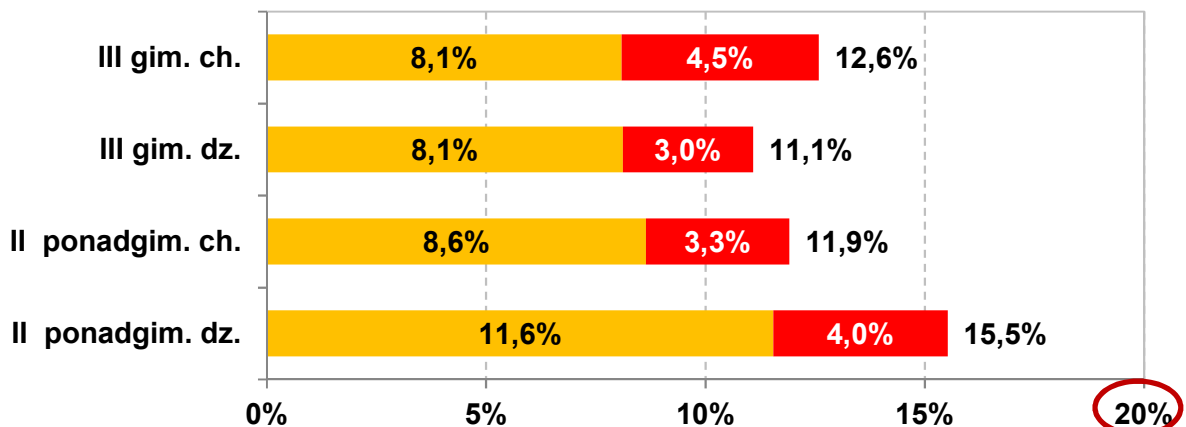

10. Przykre doświadczenia związane z pićm alkoholu

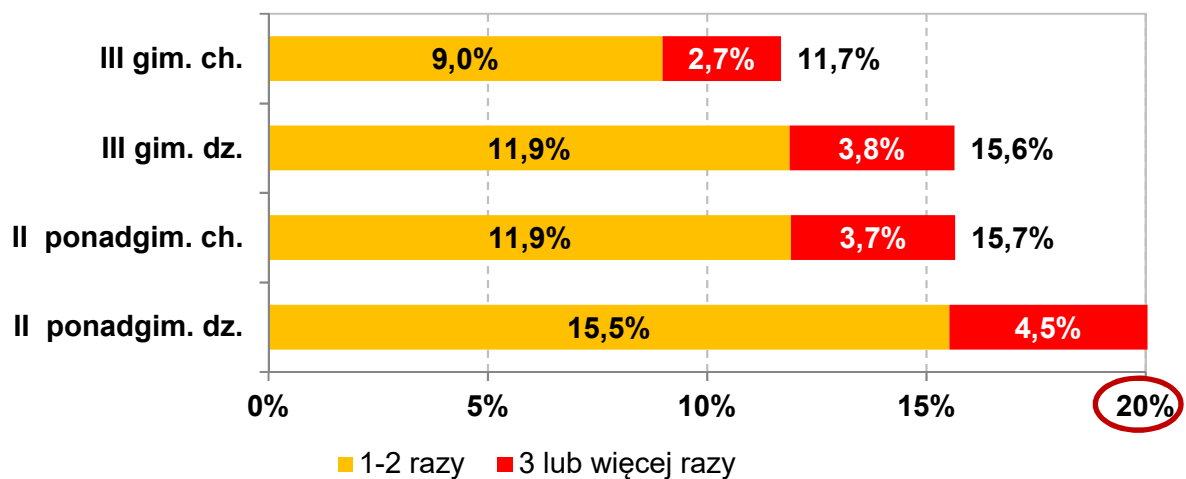
Przykre doświadczenia związane z pićm alkoholu

Ile razy w czasie ostatnich 12 miesięcy doświadczyły(a)ś Z POWODU PICIA ALKOHOLU następujących problemów?

C. Poważne problemy z rodzicami

D. Poważne problemy z przyjaciółmi

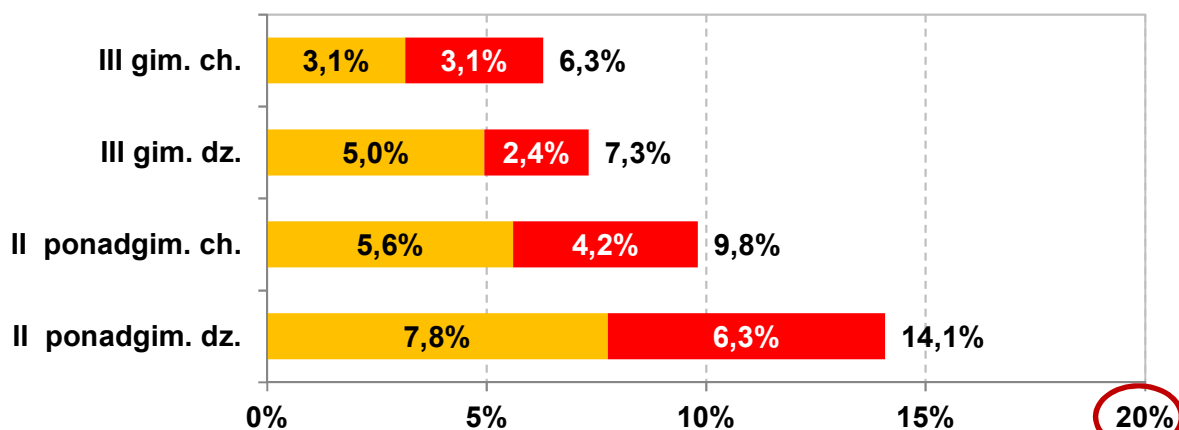
Wykres 57: Przykre doświadczenia związane z pićm alkoholu w ostatnich 12 miesiącach – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na pćć.

10. Przykre doświadczenia związane z pićm alkoholu

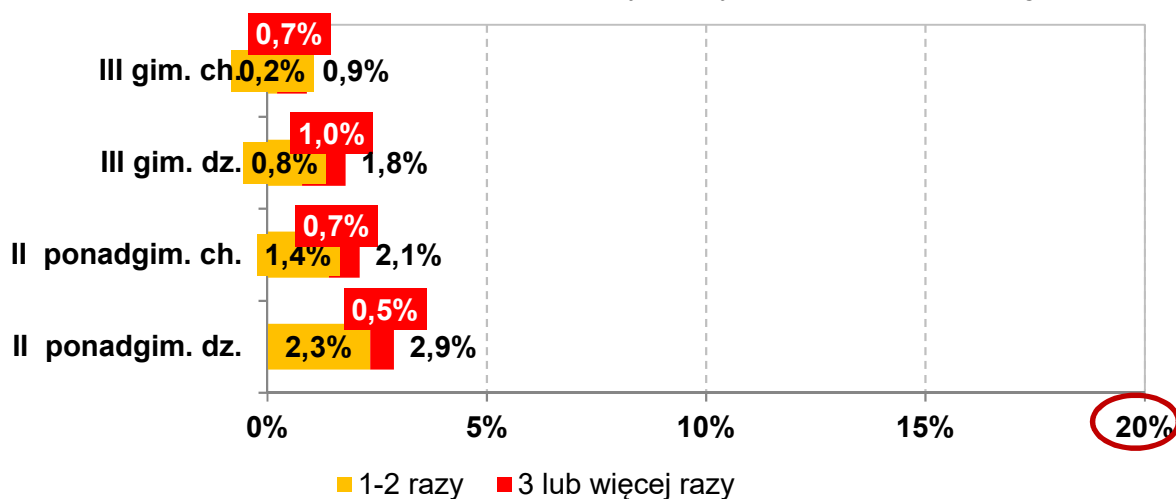
Przykre doświadczenia związane z pićm alkoholu

Ile razy w czasie ostatnich 12 miesięcy doświadczyły(a)ś Z POWODU PICIA ALKOHOLU następujących problemów?

E. Gorsze wyniki w nauce lub w pracy

F. Stałem(am) się ofiarą rabunku lub kradzieży

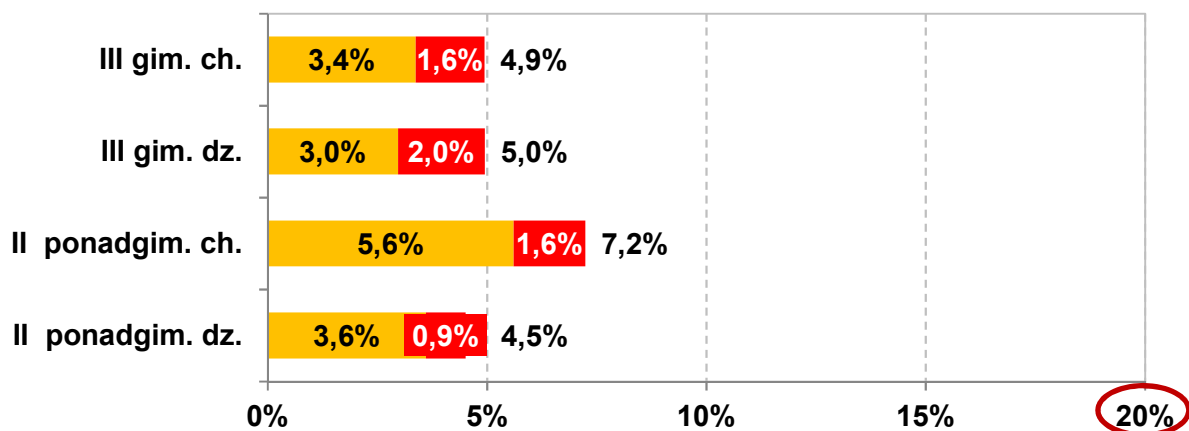
Wykres 58: Przykre doświadczenia związane z pićm alkoholu w ostatnich 12 miesiącach – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

10. Przykre doświadczenia związane z pićm alkoholu

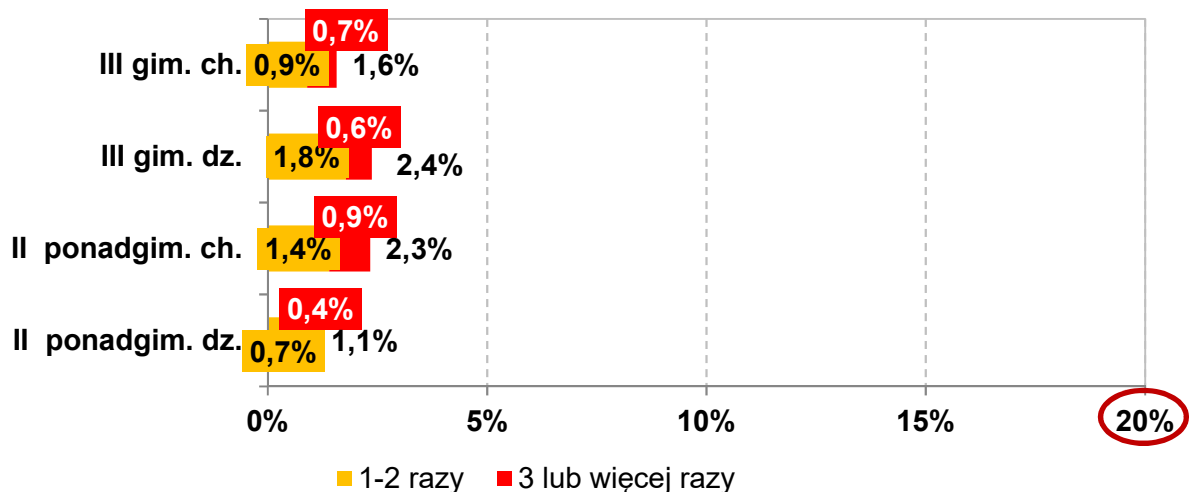
Przykre doświadczenia związane z pićm alkoholu

Ile razy w czasie ostatnich 12 miesięcy doświadczyły(a)ś Z POWODU PICIA ALKOHOLU następujących problemów?

G. Kłopoty z policją

H. Interwencja pogotowia ratunkowego

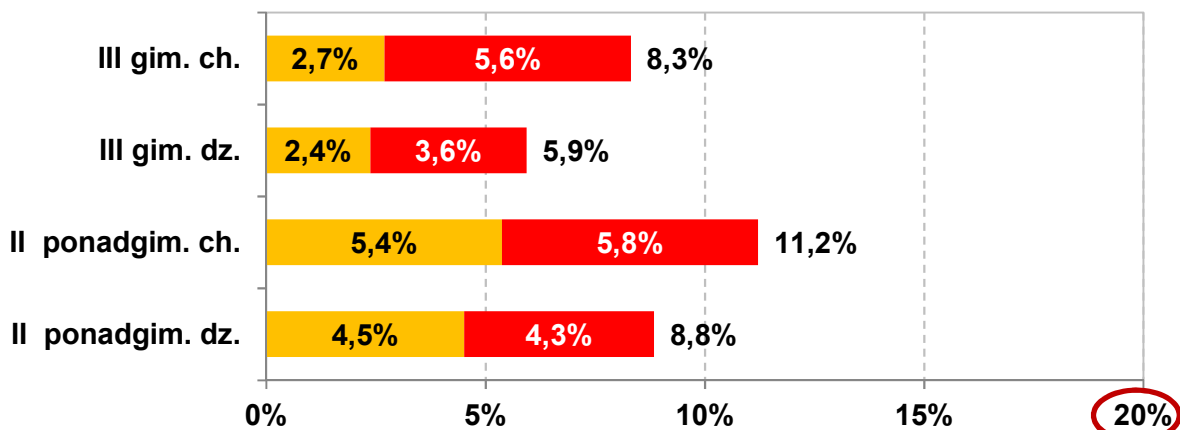
Wykres 59: Przykre doświadczenia związane z pićm alkoholu w ostatnich 12 miesiącach – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

10. Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu

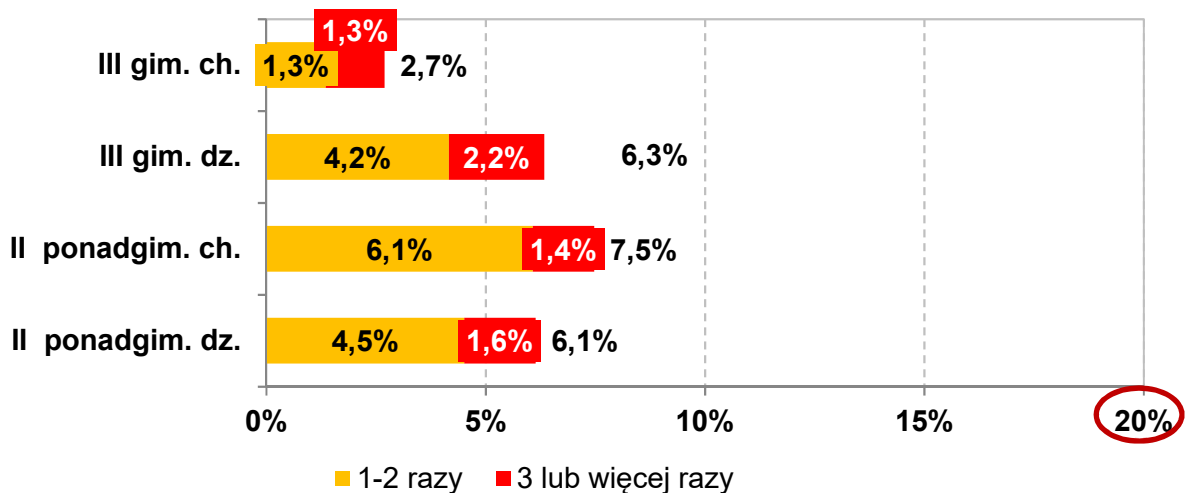
Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu

Ile razy w czasie ostatnich 12 miesięcy doświadczyły(a)ś Z POWODU PICIA ALKOHOLU następujących problemów?

I. Seks bez zabezpieczeń

J. Niechciane przez Ciebie doświadczenie seksualne

Wykres 60: Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu w ostatnich 12 miesiącach – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

10. Przykre doświadczenia związane z pićem alkoholu

	N									
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
III kl. gim. chłopcy	454	454	454	454	454	454	454	454	454	454
III kl. gim. dziewczęta	495	495	495	495	495	495	495	495	495	495
II kl. ponadgim. chłopcy	475	475	475	475	475	475	475	475	475	475
II kl. ponadgim. dziewczęta	504	504	504	504	504	504	504	504	504	504

* Podane liczebności dotyczą wykresów 56-60.

11. Rozpowszechnienie zjawiska używania leków uspokajających i nasennych oraz dopalaczy przez młodzież

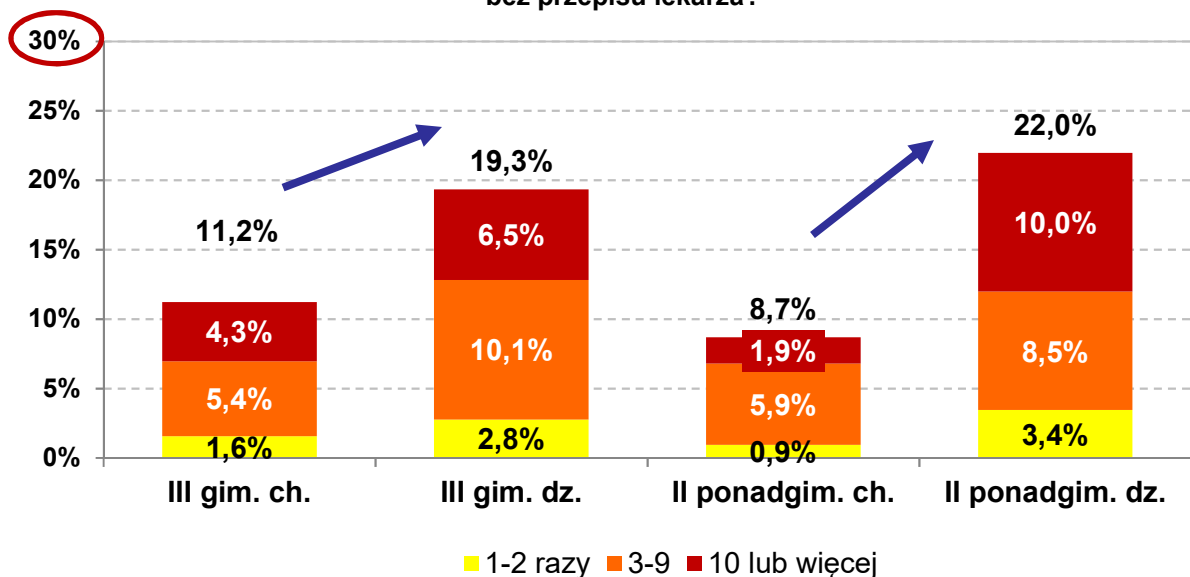
11.1 Rozpowszechnienie używania leków

Dane zgromadzone podczas badania wskazują, że po środki uspokajające lub nasenne przynajmniej raz w życiu sięgnęła co piąta dziewczyna z obu frakcji wiekowych – 19,3% uczennic III klas gimnazjum i 22% uczennic II klas szkół PG. W przypadku chłopców miało to miejsce zdecydowanie rzadziej - odpowiednio 11,2% w klasach III G i 8,7% w klasach II PG. **W obu frakcjach wiekowych odnotowano różnicę pomiędzy odsetkami dziewcząt i chłopców używającymi leków: były one istotnie wyższe wśród dziewcząt.**

Wśród badanych gimnazjalistek tylko 2,8% przyznało, że używało leków 1-2 razy, a 16,5% uczyniło to częściej. W grupie uczennic klas drugich szkół ponadgimnazjalnych 3,4% badanych zadeklarowało, że użyło leków 1-2 razy, a 18,6% uznało, że miało to miejsce 3 lub więcej razy. **W porównaniu do wyników badań z 2015 roku wyraźnie zmniejszyły się odsetki dziewcząt zażywających leki: w gimnazjach z 26,6% do 19,3% w 2019, zaś w szkołach PG z 28,6% do 22% w 2019 r.** Istotną zmianę odnotowano także w grupie chłopców z II kl. szkół PG. W 2015 r. po ww. leki sięgało w tej frakcji 16,6% badanych a w 2019 r. jedynie 8,7%. W grupie gimnazjalistów nie odnotowano żadnych zmian.

Częstość używania leków

Ile razy w życiu, (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się używać leków uspokajających lub nasennych bez przepisu lekarza?

Wykres 61a: Częstość używania leków uspokajających lub nasennych bez przepisu lekarza – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

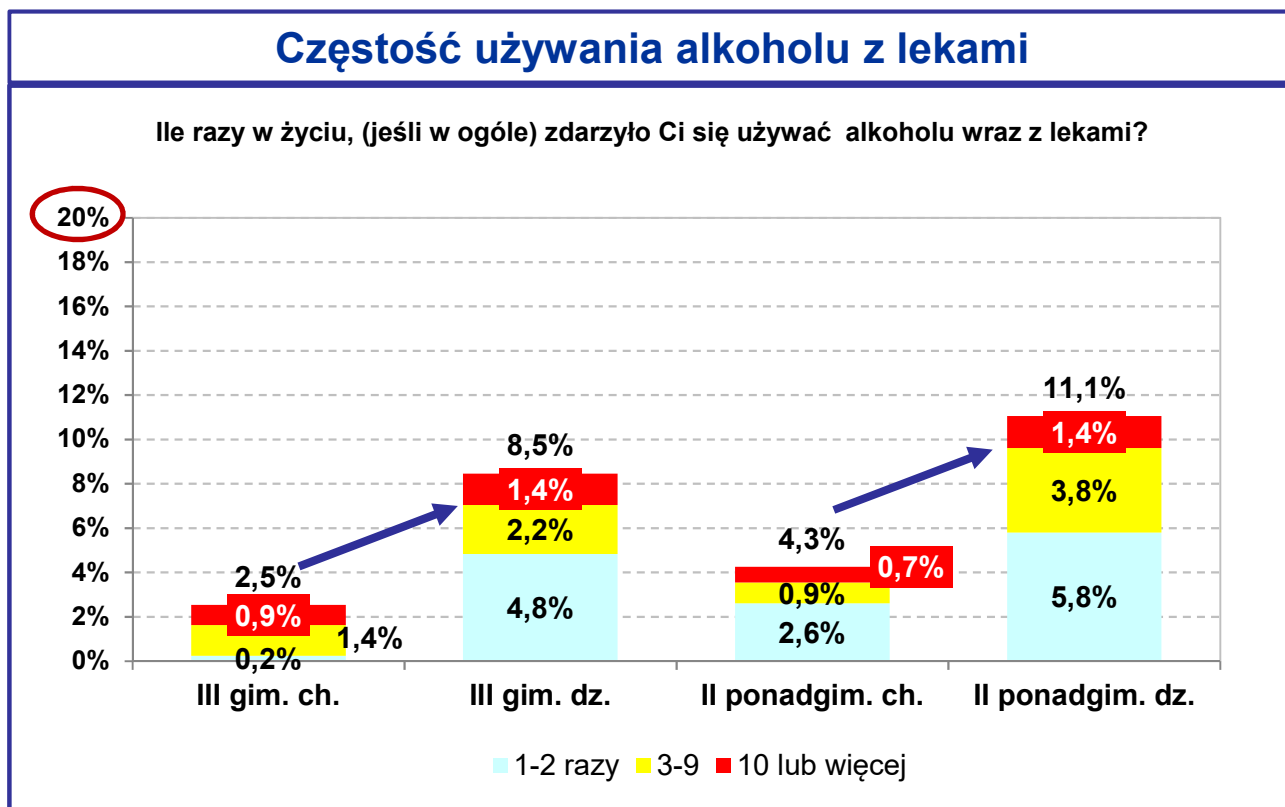
	N
III kl. gim. chłopcy	440
III kl. gim. dziewczęta	492
II kl. ponadgimn. chłopcy	471
II kl. ponadgimn. dziewczęta	499

11.2 Rozpowszechnienie używania tabletek i alkoholu

Na podstawie zgromadzonych danych można stwierdzić, że **łączenie alkoholu z tabletkami było zdecydowanie bardziej popularne wśród dziewcząt niż wśród chłopców. W młodszej frakcji badanych uczniów co dwunasta dziewczyna (8,5%) stwierdziła, że zdarzyło jej się używać alkoholu wraz z lekami.** W grupie chłopców z III klas gimnazjum takie doświadczenia zadeklarowało jedynie 2,5% uczniów.

W starszej kohorcie badanych uczniów ze szkół ponadgimnazjalnych odnotowano istotnie wyższe odsetki osób, którym zdarzyło się używać alkoholu łącznie z lekami - do posiadania takich doświadczeń przyznało się 4,3% chłopców i co dziewięta dziewczyna (11,1%).

Wśród dziewcząt z trzecich klas gimnazjum trzy i więcej doświadczeń z mieszaniem alkoholu z lekami zadeklarowało 3,6% badanych, a wśród uczennic z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych – 5,2%.

Wykres 61b: Częstość używania leków uspokajających wraz z alkoholem w celu odurzenia się – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	443
III kl. gim. dziewczęta	487
II kl. ponadgimn. chłopcy	470
II kl. ponadgimn. dziewczęta	502

11.3 Wiek inicjacji - leki

Analizując grupę osób, które mają za sobą inicjację z lekami uspokajającymi lub nasennymi bez zalecenia lekarza można stwierdzić, że najczęściej pierwsze próby z tego typu substancjami w przypadku młodszych badanych miały miejsce w wieku 13 lat i wcześniej oraz w wieku 14-15 lat. W przypadku chłopców z klas trzecich gimnazjum 6,3% sięgnęło po leki po raz pierwszy w wieku 13 lat i wcześniej, a 4,7% w wieku 14-15 lat. W przypadku dziewcząt odpowiednio odsetki wyniosły 10,8% i 7,1%.

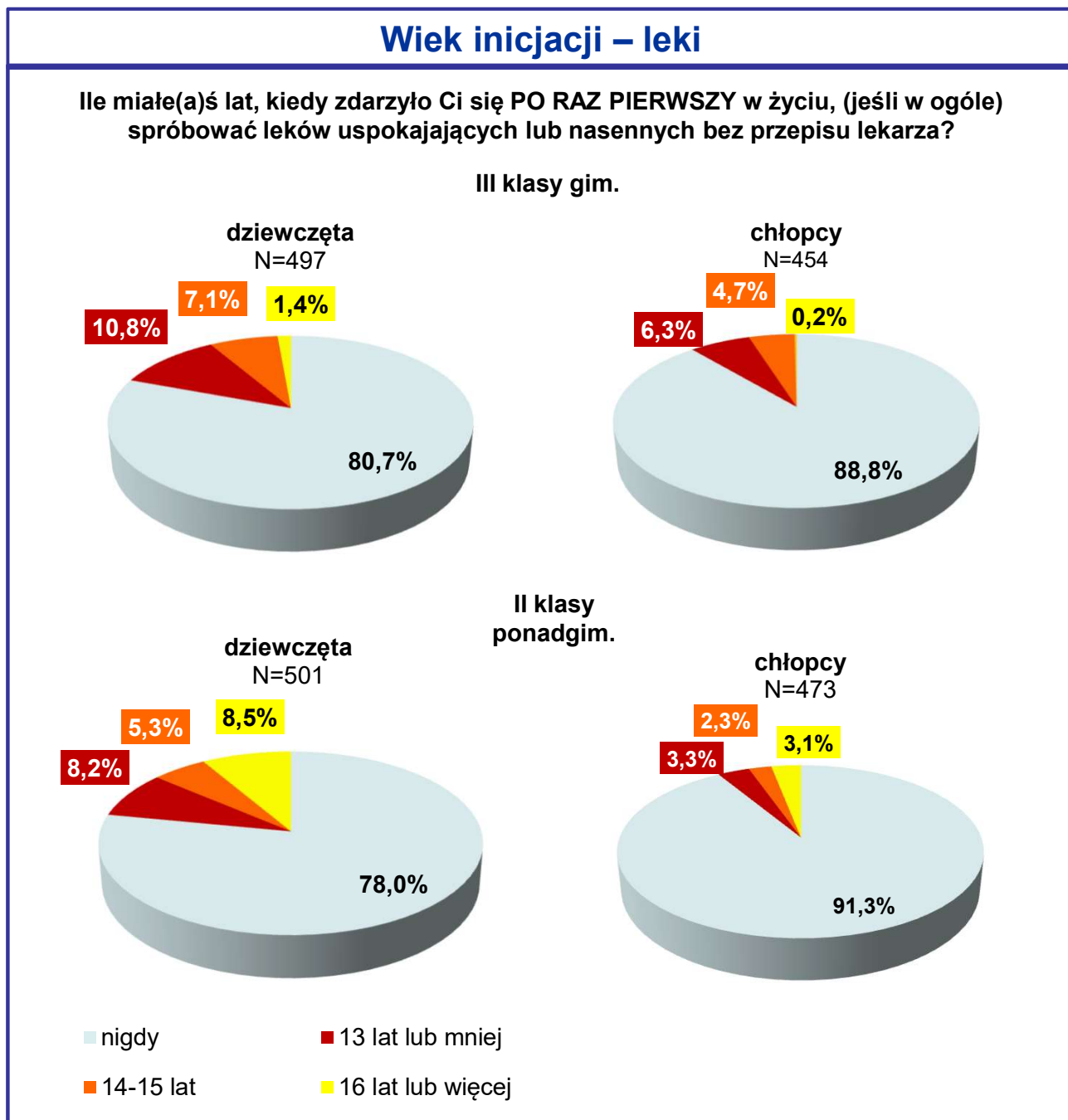
W grupie uczniów z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych rozkłady odpowiedzi wyglądają podobnie. Dziewczęta najczęściej wskazywały na inicjację w wieku 16 lat i więcej oraz 13 lat i wcześniej – odpowiednio: 8,5% i 8,2%. Podobnie było w przypadku chłopców z tego rocznika, przy czym odsetki były badanych, którzy mieli tego typu doświadczenia były wyraźnie niższe – odpowiednio: 3,1% i 3,3%.

Wyniki badań wskazują, że zwłaszcza wśród dziewcząt znacząca jest grupa osób która **próbowała już eksperymentować łącząc leki z alkoholem (od 8,5% do 11,1%).**

W przypadku dziewcząt z klas trzecich gimnazjum takie próby po raz pierwszy miały miejsce na ogół w wieku 14-15 lat, tak samo jak w przypadku chłopców.

Starsi badani wskazywali przede wszystkim na wiek 16 lat i więcej.

11.3 Wiek inicjacji - leki

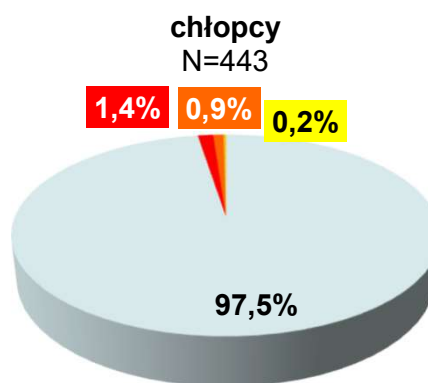
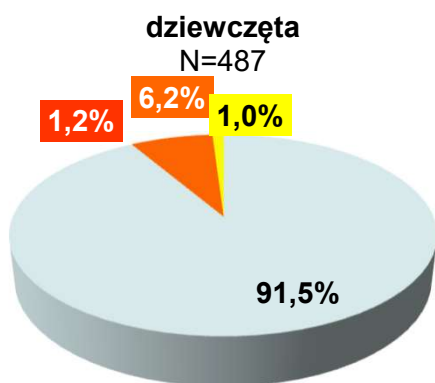
Wykres 62: Pierwsze doświadczenia z lekami uspokajającymi i nasennymi - wiek inicjacji - klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć. Z wykresu usunięto odpowiedź „używał, ale nie podał wieku inicjacji” ponieważ nie udzielił jej żaden z badanych uczniów.

11.3 Wiek inicjacji - leki z alkoholem

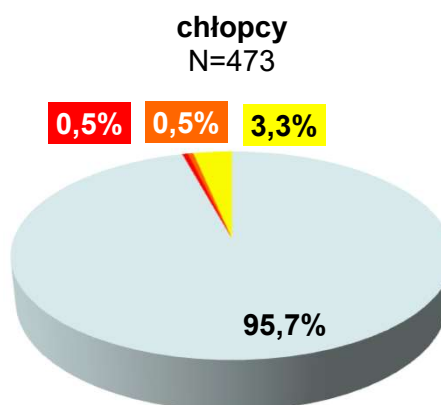
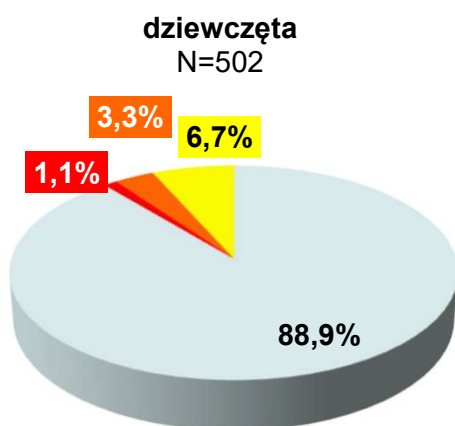
Wiek inicjacji – alkohol z tabletkami

Ile miałe(a)s lat, kiedy zdarzyło Ci się PO RAZ PIERWSZY w życiu, (jeśli w ogóle) spróbować alkohol razem z tabletkami (leki) w celu odurzenia?

III klasy gim.

II klasy ponadgim.

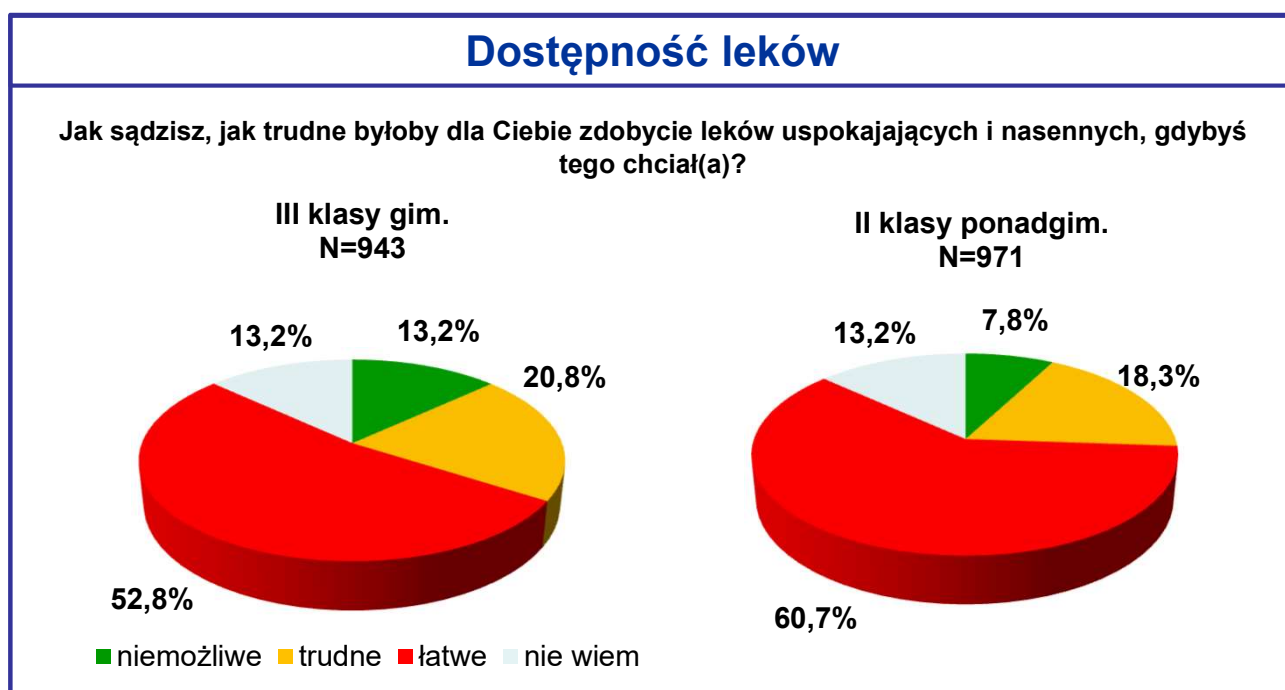
■ nigdy
■ 13 lat lub mniej
■ 14-15 lat
■ 16 lat lub więcej

Wykres 63: Pierwsze doświadczenia z łączeniem alkoholu z lekami uspokajającymi i nasennymi – wiek inicjacji – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć. Z wykresu usunięto odpowiedź „używał, ale nie podał wieku inicjacji” ponieważ nie udzielił jej żaden z badanych uczniów.

11.4 Ocena dostępności leków

Dostępność leków uspokajających i nasennych bez przepisu lekarza uczniowie trzecich klas gimnazjum ocenili nieco niżej niż uczniowie drugich klas szkół ponadgimnazjalnych. **Ponad połowa młodszych oraz sześciu na dziesięciu starszych badanych (odpowiednio 52,8% i 60,7%) stwierdziło, że zdobycie takich leków byłoby dla nich łatwe.** Co ósmy uczeń III klasy gimnazjum (13,2%) i co trzynasty z II klasy szkoły ponadgimnazjalnej (7,8%) stwierdził natomiast, że byłoby to **niemożliwe**. Co piąty badany gimnazjalista oraz uczeń łódzkiego liceum, technikum lub szkoły zawodowej uznał, że zdobycie ww. leków byłoby dla niego trudne.

Szczegółowa analiza pokazuje, że zarówno w gimnazjach, jak i w przypadku szkół PG większy odsetek dziewcząt niż chłopców ocenia dostępność leków jako łatwą.

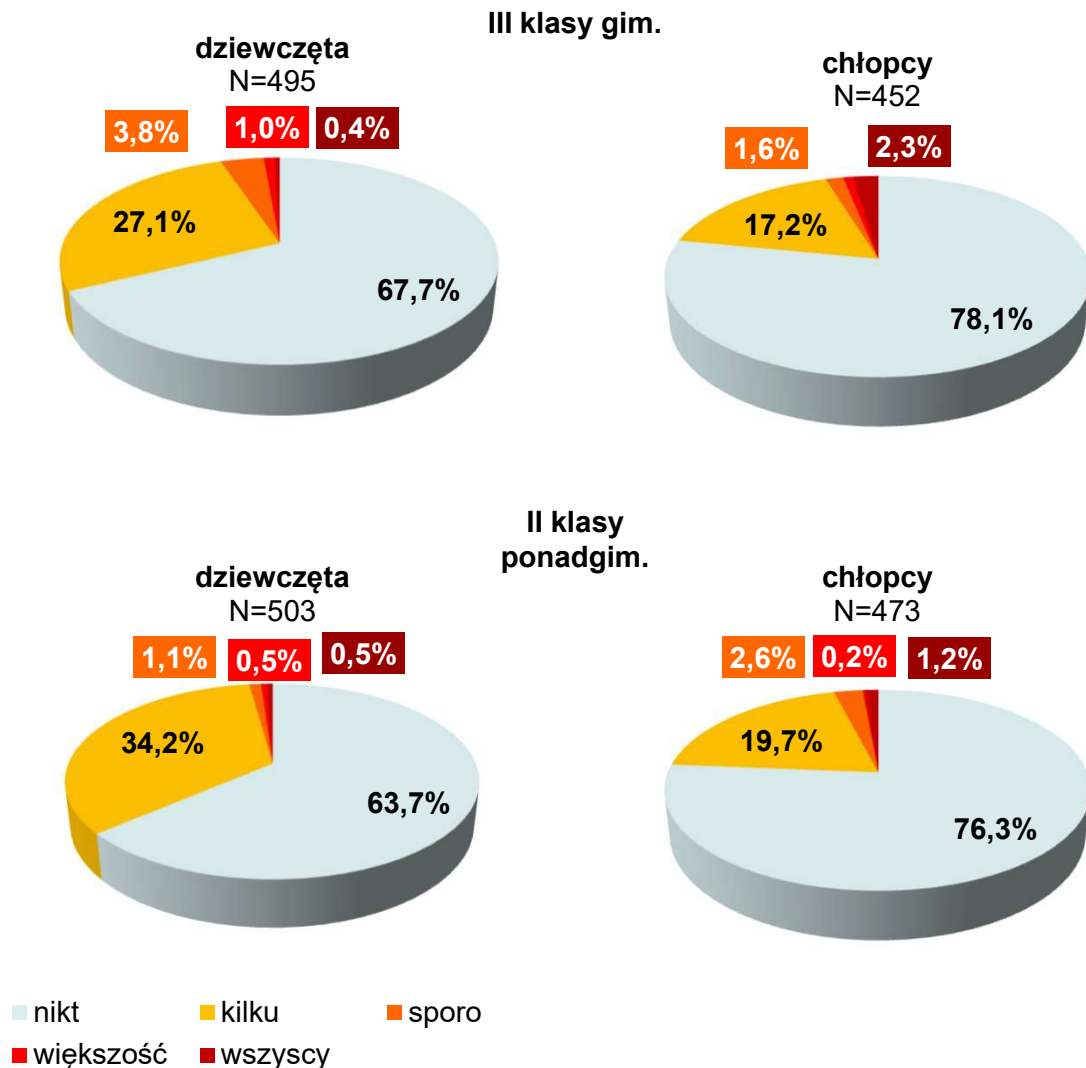
Wykres 64: Ocena dostępności leków uspokajających lub nasennych dla młodzieży – klasy III G i II PG.

Uczniowie zostali również zapytani o **rozpowszechnienie stosowania leków uspokajających lub nasennych bez przepisu lekarza wśród przyjaciół** (wykres 65). Zdecydowana większość badanych zadeklarowała, że zachowania te nie mają miejsca w ich środowisku (od 69,1% do 78,8%), zaś wśród tych uczniów, którzy odnotowali takie zachowania wskazywano na zażywanie leków bez przepisu lekarza przez kilku przyjaciół. Takiej odpowiedzi udzieliło od 17,5% do 25,7% badanych. Wśród chłopców znalazły się osoby, które wskazywały na to, że wszyscy ich znajomi stosują środki uspokajające lub nasenne bez przepisu lekarza. Było to odpowiednio 1,1% gimnazjalistów oraz 0,7% uczniów ze starszych klas.

11.5 Rozpowszechnianie stosowania leków uspokajających przez kolegów/koleżanki

Rozpowszechnianie stosowania leków uspokajających przez kolegów/koleżanki

Jak sądzisz, ilu kolegów/koleżanek z Twojej klasy bierze środki uspokajające lub nasenne bez przepisu lekarza?

Wykres 65: Ocena rozpowszechnienia stosowania leków uspokajających przez kolegów/koleżanki - klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

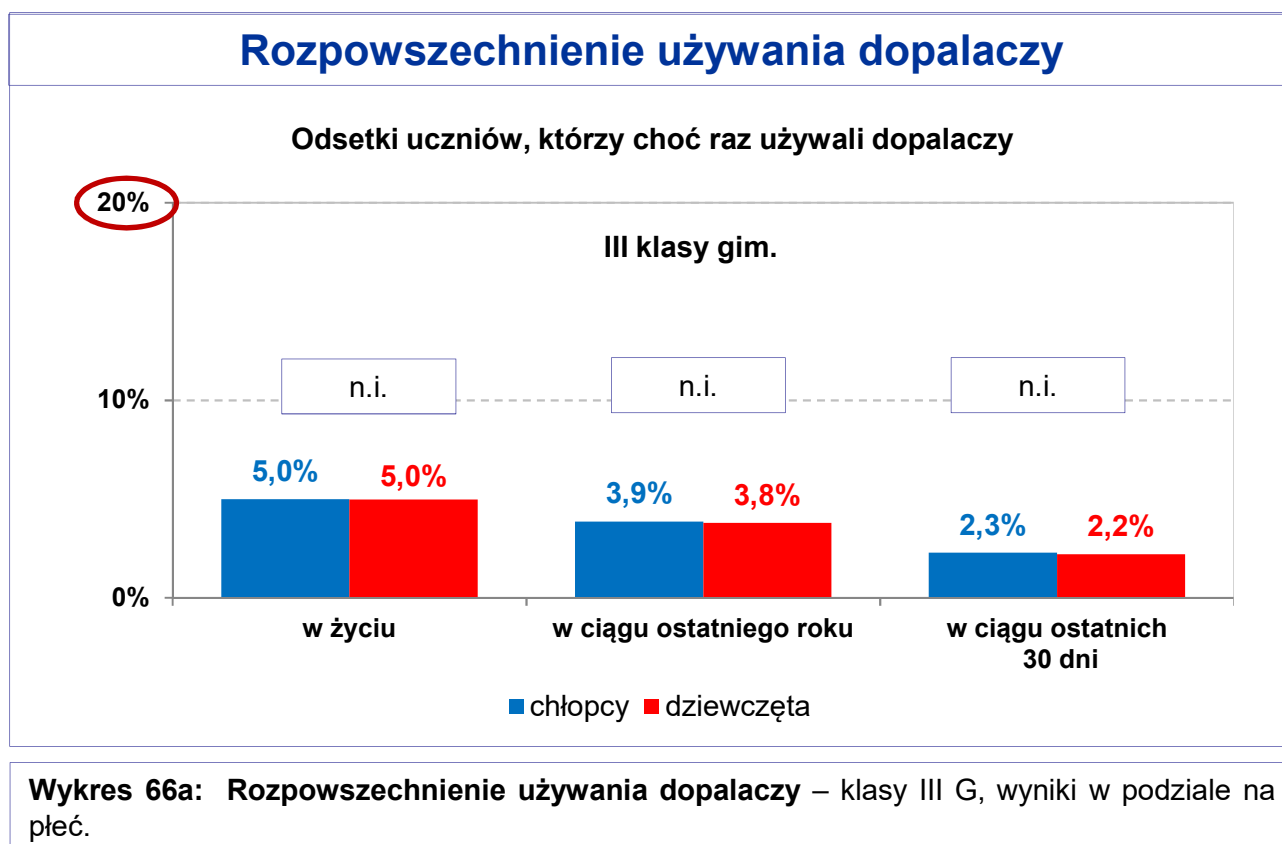
11.6 Rozpowszechnienie używania dopalaczy

Oprócz pytania o używanie leków uspokajających oraz nasennych bez przepisu lekarza, a także łączenie leków z alkoholem, uczniów zapytano także o to, czy używali kiedykolwiek (w życiu), w ciągu ostatniego roku oraz miesiąca substancji określanych mianem **dopalaczy** (wykresy 66a i 66b).

Jak wynika z zebranych informacji, w klasach III gimnazjum przynajmniej raz w życiu używało dopalaczy 5% chłopców i 5% dziewcząt. W klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych po dopalacze przynajmniej raz sięgnęło 6,4% chłopców i 4,4% dziewcząt.

W ostatnim roku tego typu substancji użyło 3,9% chłopców i 3,8% dziewcząt z młodszej frakcji badanych oraz odpowiednio 3,3% i 1,8% uczniów z II klas PG. We wszystkich analizowanych w badaniu okresach czasowych tj. kiedykolwiek w życiu, w ostatnim roku oraz w ostatnim miesiącu przed badaniem - odsetki chłopców i dziewcząt używających dopalaczy były bardzo podobne.

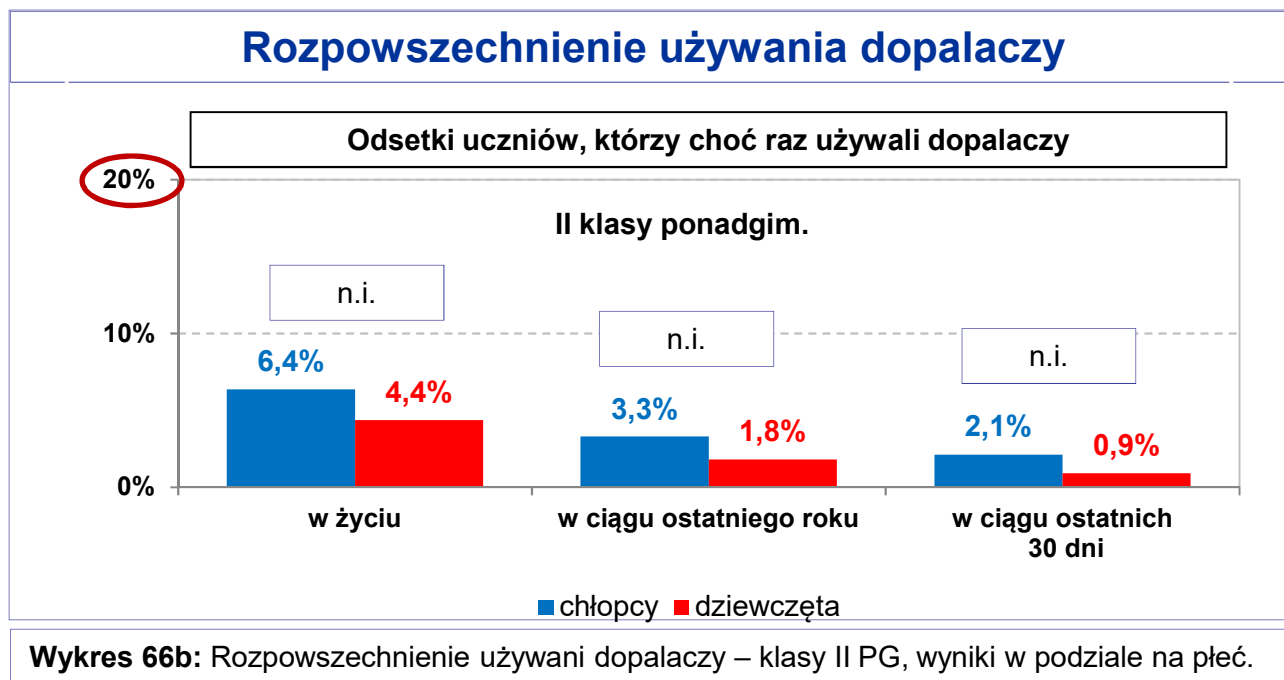
Porównując wyniki tegorocznych badań do wyników z roku 2015 należy podkreślić **wyraźne zmniejszenie się odsetka badanych z III klas gimnazjum, którzy kiedykolwiek w życiu używali dopalaczy** - z 8,7% do 5% w przypadku chłopców oraz z 9,3% do 5% u dziewcząt.

	N
III kl. gim. chłopcy	450
III kl. gim. dziewczęta	493

11.6 Rozpowszechnienie używania dopalaczy

	N
II kl. ponadgim. chłopcy	472
II kl. ponadgim. dziewczęta	501

Tegoroczne wyniki badań (2019) w odniesieniu do wyników uzyskanych cztery lata wcześniej tj. podczas badań zrealizowanych w Łodzi w 2015 r. jednoznacznie wskazują na **bardzo istotny spadek odsetka nastolatków z II klas szkół ponadgimnazjalnych, którzy kiedykolwiek w życiu używali dopalaczy**. W grupie chłopców odsetek badanych mających doświadczenia z używaniem dopalaczy **zmniejszył się w ciągu czterech lat z 19% w 2015 do 6,4% w 2019 r. – aż 3-krotnie !!!** W populacji dziewcząt odnotowana zmiana jest również **bardzo istotna – z 12,2% w 2015 r. do 4,4% w 2019 r. – a więc prawie 3-krotnie !**

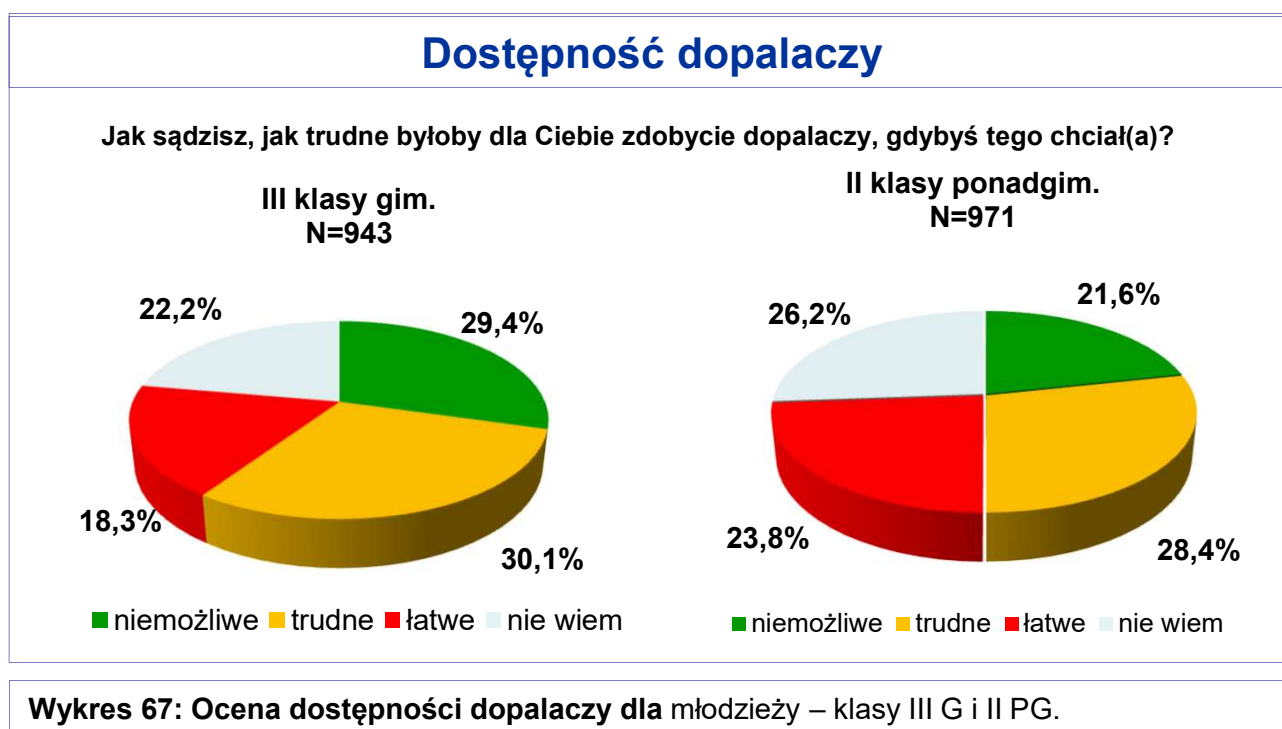
Niższe odsetki badanych niż w 2015 r. odnotowano również w kontekście używających dopalaczy w okresie ostatniego roku. W starszej grupie chłopców ze szkół PG odnotowano spadek z 8,1% (2015) do 3,3% w 2019 zaś w grupie dziewcząt z 5,1% (2015) do 1,8% w 2019 r. W populacji gimnazjalistów nie odnotowano istotnych zmian w tym zakresie a odsetki gimnazjalistów używających dopalaczy w ostatnich 12 miesiącach były podobne, jak w 2015 r. (wśród chłopców w 2015 – 4,1% a w 2019 – 3,9%, zaś w grupie dziewcząt w 2015 – 3,2% a w 2019 – 3,8%).

Uczniów, którzy używali dopalaczy zapytano o **nazwy** tych, których spróbowali. Badani najczęściej wskazywali m.in. na dopalacze w postaci suszu do palenia: w tym „Mocarz”, „Sztynny Misza”, „Kosior”; dopalacze sprzedawane w postaci kryształków („soli do kąpiele”), przyjmowanych wziewnie do nosa np. „Cherry” oraz dopalacze sprzedawane w formie „talizmanów” („Turbo”, „Płatek śniegu”, „Skrzydła Anioła”).

11.7 Ocena dostępności dopalaczy

Podobnie, jak w przypadku leków nasennych i uspakajających zażywanych bez przepisu lekarza, ocena dostępności dopalaczy była nieco zróżnicowana ze względu na wiek badanych. Młodszy uczniowie w większym stopniu, niż starsi koledzy deklarowali potencjalne problemy ze zdobyciem tego typu środków odurzających. Średnio co trzeci badany gimnazjalista uznał zdobycie dopalaczy za niemożliwe (29,4%) a kolejne 30% stwierdziło, że byłoby to trudne. W grupie uczniów II klas szkół PG co piąty badany uznał zdobycie dopalaczy za niemożliwe (21,6%) a co czwarty przyznał, że nie jest w stanie określić stopnia trudności zdobycia dopalaczy (26,2%).

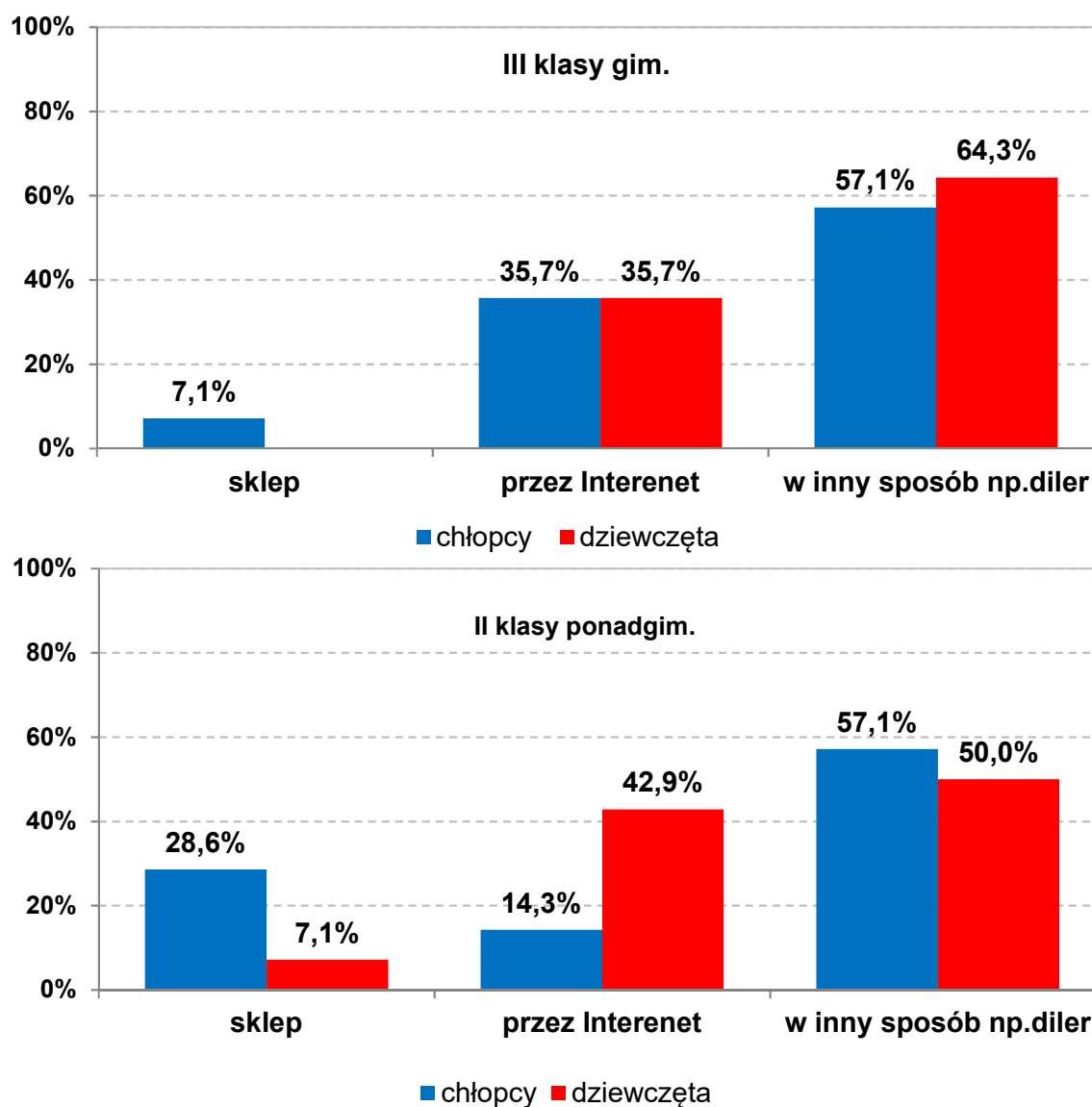
Łatwość w zdobyciu dopalaczy zadeklarował co piąty gimnazjalista (18,3%) i co czwarty uczeń szkoły ponadgimnazjalnej (23,8%). W porównaniu do wyników badań z 2015 r. odnotowano znaczny spadek odsetka badanych, którzy uznali, że łatwo mogą zdobyć dopalacze. W 2015 r. taką opinię wyraziło 30,7% gimnazjalistów i 41,8% uczniów szkół PG. W tegorocznym badaniu (2019) odsetki te były zdecydowanie niższe – odpowiednio: 18,3% wśród gimnazjalistów i 23,8% w starszej kohorcie badanych.

Osoby, które przyznały, że w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie kupiły dopalacze poproszono o wskazanie miejsc zakupu (wykres 68). Do zakupu dopalaczy przyznało się 28 uczniów z trzecich klas gimnazjum i 21 uczniów z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych. Uczniowie wskazywali przede wszystkim na kupowanie dopalaczy od dilerów, a następnie poprzez Internet.

11.7 Ocena dostępności dopalaczy

W jaki sposób kupowałeś(aś) dopalacze w ciągu ost. 12 miesięcy?

Wykres 68: Miejsce zakupu dopalaczy – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć. Uwaga – niskie podstawy.

*Podstawą procentowania na wykresie byli ci uczniowie, którzy kupowali dopalacze w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie.

	N*
III kl. gim. chłopcy	14
III kl. gim. dziewczęta	14
II kl. ponadgim. chłopcy	8
II kl. ponadgim. dziewczęta	13

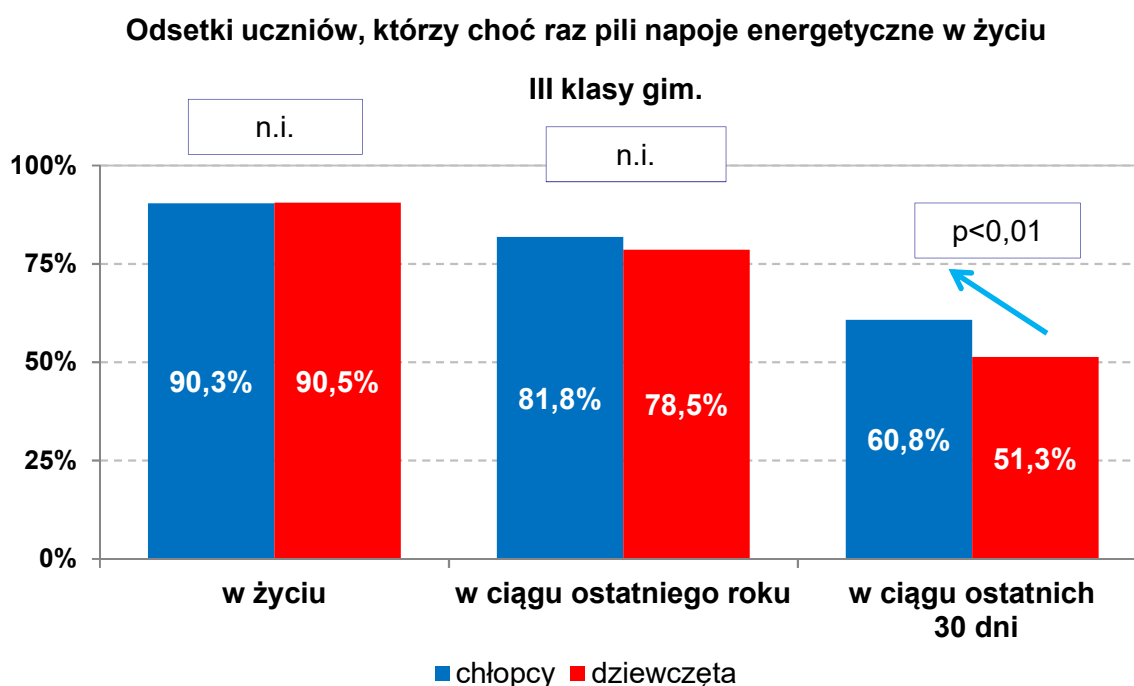
12. Rozpowszechnienie używania napojów energetycznych

12.1 Częstotliwość picia napojów energetycznych - ostatnie 30 dni

Napoje energetyczne piło w swoim życiu ponad 90% chłopców i dziewcząt z trzecich klas gimnazjów oraz odpowiednio prawie 93% i ponad 91% spośród uczniów z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych. Wysokie odsetki spożywających napoje energetyczne odnotowano również dla pozostałych analizowanych okresów – ostatniego roku i ostatnich 30 dni – zarówno wśród młodszych, jak i starszych respondentów. **Wśród uczniów III klas gimnazjum, w ciągu ostatniego miesiąca przed badaniem, chłopcy istotnie częściej niż dziewczęta sięgali po wspomniane napoje.** We wspomnianym okresie piło je sięgnęło sześciu na dziesięciu chłopców (60,8%) i co druga uczennica (51,3%). W klasach drugich szkół PG w ciągu ostatnich 30 dni po „energetyki” sięgało nieco mniej uczniów niż w gimnazjach – 57,1% chłopców i niemal połowa dziewcząt (47,6%).

W obu badanych rocznikach odsetki chłopców i dziewcząt pijących napoje energetyczne w ciągu całego życia i w ostatnim roku były podobne. Jedynie w okresie ostatnich 30 dni przed badaniem odnotowano większe zainteresowanie „energetykami” wśród chłopców.

Rozpowszechnienie picia napojów energetycznych

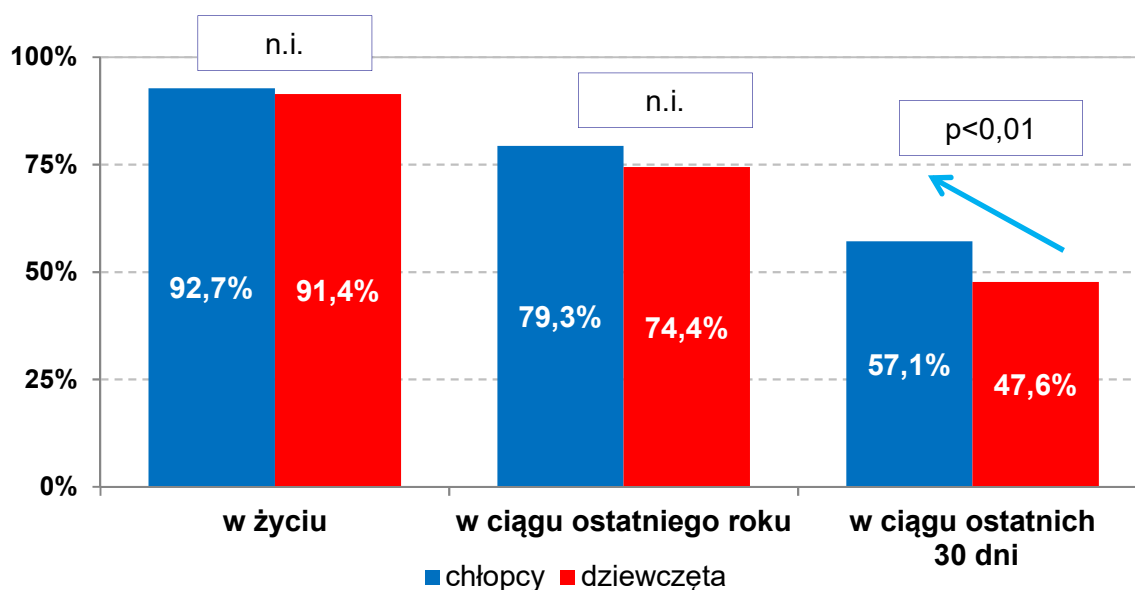
Wykres 69a: Rozpowszechnienie picia napojów energetycznych – klasy III G – wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	455
III kl. gim. dziewczęta	493

12.1 Częstotliwość picia napojów energetycznych - ostatnie 30 dni

Rozpowszechnienie picia napojów energetycznych

Odsetki uczniów, którzy choć raz pili napoje energetyczne w życiu
II klasy ponadgim.

Wykres 69b: Rozpowszechnienie picia napojów energetycznych – klasy II PG – wyniki w podziale na płeć.

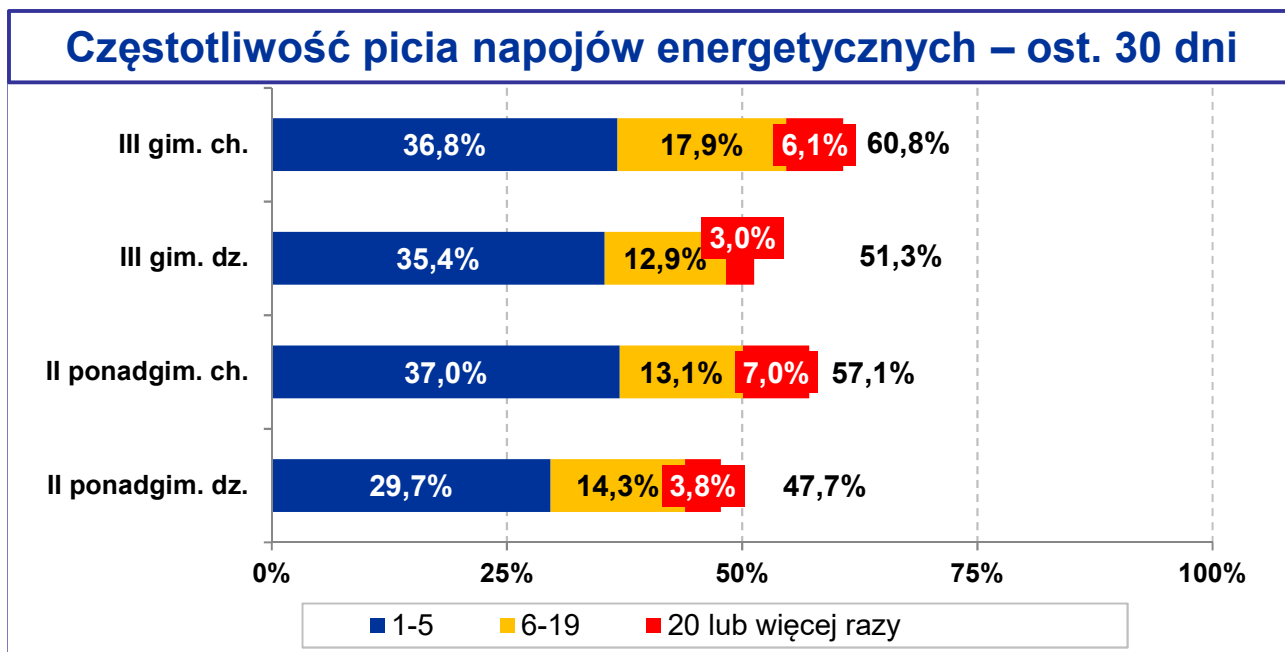
	N
II kl. ponadgim. chłopcy	474
II kl. ponadgim. dziewczęta	498

Porównując wyniki tegorocznych badań (2019) z rezultatami podobnej diagnozy z 2015 r. nie odnotowano żadnych istotnych zmian. W obu badanych populacjach, zarówno w grupie chłopców, jak i dziewcząt utrzymuje się bardzo wysoki poziom rozpowszechnienia picia napojów energetycznych. Tymczasem lekarze ostrzegają, że ich duże spożycie, zwłaszcza przez młodzież, może przyczynić się m.in. do epidemii otyłości. Spożywanie nadmiernych ilości napojów energetycznych wiąże się również z ryzykiem zawału serca i udaru.

12.1 Częstotliwość picia napojów energetycznych - ostatnie 30 dni

Szczegółowe analizy pokazują, że średnio ponad 1/3 chłopców z obydwu badanych frakcji wiekowych piło napoje energetyczne 1-5 razy w ciągu miesiąca poprzedzającego badanie (36,8% w III klasach gimnazjum oraz 37% w II klasach szkół ponadgimnazjalnych). **Co szósty chłopiec z gimnazjum (17,9%) i co ósmy ze szkoły PG (13,1%) zadeklarował, że pił napoje energetyczne w ww. okresie 6 i więcej razy - można więc uznać, że uczniowie ci byli regularnymi konsumentami napojów energetycznych.** W przypadku gimnazjalistek odsetki regularnie (tj. co najmniej sześciokrotnie w ciągu miesiąca) pijących napoje energetyczne były nieco niższe niż wśród chłopców - robiła tak co ósma z dziewcząt – 13,1%. Z kolei w grupie uczennic szkół PG odsetek dziewcząt regularnie sięgających po „energetyki” był nieznacznie wyższy niż wśród chłopców. Do częstego używania napojów energetycznych przyznała się co siódma uczennica łódzkiego liceum, technikum lub szkoły zawodowej (14,3%).

Porównując wyniki badań łódzkich nastolatków z 2019 i 2015 r. w tym kontekście **szczególnie niepokojący jest znaczący wzrost odsetka chłopców – w obu badanych frakcjach – którzy pili napoje energetyczne 20 i więcej razy w ciągu ostatniego miesiąca.** W tegorocznym badaniu w obu badanych grupach odnotowano 2-krotnie wyższe odsetki respondentów tak często sięgających po „energetyki” niż w 2015 r. (w III kl. G wzrost z 3% w 2015 do 6,1% w 2019, a w kl. II PG wzrost z 3,5% do 7% w 2019).

Wykres 70 : Częstotliwość picia napojów energetycznych-ostatni miesiąc- – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	455
III kl. gim. dziewczęta	493
II kl. ponadgim. chłopcy	474
II kl. ponadgim. dziewczęta	503

12.2 Rodzaje wypijanych napojów energetycznych

Uczniom, którzy kiedykolwiek w życiu pili napoje energetyczne zadano pytanie o to, jakie spośród napojów piją najczęściej. Zarówno w grupie gimnazjalistów, jak i w grupie uczniów szkół ponadgimnazjalnych do najczęściej wymienianych napojów należały:

- **Red Bull,**
- **Tiger, Tiger Mohito**
- **Monster Energy,**
- **Black**
- **N'GINE**
- **Blow**

Badanych poproszono również o odpowiedź na pytanie, czy napoje energetyczne można kupić w szkolnych sklepikach (wykres 71). Udzielone odpowiedzi były zróżnicowane ze względu na wiek badanych. Na dostępność napojów energetycznych w sklepiku szkolnym wskazało 2,6% dziewcząt i 4,8% chłopców z trzecich klas gimnazjum. W przypadku uczniów klas drugich szkół PG odsetki te zdecydowanie wyższe : 10,6% i 11,5%.

Warto zwrócić też uwagę na odsetki uczniów, którzy uznali, że napoje energetyczne nie są dostępne w ich szkole - wśród młodszych badanych zanotowano około 85% takich wskazań, w klasach starszych – odpowiednio 67%. Pozostali uczniowie nie potrafili odpowiedzieć na zadane pytanie.

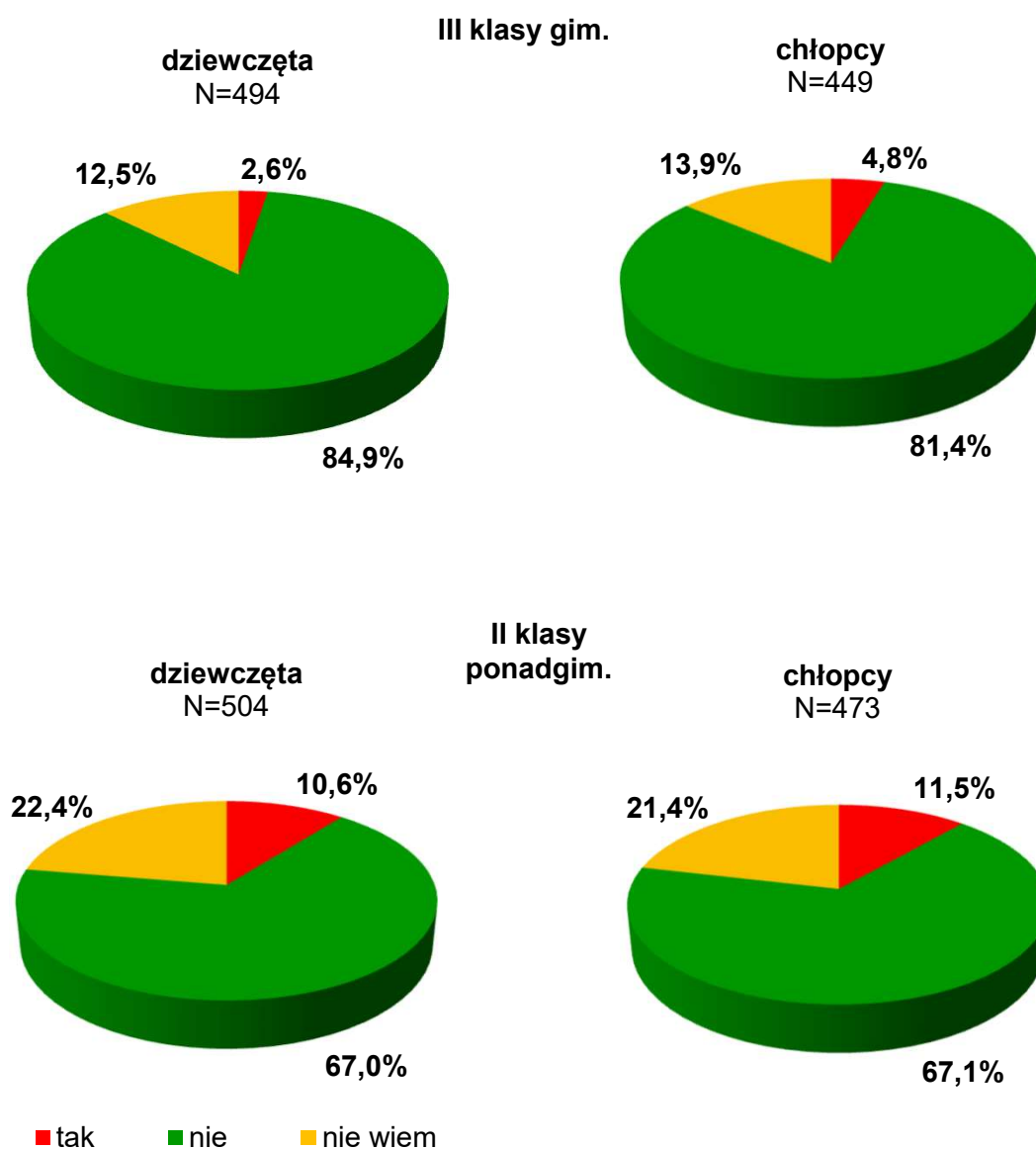
Na wykresie 72 przedstawiono natomiast **opinie uczniów dotyczące rozpowszechnienia częstego picia napojów energetycznych wśród kolegów i koleżanek**, przy czym należy podkreślić, że respondentom wyjaśniono, że częste picie napojów oznacza **spożywanie ich przynajmniej kilka razy w tygodniu.**

Wyniki potwierdzają dużą popularność tego rodzaju napojów wśród młodzieży. Jedynie od 1,8% do 3,2% badanych z poszczególnych badanych grup zadeklarowało, że nikt z ich grupy nie pije często napojów energetycznych, podczas gdy około 1/5 wskazało, że czyni tak sporo znajomych. Średnio co czwarty badany chłopak i co czwarta dziewczyna, w obu frakcjach wiekowych (24,2% i 22,7% wśród chłopców i 24,3% i 28,7%) przyznała, że **często napoje energetyczne pije większość lub wszyscy spośród ich znajomych.**

12.3 Ocena dostępności napojów energetycznych na terenie szkoły

Dostępność napojów energetycznych w sklepiku szkolnym

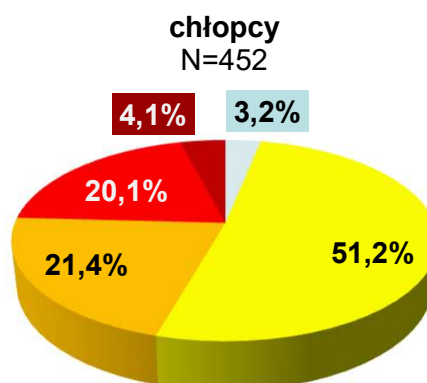
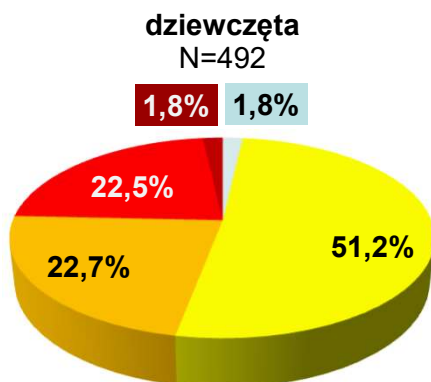
Wykres 71: Ocena dostępności napojów energetycznych w szkole (sklepiku szkolnym) – klasy III G i II PG.

12.4 Ocena rozpowszechnienia picia napojów energetycznych wśród przyjaciół

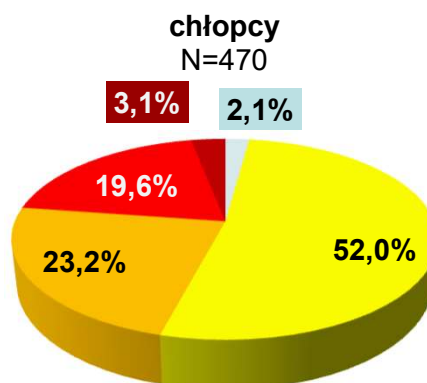
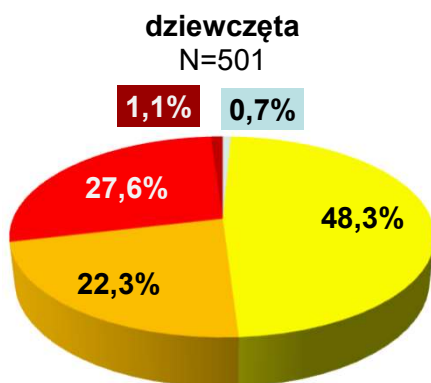
Częste picie napojów energetycznych przez kolegów/koleżanki

Jak sądzisz, ilu kolegów/koleżanek z Twojej klasy często tj. przynajmniej kilka razy w tygodniu pije napoje energetyczne?

III klasy gim.

II klasy ponadgim.

■ nikt   ■ kilku   ■ sporo
■ większość   ■ wszyscy

Wykres 72: Ocena rozpowszechnienia częstego picia napojów energetycznych przez kolegów/koleżanki - klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

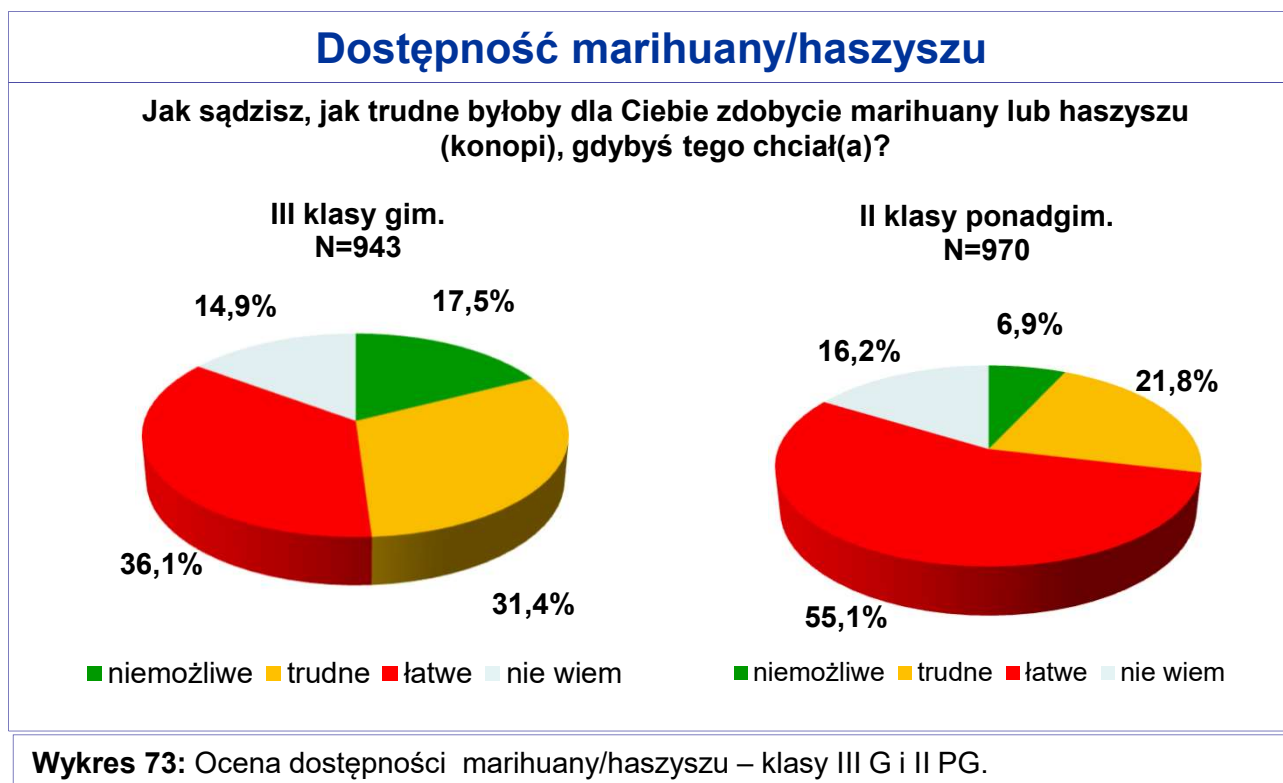
13. Używanie marihuany lub haszyszu przez młodzież

13.1 Ocena dostępności marihuany lub haszyszu (konopi)

O ile alkohol i papierosy to substancje legalne, o tyle zarówno marihuana lub haszysz, jak i narkotyki twarde mają charakter substancji nielegalnych. Ich posiadanie jest w Polsce karane. Pomimo to badani uczniowie często deklarują, że zdobycie takiej substancji jak marihuana, czy haszysz nie sprawiłoby im trudności. **W klasach III gimnazjum taką deklarację złożył co trzeci badany uczeń (36,1%). W grupie uczniów z II klas szkół PG ponad połowa (55,1%) przyznała, że zdobycie marihuany lub haszyszu byłoby dla nich łatwe. W badaniu przeprowadzonym w 2015 r. odnotowano podobne odsetki uczniów, którzy uznali, że zdobycie wspomnianych narkotyków - marihuany lub haszyszu – nie sprawiłoby im większej trudności – odpowiednio: 35,5% w gimnazjach oraz 58,4% w szkołach PG.**

Prawie **co trzeci gimnazjalista** (31,4%) stwierdził, że zdobycie marihuany lub haszyszu byłoby dla niego **trudne**, a **co szósty** (17,5%) przyznał, że jest to **niemożliwe**. W grupie uczniów II klas szkół PG odsetki badanych, dla których zdobycie ww. narkotyków byłoby trudne lub niemożliwe były istotnie niższe – odpowiednio: 21,8% i 6,9%. **W 2015 r. odnotowano bardzo podobne rezultaty** – 15,4% badanych gimnazjalistów i 6,1% uczniów szkół PG stwierdziło wtedy, że zdobycie marihuany lub haszyszu byłoby dla nich niemożliwe.

Warto zauważyć, że znaczna część uczniów nie potrafiła (lub nie chciała) ocenić stopnia trudności zdobycia omawianych narkotyków – odpowiedzi „nie wiem” udzieliło prawie 15% uczniów młodszych i ponad 16% starszych.

13.2 Pierwszy kontakt z marihuaną lub haszyszem – wiek inicjacji

Mimo nielegalności tej substancji średnio co czwarty uczeń III klasy gimnazjum – 24% dziewcząt i 24,7% chłopców - miał już za sobą inicjację narkotykową związaną z użyciem marihuany lub haszyszu. W starszej frakcji badanych uczniów z II klas szkół PG takie doświadczenia ma cztery na dziesięć dziewcząt (43,2%) i ponad połowa chłopców (53,7%).

Jak pokazują wyniki badania (wykres 74), w przypadku gimnazjalistów najczęściej inicjacja marihuaną miała miejsce w wieku 14-15 lat - dotyczy to zarówno dziewcząt, jak i chłopców (16,3% vs. 13,8%). Natomiast wśród uczniów starszych inicjacja najczęściej miała miejsce, kiedy mieli oni 16 lat lub więcej. Pierwsze doświadczenia z marihuaną odnotowało wówczas 29,7% dziewcząt i 36,6% chłopców.

Szczegółowa analiza grupy uczniów używających tej substancji wskazuje, że spośród uczniów III klas gimnazjum 3,2% dziewcząt i 6,1% chłopców po raz pierwszy użyło marihuany w wieku 13 lat lub wcześniej. Wśród starszych uczniów odsetek takich deklaracji wynosił odpowiednio: 2% w grupie dziewcząt i 3,8% wśród chłopców.

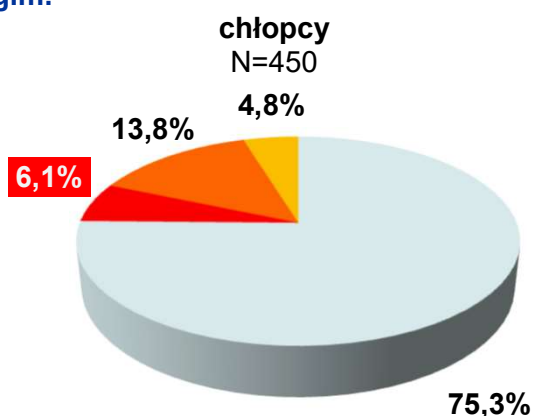
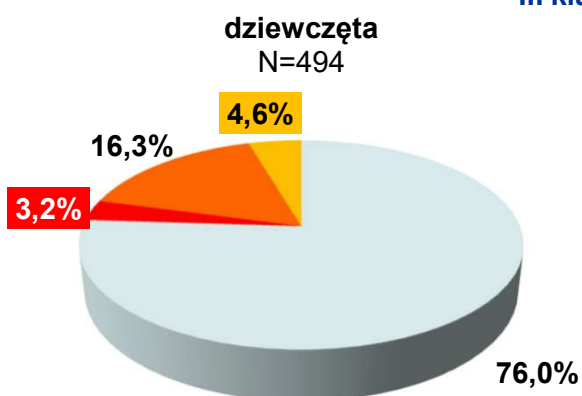
Przedstawione wyniki wskazują, że dla uczniów młodszych okresem inicjacji narkotykowej (marihuana/haszysz) najczęściej był okres początku nauki w gimnazjum, a dla uczniów starszych – czas nauki w starszych klasach gimnazjalnych.

13.2 Pierwszy kontakt z marihuaną lub haszyszem – wiek inicjacji

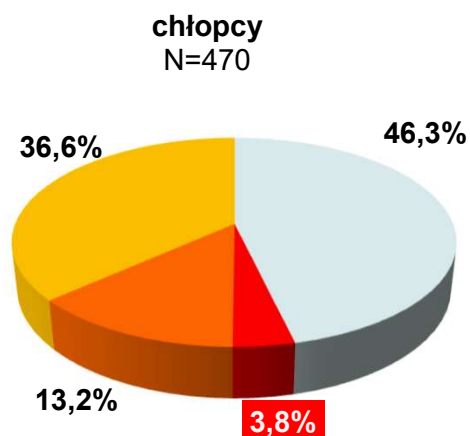
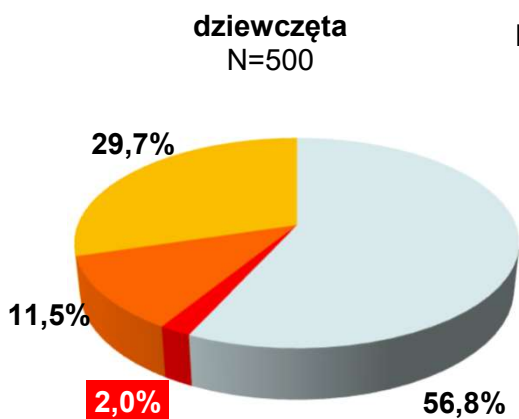
Wiek inicjacji – marihuana/haszysz

Ile miał(a)ś lat, kiedy zdarzyło Ci się PO RAZ PIERWSZY w życiu, (jeśli w ogóle) spróbować marihuany lub haszyszu (konopi)?

III klasy gim.

II klasy ponadgim.

Wykres 74: Pierwsze doświadczenia z marihuaną lub haszyszem – inicjacja – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

13.3 Rozpowszechnienie używania marihuany lub haszyszu

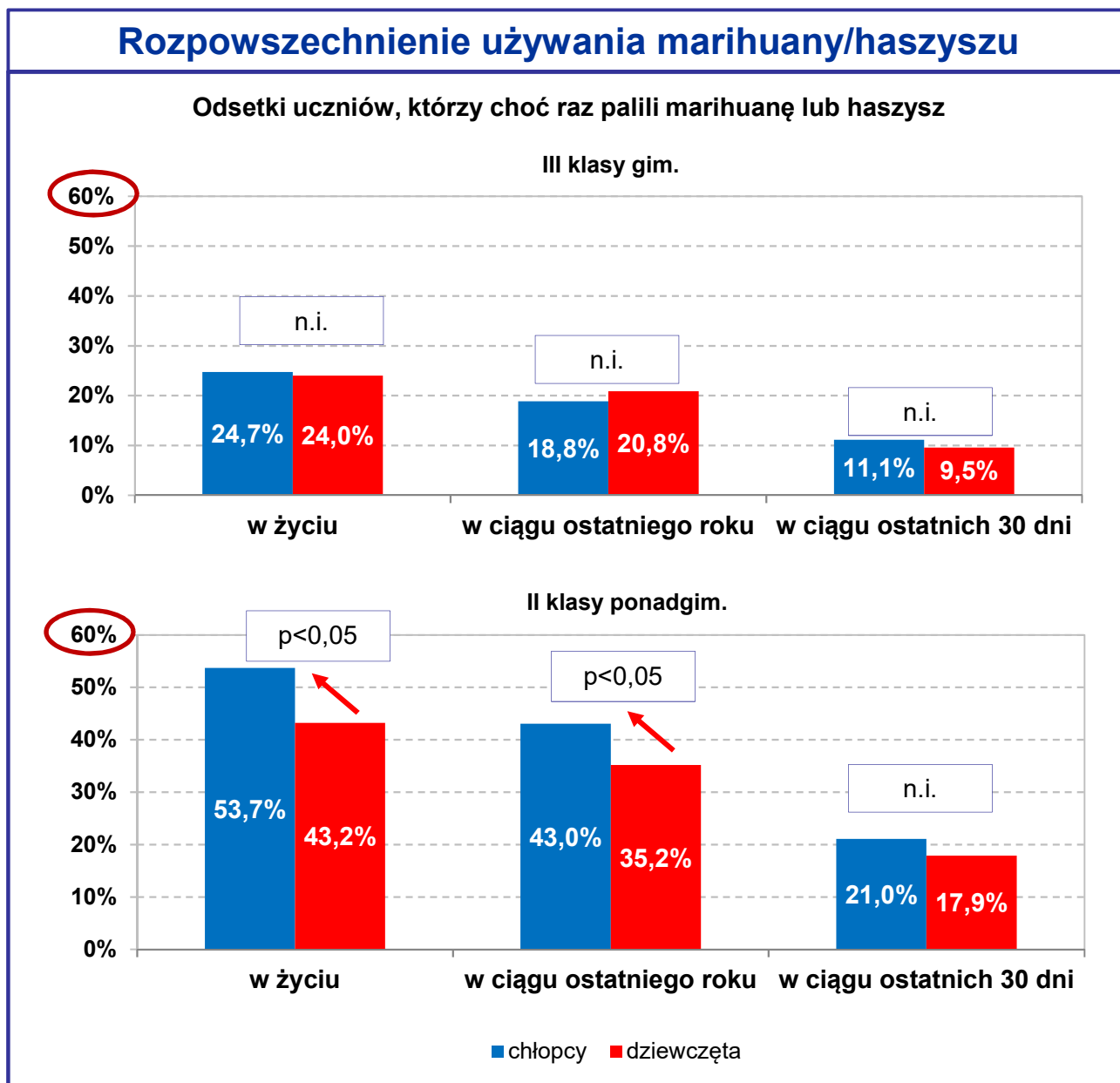
Wśród uczniów III klas gimnazjum przynajmniej raz w życiu palił marihuanę lub haszysz co czwarty z chłopców (24,7%) i co czwarta z dziewcząt (24%). W ciągu roku poprzedzającego badanie użył narkotyku prawie co piąty chłopak (18,8%) i co piąta dziewczyna (20,8%), zaś w miesiącu przed badaniem 11,1% chłopców oraz 9,5% dziewcząt.

W grupie starszych uczniów z II klas szkół PG rozpowszechnienie używania marihuany/haszyszu w ciągu całego życia i w ostatnich 12 miesiącach przed badaniem było istotnie większe w populacji chłopców, niż u dziewcząt. **Ponad połowa chłopców (53,7%) przynajmniej raz w życiu paliła marihuanę lub haszysz.** Wśród dziewcząt takie doświadczenie ma za sobą ponad 43,2% badanych.

W ciągu roku poprzedzającego badanie użyło narkotyku ponad 2/5 chłopców z tego rocznika (43%) i co trzecia badana uczennica (35,2%).

Do palenia marihuany w ciągu 30 dni poprzedzających badanie przyznał się prawie co piąty uczeń (21%) i co szósta uczennica (17,9%).

13.3 Rozpowszechnienie używania marihuany lub haszyszu

Wykres 75: Rozpowszechnienie używania marihuany lub haszyszu – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	450
III kl. gim. dziewczęta	494
II kl. ponadgim. chłopcy	470
II kl. ponadgim. dziewczęta	500

13.4 Używanie marihuany/haszyszu wśród przyjaciół

Odsetki uczniów, którzy wyrazili przekonanie, że wszyscy ich przyjaciele używają marihuany, są stosunkowo niskie i wynoszą od 1% do 3,6%. W przypadku uczniów gimnazjum na fakt używania marihuany przez wszystkich przyjaciół wskazało jedynie 1% badanych dziewcząt i 3,6% chłopców. Wśród uczniów z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych odsetek ten kształtował się na poziomie 1,3% w przypadku dziewcząt i 2,3% w przypadku chłopców.

Wśród trzecioklasistów 41,8% dziewcząt wyraziło przekonanie, że kilku z ich przyjaciół używa marihuany, wśród chłopców – 37,2%. W starszym badanym roczniku odsetki te wynosiły odpowiednio: 47,4% i ponad 51%.

Co ósma uczennica gimnazjum (12,5%) i co trzynasty uczeń z tego rocznika (7,9%) uznał że po marihuanę/haszysz sięga spora część ich przyjaciół. W klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych taką opinię wyraził co piąty badany (ponad 22%).

O tym, że po marihuanę sięga większość przyjaciół pisało w badaniu: 4,2% dziewcząt i 3,8% chłopców z gimnazjum oraz 8,5% dziewcząt i 7,7% chłopców ze szkół PG.

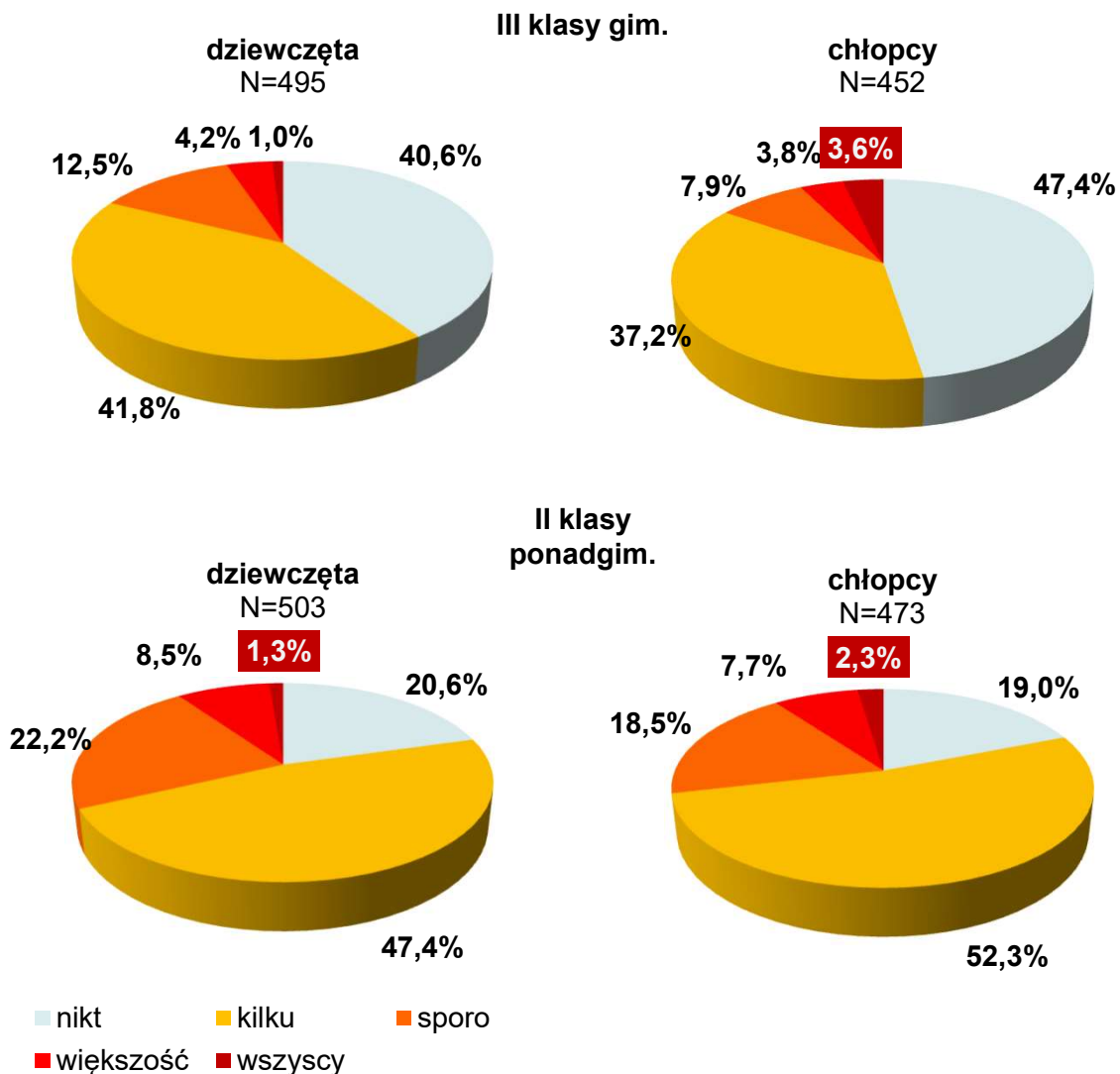
Reasumując można stwierdzić, że zdaniem prawie 60% gimnazjalistek i gimnazjalistów ich przyjaciele sięgają po marihuanę/haszysz.

Wśród badanych uczniów szkół ponadgimnazjalnych taką opinię wyraziło ok. 80% respondentów.

13.4 Używanie marihuany/haszyszu wśród przyjaciół

Używanie marihuany/haszyszu przez przyjaciół

Według Twojej oceny, ilu Twoich przyjaciół pali marihuanę lub haszysz (konopie)?

Wykres 76: Ocena rozpowszechnienia używania marihuany lub haszyszu wśród przyjaciół klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

13.5 Przejawy uzależnienia od konopi

* **UWAGA:** W poniższych analizach podstawą procentowania byli uczniowie, którzy używali marihuany/haszyszu w ostatnim roku przed badaniem.

Wśród uczniów palących konopie w ciągu ostatnich 12 miesięcy, pewna grupa osób przyznała się do zachowań oraz występowania objawów związanych z używaniem marihuany, które wskazują, że sięganie po tę substancję stanowi w ich przypadku poważny problem.

Uwagę zwracają następujące wyniki badania (podstawą procentowania były osoby, które używały konopi w ostatnim roku):

- **Co piąty chłopak (19,3%) uczący się w III klasie gimnazjum** - spośród wszystkich używających marihuany w ostatnim roku - **zadeklarował, że często lub bardzo często palił konopie przed południem** (wykres 77); **podobne doświadczenia ma również co siódma gimnazjalista (13,4%)** – spośród palących marihuanę w ciągu ostatnich 12 miesięcy;
- Należy podkreślić, iż **w porównaniu do wyników łódzkich badań z 2015 r. w tym przypadku odnotowano kilkakrotny wzrost !!! odsetków młodzieży mających tego typu doświadczenia** – w 2015 r. do palenia marihuany przed południem przyznało się 4,2% chłopców i 3,1% dziewcząt z III klas gimnazjum;
- **W grupie uczniów szkół PG do palenia marihuany w godzinach przedpołudniowych przyznało się 12,1% chłopców i 8,8% dziewcząt** (spośród używających marihuany w ost. roku) – tutaj również odnotowano zdecydowany wzrost w stosunku do wyników badań z 2015 r. (5,3% chłopców i 3,7% dziewcząt);
- Wśród młodszej frakcji badanej młodzieży **niemal co czwarty chłopak (22,9%) i co szósta dziewczyna (16,2%) przyznali się do bardzo częstego lub częstego samotnego palenia konopi** (wykres 78); tu także odnotowano istotny wzrost odsetka badanych, którzy deklarowali tego typu doświadczenia wobec rezultatów badań z 2015 r. (12,4% chłopców i 7,5% dziewcząt);
- Wśród starszej grupy badanych uczniów (II klas szkół PG) odsetki tych, którzy **często lub bardzo często samotnie używali marihuany były nieco niższe niż u gimnazjalistów** (17,5% chłopców i 12% dziewcząt - wykres 78);
- **Bardzo częstych lub częstych problemów z pamięcią z powodu palenia konopi** doświadczyła co dziesiąta dziewczyna (10,5%) i co szósty chłopak (18%) z młodszej frakcji wiekowej (wykres 79); w starszym badanym roczniku podobne doświadczenia miał co ósmy badany uczeń (11,9% dziewcząt i 11,5% chłopców) spośród tych, którzy używali marihuany w ostatnim roku;
- 13,2% chłopców i co dziesiąta dziewczyna (10,6%) z III klas gimnazjum zadeklarowali, iż **często lub bardzo często ich przyjaciele lub krewni zwracali się do nich z sugestiami, iż powinni ograniczyć lub zaprzestać używania konopi** (wykres 80); w klasach II szkół PG zanotowano 5,6% takich wskazań w grupie dziewcząt i 6,5% wśród chłopców;

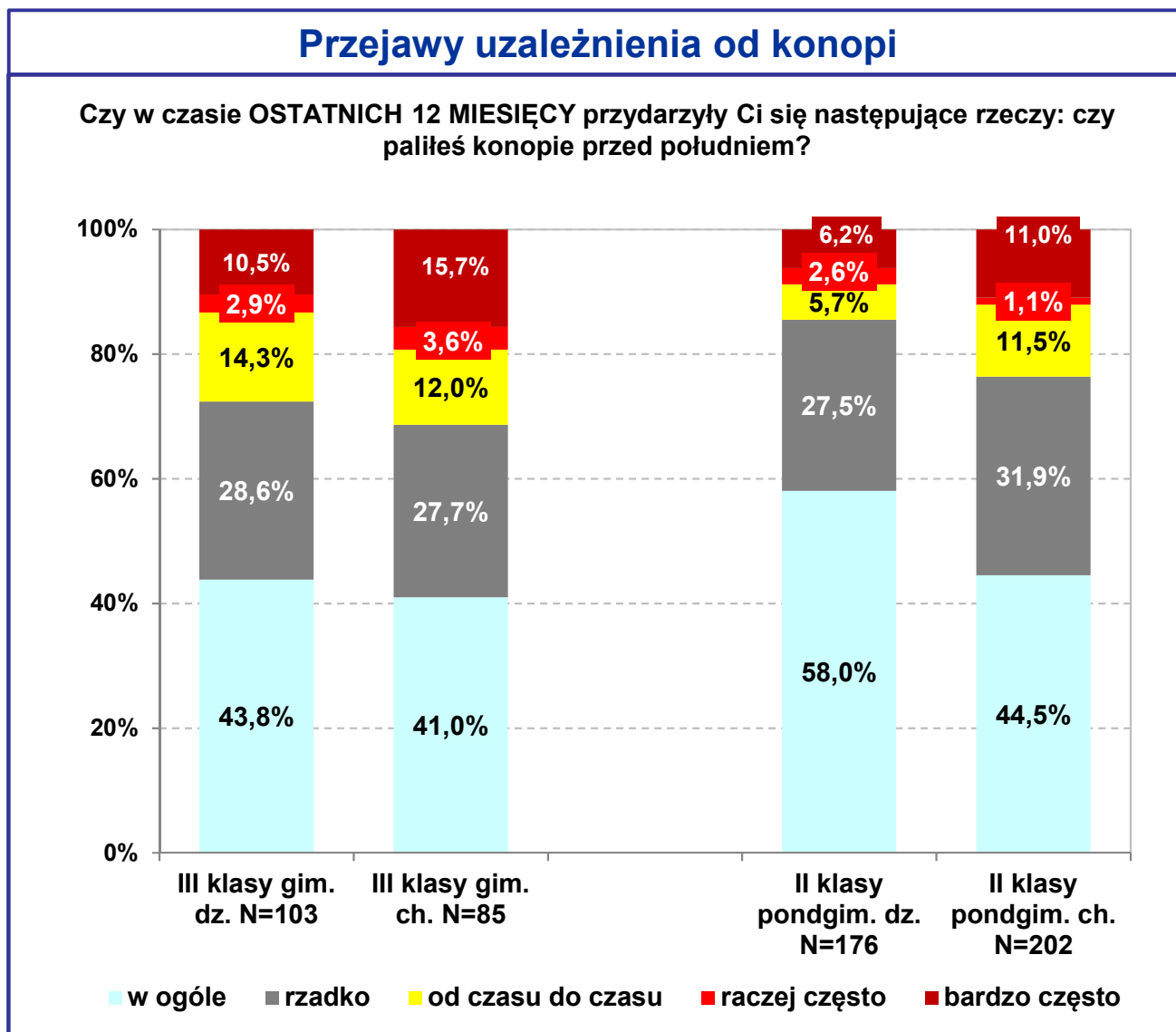
13.5 Przejawy uzależnienia od konopi

- **Bardzo częste i nieudane próby zaprzestania lub ograniczenia palenia w czasie ostatnich 12 miesięcy** były udziałem 9,6% chłopców oraz 8,6% dziewcząt z III klas gimnazjum (wykres 81); zbliżone odsetki uczniów mających tego typu doświadczenia odnotowano również w starszej frakcji badanych - 8,2% chłopców i 5,7% dziewcząt z II klas szkół PG;
- ostatnim analizowanym w badaniu zjawiskiem związanym z paleniem konopi były **poważne problemy takie, jak np. kłótnia, bójka, wypadek, złe wyniki w szkole** itp.- przyznało się do nich 5,7% dziewcząt i 4,8% chłopców z III klas gimnazjum oraz 1% dziewcząt i 2,7% chłopców z II klas szkół ponadgimnazjalnych (wykres 82).

Jak widać powyżej badane problemy nie występują z dużym natężeniem, a jeśli to przede wszystkim wśród gimnazjalistów.

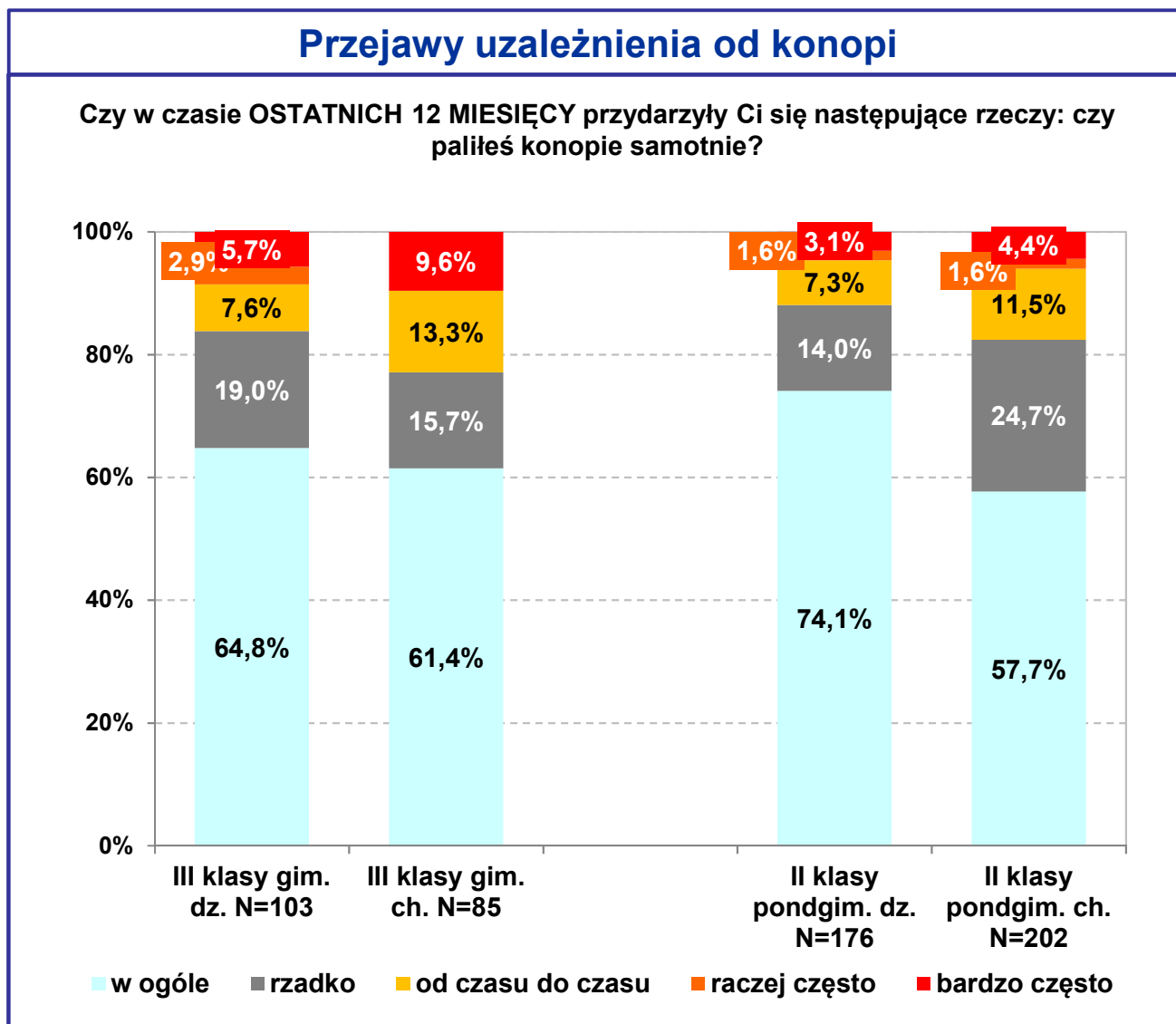
Należy jednak podkreślić, że różne przejawy uzależnienia od konopi odnotowano zarówno wśród chłopców jak i dziewcząt w obu badanych grupach wiekowych. 1/5 chłopców i ponad 13% dziewcząt w gimnazjach wśród używających marihuany w ost. roku - to palący przed południem, 1/5 gimnazjalistów - to osoby palące samotnie.

13.5 Przejawy uzależnienia od konopi

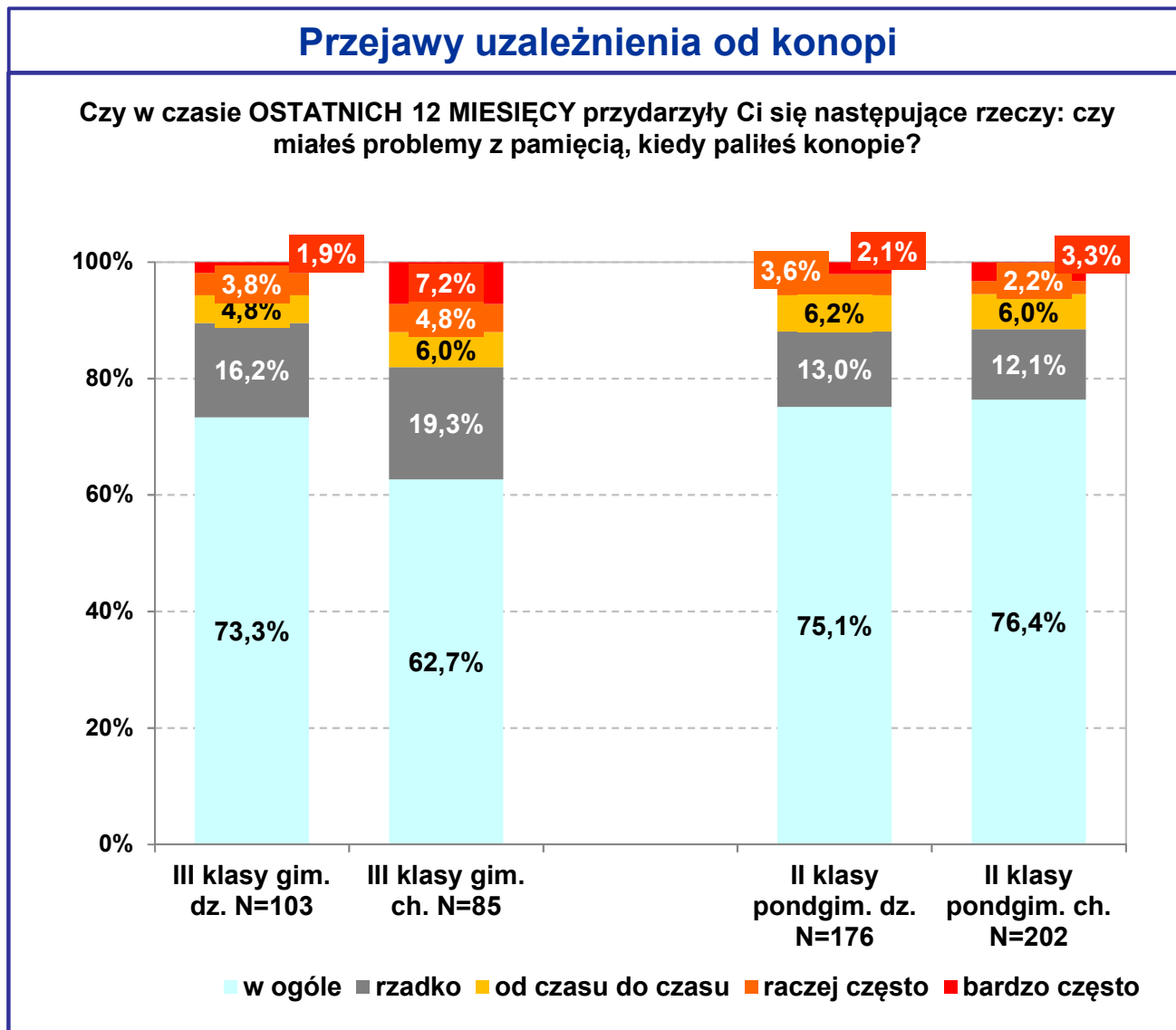
Wykres 77: Rozpowszechnienie palenia konopi przed południem – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć. Procentowanie do osób, które używały marihuany w ostatnich 12 miesiącach.

13.5 Przejawy uzależnienia od konopi

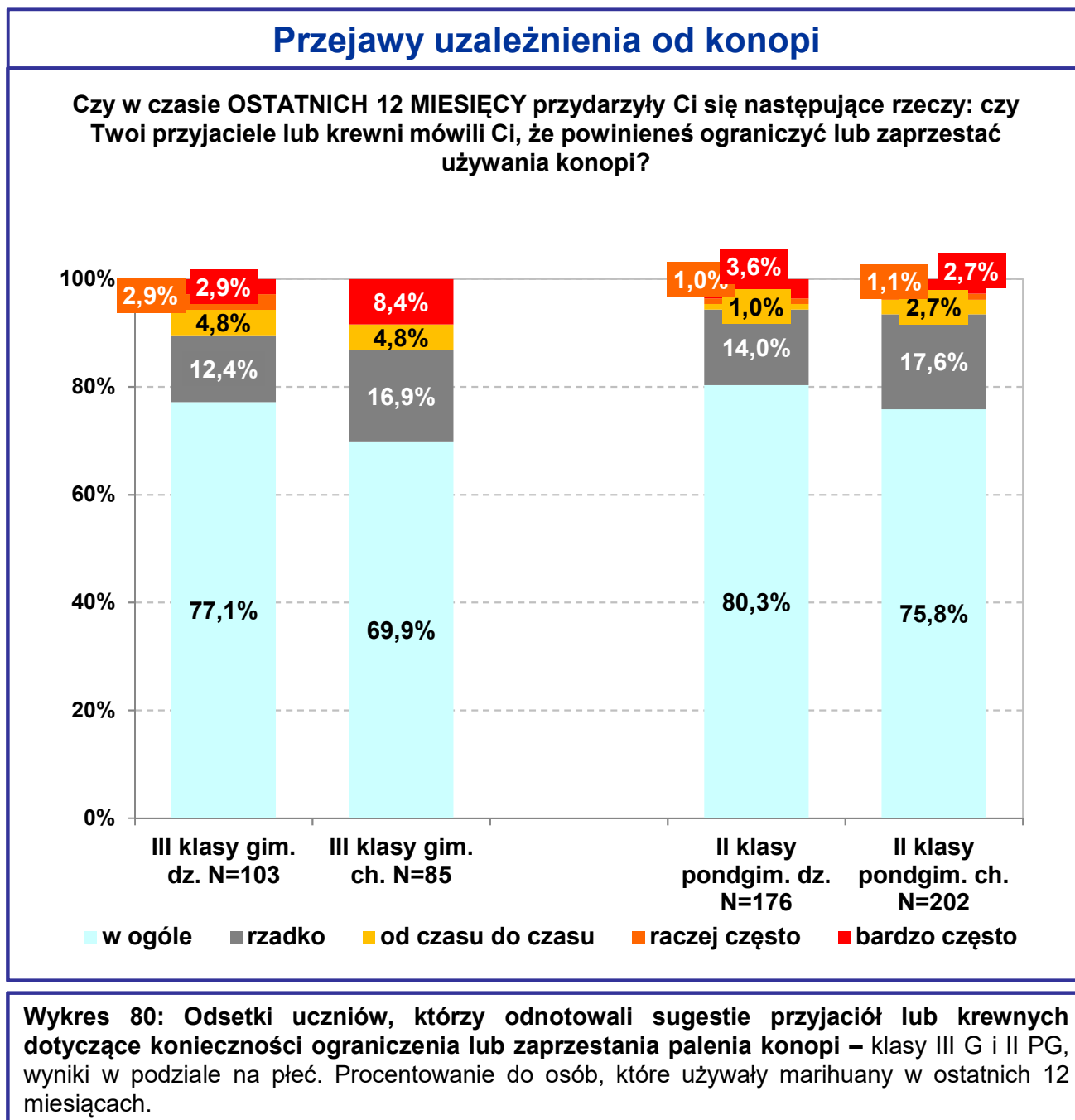
Wykres 78: Rozpowszechnienie palenia konopi samotnie – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć. Procentowanie do osób, które używały marihuany w ostatnich 12 miesiącach.

13.5 Przejawy uzależnienia od konopi

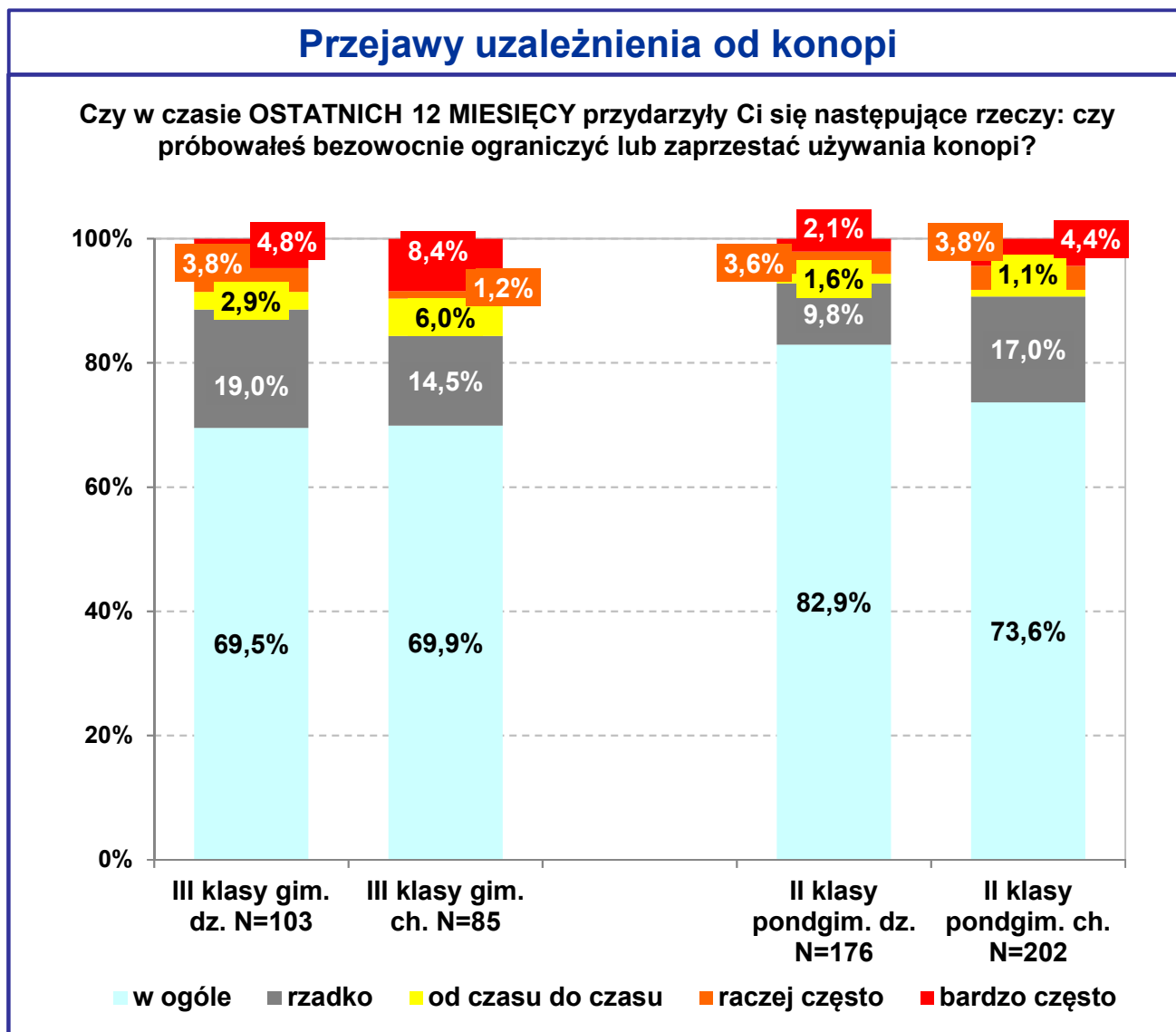
Wykres 79: Rozpowszechnienie problemów z pamięcią w związku z paleniem konopi – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć. Procentowanie do osób, które używały marihuany w ostatnich 12 miesiącach.

13.5 Przejawy uzależnienia od konopi

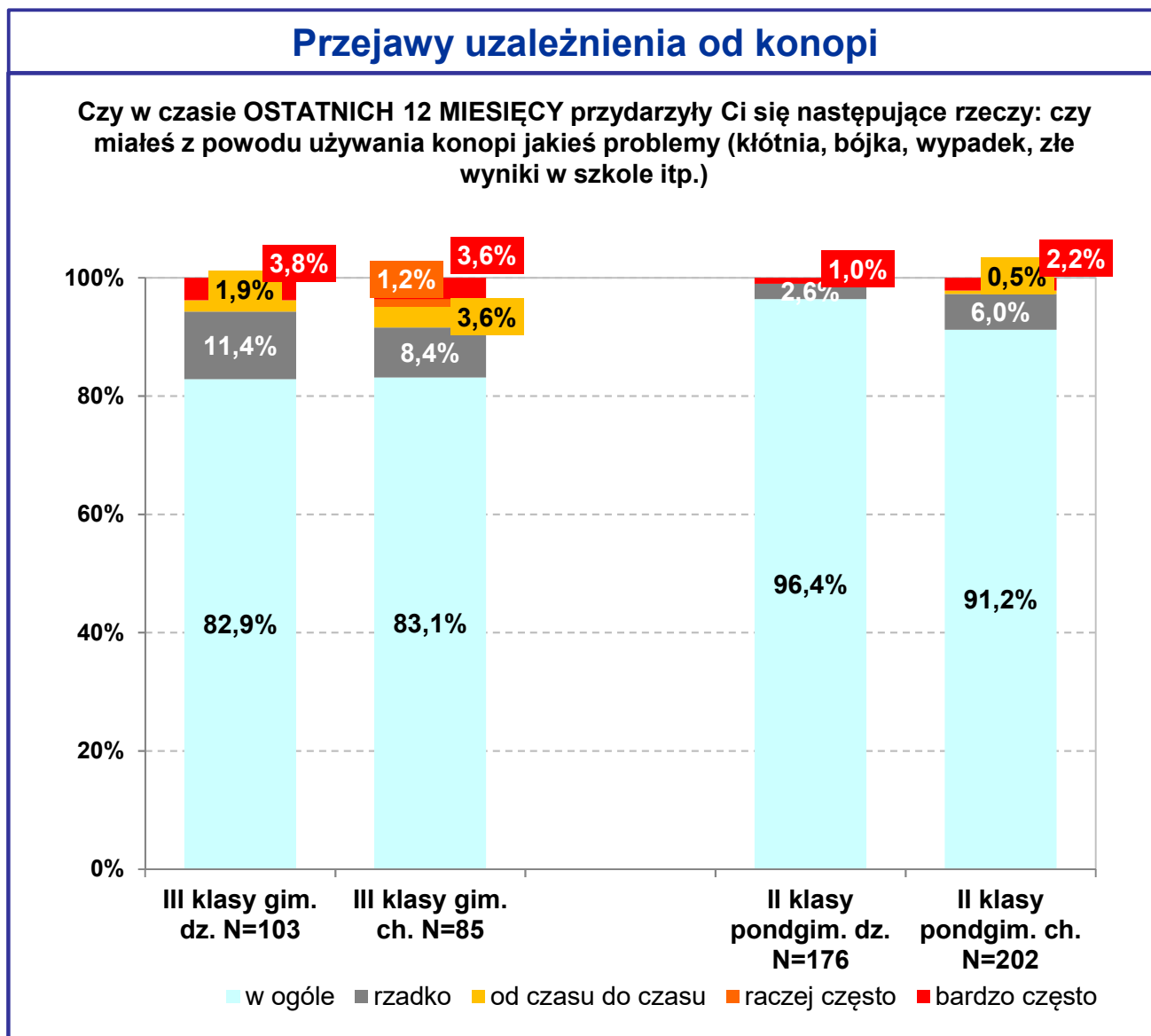

13.5 Przejawy uzależnienia od konopi

Wykres 81: Odsetki uczniów, którzy podjęli bezowocne próbny ograniczenia lub zaprzestania używania konopi – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć. Procentowanie do osób, które używały marihuany w ostatnich 12 miesiącach.

13.5 Przejawy uzależnienia od konopi

Wykres 82: Odsetki uczniów, którzy doświadczyli kłótni, bójek itp. z powodu używania konopi – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć. Procentowanie do osób, które używały marihuany w ostatnich 12 miesiącach.

13.6 Częstotliwość sięgania po marihuanę lub haszysz w okresie ostatnich 30 dni

Po marihuanę/haszysz w ciągu ostatnich 30 dni sięgnął co dziesiąty uczeń z III klas gimnazjum (10,3%) i co piąty z II klas szkół ponadgimnazjalnych (19,4%). Regularnie, tj. 10 i więcej razy po tę substancję sięgnęło 2,9% badanych gimnazjalistów i 3,2% badanych w starszym roczniku.

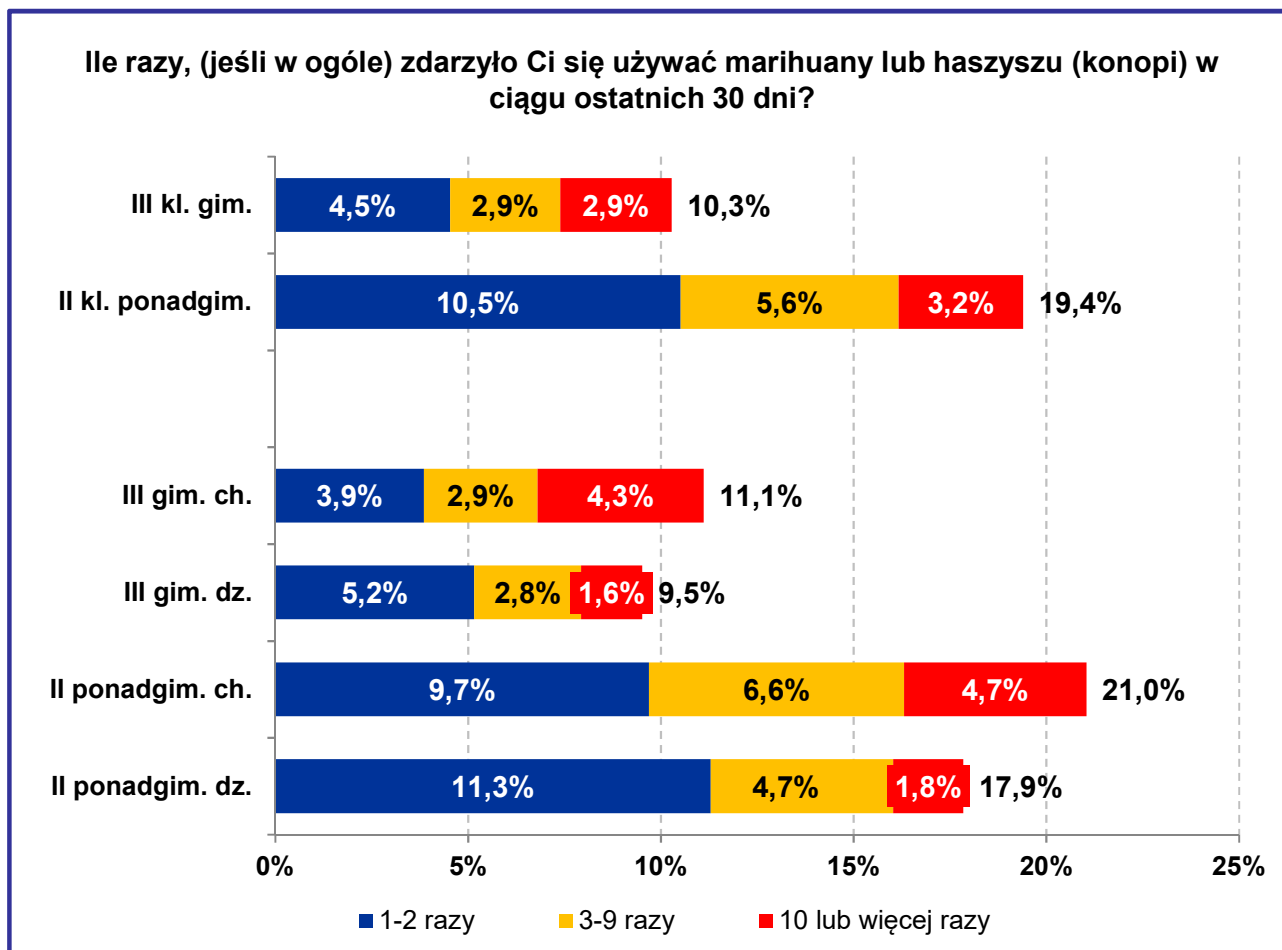
Odsetki chłopców używających marihuany lub haszyszu były nieznacznie wyższe niż odsetki dziewcząt (różnica nieistotna statystycznie).

Incydentalni użytkownicy marihuany/haszyszu (pałący w ciągu ostatnich 30 dni 1-2 razy) stanowili największą grupę badanych – około połowy spośród deklarujących używania marihuany w ostatnim miesiącu - w obu badanych kohortach.

Regularnie (10 i więcej razy w ciągu miesiąca) używało tej substancji 4,7% chłopców w starszej i 4,3% chłopców z młodszej frakcji badanych. W porównaniu do chłopców, regularne używanie marihuany/haszyszu w okresie ostatnich 30 dni dotyczyło mniejszego odsetka dziewcząt – 1,8% wśród uczennic szkół ponadgimnazjalnych i 1,6% wśród uczennic III klas gimnazjum

Oznacza to, że problem częstego lub regularnego używania marihuany/haszyszu dotyczy przede wszystkim chłopców – zarówno gimnazjalistów, jak i uczniów II klas szkół ponadgimnazjalnych.

13.6 Częstotliwość sięgania po marihuanę lub haszysz w okresie ostatnich 30 dni

Wykres 83: Rozpowszechnienie używania konopi w ciągu ostatnich 30 dni – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim.	944
II kl. ponadgimn.	969
III kl. gim. chłopcy	450
III kl. gim. dziewczęta	494
II kl. ponadgim. chłopcy	470
II kl. ponadgim. dziewczęta	500

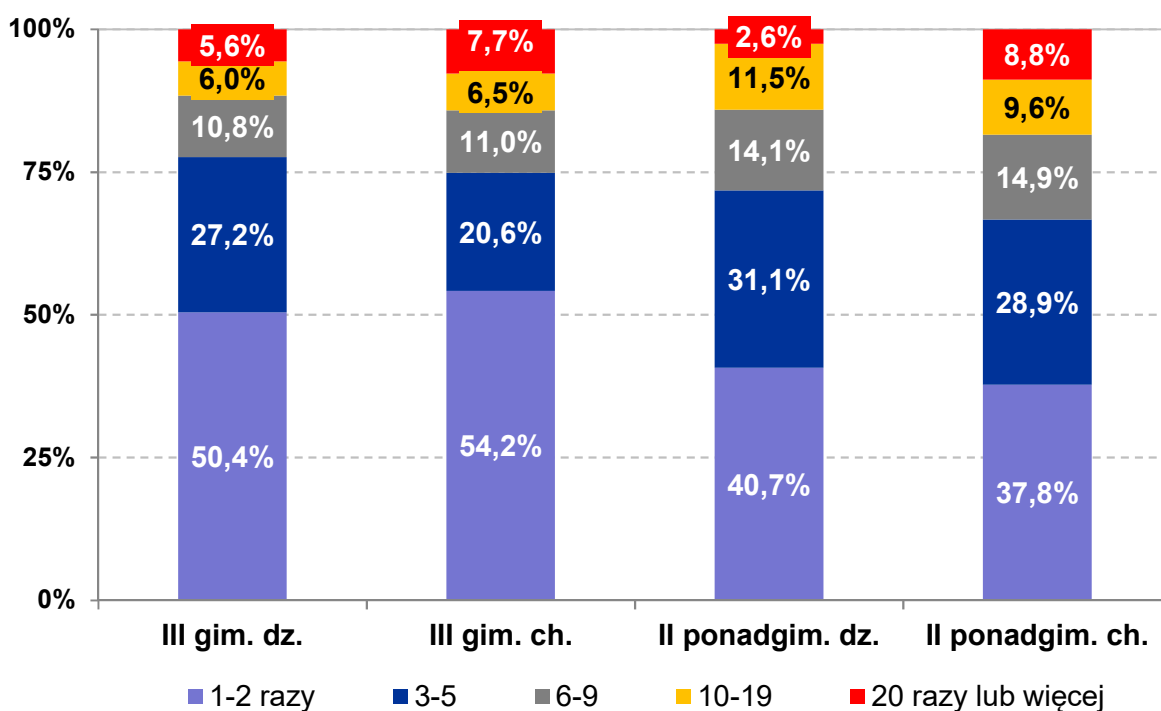
13.7 Umiejętność odmawiania na propozycje spróbowania marihuany lub haszyszu

W badaniu pytano uczniów, którzy nie używali dotąd marihuany, na ile okazali się odporni na namowy innych osób dotyczące używania marihuany. Rezygnację ze spróbowania marihuany, pomimo okazji, zadeklarowało 41% młodszych i 57,9% starszych uczniów. W klasach trzecich rezygnację ze spróbowania marihuany pomimo okazji zadeklarowało ponad 46,3% dziewcząt i 35,3% chłopców, którzy nigdy jej nie używali. W przypadku starszego rocznika takiej odpowiedzi udzieliło 55,8% dziewcząt i 59,1% chłopców. Odmawiający najczęściej mieli propozycję spróbowania narkotyku 1 lub 2 razy (od 37,8% do 54,2% wskazań).

10 i więcej razy taka sytuacja zdarzyła się co dziewiętej badanej gimnazjalistce (11,6%) i co siódmemu gimnazjaliście (14,2%). W grupie starszych uczniów miała miejsce nieco częściej: tak deklarowało 14,1% dziewcząt i co piąty chłopak (18,4%) uczący się w II klasie szkoły PG.

Umiejętność odmawiania – konopie

Ile razy miałe(a)s okazję spróbować marihuany lub haszyszu, ale nie zrobił(e)aś tego?

Wykres 84: Odsetki uczniów, którzy mieli okazję spróbować marihuany lub haszyszu, ale odmówili – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	158
III kl. gim. dziewczęta	227
II kl. ponadgim. chłopcy	276
II kl. ponadgim. dziewczęta	284

13.8 Wydatki na zakup marihuany (konopi)

W obu grupach uczniów chłopcy częściej niż dziewczęta wydawali pieniądze na zakup marihuany. Wśród uczniów klas trzecich gimnazjum 10,2% chłopców zadeklarowało, że w ciągu ostatnich 30 dni poniosło wydatki związane z zakupem konopi, odsetek ten wśród uczennic wyniósł 6%. W drugich klasach szkół ponadgimnazjalnych do takich wydatków przyznał się co szósty chłopak (16,5%) i 9,6% dziewcząt.

Wydatkowanie znacznych środków na zakup konopi (51-100 zł miesięcznie) w ostatnim miesiącu przed badaniem zadeklarowało 0,4% dziewcząt z III klas gimnazjum i 1,6% uczennic II klas szkół PG. Wśród chłopców z III klas gimnazjum wskaźnik ten wynosił 1,6%, natomiast wśród chłopców starszych był najwyższy w porównaniu z pozostałymi badanymi grupami uczniów i kształtował się na poziomie ponad 2%.

Odsetek osób, które na konopie wydały w ostatnim miesiącu więcej niż 100 zł był istotnie wyższy wśród chłopców niż wśród dziewcząt. Dotyczy to obu badanych frakcji wiekowych. Wśród gimnazjalistów do takich wydatków przyznało się 4,5% badanych zaś w grupie uczniów II klas ponadgimnazjalnych 4,9%. Wśród dziewcząt z tego rocznika odsetek respondentek, które w ostatnim miesiącu wydały na zakup konopi ponad 100 zł nie przekroczył 1,5%. **Różnice między odsetkami osób wydających na konopie ponad 100 zł w ciągu miesiąca korespondują z rozkładami rozpowszechnienia używania marihuany wśród uczniów, zwłaszcza wysokich odsetków chłopców z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych palących konopie.**

W porównaniu do wyników badań z 2015 r. znacząco wzrósł odsetek chłopców z III klas gimnazjum, którzy na zakup narkotyków wydali w ost. miesiącu ponad 100 zł (w 2015 r. – 1,3% zaś w 2019 – 4,5%). W pozostałych grupach wyniki były podobne.

Wydatki na zakup konopi – ostatnie 30 dni					
	0 zł	1-25 zł	26-50 zł	51-100 zł	powyżej 100 zł
III klasy gim. dz. N=493	94,0%	1,6%	2,6%	0,4%	1,4%
III klasy gim. ch. N=452	89,8%	1,6%	2,5%	1,6% ↓	4,5% ↓
II klasy ponadgim. dz. N=504	90,4%	4,0%	2,7%	1,6%	1,3%
II klasy ponadgim. ch. N=472	83,5% ↑	4,7%	4,7%	2,1%	4,9% ↓

Tabela 11 : Wydatki uczniów na zakup konopi w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć. Strzałkami oznaczono wzrost odsetków.

13.8 Wydatki na zakup marihuany (konopi)

Znacznie wyższe odsetki badanych, niż w przypadku zakupu konopi, odnotowano w związku z zakupami alkoholu. Na zakup napojów alkoholowych w ostatnim miesiącu więcej wydawali starsi badani uczniowie, powyżej 100 zł przeznaczyło na zakup alkoholu 13,9% chłopców z II klas szkół PG i 13,5% ich rówieśniczek. W przypadku młodszych uczniów: wydatki powyżej 100 zł były udziałem 4,2% dziewcząt i 5,2% chłopców.

Również wydatki na tytoń częściej ponosili starsi uczniowie. W drugich klasach szkół PG powyżej 50 zł na zakup papierosów przeznaczyło w ostatnim miesiącu 12,3% chłopców i co dziesiąta dziewczyna (9,9%). Takie wydatki wśród uczniów trzecich klas gimnazjów zadeklarowało odpowiednio: 6,1% chłopców i 8,4% dziewcząt.

Wydatki na zakup alkoholu – ostatnie 30 dni

	0 zł	1-25 zł	26-50 zł	51-100 zł	powyżej 100 zł
III klasy gim. dz. N=493	58,4%	23,5%	8,0%	6,0%	4,2%
III klasy gim. ch. N=452	65,9%	17,4%	7,2%	4,3%	5,2%
II klasy ponadgim. dz. N=504	28,0%	27,6%	18,2%	12,6%	13,5%
II klasy ponadgim. ch. N=472	27,5%	27,8%	17,4%	13,4%	13,9%

Wydatki na zakup papierosów – ostatnie 30 dni

	0 zł	1-25 zł	26-50 zł	51-100 zł	powyżej 100 zł
III klasy gim. dz. N=493	76,3%	10,5%	4,8%	3,8%	4,6%
III klasy gim. ch. N=452	83,1%	6,5%	4,3%	1,6%	4,5%
II klasy ponadgim. dz. N=504	65,5%	15,2%	9,4%	6,1%	3,8%
II klasy ponadgim. ch. N=472	70,6%	11,5%	5,6%	5,2%	7,1%

Tabela 12: Wydatki uczniów na zakup alkoholu i papierosów w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć. Strzałkami oznaczono wzrost odsetków.

13.9 Oczekiwania uczniów związane z używaniem marihuany

W badaniu zapytano uczniów o prawdopodobieństwo wystąpienia określonych zdarzeń i stanów związanych z paleniem marihuany lub haszyszu. Zdarzenia te, to:

- bardziej intensywne postrzeganie rzeczy, zwiększenie intensywności doświadczeń,
- trudności z prowadzeniem rozmowy, utrata wątku myślenia, trudności z koncentracją,
- mniejsza nieśmiałość, zwiększenie otwartości, zwiększenie intensywności radości, zmniejszenie zahamowań oraz
- poczucie bycia prześladowanym przez innych.

Za pewne lub całkiem prawdopodobne **bardziej intensywne postrzeganie rzeczy** po użyciu marihuany/haszyszu uznało 22,6% uczniów ze starszego rocznika i 18,2% z młodszego. Takie doświadczenia za niemożliwe uznał co piąty badany ze starszej frakcji (20,4%) i co czwarty z gimnazjalistów (23,5%). Co trzeci uczeń w II klasach szkół ponadgimnazjalnych (34,9%) i co czwarty w III klasach gimnazjum (28,8%) oczekiwał jako efektu użycia narkotyku **zwiększenia intensywności doświadczeń**. Natomiast za niemożliwe uznało to co piąty badany uczeń w obu frakcjach wiekowych (21,7% w gimnazjach i 19,7% w szkołach PG).

Trudności z prowadzeniem rozmowy za pewne lub prawdopodobne uznało 14,5% uczniów szkół ponadgimnazjalnych i 16,3% trzecioklasistów, zaś za niemożliwe: prawie 27,8% starszych i 26,7,1% młodszych uczniów. O **utracie wątku myślenia** jako bardzo prawdopodobnym lub pewnym efekcie palenia konopi napisał co piąty uczeń w obu badanych kohortach (19,9% w gimnazjach i 21,4% w szkołach PG). ¼ uczniów w obu grupach wiekowych uznała pojawienie się takiego efektu za niemożliwe (25,2% w G i 25,6% w PG). Co piąty badany uczeń w obu frakcjach wiekowych uznał, że po użyciu marihuany jest wysoce prawdopodobne wystąpienie u niego **trudności z koncentracją** (21,1% w gimnazjach i 20,7% w szkołach PG).

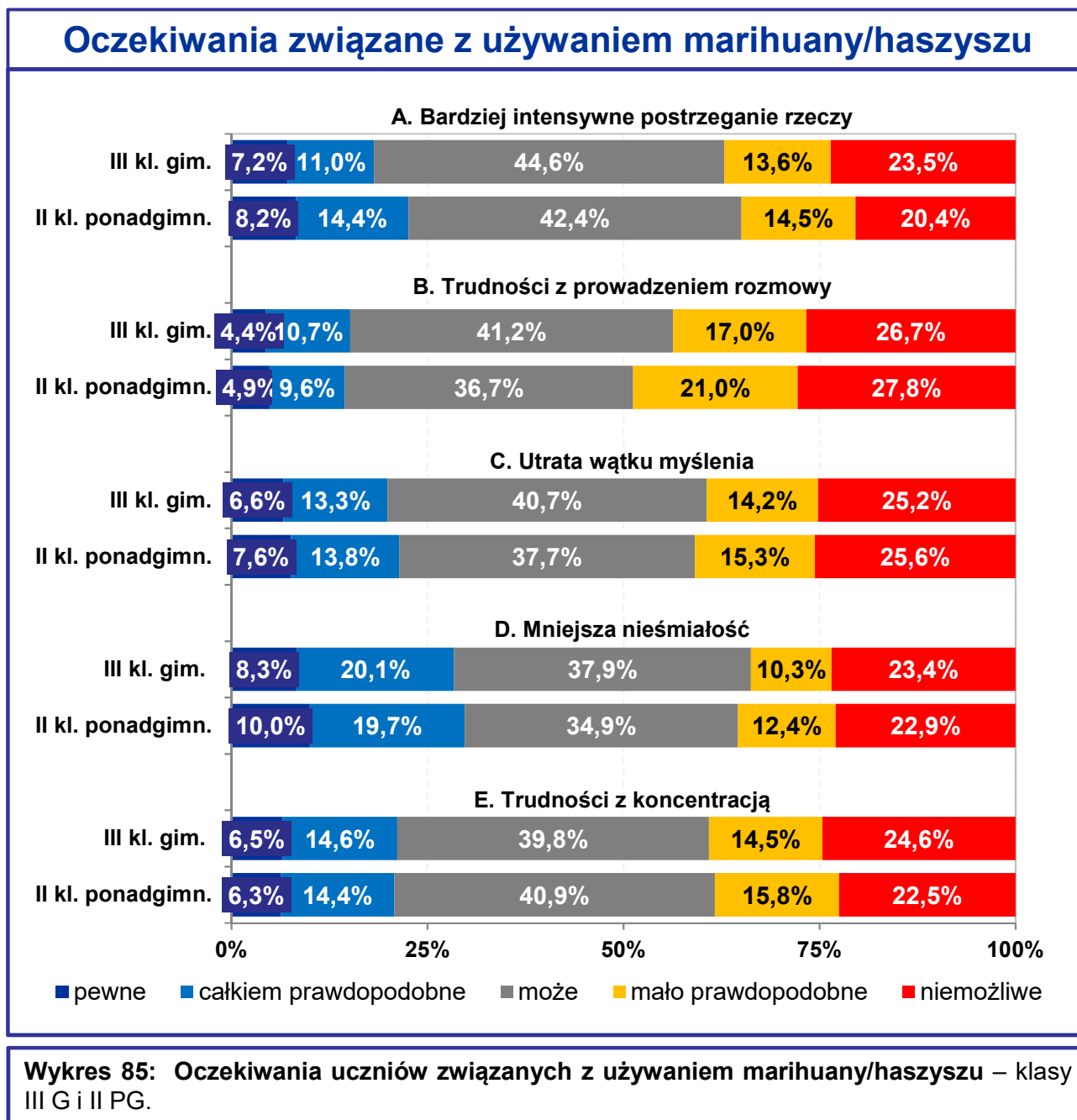
O tym, że jest bardzo prawdopodobne lub pewne, iż **po użyciu marihuany zmniejszy się nieśmiałość** było przekonanych średnio trzech na dziesięciu uczniów w obu badanych kohortach (28,4% w gimnazjach i 29,7% w szkołach PG). **Zwiększenie otwartości** uznał za bardzo prawdopodobne lub pewne po użyciu marihuany co trzeci z badanych. Czterech na dziesięciu uczniów w obu kohortach badanych (43% starszych i 37,3 młodszych) oczekiwała **zwiększenia intensywności radości**. Średnio co czwarty badany uczeń zarówno z gimnazjum, jak i szkoły ponadgimnazjalnej (26,3% i 28,2%) był przekonany, że po użyciu marihuany jest możliwe **zmniejszenie zahamowań**.

Prawie 40% młodszych i niemal połowa starszych uczniów (47,9%) uznało za niemożliwe, że po użyciu wspomnianej substancji można czuć się **prześladowanym przez innych**. Możliwość takiego poczucia jako pewną lub prawdopodobną potraktował jedynie co dziesiąty uczeń III klasy gimnazjum (9,7%) i niecałe 9% uczniów II klas szkół PG.

Poznanie oczekiwań młodzieży związanych z używaniem substancji jest istotne z punktu widzenia przygotowywania oddziaływań profilaktycznych, zwłaszcza edukacji przekazującej rzetelną wiedzę na temat ich działania oraz „rozbijającą” funkcjonujące wśród młodzieży mity i stereotypy.

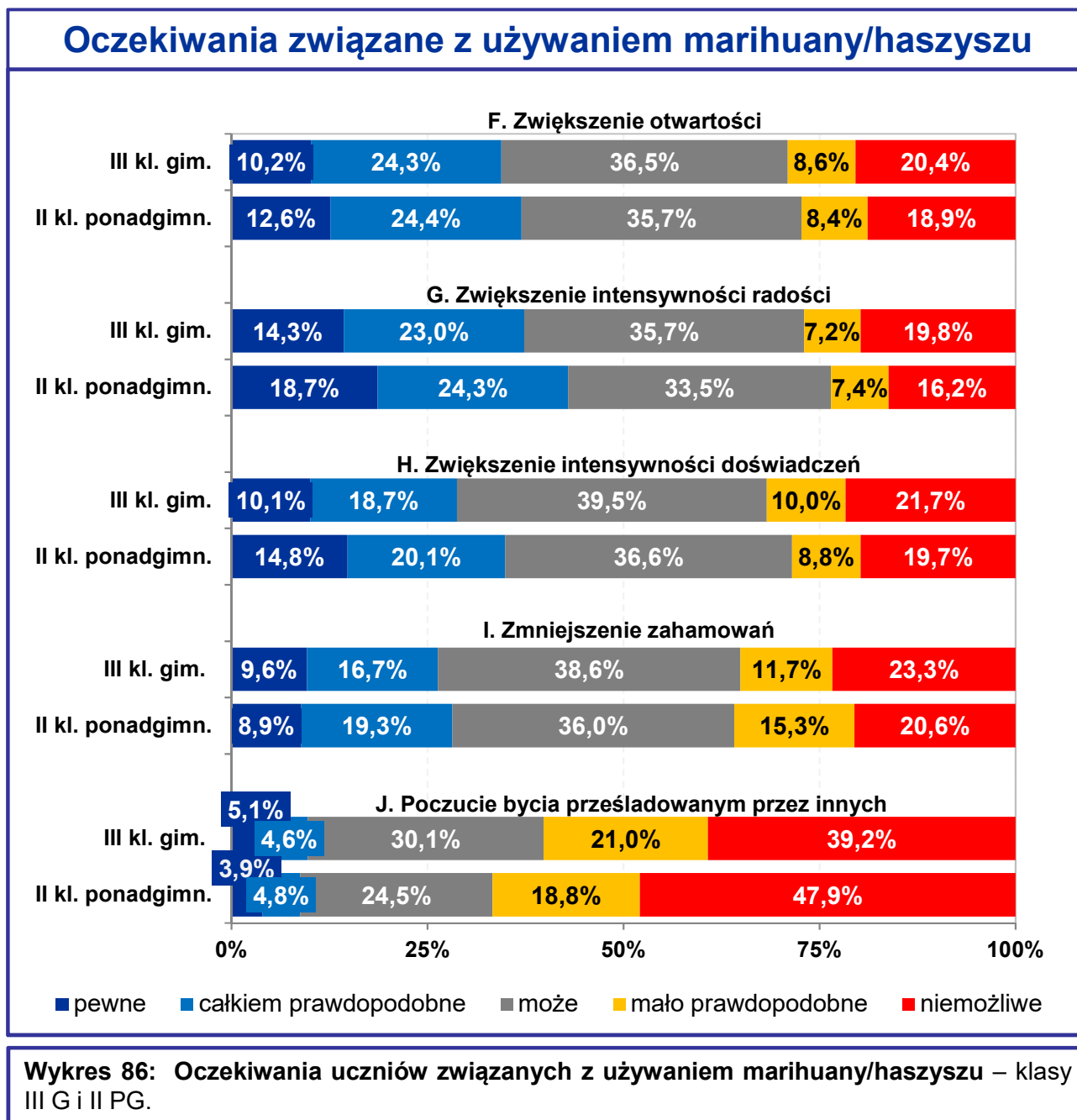

13.9 Oczekiwania uczniów związane z używaniem marihuany

	N				
	A	B	C	D	E
III kl. gim.	906	905	907	902	907
II kl. ponadgimn.	914	914	916	906	912

13.9 Oczekiwania uczniów związane z używaniem marihuany

	N				
	F	G	H	I	J
III kl. gim.	907	907	906	905	905
II kl. ponadgimn.	911	913	910	911	918

13.9 Oczekiwania uczniów związane z używaniem marihuany

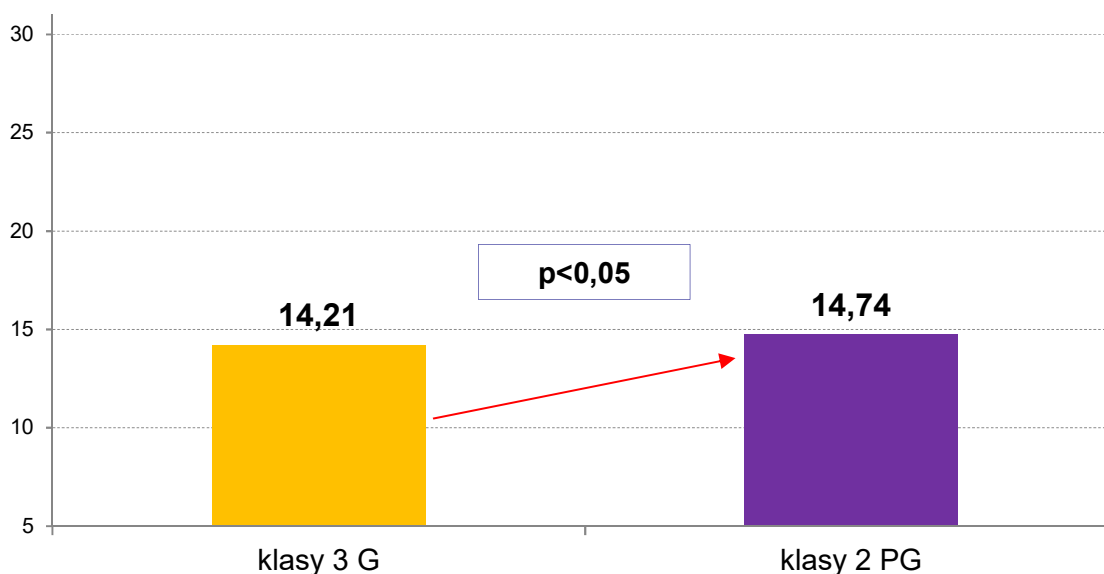
W trakcie analiz odnotowano, że wskaźnik sumaryczny ze skal dotyczących pozytywnych oczekiwań związanych z używaniem marihuany stanowi dobrą, samodzielną skalę. Utworzono więc zmienną pn. **nasilenie pozytywnych oczekiwań związanych z używaniem marihuany**, sumując punkty wyliczone na podstawie odpowiedzi na pytania ankiety dotyczące pozytywnych efektów/sytuacji związanych z pić alkoholu.

Współczynnik Alfa Cronbacha dla tak utworzonej skali wynosi ponad 0,800. Zmienna może przyjmować wartości od 6-30. Średnią wartość w klasach 3 G: $M=14,21$, a w 2PG: $M=14,74$.

W pierwszej kolejności analizowano związek pomiędzy wiekiem a nasileniem pozytywnych oczekiwań dotyczących używania marihuany. Było ono wyższe w klasach II szkół ponadgimnazjalnych niż w klasach III gimnazjum.

W badaniu odnotowano różnicę pomiędzy nasileniem pozytywnych oczekiwań związanych z używaniem marihuany wśród chłopców i dziewcząt w klasach 2 PG. Było ono wyższe w populacji chłopców.

Nasilenie pozytywnych oczekiwań związanych z używaniem marihuany/haszyszu

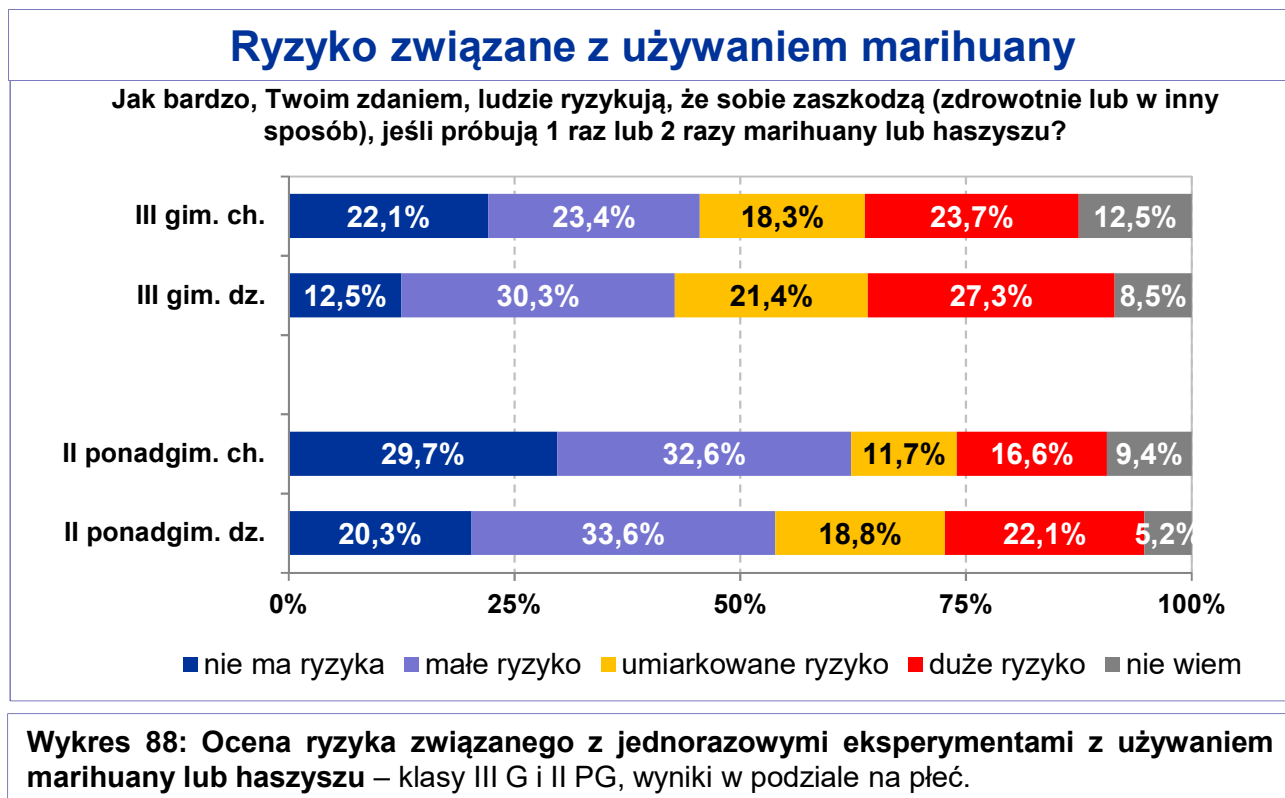
Wykres 87: Nasilenie pozytywnych oczekiwań związanych z używaniem marihuany/haszyszu- klasy III G i II PG, wartości średnich.

13.10 Ocena ryzyka związanego z używaniem marihuany/haszyszu

Odsetek uczniów starszych uznających palenie marihuany lub haszyszu 1-2 razy za duże zagrożenie był niższy niż w przypadku uczniów młodszych; różnice odnotowano również porównując odpowiedzi dziewcząt i chłopców w starszym z roczników. W klasach III gimnazjum o tym, że takie zachowanie niesie ze sobą duże ryzyko było przekonanych 23,7% chłopców i 27,3% uczennic. W klasach II PG odsetki te wynosiły odpowiednio: 16,6% oraz 22,1%.

Odsetek uczniów przekonanych, że **ryzyko to nie istnieje** lub **jest małe** był znaczny we wszystkich badanych grupach, a zwłaszcza wśród starszej kohorty badanych. Taką opinię wyraziło sześciu na dziesięciu chłopców (62,3%) i ponad połowa dziewcząt (53,9%). Wyższe odsetki uczniów oceniających ryzyko związane z używaniem marihuany jako wysokie odnotowano w przypadku palenia marihuany **od czasu do czasu** (od 19,2% wśród chłopców z II klas szkół PG do 34,7% wśród dziewcząt z III klas gimnazjum).

W wynikach dotyczących **regularnego palenia marihuany** zwracają uwagę **znacznie niższe odsetki chłopców z obydwu grup wiekowych (w porównaniu z dziewczętami), którzy oceniają regularne palenie marihuany jako bardzo ryzykowne**. Warto również podkreślić, że stosunkowo wysokie odsetki badanych nie potrafiły ocenić zagrożenia związanego z poszczególnymi stylami używania marihuany. **W 2019 roku regularne palenie marihuany za wysoce ryzykowne uznało 45,2% chłopców i 72,5% dziewcząt z klas III gimnazjum oraz 44,3% uczniów i 67,1% uczennic z klas II szkół PG.**

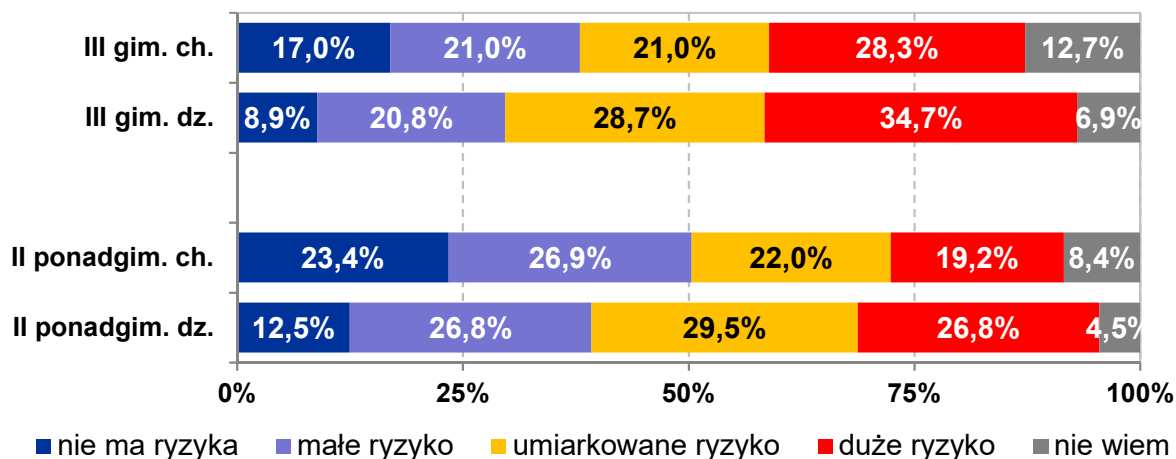

	N		N
III kl. gim. chłopcy	457	II kl. ponadgim. chłopcy	474
III kl. gim. dziewczęta	495	II kl. ponadgim. dziewczęta	503

13.10 Ocena ryzyka związanego z używaniem marihuany/haszyszu

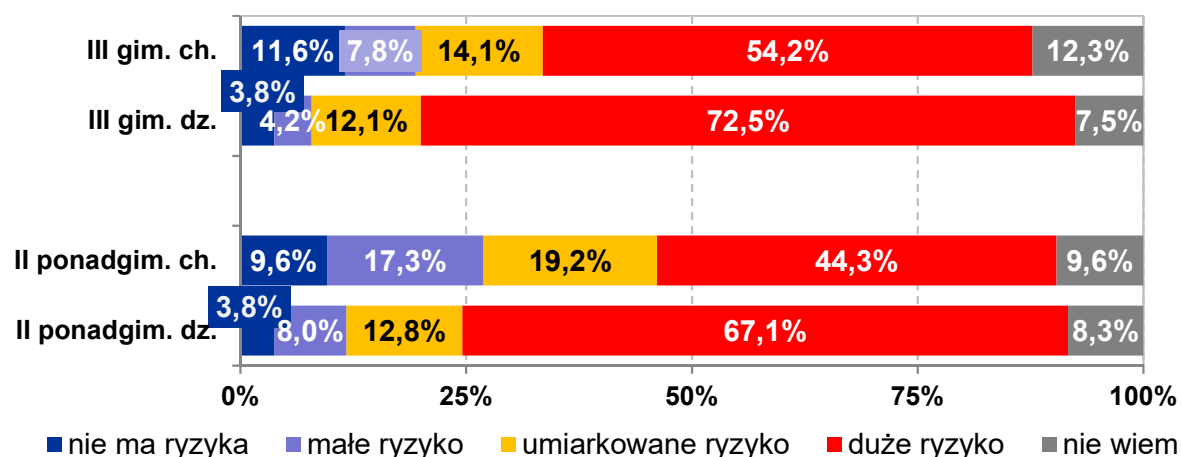
Ryzyko związane z używaniem marihuany

Jak bardzo, ludzie ryzykują, że zaszkodzą sobie, gdy palą marihuanę lub haszysz od czasu do czasu?

	N		N
III kl. gim. chłopcy	457	II kl. ponadgim. chłopcy	474
III kl. gim. dziewczęta	495	II kl. ponadgim. dziewczęta	503

Jak bardzo ludzie ryzykują, że sobie zaszkodzą sobie gdy palą marihuanę lub haszysz regularnie?

	N		N
III kl. gim. chłopcy	457	II kl. ponadgim. chłopcy	474
III kl. gim. dziewczęta	495	II kl. ponadgim. dziewczęta	503

Wykres 89: Ocena ryzyka związanego ze sporadycznym oraz regularnym używaniem marihuany lub haszyszu – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

13.11 Ocena dostępności marihuany lub haszyszu w wybranych miejscach

Prawie połowa badanych zadeklarowała, że zna miejsca, w których łatwo można kupić marihuanę/haszysz. Odsetki te wynosiły od 44,1% do 51%.

Od 14,9% do 21,9% uczniów wskazało na **park lub ulicę, jako miejsce, gdzie łatwo mogliby kupić konopie**. To miejsce najczęściej wskazali starsi uczniowie.

Odsetek osób, które wskazały na **dyskotekę lub bar** jako miejsce, gdzie łatwo kupić marihuanę/haszysz był nieco wyższy wśród uczniów starszych – twierdziło tak od 6,8% do 15,5% respondentów. Częściej robili to chłopcy.

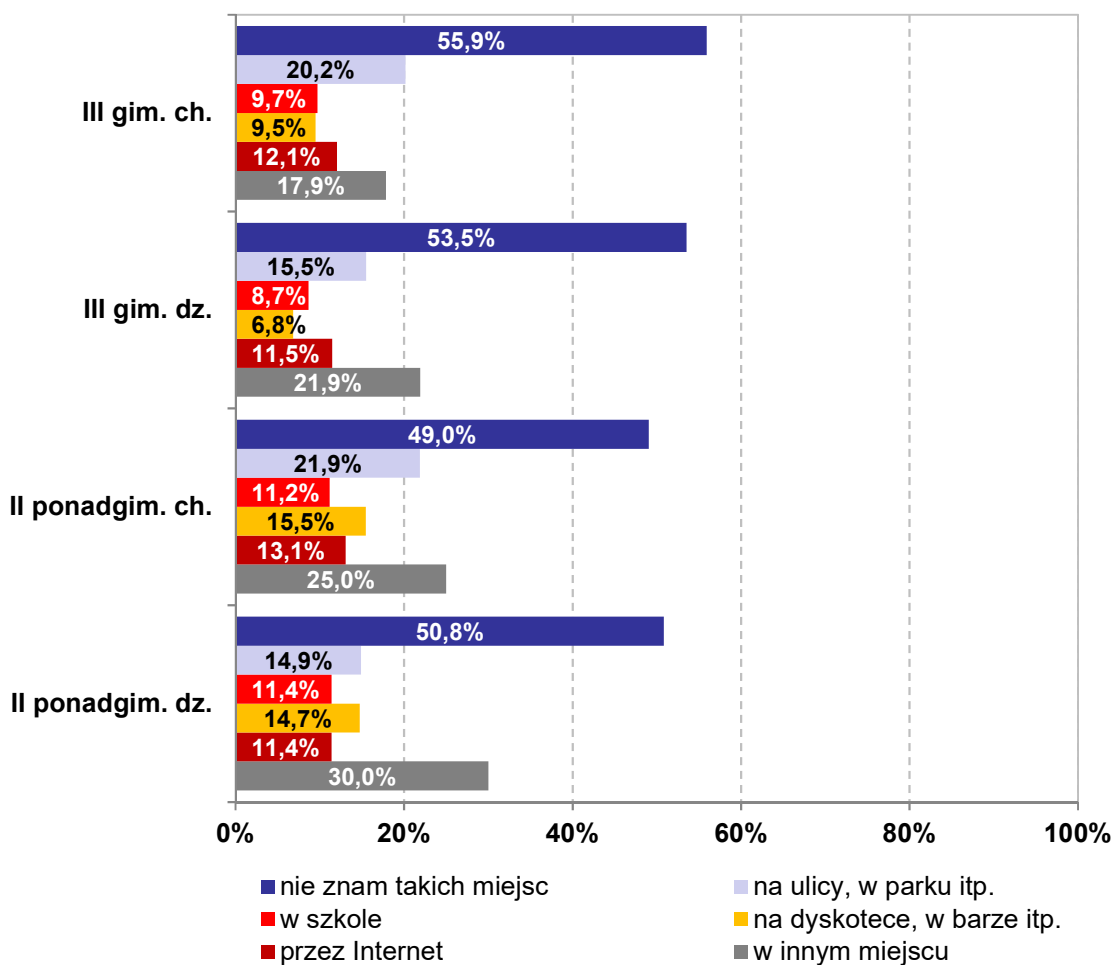
Stosunkowo wysoki był również odsetek badanych, którzy wyrazili opinię, że miejscem łatwego zakupu omawianych substancji była **szkoła. Wskazało ją od 8,7% do 11,4% badanych**. Z kolei na **internet w tym kontekście** wskazało od 11,4% do 13,1% badanych.

Od 18% do 30% uczniów znało inne niż omówione wyżej miejsca, w których łatwo mógłby kupić konopie.

13.11 Ocena dostępności marihuany lub haszyszu w wybranych miejscach

Miejsca dostępności marihuany/haszyszu

W których miejscach, z niżej podanych, mógłbyś (mogłabyś) łatwo kupić marihuanę lub haszysz, gdybyś tego chciał(a)?

Wykres 90: Odsetki uczniów, którzy wskazali, że zdobycie marihuany/haszyszu byłoby dla nich łatwe w poszczególnych miejscach – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	440
III kl. gim. dziewczęta	478
II kl. ponadgim. chłopcy	466
II kl. ponadgim. dziewczęta	494

14. Używanie innych narkotyków

14. Używanie innych narkotyków

W badaniu pytano młodzież zarówno o substancje, które są powszechnie dostępne na rynku (leki przeciwbólowe i nasenne, sterydy anaboliczne i substancje wziewne), jak i o substancje nielegalne (narkotyki). Posiadanie tych ostatnich jest prawnie zakazane, a naruszenie tego zakazu grozi poważnymi sankcjami karnymi.

Począwszy od 1995 r. cykliczne ogólnopolskie badania dotyczące używania substancji psychoaktywnych uruchomił Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie w ramach **międzynarodowego projektu ESPAD** (Europejski Program Badań Szkolnych nad Używaniem Alkoholu i innych Substancji Psychoaktywnych).

Pierwszy pomiar, przeprowadzony w 1995 r., pozwolił stwierdzić, iż najbardziej rozpowszechnioną nielegalną substancją psychoaktywną są przetwory konopi indyjskich, czyli marihuana lub haszysz, po które w ciągu ostatnich 12 miesięcy sięgało wówczas ok. 7% młodszych (pierwszoklasistów) i 10% starszych (trzecioklasistów) uczniów szkół średnich. Na drugim miejscu znalazły się legalne substancje wziewne (kleje, aerozole), używane przez młodzież w celu odurzania się (4,3% – w młodszej grupie badanych oraz 2,8% w starszej). Eksperymentowanie z pozostałymi narkotykami miało jedynie śladowy charakter i nie przekraczało 1% badanych populacji. Sytuacja ta zmieniła się jednak już pod koniec lat 90-tych. W kolejnej edycji badań ESPAD (w 1999 r.) nadal na pierwszym miejscu wśród najpopularniejszych narkotyków figurowała marihuana, ale już na drugiej pozycji znalazła się amfetamina. Do sięgania po ten groźny narkotyk – w ciągu ostatniego roku – przyznało się wówczas prawie 7% młodszych i niemal 8% starszych badanych uczniów (oznaczało to 8-krotny wzrost w stosunku do połowy lat 90-tych).

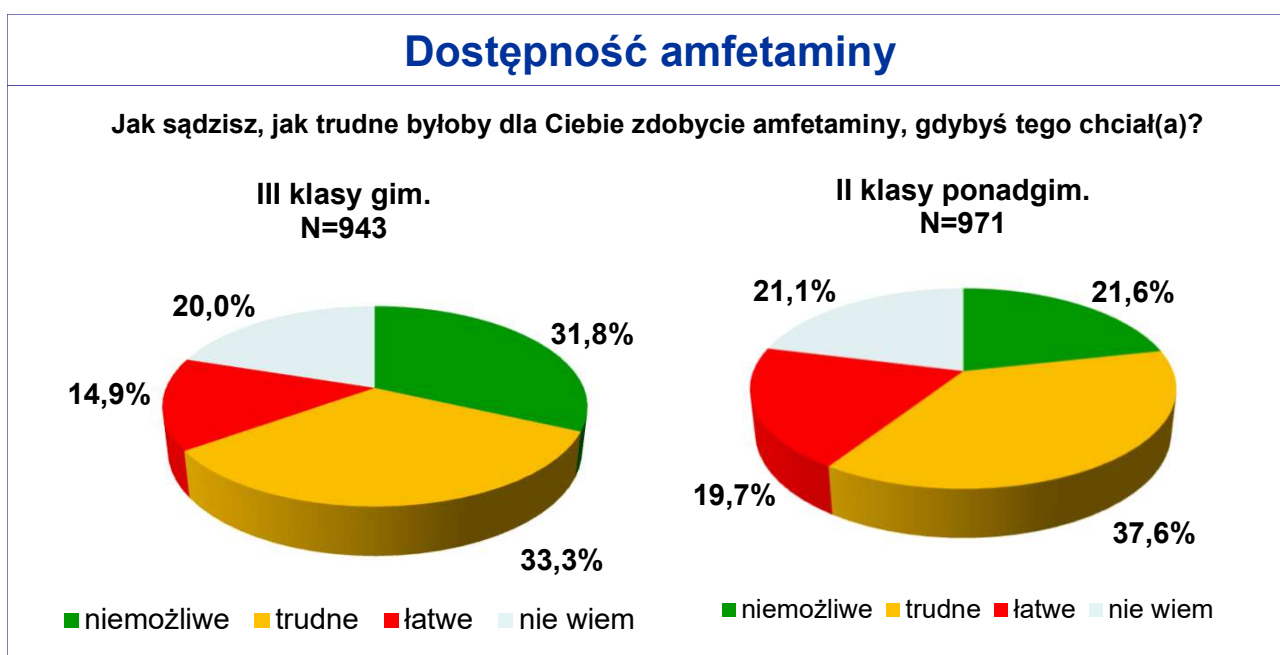
Edycja badań ESPAD z 2003 r. pokazały kilka interesujących zmian na scenie narkotykowej kraju. Przede wszystkim odnotowano dalszy wzrost odsetka uczniów, którzy deklarowali używanie przetworów konopi (marihuany lub haszyszu) w ciągu ostatniego roku.

Wyraźne zmiany w stosunku do poprzednich badań odnotowano w edycji projektu ESPAD w 2007 r. Odsetek uczniów trzecich klas gimnazjum, którzy palili marihuanę lub haszysz w ciągu ostatnich 12 miesięcy poprzedzających badanie spadł o jedną czwartą – z 14,5% w 2003 do 10,9% w 2007 r. Zmniejszył się też odsetek starszej młodzieży używającej tego narkotyku (uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych). W badaniach z 2007 r. uzyskano wynik niższy aż o jedną trzecią w stosunku do wyników badań ESPAD z 2003 r. (spadek z 26,1% w 2003 r. do 17,4% w 2007r.). W przypadku używania amfetaminy uzyskano niższe wskaźniki używania tej substancji niż w roku 2003, w szczególności w grupie 17/18-latków.

W roku 2015 jedna czwarta chłopców (24,5%) oraz 15% dziewcząt z III klas gimnazjum paliła marihuanę w ciągu roku przed badaniem. W II klasach szkół ponadgimnazjalnych odsetek palących marihuanę wyniósł 42,8% wśród chłopców oraz 27% wśród dziewcząt. W roku 2019 do używania marihuany przyznało się 28,8% chłopców i 26,6% dziewcząt z klas 3 G oraz 47,8% chłopców i 35,5% dziewcząt z klas 2 PG. W ostatnim miesiącu przed badaniem używała jej co dziesiąta uczennica i co ósmy uczeń gimnazjum. W starszym roczniku co czwarty uczeń i co ósma uczennica.

14.1 Amfetamina - rozpowszechnienie używania

Prawie jedna trzecia uczniów III klas gimnazjum (31,8%) i co piąty uczeń II klas ponadgimnazjalnej (21,6%) uważa, że zdobycie przez nich amfetaminy byłoby niemożliwe. Odsetek osób, które nie potrafiły jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie wynosił 20% wśród gimnazjalistów oraz 21,1% w populacji uczniów szkół PG. **14,9% gimnazjalistów deklaruje, że zdobycie przez nich amfetaminy byłoby łatwe, wśród starszych uczniów ta grupa jest nieco większa – obejmuje 19,7% badanych.**

Wykres 91: Ocena dostępności amfetaminy – klasy III G i II PG.

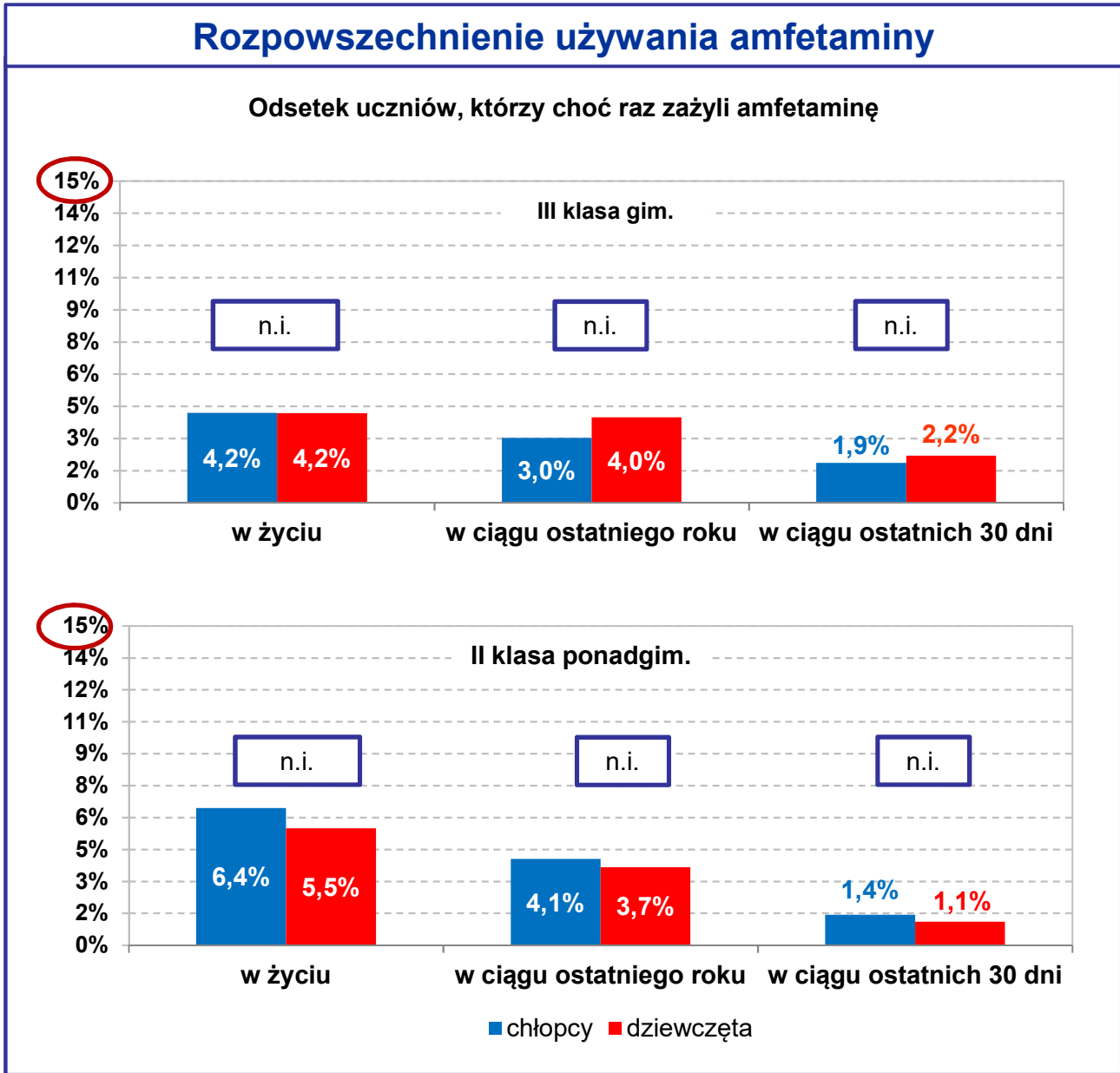
W klasach III gimnazjum odnotowano 4,2% dziewcząt i 4,2% chłopców, przyznających, że przynajmniej raz w życiu spróbowali amfetaminy (wykres 92). W przypadku uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych było to 6,4% chłopców oraz 5,5% dziewcząt. W obu rocznikach różnice pomiędzy odsetkami chłopców i dziewcząt w tym zakresie nie są istotne statystycznie.

W ciągu ostatniego roku przed badaniem w klasach III gimnazjum amfetaminy użyło 3% chłopców oraz 4% dziewcząt. W II klasach szkół PG po ten środek w ostatnim roku sięgnęło 4,1% chłopców i 3,7% dziewcząt. W ostatnim miesiącu przed badaniem do używania amfetaminy przyznały się stosunkowo niewielkie odsetki dziewcząt i chłopców z obu badanych roczników. W klasach III gimnazjum było to 1,9% – chłopców oraz 2,2% – dziewcząt, zaś w klasach II szkół PG 1,4% wśród chłopców oraz 1,1% wśród dziewcząt.

W porównaniu do wyników badań z 2015 r. warto zauważyć wyraźne zmniejszenie się odsetka chłopców z II klas szkół PG, którzy kiedykolwiek w życiu używali amfetaminy (z 10,3% w 2015 do 6,4% w 2019). W populacji dziewcząt odsetek tych, które kiedykolwiek spróbowowały amfetaminy był identyczny, jak cztery lata temu (5,5%). W grupie chłopców z tej frakcji badanych dość wyraźnie zmniejszył się także odsetek tych, którzy sięgnęli po amfetaminę w ciągu ostatniego roku – z 6,9% w 2015 do 4,1% w 2019.

14.1 Amfetamina

- rozpowszechnienie używania

Wykres 92: Rozpowszechnienie używania amfetaminy – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	439
III kl. gim. dziewczęta	492
II kl. ponadgim. chłopcy	465
II kl. ponadgim. dziewczęta	497

14.1 Amfetamina - rozpowszechnienie używania

Jak wspomniano, odsetki uczniów, którzy zażywali amfetaminę w ciągu 30 dni poprzedzających badanie są stosunkowo niewielkie: 2,2% dziewcząt oraz 1,9% chłopców w gimnazjach oraz 1,1% dziewcząt i 1,4% chłopców w szkołach ponadgimnazjalnych.

Wśród osób, które używały amfetaminy w ciągu 30 dni, były tylko dwie osoby, które przyznały, że używały tego narkotyku 10 razy lub więcej w tym okresie. Z uwagi na bardzo niskie liczebności uczniów sięgających po amfetaminę w ostatnich 30 dniach trudno jest porównywać poszczególne frakcje badanych ze względu na płeć respondentów. Można jedynie stwierdzić, iż nie odnotowano istotnych różnicowań w tym zakresie.

Używanie amfetaminy – ostatnie 30 dni

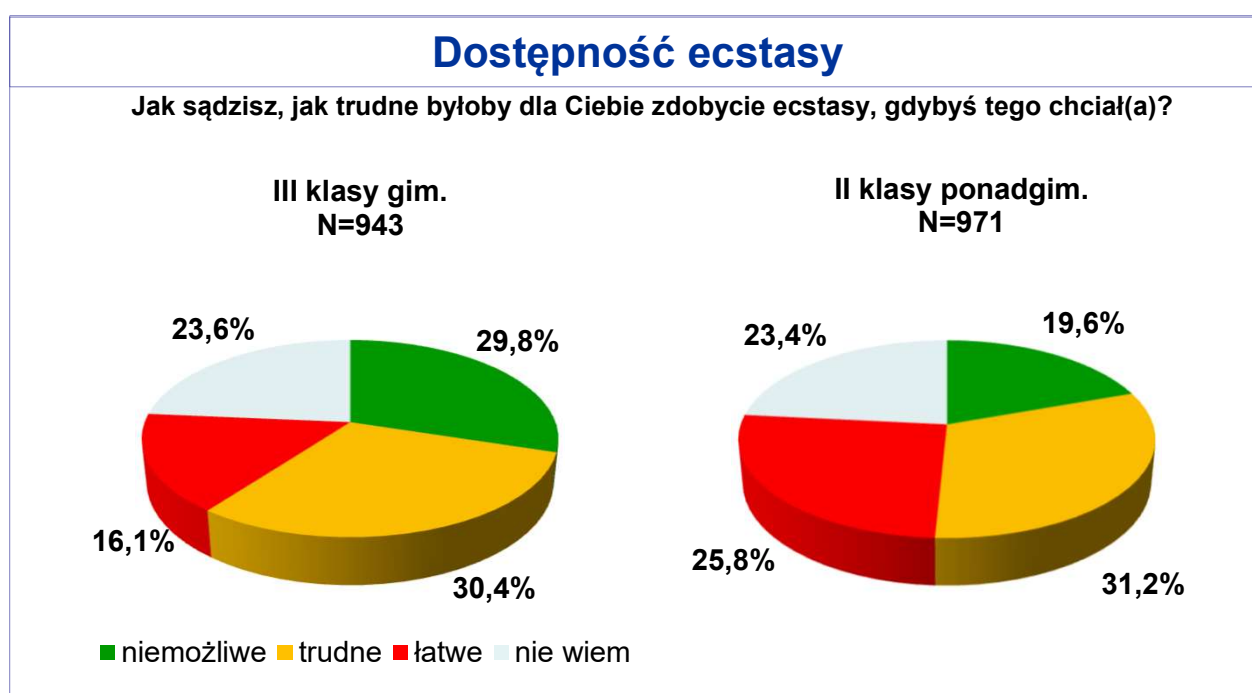
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy gim. dz. N=492	97,8%	2,0%	0,0%	0,2%
III klasy gim. ch. N=439	98,1%	0,9%	1,0%	0,0%
II klasy ponadgim. dz. N=497	98,9%	0,7%	0,4%	0,0%
II klasy ponadgim. ch. N=465	98,6%	0,7%	0,5%	0,2%

Tabela 13: Częstotliwość używania amfetaminy w ciągu 30 dni przed badaniem – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

14.2 Ecstasy – rozpowszechnienie używania

Zdobycie ecstasy byłoby łatwe dla 16,1% uczniów klasy III gimnazjum. Prawie 1/3 (30,4%) uznała to za trudne i podobny odsetek za niemożliwe (29,8%). W klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych odsetek osób wskazujących, że zdobycie ecstasy byłoby ich zdaniem łatwe był zdecydowanie wyższy niż w młodszych rocznikach i wyniósł 25,8%.

Prawie co trzeci badany z tego rocznika (31,2%) stwierdził, że zdobycie wspomnianego narkotyku byłoby to dla niego trudne, a co piąty przyznał, że byłoby to niemożliwe (19,6%). Warto zauważyć, iż w obu frakcjach wiekowych odsetki uczniów nie mających opinii w tej sprawie sięgały ¼ badanych (23,6% i 23,4%).

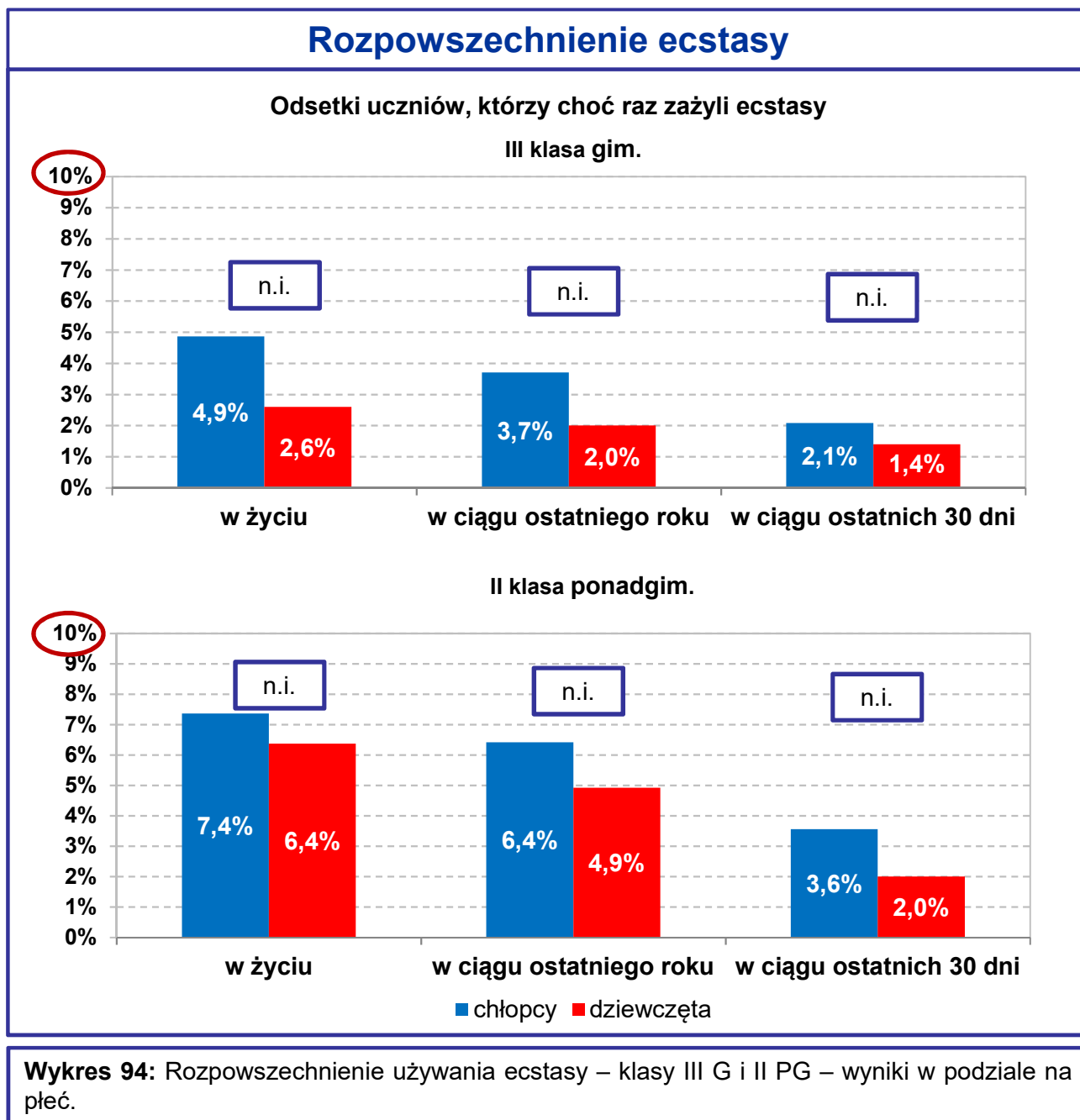

Wykres 93: Ocena dostępności ecstasy – klasy III G i II PG.

Analiza zgromadzonych danych pokazuje, że przynajmniej raz w życiu ecstasy zażyło 4,9% chłopców i 2,6% dziewcząt z III klas gimnazjum (wykres 94). Wskaźniki te rosną wraz z wiekiem ankietowanych. W przypadku uczniów II klas szkół PG ecstasy spróbowało 7,4% chłopców i 6,4% dziewcząt.

W ciągu ostatniego roku przed badaniem po ecstasy sięgnęło 3,7% gimnazjalistów i 2% gimnazjalistek. W klasach drugich szkół PG odsetki te wyniosły 6,4% w przypadku chłopców i 4,9% w przypadku dziewcząt. W ostatnim miesiącu przed badaniem do użycia ecstasy przyznało się 2,1% uczniów oraz 1,4% uczennic gimnazjum, a w klasach II szkół PG 3,6% chłopców i 2% dziewcząt. Różnice pomiędzy płciami w zakresie zażywania ecstasy są nieistotne statystycznie.

14.2 Ecstasy - rozpowszechnienie używania

	N
III kl. gim. chłopcy	490
III kl. gim. dziewczęta	441
II kl. ponadgim. chłopcy	500
II kl. ponadgim. dziewczęta	467

14.2 Ecstasy - rozpowszechnienie używania

W ciągu miesiąca poprzedzające badanie odsetki badanych sięgających po ecstasy były niskie. Odnotowano jedynie pojedynczych uczniów, którzy przyjmowali ten narkotyk 10 lub więcej razy w miesiącu. We wszystkich grupach odsetki osób używających ecstasy 3-9 razy w ciągu 30 dni były niższe niż osób przyjmujących je incydentalnie – raz lub dwa. Do zażywania ecstasy 3-9 razy w ciągu miesiąca przed badaniem przyznało się po 0,6% dziewcząt III klasy gimnazjum oraz 0,7% w II klasach ponadgimnazjalnych, a także 0,7% chłopców w gimnazjach oraz 1,2% chłopców w klasach ponadgimnazjalnych.

Używanie ecstasy zarówno przez uczniów starszych jak i młodszych należy uznać za zjawisko rzadkie, co nie oznacza, że można zlekceważyć takie eksperymenty. Ecstasy to narkotyk popularny wśród młodzieży spędzającej czas w klubach i dyskotekach. Osoby używające go często starają się „uatrakcyjnić” swoje doświadczenia mieszając ten środek z alkoholem albo innymi substancjami psychoaktywnymi. Nawet pojedyncze próby z ecstasy mogą prowadzić do tego typu ryzykownych zachowań.

Używanie ecstasy – ostatnie 30 dni

	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy gim. dz. N=490	98,6%	0,8%	0,4%	0,2%
III klasy gim. ch. N=441	97,9%	1,4%	0,2%	0,5%
II klasy ponadgim. dz. N=500	98,0%	1,3%	0,7%	0,0%
II klasy ponadgim. ch. N=467	96,4%	2,4%	1,0%	0,2%

Tabela 14: Częstotliwość używania ecstasy w ciągu 30 dni przed badaniem – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

14.2 Ecstasy - rozpowszechnienie używania

Jak pokazują dane, o fakcie sięgania po ecstasy przez przyjaciół była przekonana co szósta gimnazjalistka (17%) i co szósty gimnazjalista (15,8%).

W klasach trzecich gimnazjum 14,3% dziewcząt i mniejszy odsetek chłopców (11,3%) uważał, że kilku ich przyjaciół zażywa ecstasy. Odsetki tych, którzy stwierdzili, że robi to sporo ich przyjaciół, większość z nich lub wszyscy byli stosunkowo niewielkie i wynosiły 2,8% wśród dziewcząt i 4,5% wśród chłopców z tej grupy wiekowej.

W klasach II szkół PG co czwarta z dziewcząt przyznała, że **kilku jej przyjaciół** używa ecstasy (24,1%), a 4,1% uznało, że takie zachowania podejmuje **sporo ich przyjaciół, większość lub wszyscy**. Wśród chłopców co piąty wyraził opinię, że kilku jego przyjaciół używa ecstasy (19,7%), a niecałe 6% stwierdziło, że po ten narkotyk sięga **sporo, większość** lub nawet **wszyscy jego znajomi**.

Oznacza to, że o fakcie sięgania po ecstasy przez przyjaciół była przekonana co czwarta dziewczyna i co piąty chłopak z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych.

Rozpowszechnienie używania ecstasy wśród przyjaciół

	nikt	kilku	sporo	większość	wszyscy
III klasy gim. dz. N=495	83,0%	14,3%	1,6%	0,8%	0,4%
III klasy gim. ch. N=452	84,2%	11,3%	1,4%	0,2%	2,9%
II klasy ponadgim. dz. N=503	71,8%	24,1%	2,5%	1,4%	0,2%
II klasy ponadgim. ch. N=473	74,4%	19,7%	4,0%	1,4%	0,5%

Tabela 15: Rozpowszechnienie używania ecstasy wśród przyjaciół – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

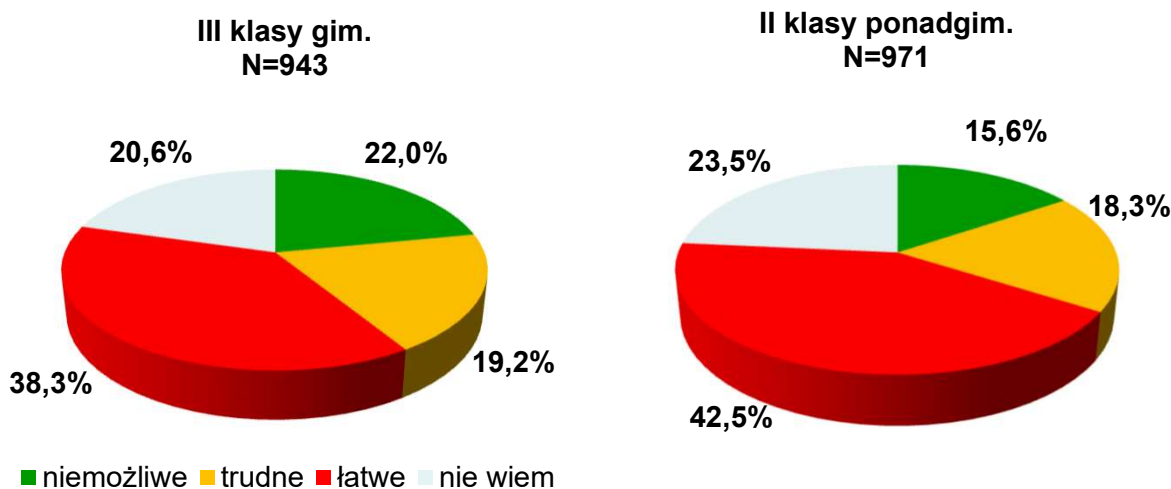
14.3 Substancje wziewne (kleje, aerozole itp.) - rozpowszechnienie używania

Znaczące odsetki uczniów w obu rocznikach stwierdziły, że substancje wziewne byłyby **łatwe do zdobycia** dla osób w ich wieku. Taką opinię wyraziło **średnio czterech z dziesięciu badanych w obu frakcjach wiekowych** – 38,3% wśród gimnazjalistów oraz 42,5% w grupie uczniów szkół ponadgimnazjalnych.

Co piąty z uczniów – 20,6% – w klasach III gimnazjum i co czwarty w starszej kohorcie badanych (23,5%) – stwierdził, że zdobycie takich substancji byłoby dla niego **niemożliwe**. Również co piąty gimnazjalista uznał, że byłoby to **trudne** (19,2%). W grupie uczniów z II klas szkół PG podobną opinię wyraziło 18,3% badanych. Jednocześnie, 1/5 młodszych uczniów z łódzkich gimnazjów i co czwarty ze szkoły PG nie miał w tej kwestii jednoznacznej opinii i wskazywał odpowiedź „nie wiem” (20,6% i 23,5%).

Dostępność środków wziewnych

Jak sądzisz, jak trudne byłoby dla Ciebie zdobycie substancji wziewnych (np. klejów), gdybyś tego chciał(a)?

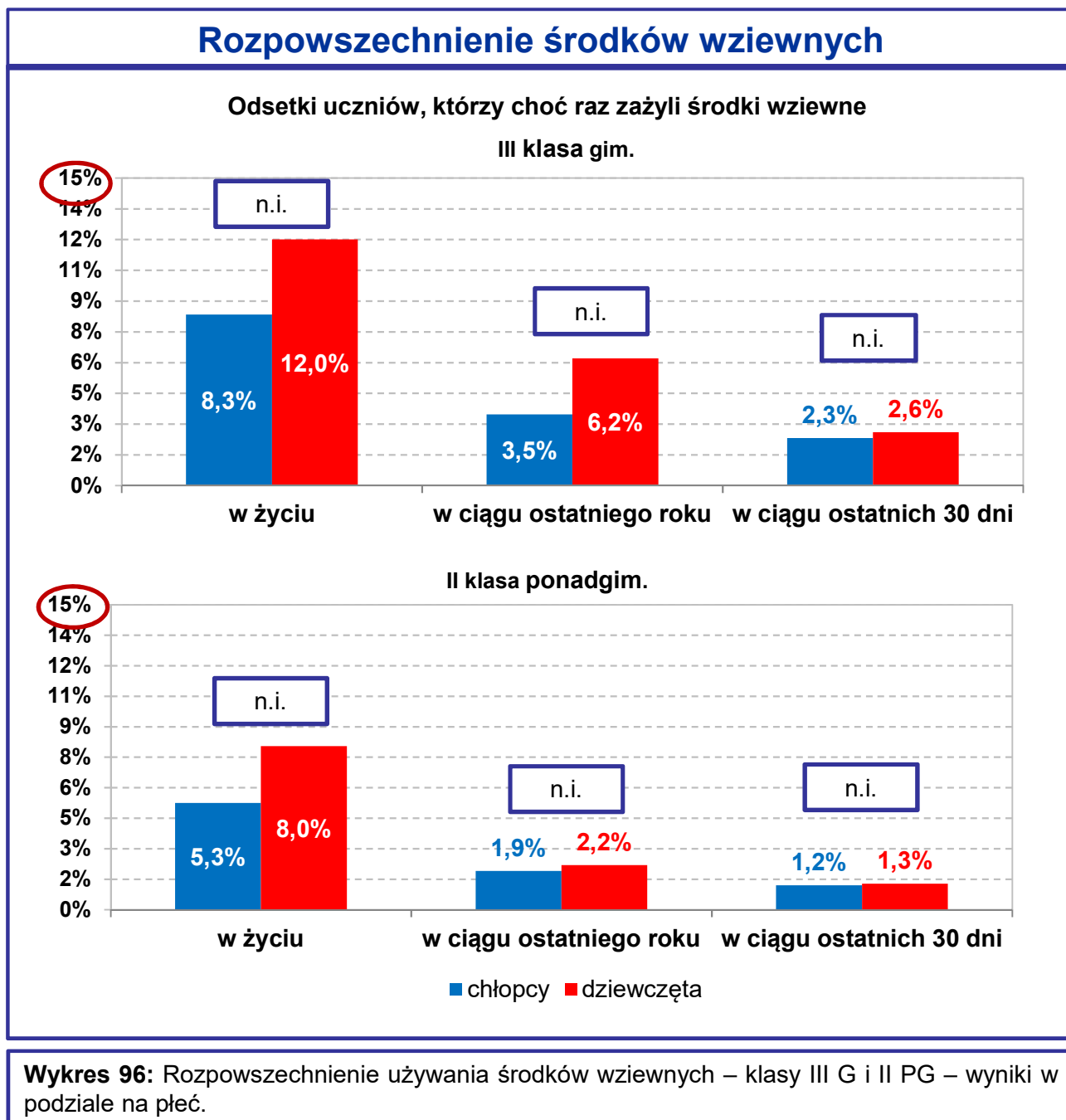

Wykres 95: Ocena dostępności środków wziewnych – klasy III G i II PG.

Przynajmniej raz w życiu, w celu odurzenia się, zażyło środki wziewne, takie jak kleje, aerozole i tym podobne 8,3% chłopców i 12% dziewcząt z III klas gimnazjum. Różnica ta nie jest istotna statystycznie. **W przypadku uczniów II klas szkół PG takie doświadczenie miało za sobą 5,3% chłopców i 8% dziewcząt.**

Wśród uczniów klas trzecich 3,5% chłopców i 6,2% dziewcząt stwierdziło, że używało środków wziewnych **przynajmniej raz w ciągu roku** poprzedzającego badanie. W klasach II PG odsetki te wynosiły odpowiednio 1,9% i 2,2%. Używanie substancji wziewnych w miesiącu poprzedzającym badanie zadeklarowało 2,3% chłopców i 2,6% dziewcząt z III klas gimnazjum. Wśród starszych uczniów używających środków wziewnych również nie odnotowano istotnych różnic pomiędzy płcią badanych (1,2% chłopców i 1,3% dziewcząt).

14.3 Substancje wziewne (kleje, aerozole itp.) – rozpowszechnienie używania

	N
III kl. gim. chłopcy	441
III kl. gim. dziewczęta	490
II kl. ponadgim. chłopcy	465
II kl. ponadgim. dziewczęta	498

14.3 Substancje wziewne (kleje, aerozole itp.) – rozpowszechnienie używania

Można uznać, że w ciągu ostatniego miesiąca przed badaniem środki wziewne były przez uczniów używane jedynie sporadycznie. Odsetki nie różnią się istotnie jeśli porównać starsze i młodsze roczniki, ani pomiędzy grupami wyróżnionymi ze względu na płeć.

Wśród młodszych i starszych uczniów, jak pokazuje poniższa tabela, przypadki sięgających po aerozole lub kleje w celu odurzenia się 10 i więcej razy nie występowały, z wyjątkiem grupy chłopców z gimnazjum. Większość uczniów, którzy przyznali się do używania substancji wziewnych stosowała je w ciągu ostatnich 30 dni poprzedzających badanie 1-2 razy lub 3-9 razy.

Używanie środków wziewnych – ostatnie 30 dni

	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy gim. dz. N=490	97,4%	1,4%	1,2%	0,0%
III klasy gim. ch. N=441	97,7%	0,9%	1,2%	0,2%
II klasy ponadgim. dz. N=498	98,7%	0,9%	0,4%	0,0%
II klasy ponadgim. ch. N=465	98,8%	0,5%	0,7%	0,0%

Tabela 16: Częstotliwość używania środków wziewnych w ciągu 30 dni przed badaniem – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

14.3 Substancje wziewne (kleje, aerozole itp.) – rozpowszechnienie używania

Jak wspomniano wcześniej, w działaniach profilaktycznych bardzo istotne jest poznanie opinii młodych ludzi na temat używania określonych środków przez ich znajomych i przyjaciół.

Deklaracje odnośnie posiadania przyjaciół, którzy sięgają po środki wziewne były nieco częściej udziałem uczniów klas III gimnazjum, niż uczniów II klas szkół PG.

18,6% dziewcząt i 16,3% chłopców z klas III gimnazjum przyznało, że ich przyjaciele używają substancji wziewnych. Zdecydowana większość spośród nich uważa, że takie zachowania podejmuje tylko kilku spośród ich przyjaciół. Tak stwierdziło 15,6% uczennic oraz 12,9% uczniów. Dla porównania **3% dziewcząt i 3,4% chłopców** z tego rocznika deklaroowało, że po środki wziewne sięga **większa grupa ich przyjaciół (sporo, większość lub wszyscy)**.

W klasach drugich szkół PG 13,7% dziewcząt i 12,9% chłopców stwierdziło, że ich przyjaciele używają substancji wziewnych. Podobnie, jak w przypadku młodszych uczniów, starsi uczniowie najczęściej deklarowali, że robiło to tylko kilka osób z grona ich przyjaciół (12,5% dziewcząt i 10,6% chłopców). Fakt sięgania po środki wziewne większej grupy przyjaciół (sporo, większość, wszyscy) zadeklarowało odpowiednio: 1,3% uczennic oraz 2,3% uczniów.

Rozpowszechnienie używania środków wziewnych wśród przyjaciół

	nikt	kilku	sporo	większość	wszyscy
III klasy gim. dz. N=495	81,4%	15,6%	2,2%	0,2%	0,6%
III klasy gim. ch. N=452	83,7%	12,9%	0,5%	0,9%	2,0%
II klasy ponadgim. dz. N=503	86,3%	12,5%	0,5%	0,4%	0,4%
II klasy ponadgim. ch. N=473	87,1%	10,6%	1,6%	0,2%	0,5%

Tabela 17: Rozpowszechnienie używania środków wziewnych wśród przyjaciół – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

14.4 Wiek inicjacji – narkotyki

Dziewczęta uczące się w gimnazjach zapytane o wiek, w którym po raz pierwszy zażyły **amfetaminę** (wykres 97) **deklarowały najczęściej, że miało to miejsce w wieku 14-15 lat** (2,8%), kolejne 0,4% zażyło amfetaminę po raz pierwszy przed 14. rokiem życia. W przypadku chłopców wiek inicjacji jest podobny – najczęściej w wieku 14-15 lat (2,8%). Wcześniejsze doświadczenia z amfetaminą miało 0,7% chłopców.

Starsze dziewczęta, z II klas szkół PG, najczęściej wskazywały na wiek 16 lat lub więcej (3,3%) lub 14-15 lat (2%). Chłopcy z drugich klas szkół PG wskazywali najczęściej na wiek 16 lat jako moment inicjacji – 4,3%.

W przypadku deklaracji uczniów odnośnie wieku, w jakim miały miejsce pierwsze próby ze stosowaniem **ecstasy** (wykres 98) odnotowano zbliżone zależności. Zarówno dla dziewcząt, jak i dla chłopców ze szkół gimnazjalnych **najczęstszym wiekiem inicjacji było 14-15 lat** (1,4% wśród dziewcząt i 3,2% w grupie chłopców). Przed 14. rokiem życia do inicjacji z użyciem ecstasy przyznało się (1,3%). W szkołach PG większość osób mających doświadczenia z zażywania ecstasy przeszła inicjację w wieku 16 lat lub później (4% dziewcząt oraz 5,7% chłopców).

Podobnie, jak w przypadku amfetaminy kształtowały się odpowiedzi uczniów dotyczące pierwszych kontaktów z **substancjami wziewnymi** (wykres 99). W grupie gimnazjalistów najczęściej inicjacja miała miejsce w wieku 14-15 lat (6,6% dziewcząt i 4,6% chłopców). W starszej kohorcie badanych uczniów najczęściej wskazywanym przez respondentów okresem inicjacji również był wiek 14-15 lat. Swój pierwszy kontakt z substancjami wziewnymi miało wtedy 4,4% dziewcząt i 2,9% chłopców z łódzkich liceów, techników i szkół zawodowych. Nieco wcześniej tj. **w wieku 13 lat lub mniej** inicjację wspomnianymi substancjami przeszło 4,2% gimnazjalistek i 3% gimnazjalistów oraz 1,8% dziewcząt ze szkół ponadgimnazjalnych i 0,7% chłopców z tej frakcji wiekowej.

Przedstawione wyżej wyniki przemawiają za koniecznością rozpoczęcia oddziaływań profilaktycznych przeciwdziałających używaniu narkotyków przez młodzież jeszcze w szkole podstawowej oraz za ich intensyfikowaniem w ostatnich klasach szkoły podstawowej (szóstej, siódmej i ósmej).

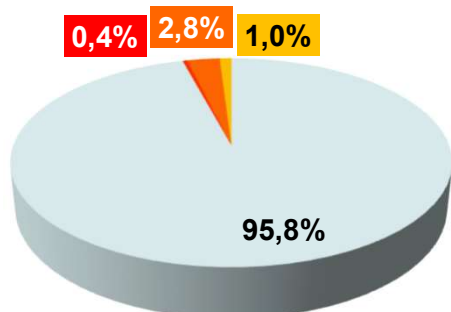
14.4 Wiek inicjacji - narkotyki

Wiek inicjacji - amfetamina

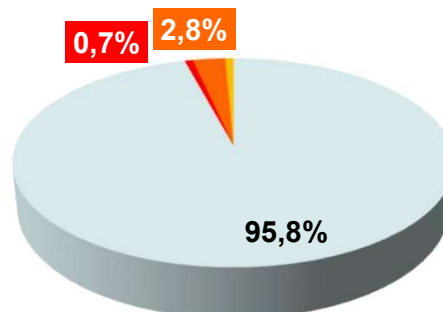
Ile miał(a)ś lat, kiedy zdarzyło Ci się PO RAZ PIERWSZY w życiu, (jeśli w ogóle) spróbować amfetaminy?

III klasy gim.

dziewczeta
N=492

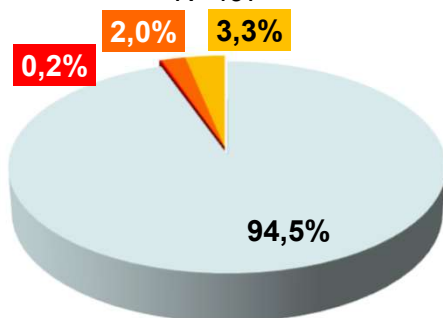

chłopcy
N=439

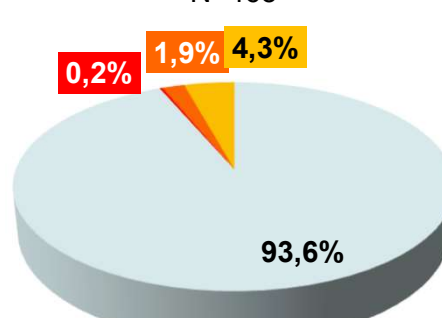

II klasy ponadgim.

dziewczeta
N=497

chłopcy
N=465

■ nigdy
■ 14-15 lat
■ 13 lat lub mniej
■ 16 lat lub więcej

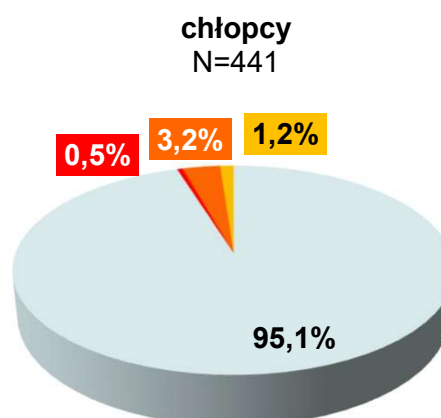
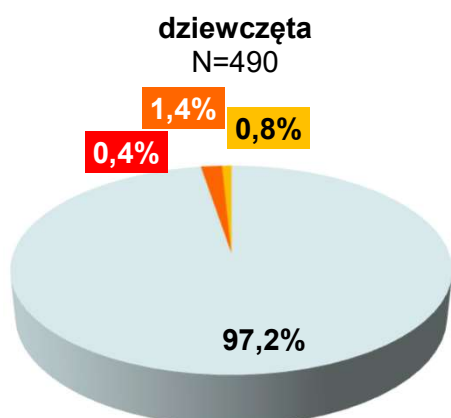
Wykres 97: Pierwsze doświadczenia z używaniem amfetaminy – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć. Z wykresu usunięto odpowiedź „używał, ale nie podał wieku inicjacji” ponieważ nie udzielił jej żaden z badanych uczniów.

14.4 Wiek inicjacji - narkotyki

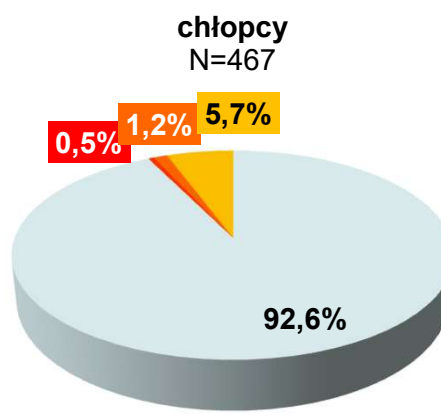
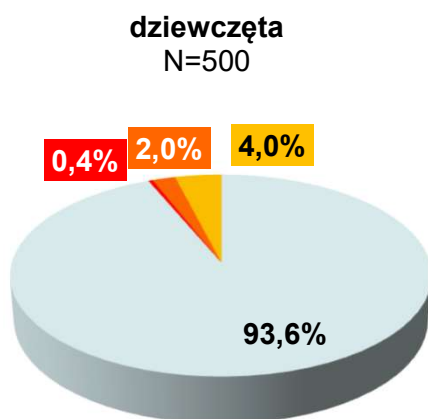
Wiek inicjacji - ecstasy

Ile miałe(a)s lat, kiedy zdarzyło Ci się PO RAZ PIERWSZY w życiu, (jeśli w ogóle) spróbować ecstasy?

III klasy gim.

II klasy ponadgim.

■ nigdy
■ 13 lat lub mniej
■ 14-15 lat
■ 16 lat lub więcej

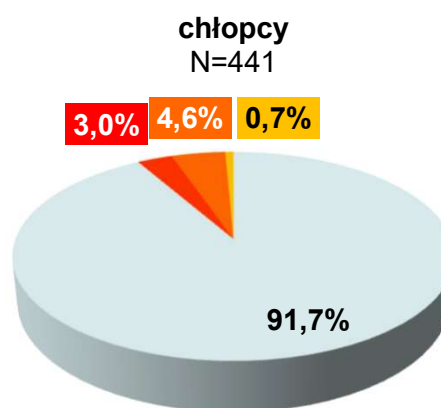
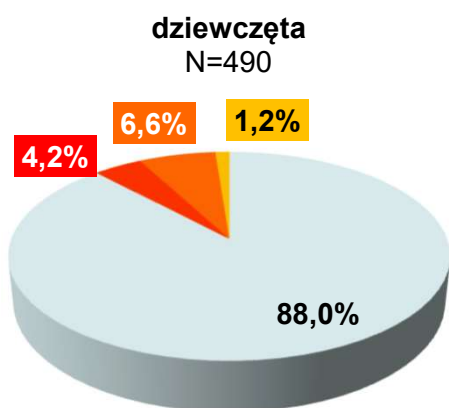
Wykres 98: Pierwsze doświadczenia z używaniem ecstasy – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć. Z wykresu usunięto odpowiedź „używał, ale nie podał wieku inicjacji” ponieważ nie udzielił jej żaden z badanych uczniów.

14.4 Wiek inicjacji - narkotyki

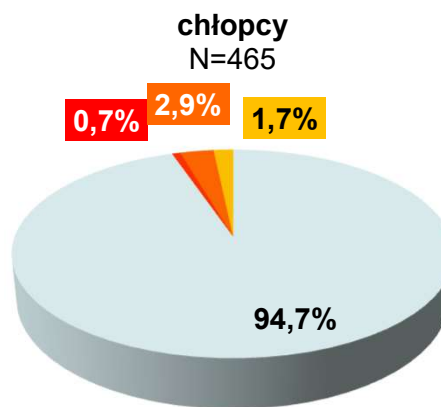
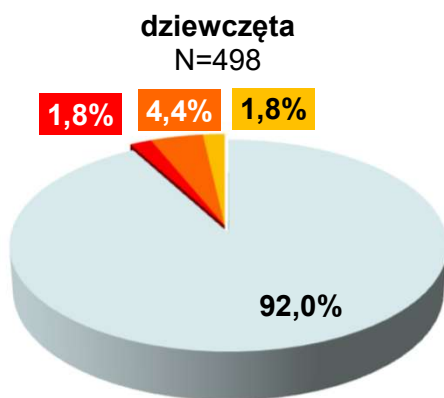
Wiek inicjacji – substancje wziewne

Ile miałe(a)s lat, kiedy zdarzyło Ci się PO RAZ PIERWSZY w życiu, (jeśli w ogóle) spróbować substancje wziewne (klej itp.) w celu odurzenia?

III klasy gim.

II klasy ponadgim.

■ nigdy
■ 13 lat lub mniej
■ 14-15 lat
■ 16 lat lub więcej

Wykres 99: Pierwsze doświadczenia z używaniem środków wziewnych – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć. Z wykresu usunięto odpowiedź „używał, ale nie podał wieku inicjacji” ponieważ nie udzielił jej żaden z badanych uczniów.

15. Ocena ryzyka związanego z używaniem narkotyków

15. Ocena ryzyka związanego z używaniem narkotyków

Jak pokazują wykresy 100-103, odsetek uczniów wskazujących na duże ryzyko związane z używaniem amfetaminy i ekstazy znacząco wzrasta w sytuacji, gdy opinia dotyczy regularnego zażywania tych narkotyków. Dodatkowo dziewczęta – niezależnie od wieku – postrzegają regularne przyjmowanie obu środków jako bardziej ryzykowne niż w ocenie chłopców. Zasadniczo także starsi uczniowie postrzegają zażywanie narkotyków – zarówno sporadyczne, jak i regularne – jako bardziej ryzykowne niż młodsi.

Ryzyko związane z **zażywaniem amfetaminy 1-2 razy** było oceniane jako duże przez 45,1% uczennic i 42,6% uczniów z klas III gimnazjum oraz 53,9% uczennic i 45,9% uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych. Wśród gimnazjalistów ryzyko związane z takim zachowaniem oceniło jako nieistniejące lub małe 14,7% uczennic i 14% uczniów, zaś spośród uczniów drugich klas ponadgimnazjalnych odpowiednio 12,5% dziewcząt i 14,6% chłopców.

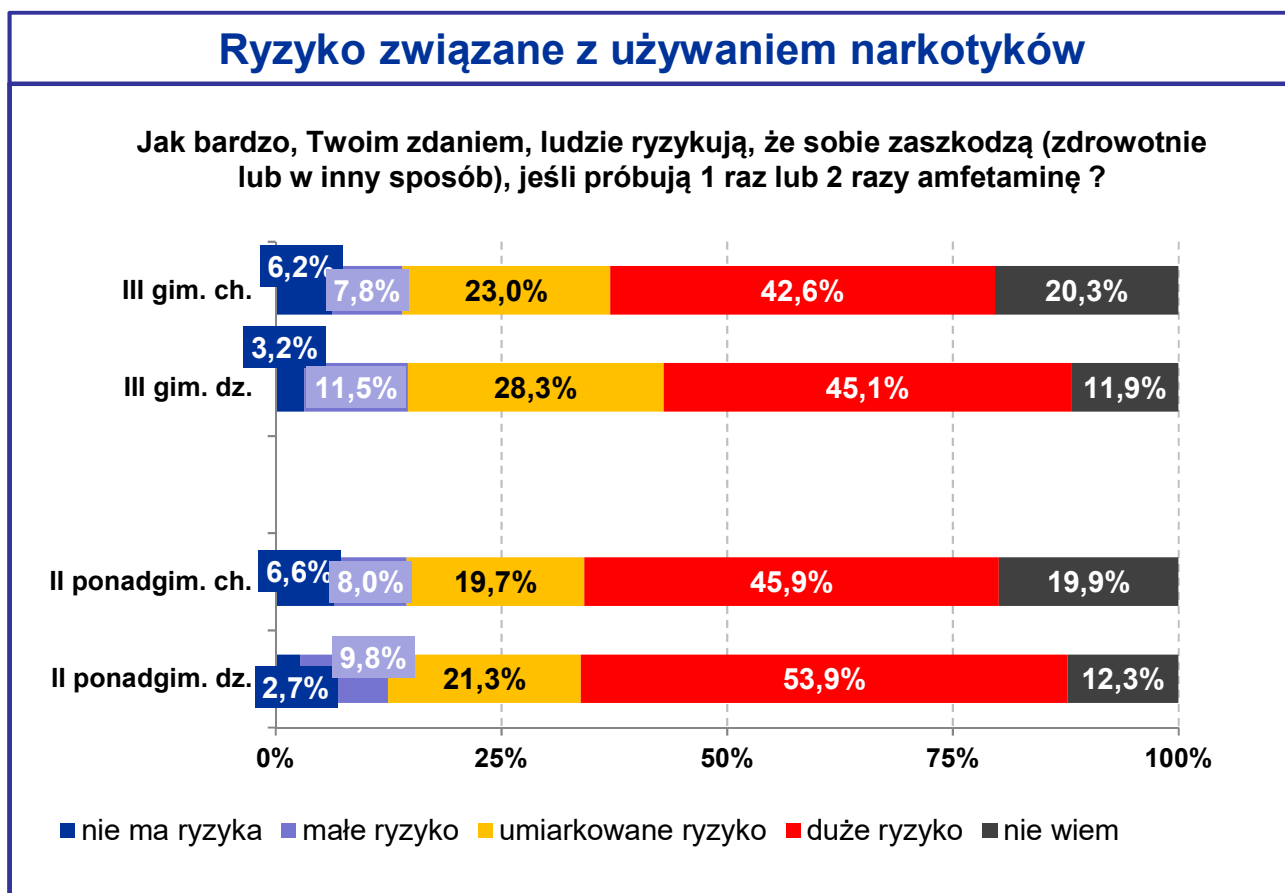
W przypadku **regularnego używania amfetaminy** 2,2% uczennic i 6,5% uczniów w klasach III gimnazjum oceniło, że ryzyko związane z takim zachowaniem w ogóle nie istnieje lub jest małe, a w klasach II PG taką opinię wyraziło 1,2% uczennic i 5,3% uczniów. **Do tych uczniów w szczególności należy dotrzeć z działaniami edukacyjnymi i profilaktycznymi.**

Odsetki dziewcząt, których zdaniem **ryzyko regularnego używania amfetaminy jest duże** wyniosły w obu badanych frakcjach **ponad 87%**. **Odsetki chłopców mających taką opinię – w obu kohortach badanych – były istotnie niższe i wyniosły: 71,9% wśród gimnazjalistów oraz 72,4% w grupie uczniów II klas szkół PG.** Świadczy to o braku podstawowej wiedzy nt. ryzyka związanego z regularnym używaniem amfetaminy wśród tej grupy badanych (od 27,6% do 28,1%). **Jest to kolejna grupa uczniów, do której powinny być skierowane działania edukacyjne.**

Podobną tendencję do oceniania ryzyka **zaobserwowano w przypadku pytań o ekstazy. Brak ryzyka lub małe ryzyko w przypadku sięgania po ekstazy 1-2 razy** wskazał co piąty badany gimnazjalista - 20,4% uczennic i 19,4% uczniów. W grupie starszej młodzieży z II klas szkół PG podobnego zdania było 21,9% uczennic i co czwarty chłopak (24,3%). **Jako duże ryzyko** takie zachowania oceniła 1/3 gimnazjalistów - 34,3% uczennic i 30,8% uczniów, a w klasach II PG odpowiednio: 40,1% dziewcząt i 29,3% chłopców. **W przypadku regularnego używania ekstazy** odsetki te wzrastają do 77,2% (dziewczęta) i 59,2% (chłopcy) w III klasach gimnazjum oraz 83,5% (dziewczęta) i 57,8% (chłopcy) w II klasach szkół PG.

Podobnie jak w przypadku amfetaminy, również pytając o ekstazy odnotowano duże odsetki odpowiedzi wskazujących na brak wiedzy nt. ryzyka związanego z jego regularnym używaniem, szczególnie wśród chłopców. Odpowiedzi „nie wiem” udzieliło 27% chłopców w gimnazjach oraz 26,7% w starszej grupie. **Wynik ten wskazuje na potrzebę intensyfikowania skutecznych działań edukacyjnych w tym zakresie.**

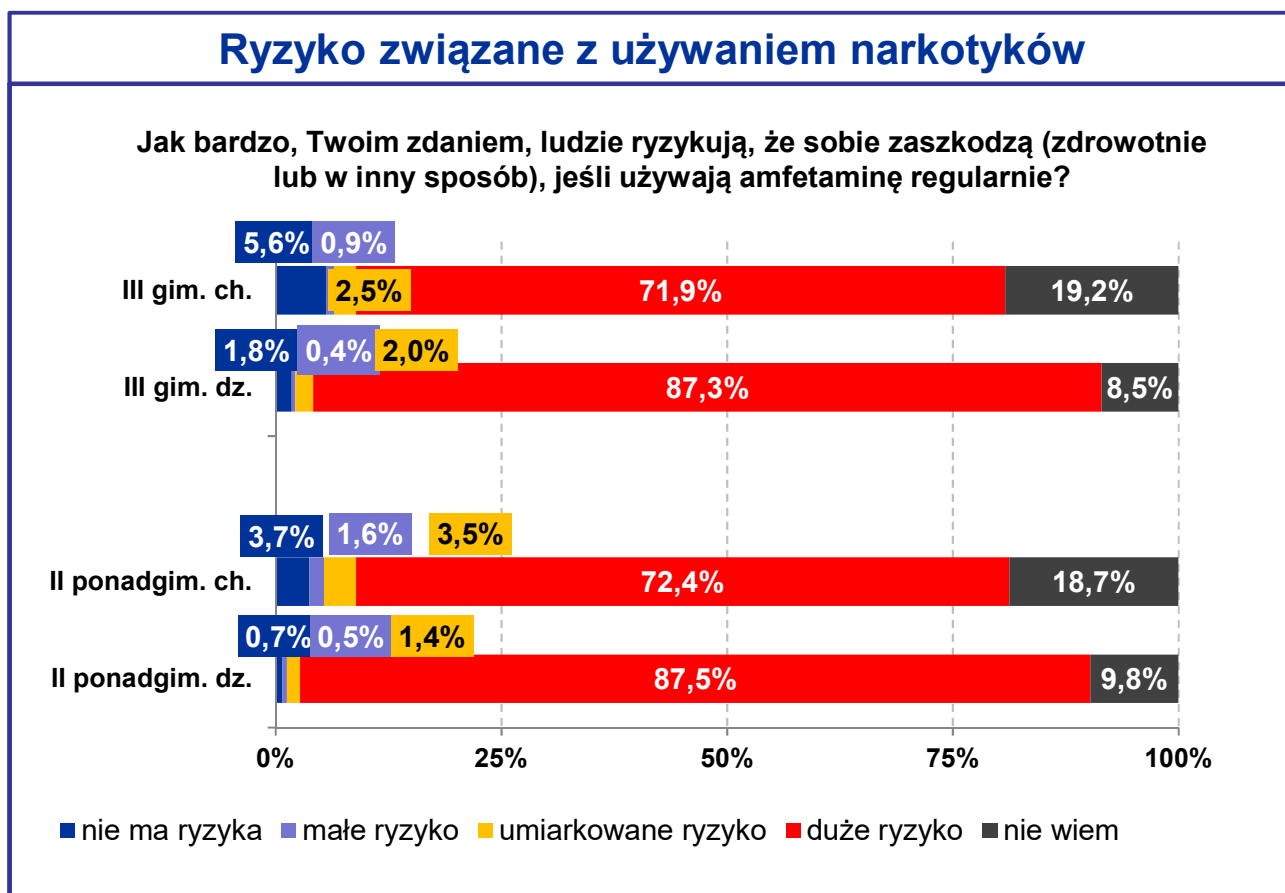
15. Ocena ryzyka związanego z używaniem narkotyków

Wykres 100: Ocena ryzyka sporadycznego używania amfetaminy - klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	457
III kl. gim. dziewczęta	495
II kl. ponadgim. chłopcy	474
II kl. ponadgim. dziewczęta	503

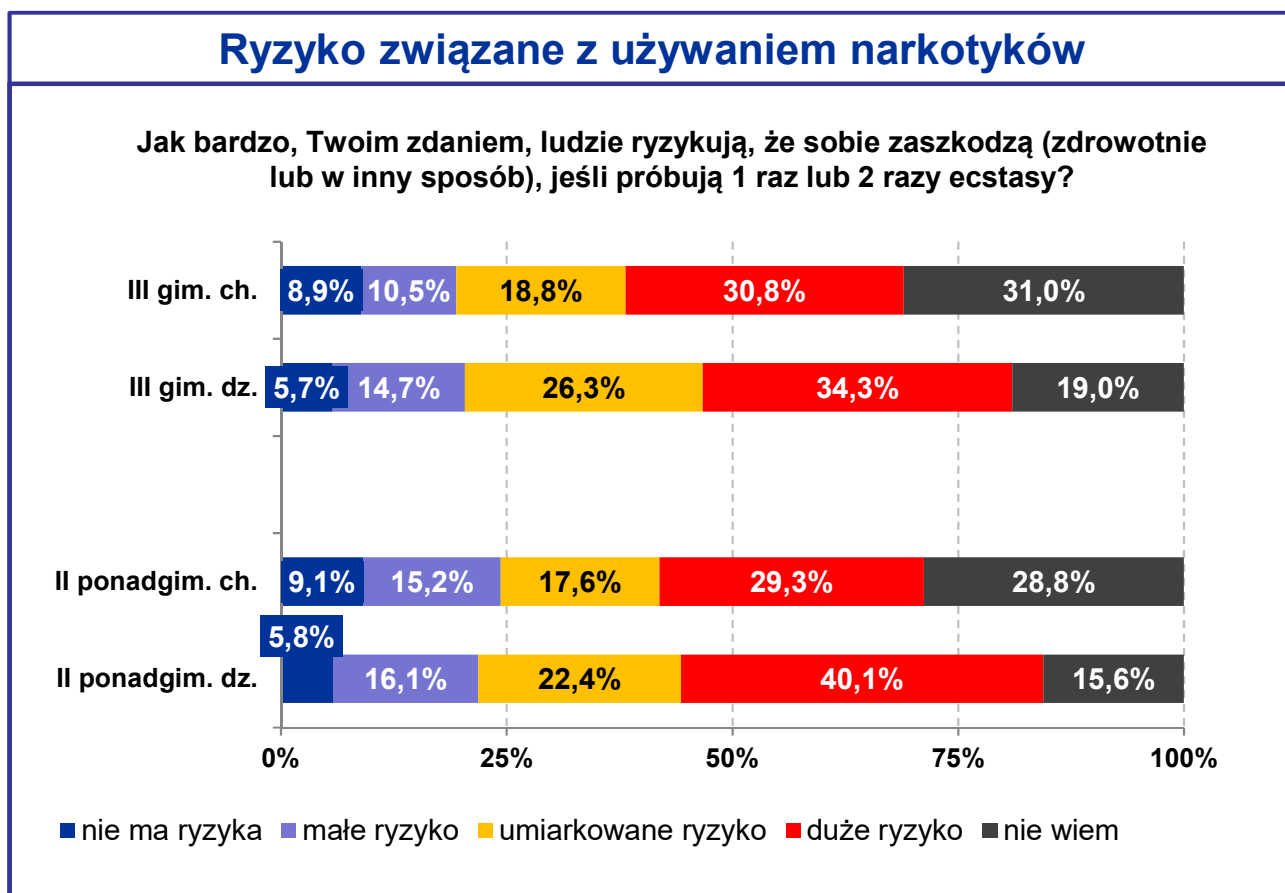
15. Ocena ryzyka związanego z używaniem narkotyków

Wykres 101: Ocena ryzyka regularnego używania amfetaminy - klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	457
III kl. gim. dziewczęta	495
II kl. ponadgim. chłopcy	474
II kl. ponadgim. dziewczęta	503

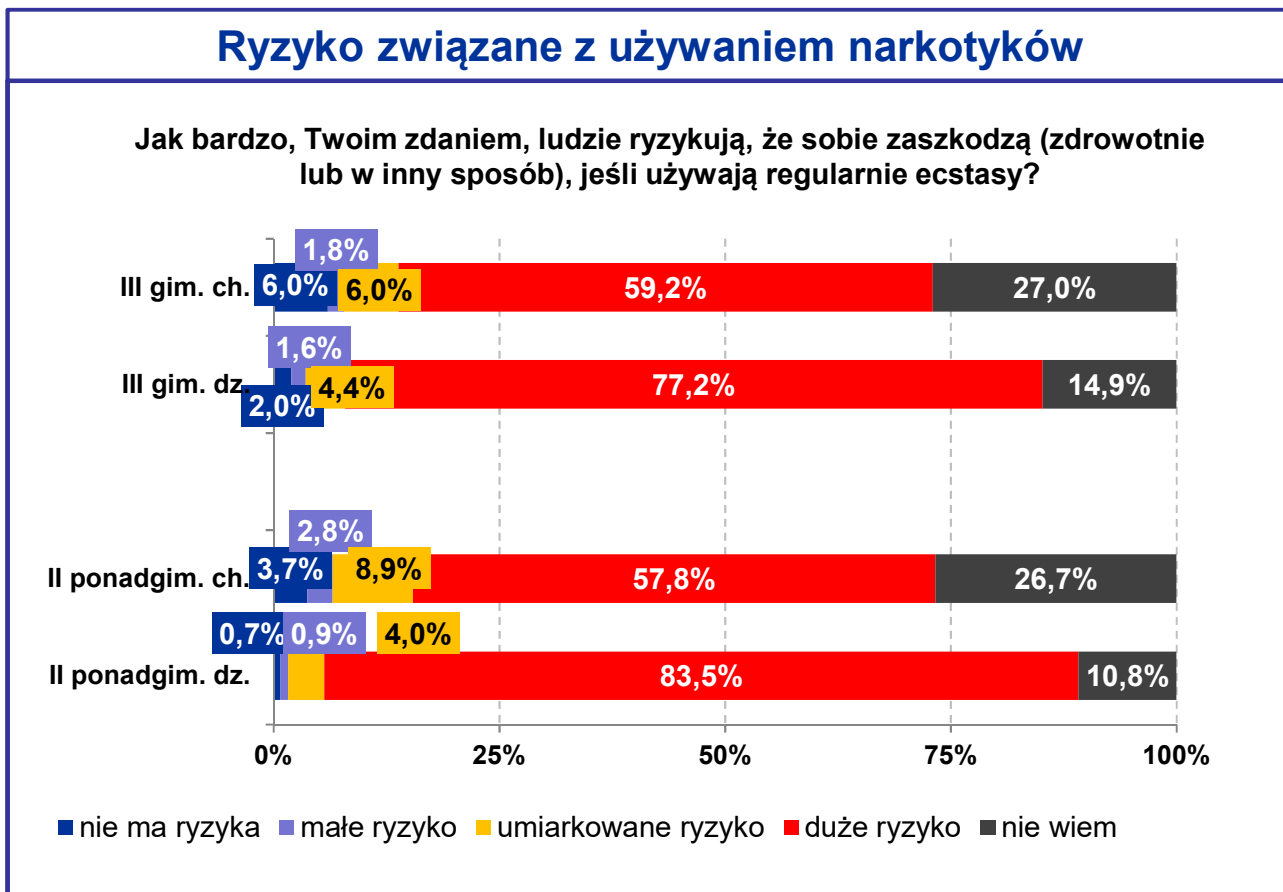
15. Ocena ryzyka związanego z używaniem narkotyków

Wykres 102: Ocena ryzyka sporadycznego używania ecstasy - klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	457
III kl. gim. dziewczęta	495
II kl. ponadgim. chłopcy	474
II kl. ponadgim. dziewczęta	503

15. Ocena ryzyka związanego z używaniem narkotyków

Wykres 103: Ocena ryzyka regularnego używania ecstasy - klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	457
III kl. gim. dziewczęta	495
II kl. ponadgim. chłopcy	474
II kl. ponadgim. dziewczęta	503

16. Częstotliwość używania innych narkotyków

16. Częstotliwość używania innych narkotyków

LSD oraz grzyby halucynogenne (wykres 104 i 105)

LSD i innych środków halucynogennych próbowało 3,4% dziewcząt i 3% chłopców uczących się w III klasach gimnazjum, zaś w klasach II szkół PG takie próby miało za sobą 4,9% dziewcząt i 7,6% chłopców. Różnice w rozpowszechnieniu LSD wśród dziewcząt i chłopców w obu rocznikach nie są istotne statystycznie.

Grzybów halucynogennych próbowało w swoim życiu więcej chłopców niż dziewcząt. W III klasach gimnazjum było to 2,3% chłopców i 2% dziewcząt. W przypadku klas II PG takie doświadczenia miało 3,1% chłopców i 2% dziewcząt. Różnice pomiędzy płaciami odnotowana w obu frakcjach wiekowych nie są istotne statystycznie.

Kokaina i crack (wykresy 106 i 107)

Wśród uczniów klas III gimnazjum 2,4% dziewcząt i 2,1% chłopców choć raz w życiu użyło kokainy. W klasach drugich PG było to 2,9% dziewcząt i 4,3% chłopców. Różnice w odsetkach dziewcząt i chłopców stosujących kokainę w ramach obu badanych roczników nie były istotne statystycznie. Odnotowano również stosunkowo niskie odsetki osób używających crack: 2,4% wśród dziewcząt i 1,4% wśród chłopców z III klas gimnazjum. Wśród uczniów szkół PG po crack sięgnęło 1,1% uczennic i 1,4% uczniów.

Heroina i polska heroina („kompot”) (wykres 108 i 109)

Ani jeden z uczniów uczestniczących w badaniu w Łodzi w 2019 r. nie zadeklarował użycia heroiny. Do użycia „kompotu” czyli tzw. „polskiej heroiny” przyznało się 1,4% gimnazjalistów oraz 1,7% chłopców i 0,7% dziewcząt w II klasach szkół PG.

Narkotyki wstrzykiwane i sterydy anaboliczne (wykresy 110 i 111)

Do stosowania narkotyków wstrzykiwanych przyznało się mniej niż 1% uczniów we wszystkich badanych kohortach (0,8%-0,9% wśród gimnazjalistów i 0,4%-0,7% uczniów II klas szkół PG). W przypadku rozpowszechnienia używania sterydów anabolicznych wyższe odsetki stosujących te substancje odnotowano wśród chłopców, jednak różnice te nie były istotne statystycznie. Do użycia sterydów anabolicznych przyznał się 1% gimnazjalistów. W starszej frakcji badanych uczniów (kl II PG) **po sterydy sięgało 2,6% chłopców** i 0,4% dziewcząt. **Różnica ta jest istotna statystycznie.**

GHB (wykres 112)

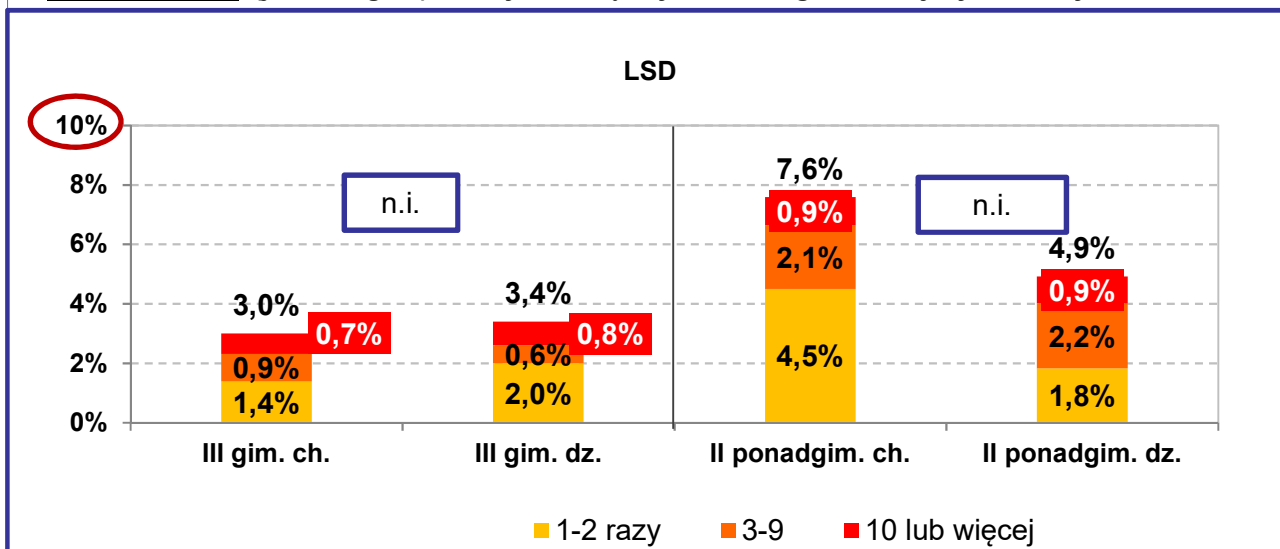
GHB, obok stosowania w celach przestępczych („pigułka gwałtu”), bywa również stosowany świadomie, w celach euforyzujących. Deklaracje odnośnie stosowania GHB były udziałem 0,5% chłopców z III klas gimnazjum oraz 1,4% chłopców z II klas szkół PG. Wśród dziewcząt z młodszej badanej grupy wiekowej odnotowano 1,2% wskazań, wśród starszych 0,7%. Podane różnice pomiędzy chłopcami i dziewczętami nie są istotne statystycznie.

16. Częstotliwość używania innych narkotyków

Używanie narkotyków

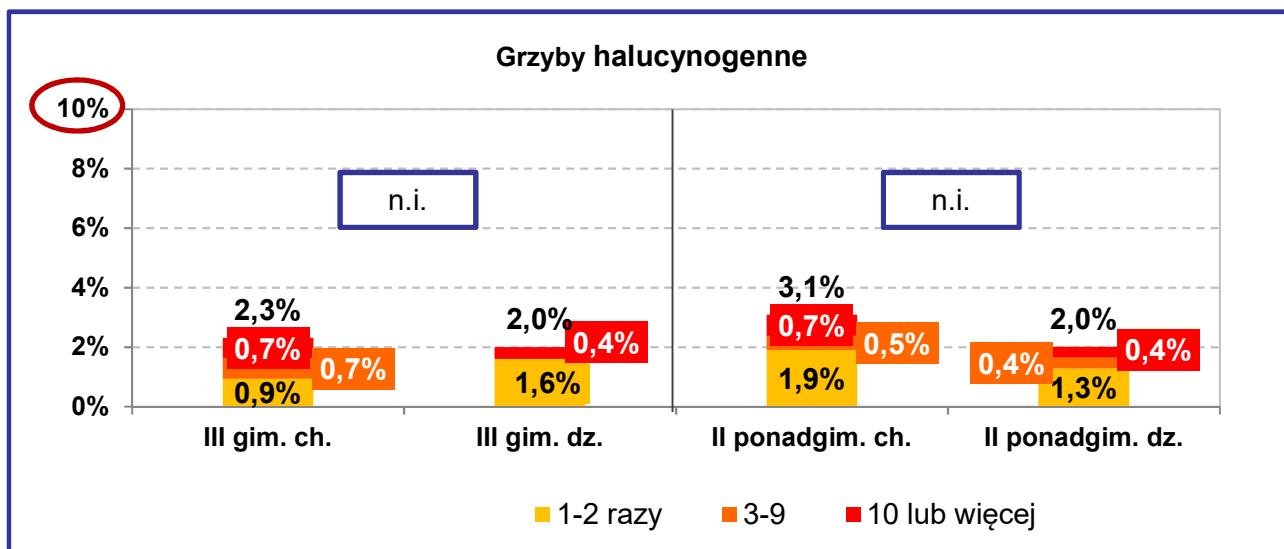
Ile razy w życiu, (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się używać któregoś z niżej wymienionych środków?

Wykres 104: Rozpowszechnienie używania LSD – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	442
III kl. gim. dziewczęta	490
II kl. ponadgim. chłopcy	468
II kl. ponadgim. dziewczęta	500

Ile razy w życiu, (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się używać któregoś z niżej wymienionych środków?

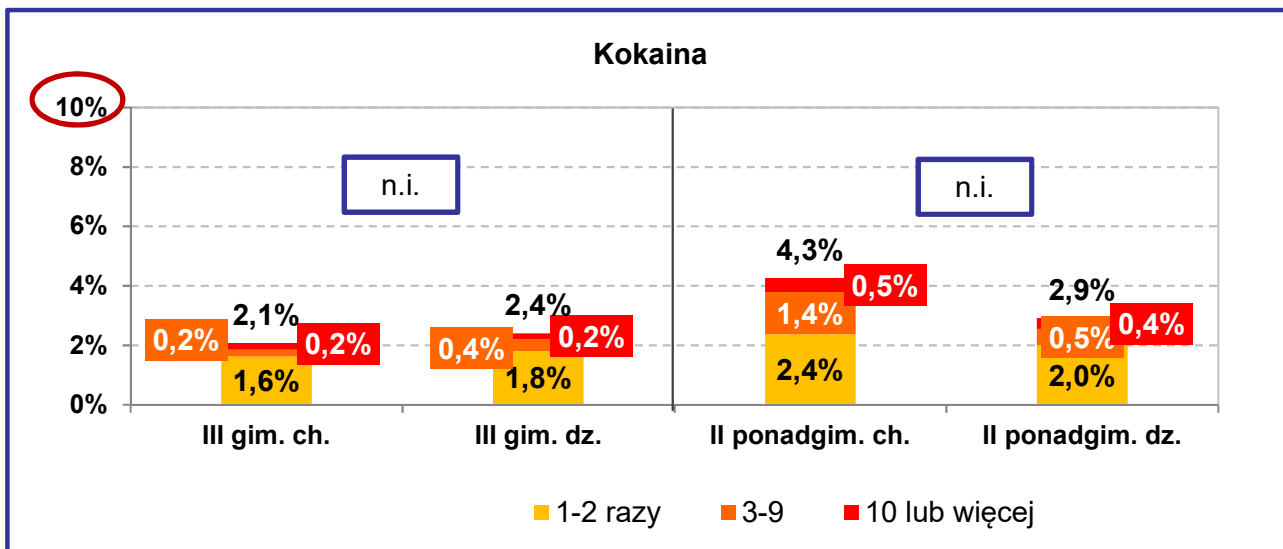
Wykres 105: Rozpowszechnienie używania grzybów halucynogennych – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	442
III kl. gim. dziewczęta	490
II kl. ponadgim. chłopcy	468
II kl. ponadgim. dziewczęta	500

16. Częstotliwość używania innych narkotyków

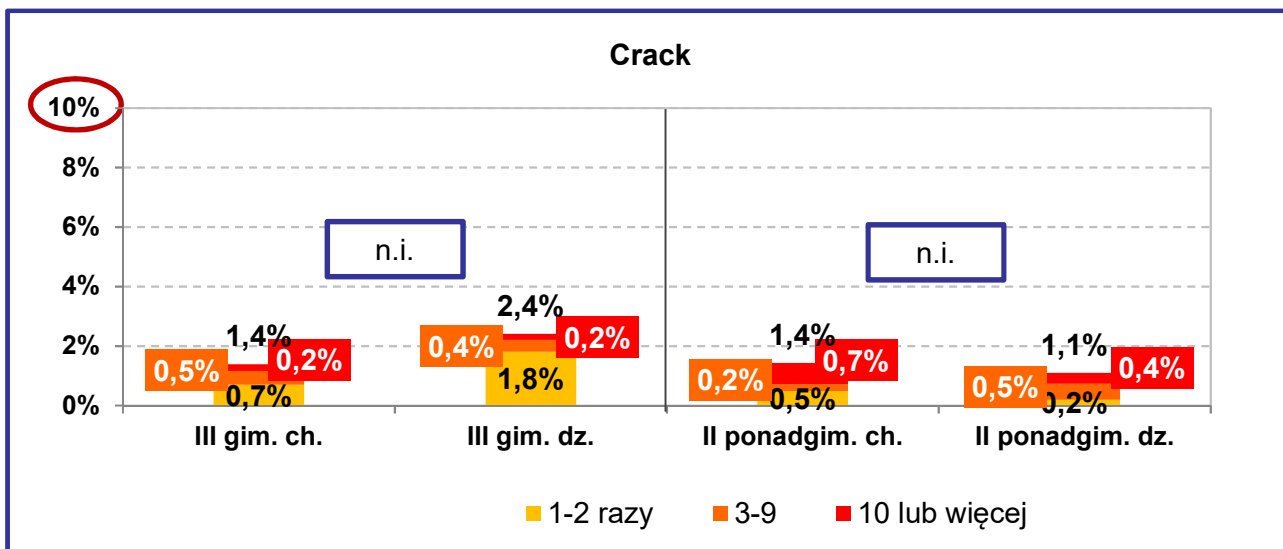
Używanie narkotyków

Ile razy w życiu, (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się używać któregoś z niżej wymienionych środków?

Wykres 106: Rozpowszechnienie używania kokainy – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	442
III kl. gim. dziewczęta	490
II kl. ponadgim. chłopcy	468
II kl. ponadgim. dziewczęta	500

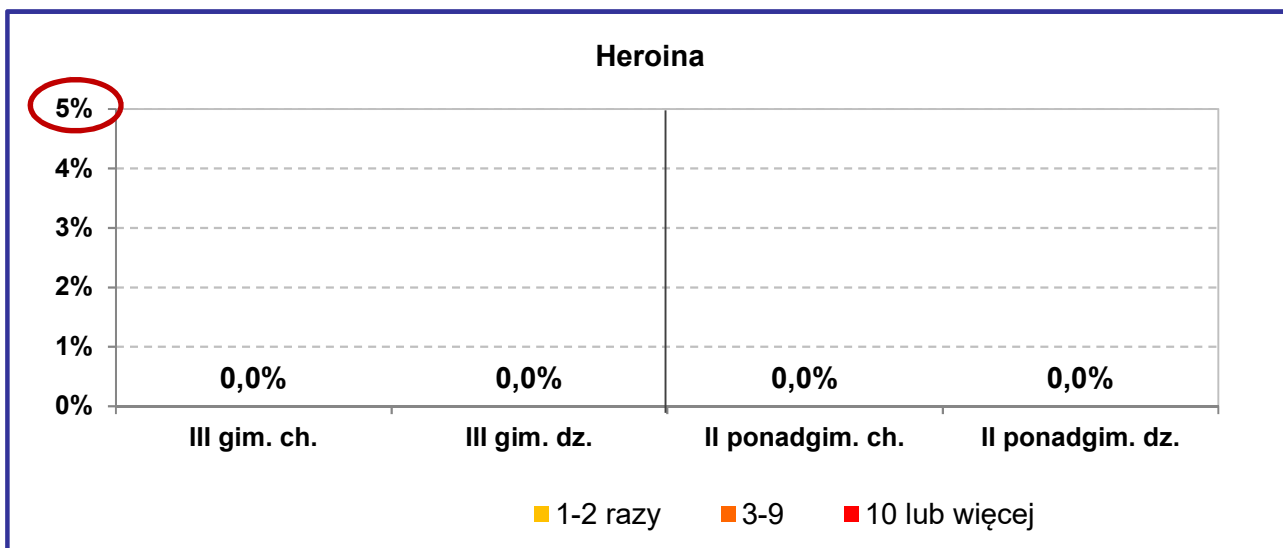
Wykres 107: Rozpowszechnienie używania cracku – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	442
III kl. gim. dziewczęta	490
II kl. ponadgim. chłopcy	468
II kl. ponadgim. dziewczęta	500

16. Częstotliwość używania innych narkotyków

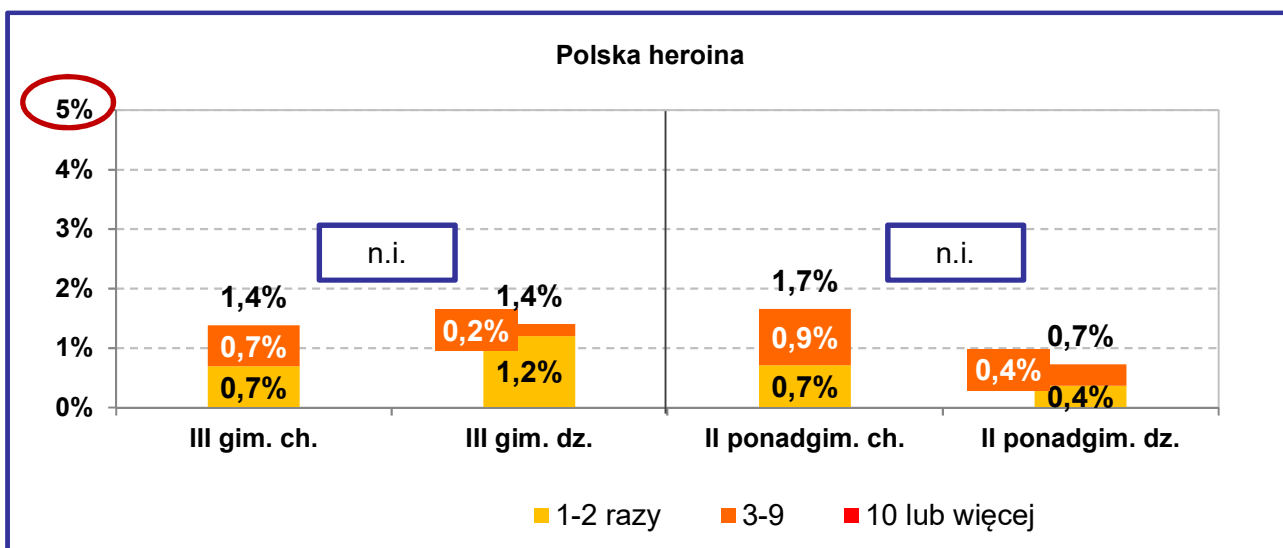
Używanie narkotyków

Ile razy w życiu, (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się używać któregoś z niżej wymienionych środków?

Wykres 108: Rozpowszechnienie używania heroiny – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	442
III kl. gim. dziewczęta	490
II kl. ponadgim. chłopcy	468
II kl. ponadgim. dziewczęta	500

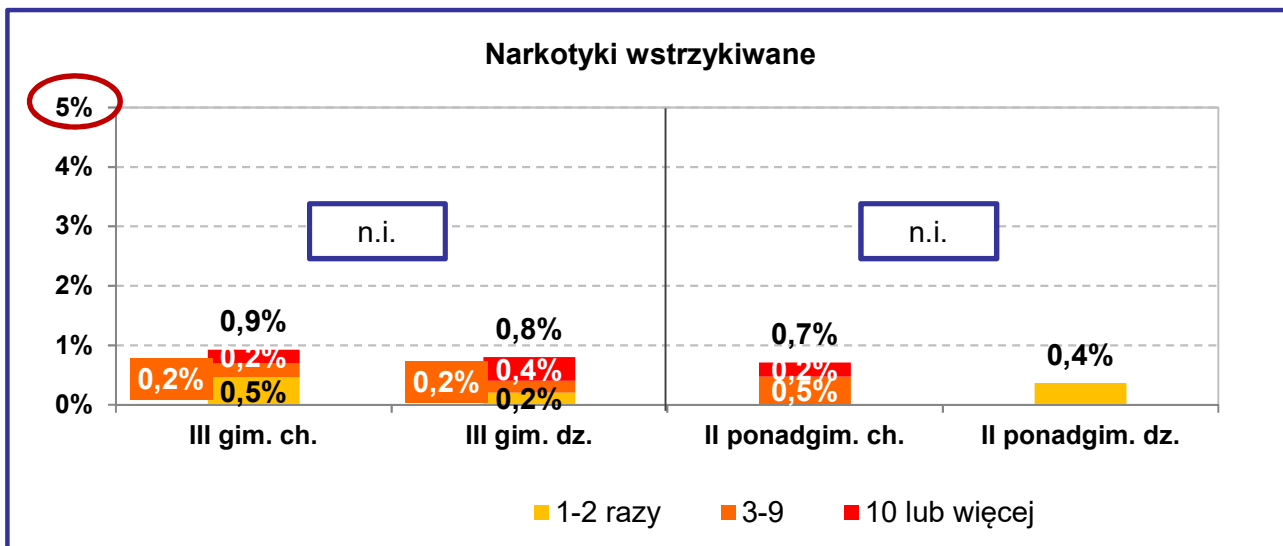
Wykres 109: Rozpowszechnienie używania polskiej heroiny „kompotu” – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	442
III kl. gim. dziewczęta	490
II kl. ponadgim. chłopcy	468
II kl. ponadgim. dziewczęta	500

16. Częstotliwość używania innych narkotyków

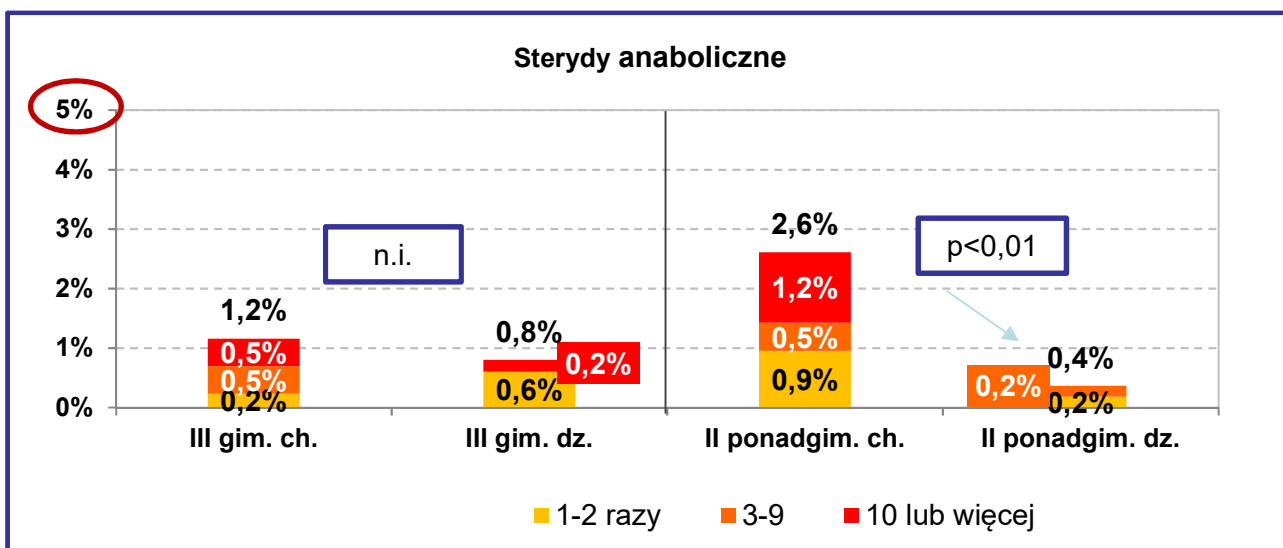
Używanie narkotyków

Ile razy w życiu, (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się używać któregoś z niżej wymienionych środków?

Wykres 110: Rozpowszechnienie używania narkotyków wstrzykiwanych – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	442
III kl. gim. dziewczęta	490
II kl. ponadgim. chłopcy	468
II kl. ponadgim. dziewczęta	500

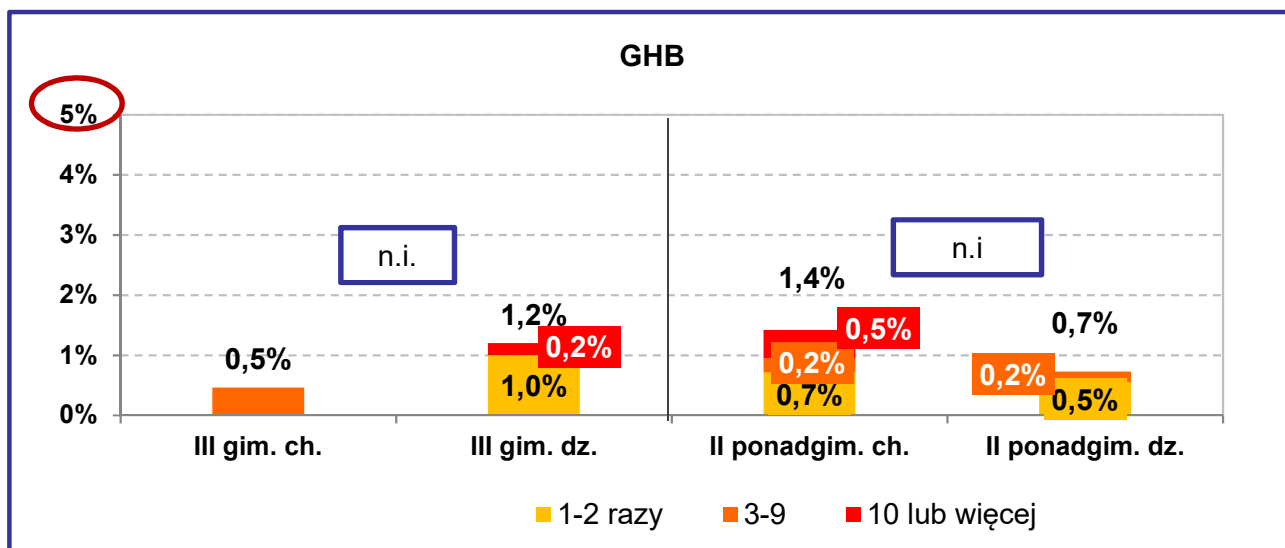
Wykres 111: Rozpowszechnienie używania sterydów anabolicznych – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	442
III kl. gim. dziewczęta	490
II kl. ponadgim. chłopcy	468
II kl. ponadgim. dziewczęta	500

16. Częstotliwość używania innych narkotyków

Używanie narkotyków

Ile razy w życiu, (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się używać któregoś z niżej wymienionych środków?

Wykres 112: Rozpowszechnienie używania GHB – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	442
III kl. gim. dziewczęta	490
II kl. ponadgim. chłopcy	468
II kl. ponadgim. dziewczęta	500

17. Przykre doświadczenia związane z używaniem narkotyków

17. Przykre doświadczenia związane z używaniem narkotyków

W kwestionariuszu poproszono respondentów, aby określili częstotliwość przykrych sytuacji, których doświadczyli w ciągu ostatnich 12 miesięcy z powodu używania narkotyków. Pytano o takie sytuacje jak:

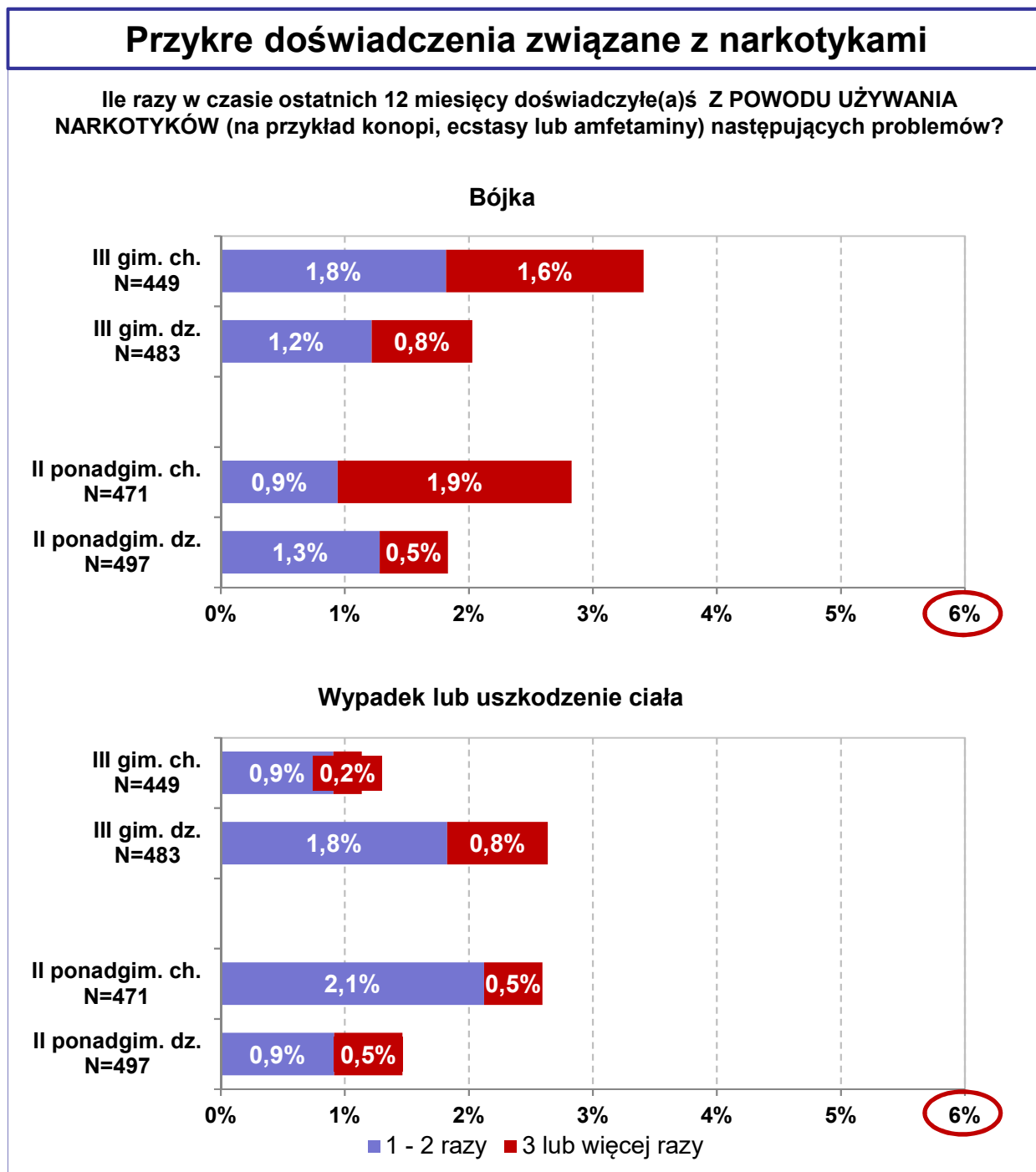
- bójka, wypadek lub uszkodzenie ciała, poważne problemy z rodzicami, poważne problemy z przyjaciółmi,
- gorsze wyniki w nauce lub pracy, bycie ofiarą rabunku/kradzieży, kłopoty z policją, interwencja pogotowia ratunkowego,
- seks bez zabezpieczenia oraz niechciane doświadczenie seksualne.

Warto zaznaczyć, że nie obserwujemy prawidłowości, w których przykre doświadczenia związane z używaniem narkotyków przydarzają się częściej uczniom starszym lub młodszym, bądź dziewczętom lub chłopcom. Różnice ze względu na wiek i płeć występują w zależności od typu przykrych konsekwencji (wykresy 113-117).

Zasadniczo warto zauważyć, że przykre doświadczenia po użyciu narkotyków były udziałem relatywnie niewielkiego odsetka uczniów. **Najczęściej wskazywane przez badanych kategorie problemów to:**

- **bójka** (II klasy ponadgimnazjalne – chłopcy: 2,8%, dziewczęta: 1,8%; III klasy gimnazjum - chłopcy: 3,4%, dziewczęta: 2%),
- **poważne problemy z przyjaciółmi** (II klasy ponadgimnazjalne – chłopcy: 3,8%, dziewczęta: 3,1%; III klasy gimnazjum – 3% oraz 3,2%),
- **gorsze wyniki w nauce lub pracy** (II klasy ponadgimnazjalne – chłopcy: 4,5%, dziewczęta: 2,7%; III klasy gimnazjum - chłopcy: 1,8%, dziewczęta: 1,6%),
- **poważne problemy z rodzicami** (II klasy ponadgimnazjalne – chłopcy: 3,6%, dziewczęta: 2,3%; III klasy gimnazjum – 3,2% oraz 1,8%),
- **kłopoty z policją** (II klasy ponadgimnazjalne – chłopcy: 1,7%, dziewczęta: 0,7%; III klasy gimnazjum – chłopcy: 1,6%, dziewczęta: 1,4%),
- **wypadek lub uszkodzenie ciała** (II klasy ponadgimnazjalne – chłopcy: 2,6%, dziewczęta: 1,4%; III klasy gimnazjum – chłopcy: 1,1%, dziewczęta: 2,6%),
- **seks bez zabezpieczenia** (II klasy ponadgimnazjalne – chłopcy: 3,1%, dziewczęta: 3,1%; III klasy gimnazjum – chłopcy: 3%, dziewczęta: 2,2%),
- **niechciane doświadczenia seksualne** (II klasy ponadgimnazjalne – chłopcy: 2,6%, dziewczęta: 1,8%; III klasy gimnazjum – chłopcy: 2,8%, dziewczęta: 2,2%),
- **interwencja pogotowia ratunkowego** (II klasy ponadgimnazjalne – chłopcy: 1,4%, dziewczęta: 0,4%; III klasy gimnazjum – chłopcy: 1,9%, dziewczęta: 1,2%),
- **bycie ofiarą rabunku lub kradzieży** (II klasy ponadgimnazjalne – chłopcy: 0,7%, dziewczęta: 0,2%; III klasy gimnazjum – chłopcy: 1,2%, dziewczęta: 0,4%).

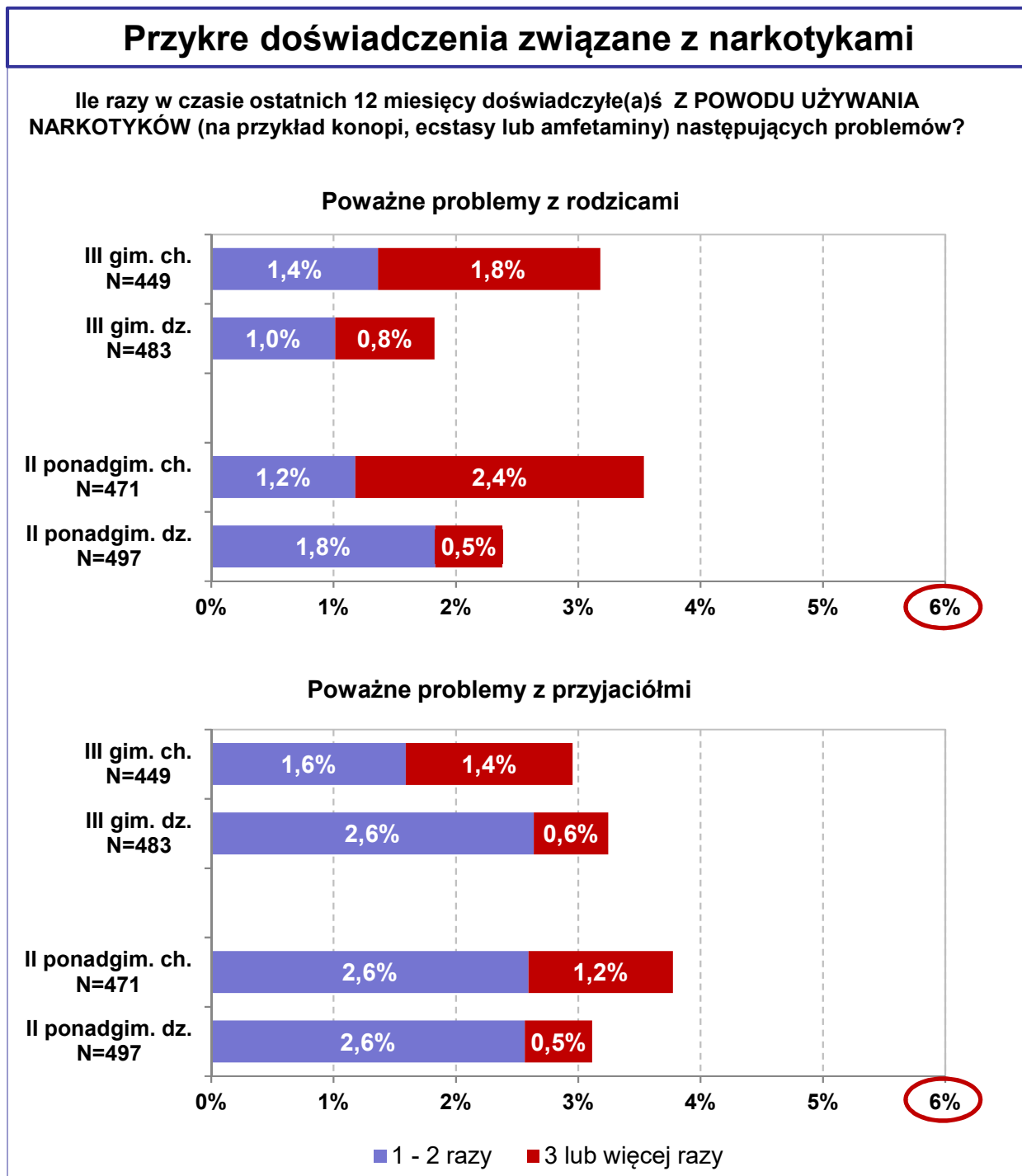
17. Przykre doświadczenia związane z używaniem narkotyków

Wykres 113: Przykre doświadczenia po użyciu narkotyków - ostatni rok - klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

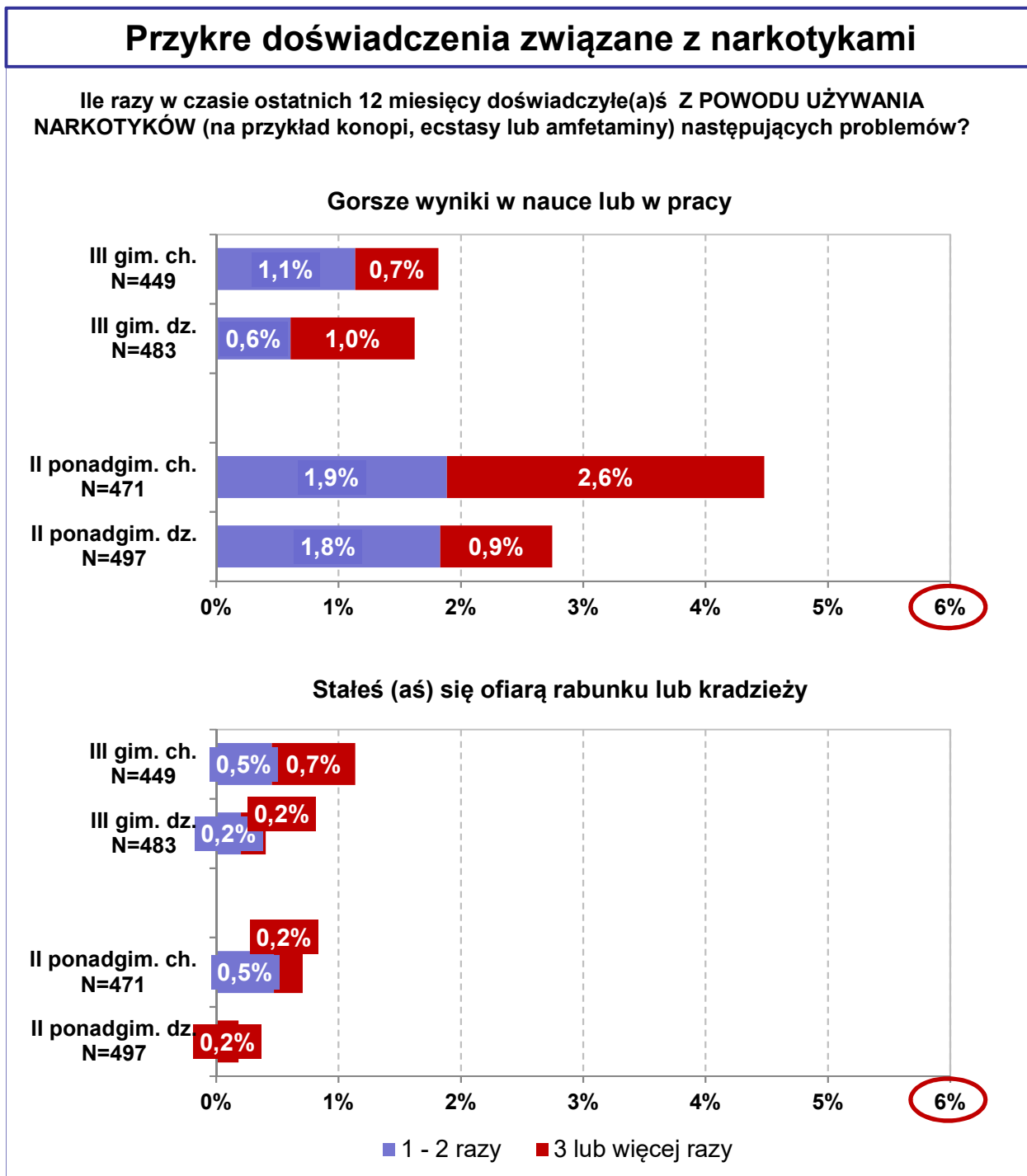

17. Przykre doświadczenia związane z używaniem narkotyków

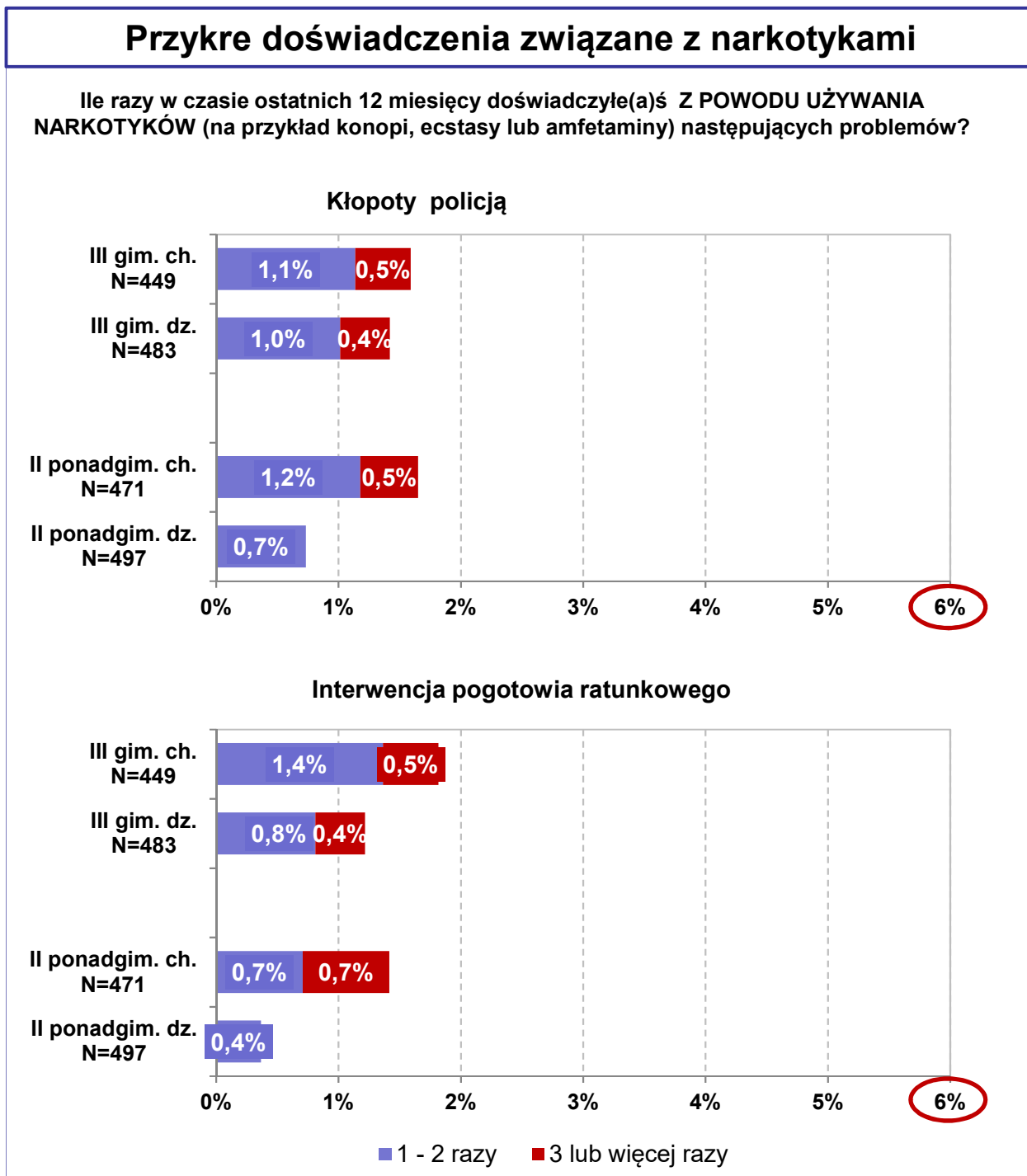
Wykres 114: Negatywne doświadczenia po użyciu narkotyków - ostatni rok - klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

17. Przykre doświadczenia związane z używaniem narkotyków

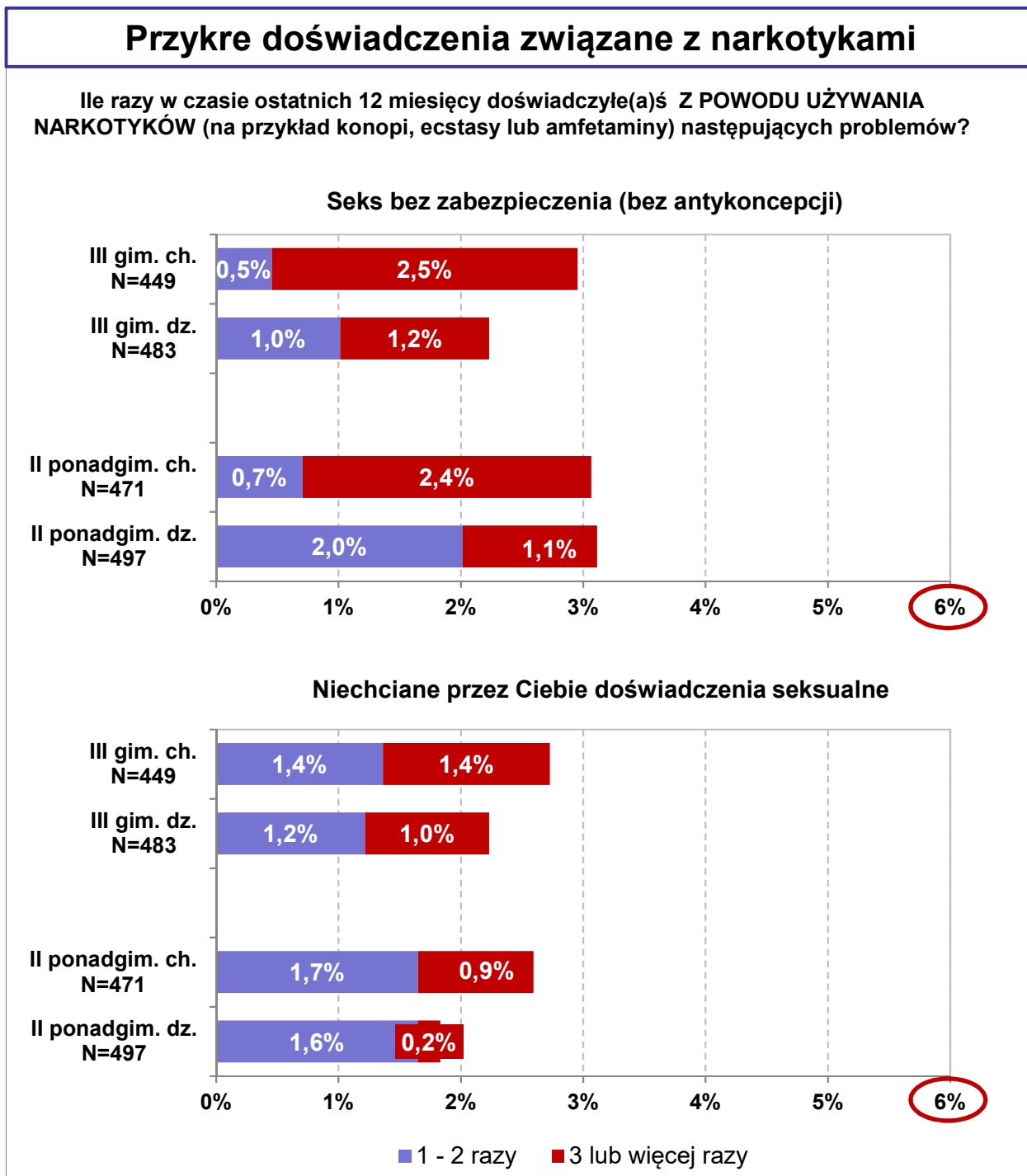
Wykres 115: Negatywne doświadczenia po użyciu narkotyków - ostatni rok - klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

17. Przykre doświadczenia związane z używaniem narkotyków

Wykres 116: Negatywne doświadczenia po użyciu narkotyków - ostatni rok - klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

17. Przykre doświadczenia związane z używaniem narkotyków

Wykres 117: Przykre doświadczenia po użyciu narkotyków - ostatni rok - klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

18. Przemoc rówieśnicza - perspektywa sprawców

18. Przemoc rówieśnicza - perspektywa sprawców

Na podstawie odpowiedzi na pytania o częstotliwość podejmowania zachowań noszących znamiona przemocy, wyodrębniono kategorię osób, zdefiniowaną jako „**sprawcy przemocy**”. **Zaliczono do niej tych respondentów, którzy przyznali, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło im się podejmować choć jedno zachowanie z poniższej listy:**

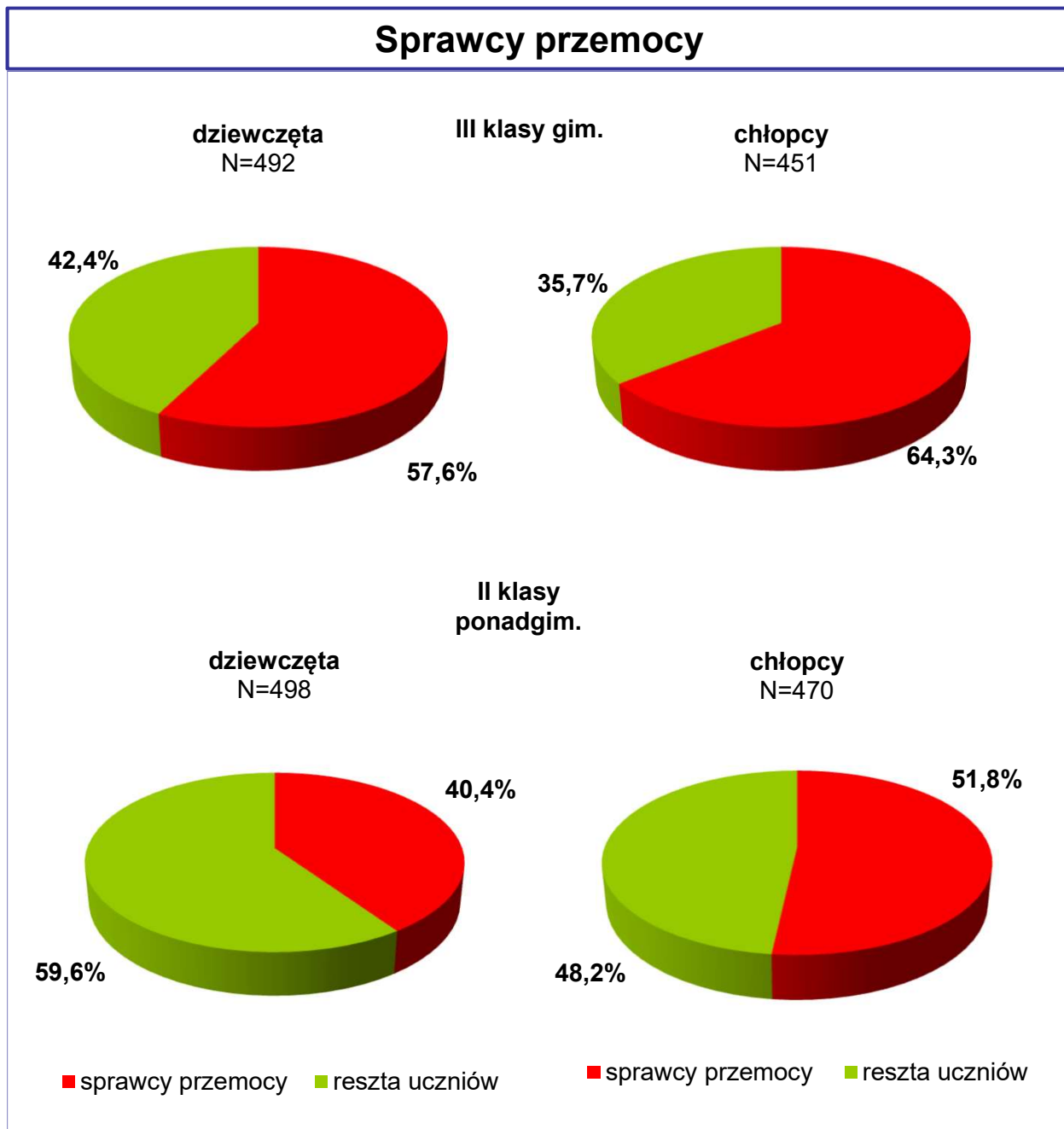
- uczestniczyć w grupie dokuczającej innym;
- uczestniczyć w grupie, która bije innych;
- uczestniczyć w grupie, która rozpoczyna bójki z innymi grupami;
- rozpocząć z kimś bójkę indywidualnie;
- ukraść coś wartego co najmniej 100 zł;
- włamać się w celu kradzieży.
- celowo zniszczyć coś wartościowego
- stosować cyberprzemoc

Analiza tak zagregowanych danych wskazuje na wysoki poziom stosowania przemocy, zwłaszcza wśród chłopców. Do wyróżnionej kategorii możemy zaliczyć prawie dwie trzecie uczestniczących w badaniu młodszych chłopców (64,3%). W populacji starszych odsetek sprawców kształtował się na nieco niższym poziomie: 51,8%. W przypadku dziewcząt analogiczne odsetki były niższe (choć także należy uznać je za wysokie) i wyniosły odpowiednio 57,6% i 40,4%.

Obraz wyłaniający się z tych danych wydaje się bardzo niepokojący. Proporcje między sprawcami przemocy a tzw. „normalnymi uczniami” wykraczają daleko poza akceptowalny model. Skoro w grupie chłopców (z obydwu badanych roczników) osoby, które dopuściły się jakiegoś aktu przemocy stanowią połowę i więcej badanej populacji, oznacza to, że **zjawiska, które mają charakter patologiczny, stały się w tej grupie czymś powszechnym**. Taki wniosek potwierdza fakt, że prawie połowa sprawców przemocy doświadczyło jej także na sobie (było jej ofiarą).

W badaniu z 2015 roku odsetek gimnazjalistów, którzy byli sprawcami przemocy był nieco niższy i wyniósł 55,2%. Zwiększyła się również grupa sprawców przemocy wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych z 50,3% w 2015 r. do 57,6% w 2019. W tym kontekście można stwierdzić, że w okresie ostatnich 4 lat poprawy w tym zakresie nie odnotowano żadnej poprawy sytuacji, a nawet jej niewielkie pogorszenie.

18. Przemoc rówieśnicza - perspektywa sprawców

Wykres 118: Odsetki uczniów, którzy podjęli choć jedno zachowanie noszące znamiona przemocy w ostatnim roku – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

18. Przemoc rówieśnicza – perspektywa sprawców

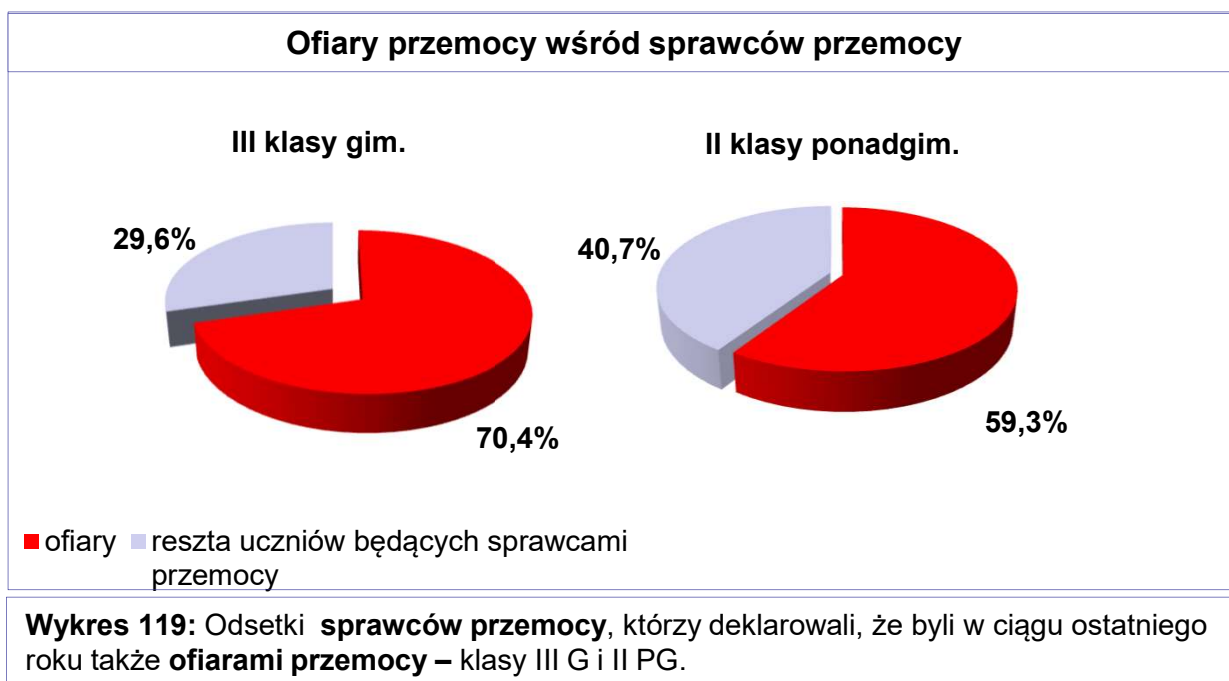
Szczegółowe analizy wskazują, że w zdecydowanej większości kategorii doświadczeń związanych z przemocą, jej sprawcami częściej niż dziewczęta byli chłopcy (w obydwu badanych typach szkół).

Jak pokazują tabele 18, 19 i 20, najczęstsze formy przemocy podejmowanej przez uczniów, zgodnie z ich deklaracjami to:

- **bycie w grupie dokuczającej innym:** 45,3% uczniów w III klasach gimnazjów i 26,4% uczniów II klas szkół ponadgimnazjalnych;
- **wysyłanie do innych osób złośliwych wiadomości na ich temat przez Internet:** 34,2% i 25,5%;
- **rozsyłanie przez Internet złośliwych komentarzy na temat innych osób:** 20,3% i 15,7%;
- **indywidualne rozpoczynanie bójki:** 17,3% i 11,6%;
- **uczestnictwo w grupie, która bije innych:** 13,7% i 9,1%;
- **celowe zniszczenie własności publicznej lub prywatnej:** 15,5% i 8,1%;
- **grożenie komuś w internecie:** 13% i 7,1%;
- **uczestnictwo w grupie, która rozpoczyna bójki z innymi grupami:** 14% i 9%;

Zachowania nacechowane przemocą występowały w większości kategorii z większą częstotliwością wśród gimnazjalistów niż wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych.

Istotny jest także fakt, że **siedmiu na dziesięciu sprawców przemocy** w klasach III gimnazjum (70,4%) i prawie 60% w klasach II szkół ponadgimnazjalnych (59,3%) stwierdziło, iż w roku poprzedzającym badanie **było także ofiarami przemocy**.

18. Przemoc rówieśnicza - perspektywa sprawców

Sprawcy przemocy				
W czasie ostatnich 12 miesięcy, jak często zdarzyło Ci się?				
Być w grupie dokuczającej innym				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy gim. N=943	54,7%	25,0% ↑	11,3%	9,0% ↑
II klasy ponadgim. N=967	73,6%	15,4%	6,9%	4,2%
Uczestniczyć w grupie, która bije innych				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy gim. N=943	86,3%	5,8%	3,7%	4,2%
II klasy ponadgim. N=967	90,9%	5,2%	2,5%	1,4%
Uczestniczyć w grupie, która rozpoczyna bójki z innymi grupami				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy gim. N=943	86,0%	6,8%	3,7%	3,5%
II klasy ponadgim. N=967	91,0%	5,1%	2,7%	1,2%
Rozpocząć bójkę indywidualnie				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy gim. N=943	82,7%	11,1% ↑	3,4%	2,8%
II klasy ponadgim. N=967	88,4%	7,7%	2,7%	1,2%

Tabela 18: Częstotliwość różnych zachowań przemocowych podejmowanych przez uczniów w ostatnim roku przed badaniem – klasy IIIG i II PG. Strzałkami oznaczono wzrost odsetków.

18. Przemoc rówieśnicza - perspektywa sprawców

Sprawcy przemocy				
W czasie ostatnich 12 miesięcy, jak często zdarzyło Ci się?				
Ukraść coś wartego co najmniej 100 złotych				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy gim. N=943	94,7%	2,8%	1,3%	1,3%
II klasy ponadgim. N=967	97,1%	1,1%	0,6%	1,1%
Włamać się w celu kradzieży				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy gim. N=943	98,0%	0,5%	0,5%	1,0%
II klasy ponadgim. N=967	98,4%	0,3%	0,2%	1,0%
Celowo zniszczyć własność publiczną lub prywatną				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy gim. N=943	84,5%	10,8%	2,5%	2,2%
II klasy ponadgim. N=967	91,9%	5,0%	2,0%	1,1%
Sprzedać coś kradzionego				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy gim. N=943	96,0%	1,5%	1,0%	1,6%
II klasy ponadgim. N=967	97,2%	0,8%	0,4%	1,6%

Tabel 19: Częstotliwość różnych zachowań przemocowych podejmowanych przez uczniów w ostatnim roku przed badaniem – klasy IIIG i II PG. Strzałkami oznaczono wzrost odsetków.

18. Przemoc rówieśnicza - perspektywa sprawców

Sprawcy przemocy				
W czasie ostatnich 12 miesięcy, jak często zdarzyło Ci się?				
Wysyłać przez Internet złośliwe wiadomości				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy gim. N=943	65,8%	16,3%	10,0%	8,0%
II klasy ponadgim. N=967	74,5%	13,6%	7,4%	4,6%
Rozsyłać przez Internet złośliwe komentarze na temat innych				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy gim. N=943	79,7%	10,4%	5,0%	5,0%
II klasy ponadgim. N=967	84,3%	8,6%	4,6%	2,5%
Grozić komuś w Internecie				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy gim. N=943	87,0%	6,4%	3,3%	3,3%
II klasy ponadgim. N=967	92,9%	3,3%	2,4%	1,3%

Tabel 20: Częstotliwość różnych zachowań przemocowych podejmowanych przez uczniów w ostatnim roku przed badaniem – klasy IIIIG i II PG. Strzałkami oznaczono wzrost odsetków.

18. Przemoc rówieśnicza – perspektywa sprawców

W trakcie analiz odnotowano, że wskaźnik sumaryczny ze skal dotyczących różnych aktów przemocy podejmowanych przez badanych stanowi dobrą, samodzielną skalę.

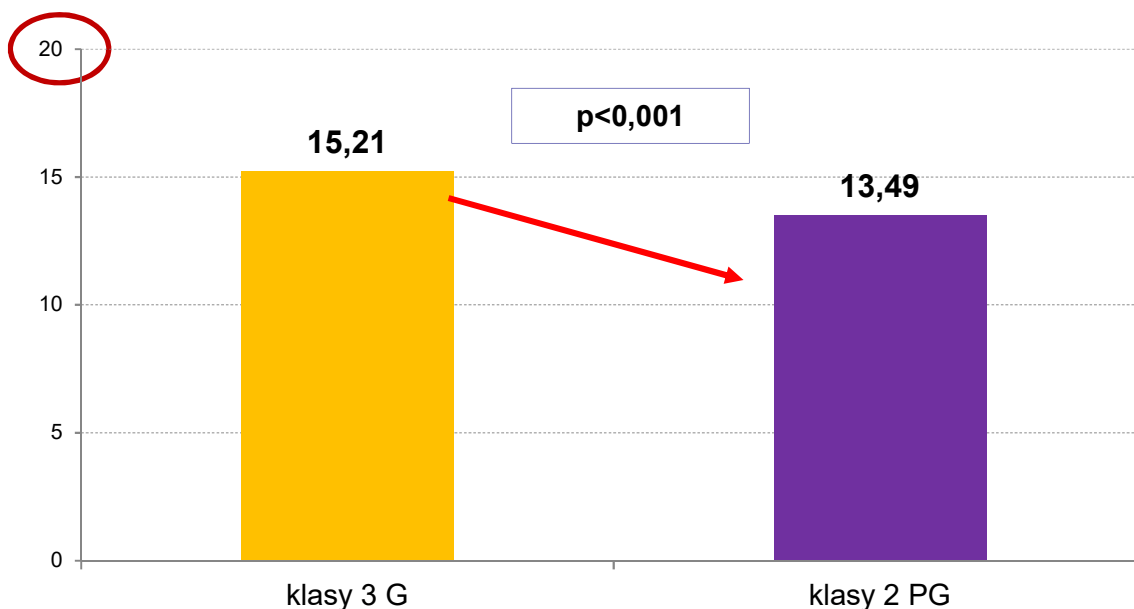
Utworzono więc zmienną pn. **nasilenie doświadczeń związanych ze stosowaniem przemocy**, sumując punkty wyliczone na podstawie odpowiedzi na odpowiednie pytania ankiety.

Współczynnik Alfa Cronbacha dla tak utworzonej skali wynosi ponad 0,8. Zmienna może przyjmować wartości od 11-77.

Średnia wartość zmiennej w klasach 3 G wyniosła $M=15,21$, w 2 PG: $M=13,49$.

Nasilenie doświadczeń związanych ze stosowaniem przemocy było istotnie wyższe w klasach trzecich gimnazjum. W obu grupach wiekowych było ono także wyższe w populacji chłopców.

Nasilenie doświadczeń związanych ze stosowaniem przemocy

Wykres 120: Nasilenie doświadczeń związanych ze stosowaniem przemocy – klasy III G i II PG, porównanie wartości średnich.

19. Przemoc rówieśnicza – perspektywa ofiar

19. Przemoc rówieśnicza – perspektywa ofiar

Na podstawie odpowiedzi na pytanie dotyczące doświadczania przemocy przez uczniów wyodrębniono kategorię osób, zdefiniowaną jako „ofiary przemocy”. **Zaliczono do niej tych uczniów, którzy przyznali, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło im się doznać przynajmniej jednego zachowania z poniższej listy:**

- bycie dręczonym przez innych;
- bycie pobitym przez grupę;
- bycie w grupie atakowanej przez innych;
- bycie okradzionym z czegoś wartego co najmniej 100 zł;
- bycie ofiarą kradzieży z włamaniem;
- doznanie uszczerbku w postaci celowego zniszczenia posiadanej własności;
- zakup czegoś kradzionego (nieświadomy).
- otrzymywanie od innych przez Internet lub telefon kom. nieprzyjemnych komentarzy, opinii na własny temat (zdjęć, obrazów) lub otrzymanie informacji, że ktoś rozsyła takie wiadomości, obrazy

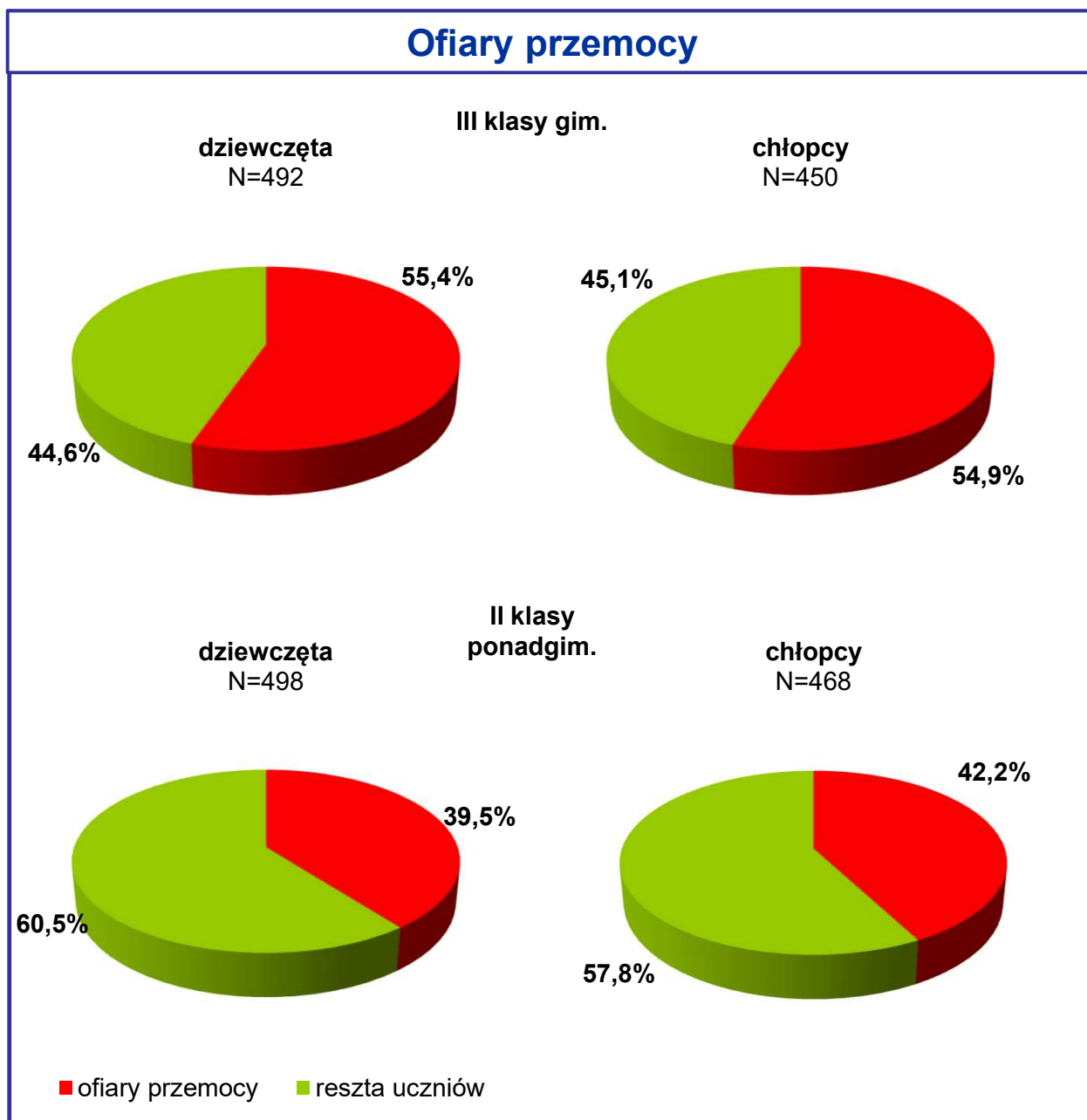
Analiza tak zagregowanych danych wskazuje, że odsetki osób, które były ofiarami jakiejś formy przemocy w ostatnim roku przed badaniem były niższe niż odsetki sprawców przemocy.

Do kategorii ofiar możemy zaliczyć ponad połowę dziewcząt (55,4%) i chłopców (54,9%) z trzecich klasach gimnazjum. W II klasach szkół PG ofiarą przemocy padło 39,5% dziewcząt oraz 42,2% chłopców. Zjawisko przemocy z perspektywy ofiar jest więc poważniejsze w gimnazjach.

Warto podkreślić, iż odsetki nastolatków badanych w 2019, którzy przyznali, że byli ofiarami przemocy były istotnie większe niż w 2015 r. W populacji chłopców z III klas gimnazjum odnotowano wzrost o prawie 40% z 39,7% (2015) do 54,9% (2019). **W grupie dziewcząt wspomniany wzrost odsetka ofiar przemocy przekroczył 50%** (w 2015 – 36,2% zaś w 2019 – 55,4%).

Istotne zmiany odnotowano również w starszej grupie badanych tj. wśród uczniów szkół PG. **W grupie dziewcząt odsetek tych, które uznały, że były ofiarami przemocy wzrósł w stosunku do wyników sprzed 4 lat zwiększył się prawie o połowę – z 26,6% w 2015 r. do 39,5% w 2019.** Najniższy wzrost odsetka ofiar przemocy odnotowano w grupie chłopców ze szkół PG. W tym przypadku nie odnotowano istotnych statystycznie zmian w stosunku do wyników badania z 2015 r. (w 2019 r. - 42,2%, zaś w 2015 - 37,3%).

19. Przemoc rówieśnicza - perspektywa ofiar

Wykres 121: Odsetki uczniów, którzy doświadczyli przemocy w ostatnim roku – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

19. Przemoc rówieśnicza – perspektywa ofiar

Jak pokazują tabele 21, 22 i 23, do najczęściej wymienianych form doznawanej przez uczniów przemocy należą:

- **Otrzymywanie przez Internet złośliwych wiadomości:** 31,3% uczniów III klas gimnazjum; 22,6% uczniów II klas szkół PG;
- **Bycie dręczonym przez grupę:** 29,2% uczniów III klas gimnazjum; 16,1% uczniów II klas szkół PG;
- **Wiedza, że ktoś rozsyła lub zamieszcza w internecie złośliwe wiadomości na mój temat:** 22,1% uczniów III klas gimnazjum; 14,8% uczniów II klas szkół PG;
- **Bycie zaatakowanym przez kogoś:** 18,1% uczniów klas III gimnazjum, 12% uczniów klas II szkół PG;
- **Zobaczenie gróźb w Internecie formułowanych wobec siebie:** 13,6% uczniów klas III gimnazjum, 9,9% uczniów klas II szkół PG;
- **Zniszczenie przez innych posiadanych rzeczy:** 14,6% uczniów III klas gimnazjum oraz 7,8% uczniów klas II szkół PG;
- **Bycie w grupie atakowanej przez inną:** 12,3% uczniów III klas gimnazjum oraz 9% uczniów klas II szkół PG;

Najwyższe odsetki badanych, którzy przyznali, że w okresie ostatnich 12 miesięcy doświadczyli różnych form przemocy były związane z tzw. cyberprzemocą realizowaną za pośrednictwem internetu i/lub telefonów komórkowych. Złośliwe i nieprzyjemne wiadomości lub komentarze popularnie określane także mianem hejtu (w tym zdjęcia, filmy itp.) otrzymało w ostatnim roku niemal 2/3 gimnazjalistów i co czwartego ucznia II klasy szkół ponadgimnazjalnych. Co czwarty dowiedział się, że ktoś rozsyła na jego temat lub zamieszcza w internecie szkalujące go informacje, zdjęcia, filmy itp.

W 2015 r. na pytanie: *Czy zdarzyło Ci się być ofiarą nękania, przemocy lub agresji elektronicznej tzn. realizowanej za pomocą internetu lub telefonu komórkowego* twierdząco odpowiedziało 12% gimnazjalistów i co dziesiąty uczeń II klasy szkoły PG (9,9%). W tegorocznym badaniu uszczegółowiono ww. pytanie i przekształcono je w trzy wzajemnie dopełniające się pytania. Pierwsze z nich dot. otrzymywania od innych osób przez internet lub telefon komórkowy nieprzyjemnych lub złośliwych komentarzy, opinie lub wiadomości na Twój temat? Było ono najbliższe cytowanemu powyżej pytaniu z 2015 r. Kolejne dot. gróźb ze strony innej osoby lub grupy osób, jakie uczeń mógł przeczytać lub zobaczyć w internecie pod swoim adresem. Ostatnie z pytań w tym bloku dot. wiedzy ucznia nt. tego, czy ktoś rozsyła na jego temat lub zamieszcza w internecie złośliwe, nieprzyjemne komentarze.

Analizując wyniki tegorocznych badań i porównując je do wyników z 2015 r. dot. rozpowszechnienia doświadczeń związanych z cyberprzemocą możemy stwierdzić, iż w ciągu minionych 4 lat co najmniej podwoił się odsetek młodzieży, doznającej różnych form cyberprzemocy. To właśnie ten obszar stanowi obecnie największe wyzwanie dla profilaktyki.

19. Przemoc rówieśnicza - perspektywa ofiar

Ofiary przemocy				
W czasie ostatnich 12 miesięcy, jak często zdarzyło Ci się?				
Być dręczonym przez grupę				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy gim. N=942	70,8%	17,4% 	7,7%	4,1%
II klasy ponadgim. N=966	83,9%	10,0%	4,6%	1,5%
Zostać pobitym przez grupę				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy gim. N=942	93,9%	3,4%	1,4%	1,3%
II klasy ponadgim. N=966	97,4%	1,7%	0,7%	0,2%
Być w grupie atakowanej przez inną				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy gim. N=942	87,7%	6,8%	4,2%	1,3%
II klasy ponadgim. N=966	90,9%	6,2%	2,4%	0,4%
Zostać zaatakowanym przez kogoś				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy gim. N=942	81,8%	12,3% 	3,9%	1,9%
II klasy ponadgim. N=966	88,1%	8,1%	2,6%	1,3%

Tabela 21 : Częstotliwość doświadczania różnych form przemocy w ostatnim roku przed badaniem – klasy IIIIG i II PG. Strzałkami oznaczono wzrost odsetków.

19. Przemoc rówieśnicza - perspektywa ofiar

Ofiary przemocy				
W czasie ostatnich 12 miesięcy, jak często zdarzyło Ci się?				
Zostać okradzionym z czegoś wartego co najmniej 100 złotych				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy gim. N=942	91,8%	6,4%	0,9%	0,9%
II klasy ponadgim. N=966	93,4%	5,7%	0,4%	0,4%
Paść ofiarą kradzieży z włamaniem				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy gim. N=942	97,9%	1,0%	0,2%	1,0%
II klasy ponadgim. N=966	98,1%	1,2%	0,4%	0,3%
Mieć rzeczy celowo przez kogoś zniszczone				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy gim. N=942	85,3%	11,5%	2,3%	0,8%
II klasy ponadgim. N=966	92,3%	5,9%	1,0%	0,9%
Kupić coś kradzionego				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy gim. N=942	95,7%	2,4%	0,6%	1,3%
II klasy ponadgim. N=966	96,9%	1,9%	0,6%	0,7%

Tabela 22: Częstotliwość doświadczania różnych form przemocy w ostatnim roku przed badaniem – klasy IIIG i II PG.

19. Przemoc rówieśnicza - perspektywa ofiar

Ofiary przemocy				
W czasie ostatnich 12 miesięcy, jak często zdarzyło Ci się?				
Otrzymywać przez Internet lub telefon komórkowy złośliwe wiadomości				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy gim. N=942	68,7%	17,3% ↑	9,3%	4,7%
II klasy ponadgim. N=966	77,4%	12,9%	6,7%	3,0%
Dowiedzieć się że ktoś rozsyła do innych lub zamieszcza w internecie złośliwe wiadomości na Twój temat				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy gim. N=942	77,9%	13,2% ↑	5,9%	3,0%
II klasy ponadgim. N=966	85,1%	8,1%	5,2%	1,5%
Przeczytać lub zobaczyć w internecie groźbę wobec siebie				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy gim. N=942	86,4%	8,2% ↑	3,0%	2,4%
II klasy ponadgim. N=966	90,1%	5,4%	3,1%	1,4%

Tabela 23 : Częstotliwość doświadczania różnych form przemocy w ostatnim roku przed badaniem – klasy III G i II PG. Strzałkami oznaczono wzrost odsetków.

19. Przemoc rówieśnicza – perspektywa ofiar

W trakcie analiz odnotowano, że wskaźnik sumaryczny ze skal dotyczących różnych aktów przemocy doświadczanych przez badanych stanowi dobrą, samodzielną skalę.

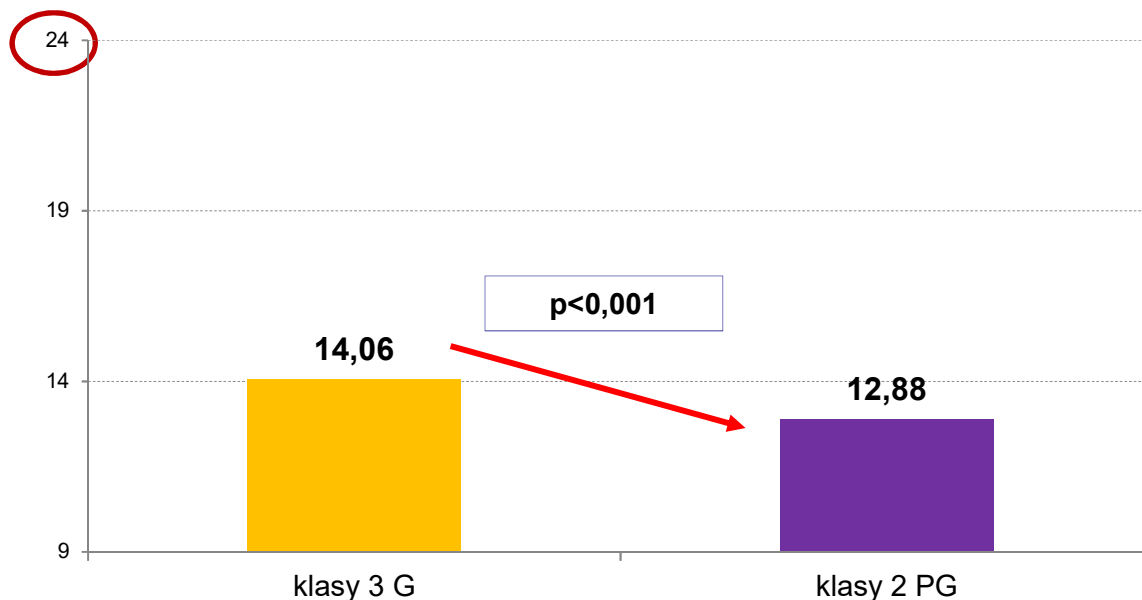
Utworzono więc zmienną pn. **nasilenie doświadczeń bycia ofiarą przemocy**, sumując punkty wyliczone na podstawie odpowiedzi na odpowiednie pytania ankiety.

Współczynnik Alfa Cronbacha dla tak utworzonej skali wynosi powyżej - 0,8. Zmienna może przyjmować wartości od 11-77. Średnią wartość w klasach 3 G: $M=14,06$ a w 2 PG: $M=12,88$.

Różnica ta jest istotna statystycznie, co oznacza, że starsi uczniowie w Łodzi rzadziej stawali się w analizowanym okresie ofiarami przemocy niż ich młodsi koledzy z III klas gimnazjum.

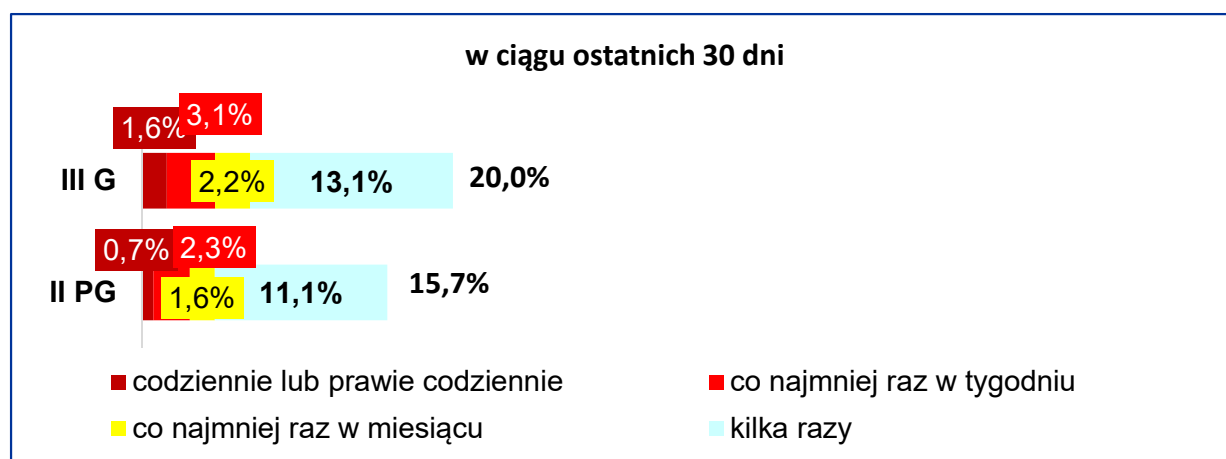
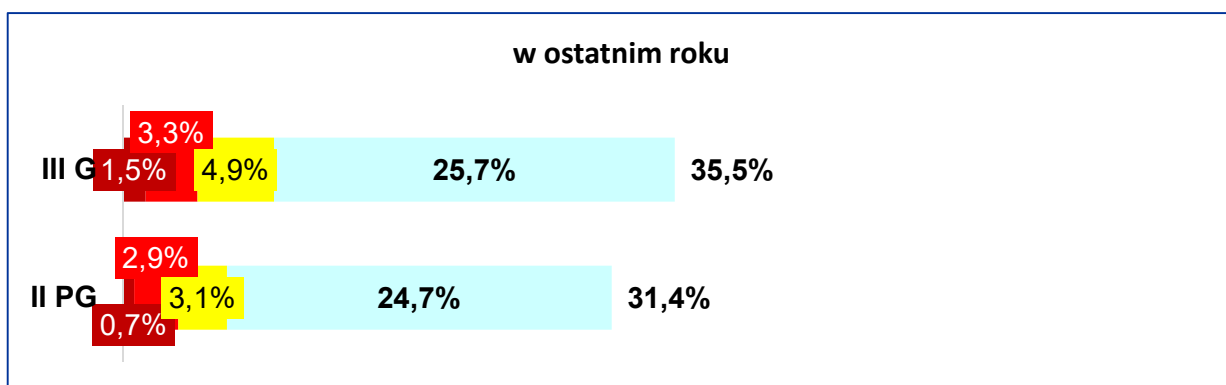
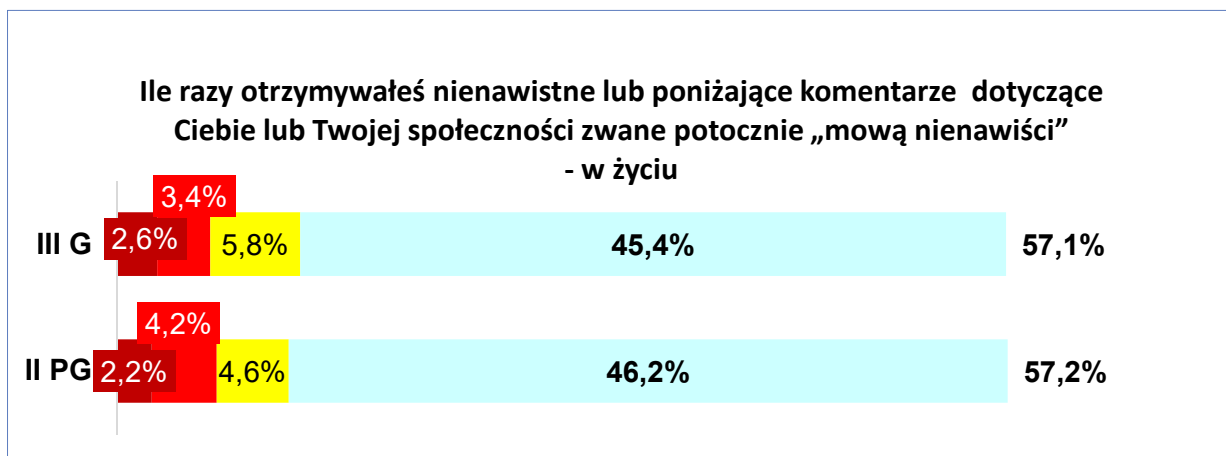
W klasach II ponadgimnazjalnych w badaniu odnotowano różnicę pomiędzy nasileniem pozytywnych oczekiwań związanych z piciem wśród chłopców i dziewcząt. Było ono wyższe w grupie chłopców.

Nasilenie doświadczeń związanych z byciem ofiarą przemocy

Wykres 122: Nasilenie doświadczeń związanych z byciem ofiarą przemocy – klasy III G i II PG, porównanie wartości średnich.

19.1 Rozpowszechnienie zjawiska „mowy nienawiści”

19.1 Rozpowszechnienie zjawiska „mowy nienawiści”

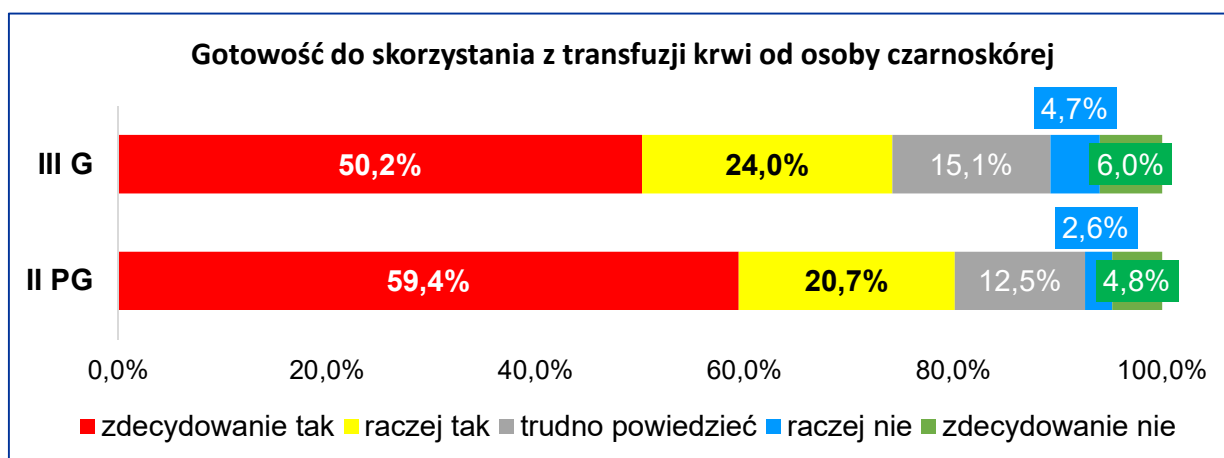
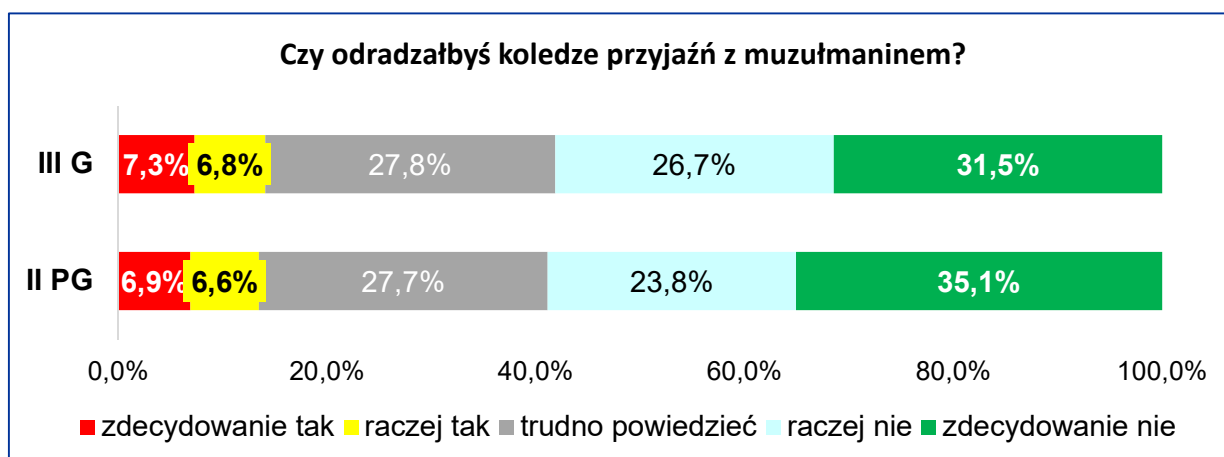
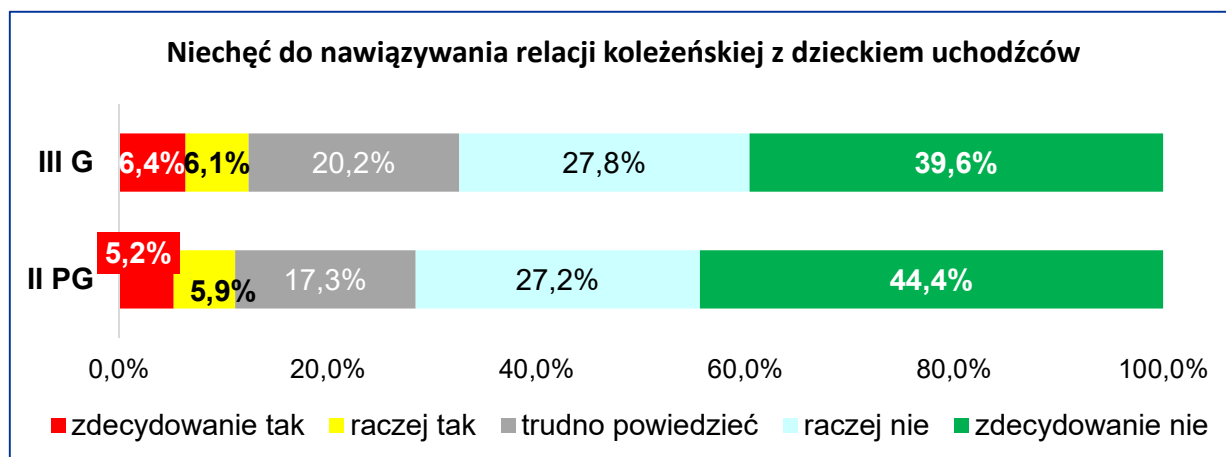
Nienawistne lub poniżające komentarze lub wiadomości dotyczące osoby badanej lub jej społeczności – zwane potocznie „mową nienawiści” – to kolejne problematyczne zjawisko analizowane w ramach tegorocznego badania. Z zebranych danych wynika, że tego problemu w Łodzi nie można bagatelizować.

Prawie sześciu na dziesięciu badanych – w obu grupach wiekowych - przyznało, że przynajmniej raz w życiu było ofiarą „mowy nienawiści”. Odsetki wynoszą odpowiednio: 57,1% wśród gimnazjalistów i 57,2% wśród starszych uczniów z II klas szkół PG.

W ciągu ostatniego roku takiej formy przemocy doświadczył średnio co trzeci badany uczeń: 35,5% wśród gimnazjalistów oraz 31,4% uczniów z II klas szkół PG. Prawie co dziesiąty gimnazjalista (9,7%), którzy doświadczył ww. przemocy w okresie ostatnich 12 miesięcy przyznał, że zdarzało się to przynajmniej raz w miesiącu i częściej. Wśród starszych uczniów podobną opinię wyraziło 6,7% badanych.

W ostatnich 30 dniach poprzedzających badanie „mowa nienawiści” dotknęła co piątego ucznia III klasy gimnazjum (20%) i co szóstego ze starszej kohorty badanych czyli II klas PG (15,7%).

19.2 Opinie i postawy wobec osób innej rasy, kultury lub religii

19.2 Opinie i postawy wobec osób innej rasy, kultury lub religii

Młodzież biorąca udział w badaniu została zapytana o to, czy przeszkadzałoby jej w nawiązaniu bliskiej relacji koleżeńskiej z nowym uczniem lub uczennicą w klasie, gdyby pochodził on/ona z rodziny uchodźców np. z Syrii lub jakiegoś państwa afrykańskiego.

Celem tego pytania była ocena rozpowszechnienia mitów i stereotypów dot. uchodźców, jakie w ostatnich latach pojawiały się w przestrzeni publicznej oraz diagnoza rozpowszechnienia zachowań o podłożu ksenofobicznym i rasistowskim.

Jak pokazały badania ponad **2/3 uczniów III klas gimnazjum** oraz **siedmiu na dziesięciu z II klas szkół PG (71,6%)** nie widziałyby problemu w tym, aby zaprzyjaźnić się z nowym kolegą lub koleżanką pochodzącym z rodziny uchodźców.

Przeciwnego zdania był co ósmy badany gimnazjalista (12,5%) i ponad 11% uczniów starszych z II klas szkół PG. Dla nich fakt, że jakiś uczeń pochodzi z rodziny uchodźców byłby istotną przeszkodą w nawiązaniu z nim bliskiej relacji koleżeńskiej. Co piąty gimnazjalista (20,2%) i co szósty uczeń II klasy liceum, technikum lub szkoły zawodowej nie miał w tej sprawie jednoznacznej opinii i wskazywał odpowiedź „trudno powiedzieć”.

Kolejne pytanie dotyczyło postaw i opinii młodzieży wobec odmienności rasowej, kulturowej i religijnej. Większość ludzi traktuje krew czysto medycznie, jako niezbędny element naszego organizmu, który w razie takiej potrzeby należy wymienić lub uzupełnić. Jednak w niektórych grupach społecznych do „czystości krwi” przywiązuje się symboliczne znaczenie, co ma historyczne uwarunkowania pochodzące jeszcze z czasów niewolnictwa lub segregacji rasowej. **Większość badanej młodzieży nie miałaby żadnego oporu, aby podczas transfuzji przyjąć zdrową krew osoby ciemnoskórej.** Taką opinię wyraziło w badaniu prawie $\frac{3}{4}$ gimnazjalistów (74,2%) oraz ośmiu na dziesięciu uczniów ze starszej frakcji badanych (80,1%). Przeciwnego zdania w tej sprawie był co dziesiąty badany w grupie uczniów 3 klas gimnazjum (10,7%) oraz 7,4% uczniów w II klasach szkół PG.

Średnio co siódmy badany uczeń – w obu frakcjach wiekowych - odradzałby swoim kolegom lub koleżankom z klasy przyjaźń z muzułmaninem, czyli osobą wyznającą islam, która na co dzień praktykuje zasady tej religii. Taką opinię wyraziło 14,1% gimnazjalistów oraz 13,5% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Co czwarty badany uczeń nie miał wyrobionych poglądów w tej sprawie i zaznaczył odpowiedź „trudno powiedzieć” (odpowiednio: 27,8 w III kl. gimnazjum i 27,7% w II klasach szkół PG). Dla prawie 60% badanych, w obu grupach wiekowych, fakt, że ktoś jest muzułmaninem nie byłby powodem do jakichkolwiek negatywnych emocji czy sugestii np. odradzania kolegom w klasie, aby nie przyjaźnili się z taką osobą.

Podsumowując tę część badania, która dotyczy rozpowszechnienia zachowań rasistowskich należy stwierdzić, iż jest to poważny problem i duże wyzwanie dla szkolnych programów profilaktycznych. Fakt, iż około 13-14% łódzkich nastolatków ma negatywny stosunek do muzułmanów, a co najmniej $\frac{1}{4}$ jest w tym zakresie niezdecydowana lub ma wątpliwości, jak traktować takie osoby świadczy o znacznym rozpowszechnieniu lęków i fobi wobec tej grupy społecznej, która w ostatnich latach często była postrzegana przez pryzmat terroru i agresji.

20. Profilaktyka domowa

20. Profilaktyka domowa

Jednym z bardzo ważnych obszarów, w których na szeroką skalę powinna być prowadzona profilaktyka zachowań problemowych młodzieży jest środowisko rodzinne.

Specjaliści od lat podkreślają, że przekonania, postawy, zachowania rodziców dotyczące sięgania po substancje psychoaktywne oraz zasady wprowadzone przez nich w tym zakresie w domu, odgrywają często kluczową rolę w kształtowaniu się postaw i zachowań młodzieży wobec używania tych substancji.

W badaniu analizowano, jakie są postawy rodziców wobec picia alkoholu, palenia papierosów i używania narkotyków przez badanych w opinii młodzieży. Pytano o to, czy takie zachowania spotkałyby się z przyzwoleniem matki oraz ojca. Analizowano deklarowane przez badanych sposoby reagowania przez rodziców na fakt palenia przez nich papierosów, picia alkoholu lub używania narkotyków.

Przedmiotem analiz był także poziom wsparcia i kontroli ze strony rodziców wyrażający się w :

- ustaleniu ścisłych zasad obowiązujących nastolatka w domu i poza domem;
- konieczności informowania ich o tym, gdzie i z kim badani spędzają wieczory;
- łatwości uzyskania ciepła i opieki od rodziców;
- łatwości uzyskania wsparcia emocjonalnego od rodziców.

20. Profilaktyka domowa

O ile wśród uczniów III klas gimnazjum prawie 2/3 badanych (65,7%) wyraziło przekonanie, że ich ojcowie w ogóle nie wyraziliby zgody na palenie papierosów, to w klasach II szkół ponadgimnazjalnych odsetek osób przekonanych o całkowitym braku przyzwolenia ojca na palenie - był istotnie niższy i wynosił 48,2%

Podobną tendencję (mniejsze odsetki osób przekonanych o braku przyzwolenia w przypadku starszych uczniów) odnotowano w przypadku pytania o przyzwolenie ze strony matki. 70% uczniów klas III gimnazjów deklaroowało, że matka nie zgodziłaby się na palenie, a w klasach drugich ponadgimnazjalnych – 53,3%.

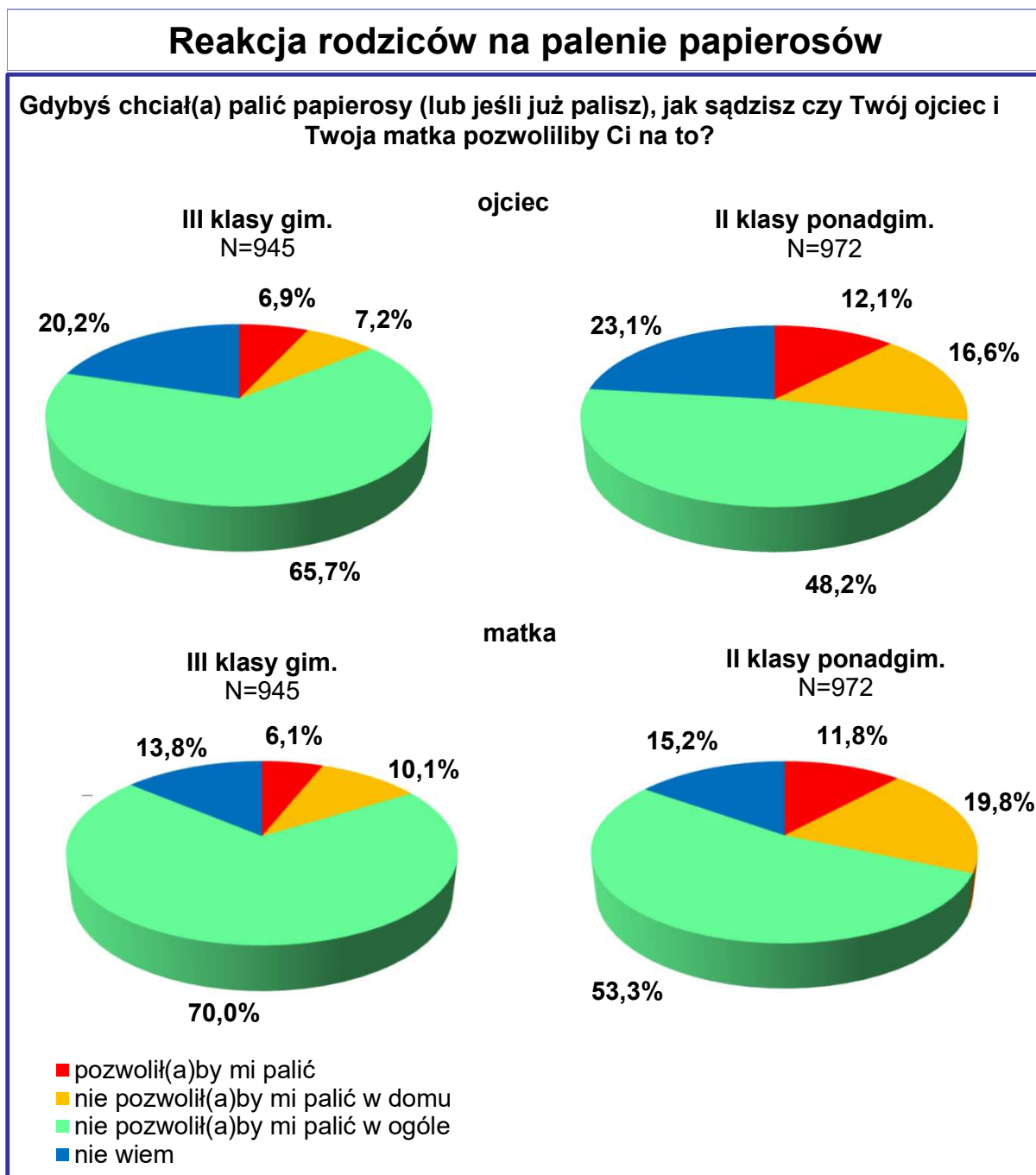
Jednocześnie wyższe były odsetki starszych badanych przekonanych, że ich rodzice zgodziliby się na palenie. W klasach trzecich gimnazjum o przyzwoleniu ze strony ojca było przekonanych 6,9% badanych, w drugich ponadgimnazjalnych już 12,1%. W odniesieniu do matek odsetki te wynosiły odpowiednio 6,1% i 11,8%.

Większa część uczniów deklaroowała, że ich rodzice nie pozwoliliby im palić w domu (co można interpretować jako częściowe przyzwolenie na palenie papierosów). Wśród uczniów gimnazjów o takiej postawie ojca mówiło 7,2% badanych, a wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych – 16,6%. W przypadku postawy matki odsetki te wyniosły odpowiednio 10,1% i 19,8%.

Na uwagę zasługuje fakt, iż **znaczące odsetki badanych nie były w stanie określić jaka byłaby postawa ich rodziców wobec palenia papierosów.** W przypadku gimnazjalistów takiej wiedzy nie miało 13,8% - 20,2% badanych, a w starszej frakcji 15,2% - 23,1%.

Podsumowując, wyniki badania wskazują, że deklarowana przez uczniów tolerancja rodziców odnośnie palenia papierosów przez młodzież ma ścisły związek z wiekiem badanych. Ponadto, zdaniem uczniów, ojcowie byłiby w tym kontekście nieco mniej restrykcyjni niż matki.

20. Profilaktyka domowa

Wykres 123: Przewidywana reakcja rodziców na palenie papierosów przez uczniów – klasy III G i II PG.

20. Profilaktyka domowa

Analizując wyniki badań w kontekście reakcji rodziców na upijanie się dzieci oraz używanie przez nich marihuany/haszyszu i ekstazy stwierdzono, że jedynie w przypadku upijania się, rodzice w opiniach starszych uczniów byli oceniani jako mniej restrykcyjni niż w oczach uczniów młodszych. Co do „cięższych używek” przekonania o braku przyzwolenia ze strony rodziców były podobnie silne w obu grupach wiekowych.

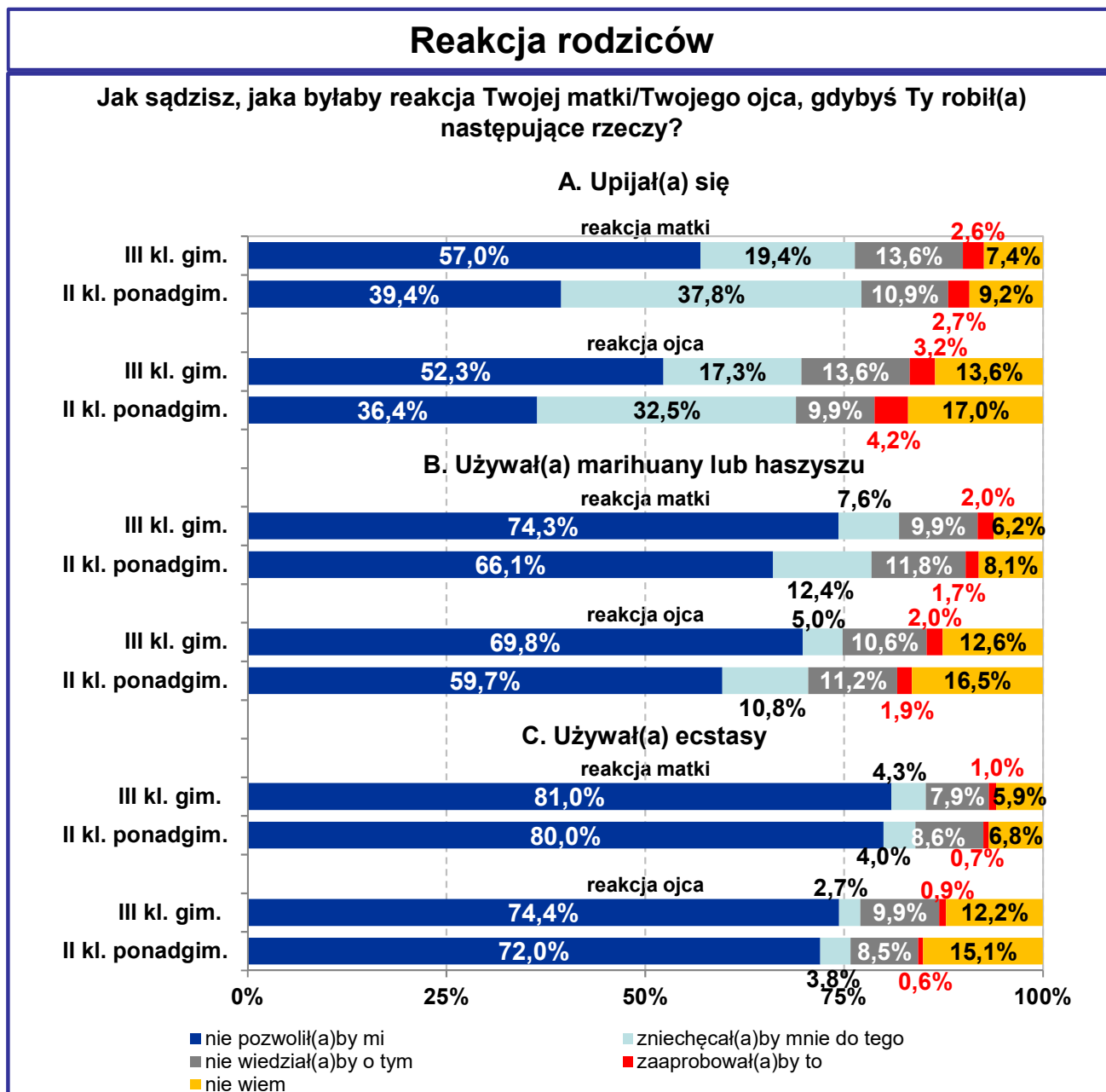
- Jedynie 52,3% gimnazjalistów stwierdziło, że ich ojcowie zdecydowanie nie zaakceptowałyby **upijania się**, a w opinii 3,2% zaakceptowałyby takie zachowanie. W przypadku matek odsetki te wynoszą odpowiednio: 57% i 2,6%. **W grupie uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych 36,4% podkreśliło brak zgody ojca na upicie się, a 39,4% uznało, że na takie zachowanie nie pozwoliłaby matka.** W tej grupie uczniów 4,2% sądziło, że ich upicie spotkałoby się z aprobatą ojca, a 2,7% – matki.
- Prawie 70% uczniów (69,8%) z III klas gimnazjum stwierdziło, że ich ojcowie nie zgodziliby się na **używanie przez nich marihuany lub haszyszu**, w przypadku matek odsetek ten wynosił 74,3%. Analogiczne wskaźniki w odniesieniu do reakcji rodziców uczniów drugich klas szkół PG wynoszą: 59,7% i 69,8%. Zdaniem 2% młodszych i 1,9% starszych badanych uczniów ich ojcowie wyraziłoby zgodę na takie zachowanie zaś odpowiednio 2,0% i 1,7% sądziło, że zgodę wyraziłaby ich matka.
- Prawie $\frac{3}{4}$ młodszych uczniów (74,4%) nie oczekiwałoby przyzwolenia ojców, zaś 81% zgody matki na **używanie przez nich ekstazy**. W przypadku uczniów starszych ze szkół PG odsetki te wynosiły odpowiednio: 72% oraz 80%. Niewielkie odsetki uczniów uważały, że ich rodzice aprobowaliby używanie ekstazy. Według uczniów młodszych z taką postawą ojca spotkałoby się 0,9%, zaś matki 1% badanych. Analogiczne odsetki wśród uczniów starszych wyniosły 0,7% i 0,7%.

Co istotne, od 9,9% do 13,6% badanych z obydwu grup wiekowych stwierdziło, że ich rodzice nie dowiedzieliby się o upijaniu, od 9,9% do 11,8% o paleniu przez nich marihuany, a od 7,9% do 9,9% o zażywaniu ekstazy.

Warto również zwrócić uwagę na stosunkowo wysokie odsetki uczniów, którzy nie wiedzieli, jaka byłaby reakcja ich rodziców na poszczególne z analizowanych zachowań – zwłaszcza w przypadku upicia się. Brak wiedzy odnośnie reakcji rodziców deklarowało od 7,4% do 17% uczniów.

Wyniki te to jeden z argumentów na rzecz konieczności prowadzenia intensywnych działań edukacyjnych wśród rodziców i włączania ich do szkolnych i środowiskowych działań profilaktycznych.

20. Profilaktyka domowa

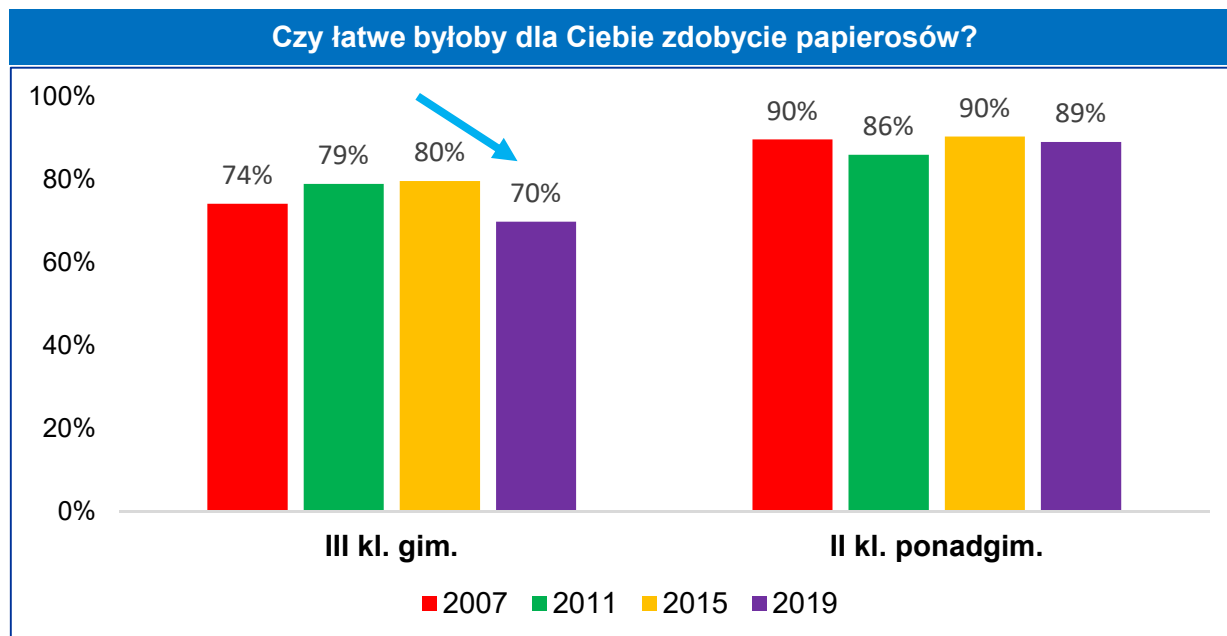
Wykres 124 : Przewidywana reakcja rodziców na upijanie się, używanie marihuany i ecstasy przez uczniów – klasy IIIIG i II PG.

	N					
	A		B		C	
	matka	ojciec	matka	ojciec	matka	ojciec
III kl. gim.	946	942	946	942	946	942
II kl. ponadgim.	972	969	972	969	972	969

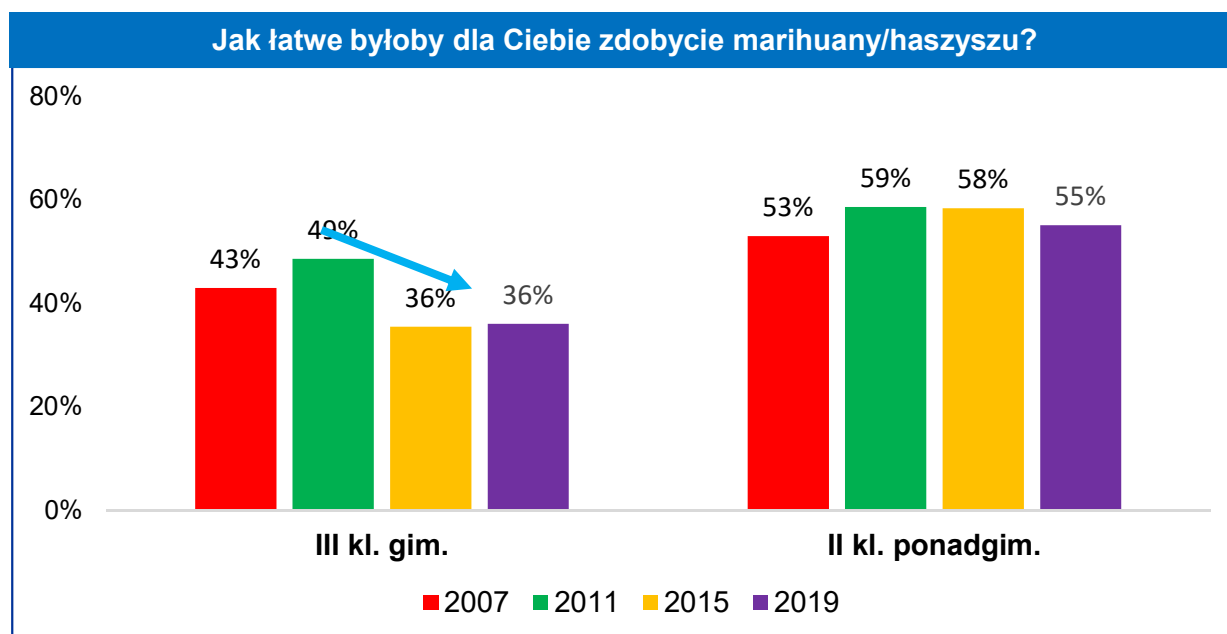
21. Porównanie wyników badań z lat 2007, 2011, 2015 i 2019

21.1. Ocena dostępności substancji psychoaktywnych – rok 2007, 2011, 2015 i 2019

Wykres 1/P:

Ocena dostępności papierosów – porównanie wyników z roku 2007, 2011, 2015 i 2019.

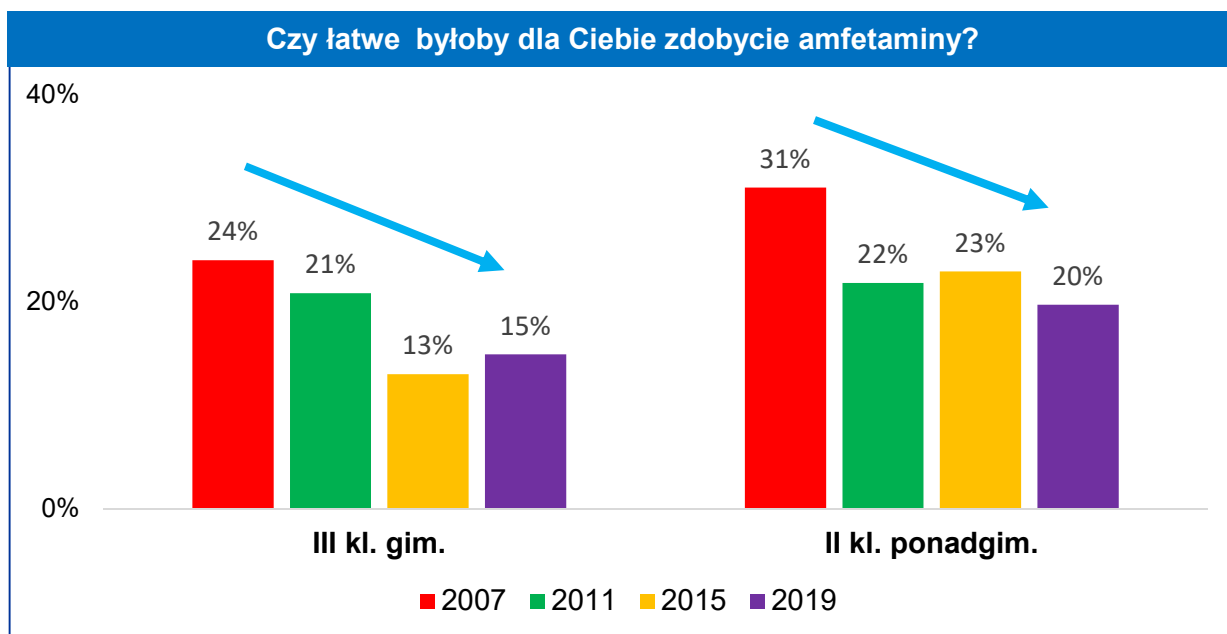

Wykres 2/P:

Ocena dostępności marihuany/haszyszu – porównanie wyników z roku 2007, 2011, 2015 i 2019.

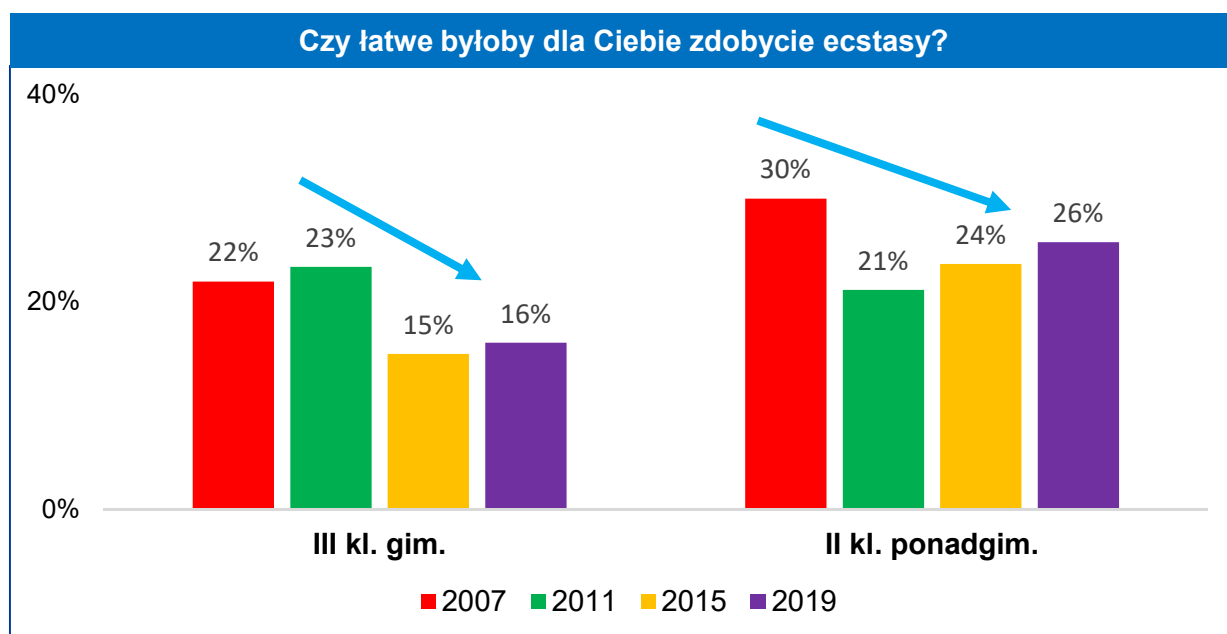

21.1. Ocena dostępności substancji psychoaktywnych – rok 2007, 2011, 2015 i 2019

Wykres 3/P:

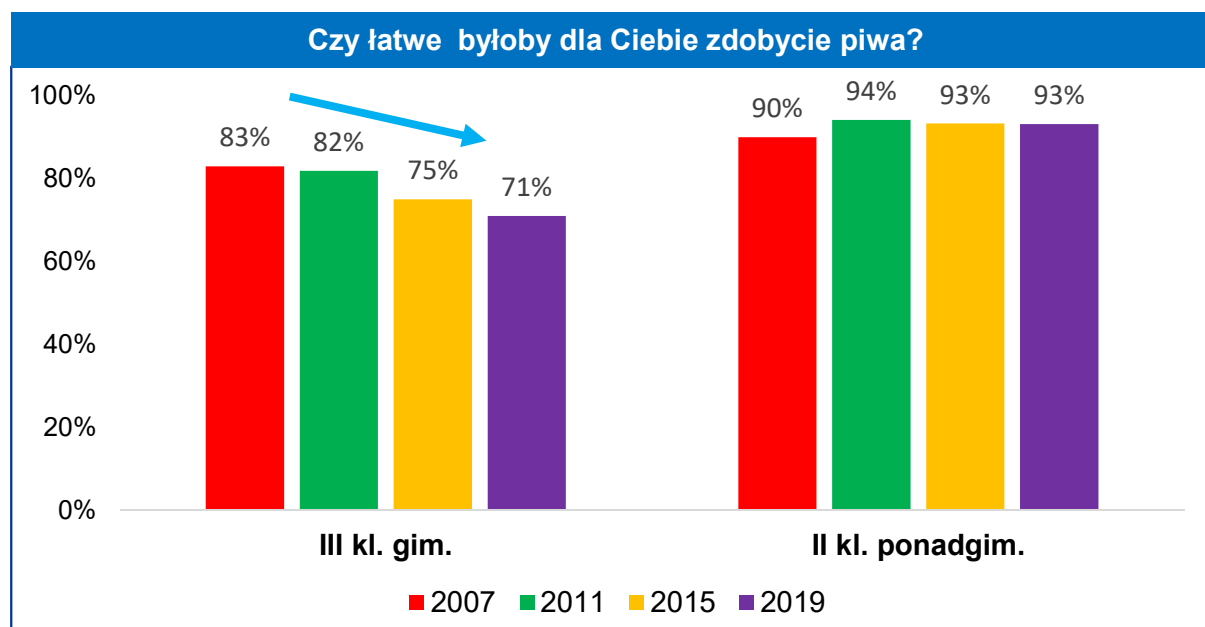
Ocena dostępności amfetaminy – porównanie wyników z roku 2007, 2011, 2015 i 2019.

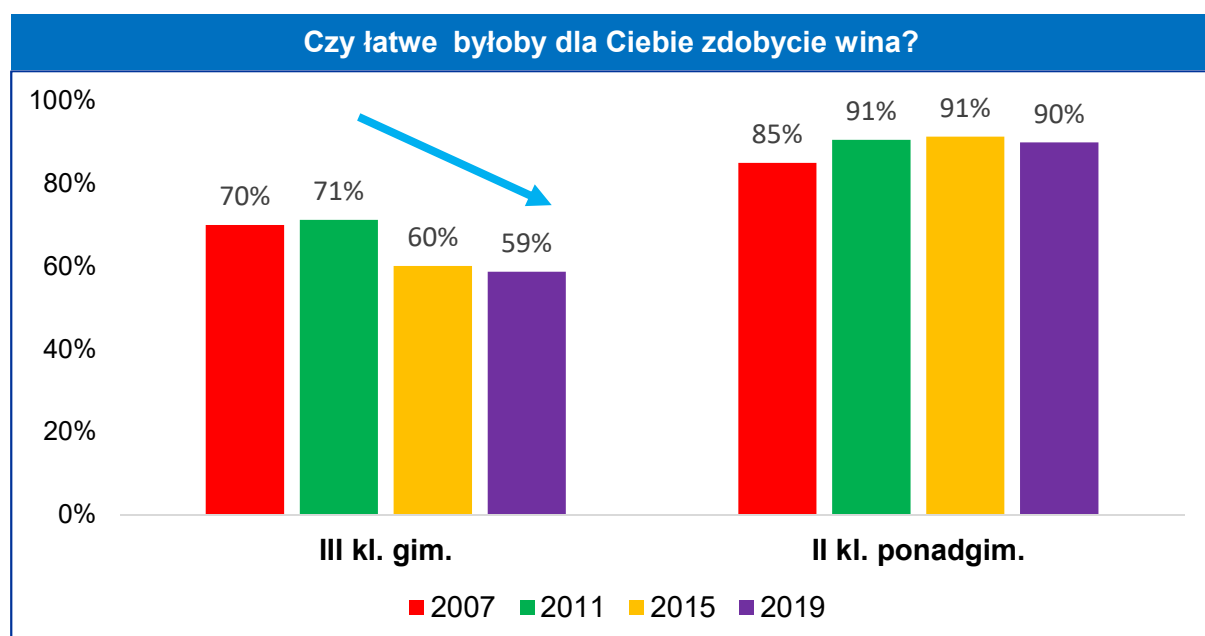
Wykres 4/P:

Ocena dostępności ecstasy – porównanie wyników z roku 2007, 2011, 2015 i 2019.

21.1. Ocena dostępności substancji psychoaktywnych – rok 2007, 2011, 2015 i 2019

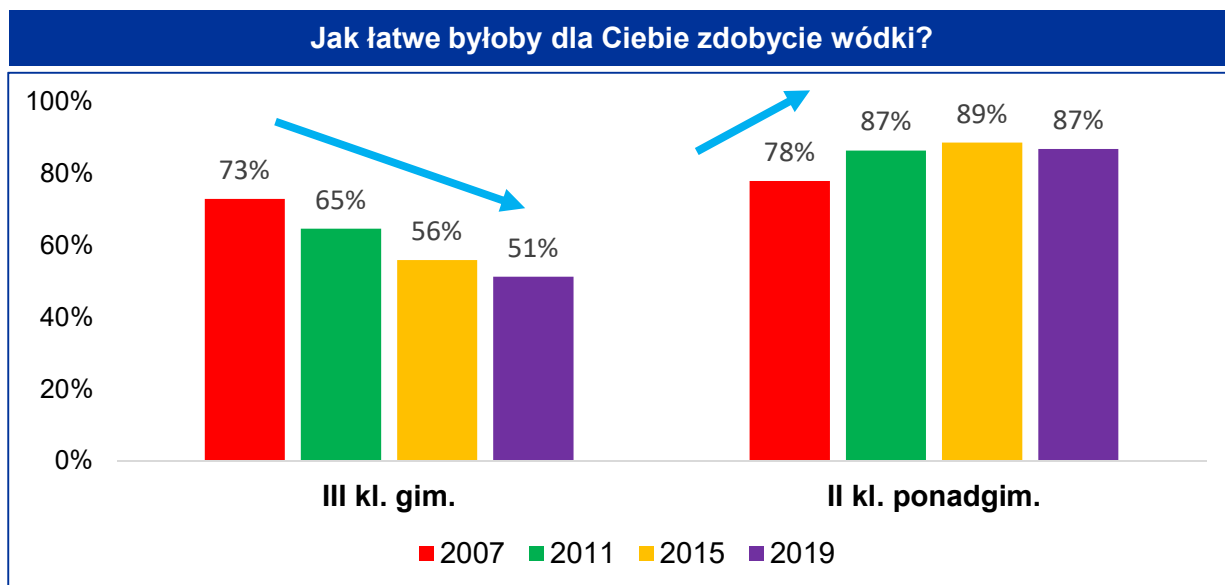

Wykres 5/ P: Ocena dostępności piwa – porównanie wyników z roku 2007, 2011, 2015 i 2019.

Wykres 6/P: Ocena dostępności wina – porównanie wyników z roku 2007, 2011, 2015 i 2019.

21.1. Ocena dostępności substancji psychoaktywnych – rok 2007, 2011, 2015 i 2019

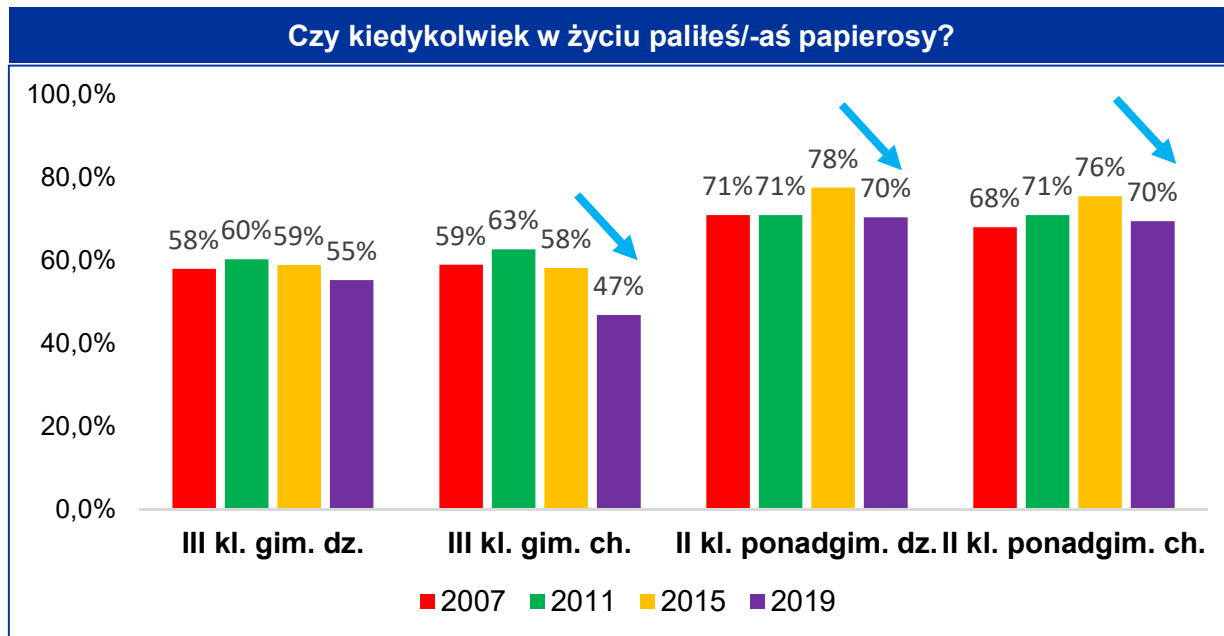

Wykres 7/P: Ocena dostępności wódki – porównanie wyników z roku 2007, 2011, 2015 i 2019.

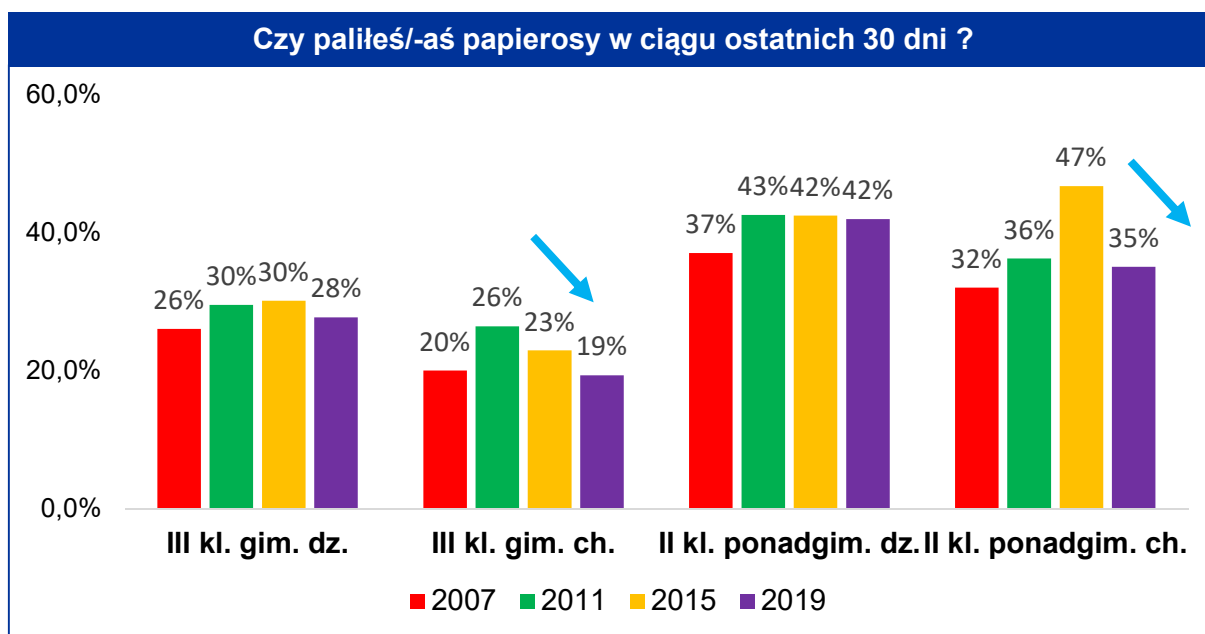
Porównując wyniki badań zrealizowanych w roku 2015 i 2019 warto zwrócić uwagę, iż:

- Po ośmiu latach stabilizacji widać istotny spadek odsetka uczniów w III klasach gimnazjum deklarujących łatwość zdobycia papierosów – z ok. 80% w 2011 i 2015 do 70% w 2019 r. W starszej grupie badanych z II klas PG – ocena dostępności papierosów od wielu lat jest na podobnym, bardzo wysokim poziomie. Około 90% uczniów jest zdania, że papierosy są dla nich łatwo dostępne.
- Na uwagę zasługuje także widoczna stabilizacja oceny dostępności marihuany. Odsetki uczniów deklarujących łatwą dostępność tego narkotyku w 2019 roku są zbliżone do tych odnotowanych w 2015 roku. Dotyczy to obu grup wiekowych.
- Jeśli chodzi o dostępność amfetaminy, to podobnie jak w przypadku marihuany jej dostępność w ocenie uczniów - w obu grupach wiekowych – jest zbliżona do poziomu sprzed 4 lat. Również zdobycie ecstasy – w ocenie badanych uczniów – nie zmieniło się od poprzedniego badania z 2015 r. Co szósty uczeń III klasy gimnazjum (16%) i co czwarty (26%) w II klasie szkoły PG uważa, że ten narkotyk jest łatwy do zdobycia (dla niego). Podobne odsetki odnotowano w 2015 r. – 15% i 24%.
- Na przestrzeni ostatnich badań odnotowano nieznaczny spadek w ocenie dostępności piwa wśród gimnazjalistów (z 75% do 71%), nie odnotowano natomiast zmian w tym zakresie wśród starszych kolegów ze szkół PG; dostępność wina nie zmieniła się w stosunku do poprzednich badań z 2015 r.
- Warto zauważyć, że wśród badanych uczniów z III klas gimnazjów ocena dostępności wódki jest nieco niższa niż 4 lata temu – spadek z 56% do 51%. W starszej kohorcie badanych uczniów nie odnotowano żadnych zmian w tym zakresie;

21.2. Rozpowszechnienie palenie papierosów – rok 2007, 2011, 2015 i 2019

Wykres 8/P: Rozpowszechnienie palenia papierosów w życiu – porównanie wyników z roku 2007, 2011, 2015 i 2019.

Wykres 9/P: Rozpowszechnienie palenia papierosów w ost. miesiącu – porównanie wyników z roku 2007, 2011, 2015 i 2019.

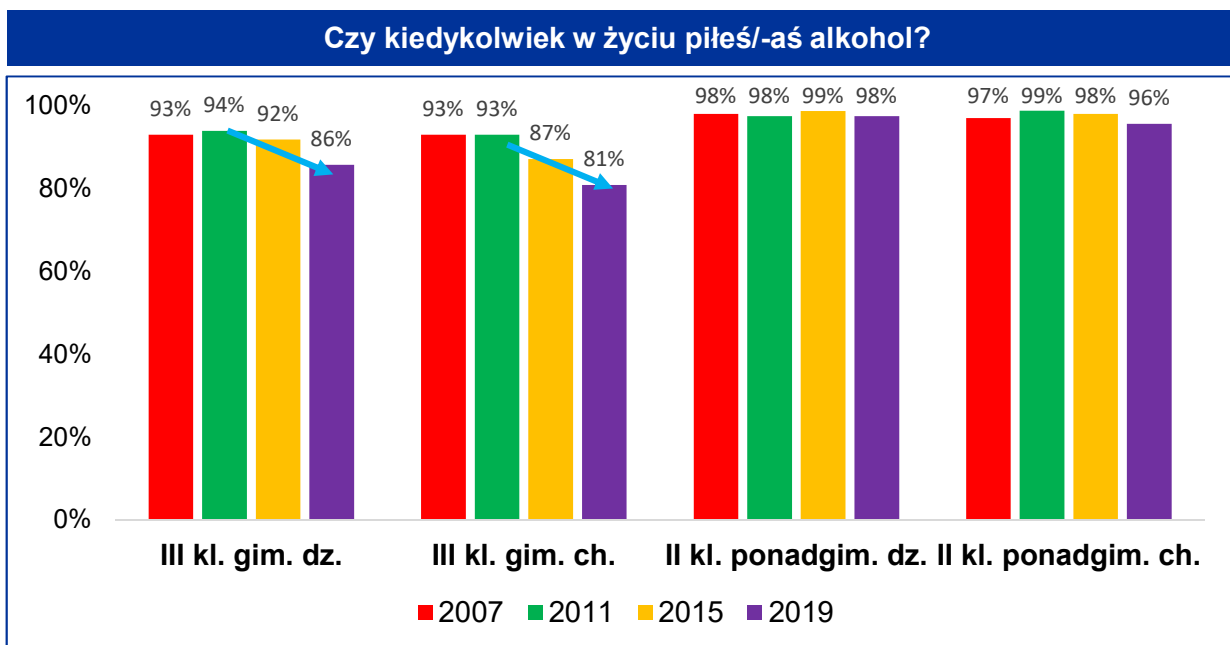
21.2. Rozpowszechnienie palenie papierosów – rok 2007, 2011, 2015 i 2019

Porównanie wyników dotyczących rozpowszechnienia palenia papierosów wśród uczniów w roku 2015 i 2019 wskazuje, że :

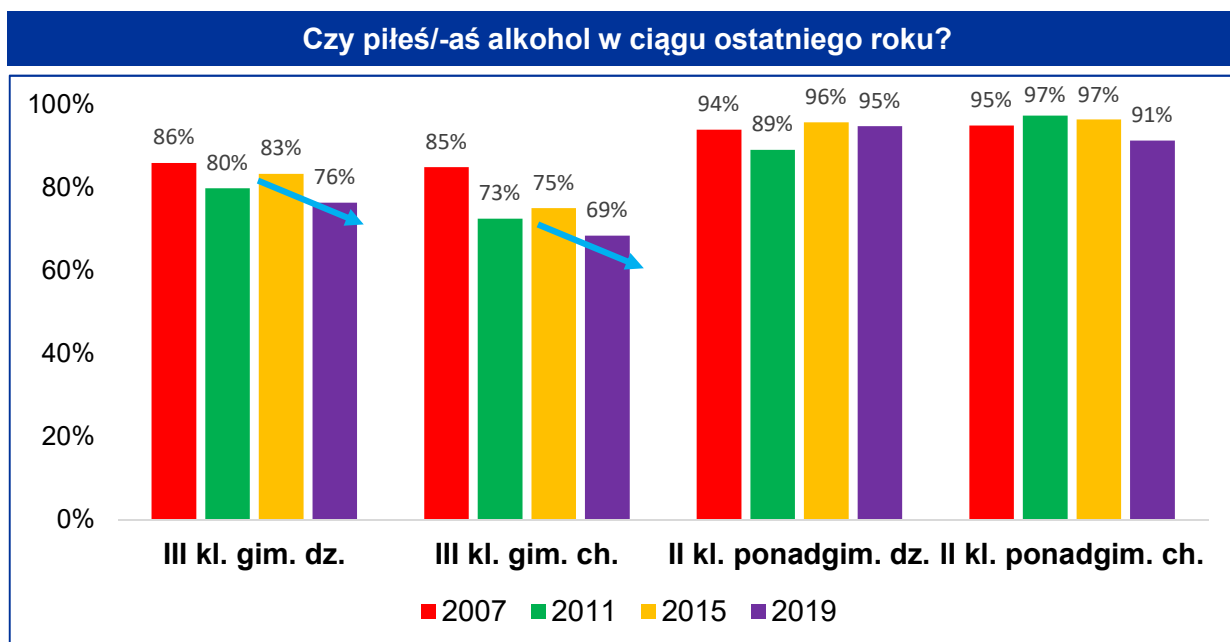
- W 2019 r. odnotowano istotny statystycznie prawie **20% spadek odsetka chłopców z III klas gimnazjum, którzy przyznali się do palenia papierosów kiedykolwiek w życiu – 58% w 2015 r. do 47% w 2019 r.**;
- Istotnie **obniżył się także odsetek dziewcząt z II klas szkół ponadgimnazjalnych, które paliły papierosy kiedykolwiek w życiu – w 2015 r. - 78% a w 2019 r. – 70%**. Pozytywną zmianę widać również w populacji chłopców uczących się w łódzkich liceach, technikach i szkołach zawodowych, jednak w tym przypadku zmniejszenie się odsetka uczniów w ciągu ostatnich 4 lat jest nieco mniejsze – z 76% do 70% (zmiana nie jest istotna statystycznie);
- Wyraźną zmianę widzimy także w zakresie rozpowszechnienie palenia papierosów przez chłopców z II klas szkół PG **w okresie ostatnich 30 dni przed badaniem. Odsetek badanych, którzy deklarowali, że palili w tym czasie papierosy zmniejszył się w ciągu 4 lat o ponad ¼ - z 47% w 2015 do 35% w 2019** (zmiana istotna statystycznie). Korzystna zmiana odnotowana w tym zakresie w grupie gimnazjalistów – zmniejszenie odsetka palących w ostatnich 30 dniach z 23% do 19% - nie jest istotna statystycznie.

Analizując powyższe zmiany należy pamiętać, iż znaczna część respondentów uczestniczących w badaniu zadeklarowała używanie e-papierosów, o które nigdy wcześniej nie pytaliśmy w badaniach (w 2019 r. po raz pierwszy pojawiły się w kwestionariuszu ankiety pytania dot. częstotliwości używania e-papierosów). W tym kontekście można przypuszczać, iż **w części przypadków osoby palące dotąd tradycyjne papierosy zamieniły je na e-papierosa, który w większości przypadków traktowany jest, jako mniej szkodliwy.**

21.3. Rozpowszechnienie picia alkoholu - rok 2007, 2011, 2015 i 2019

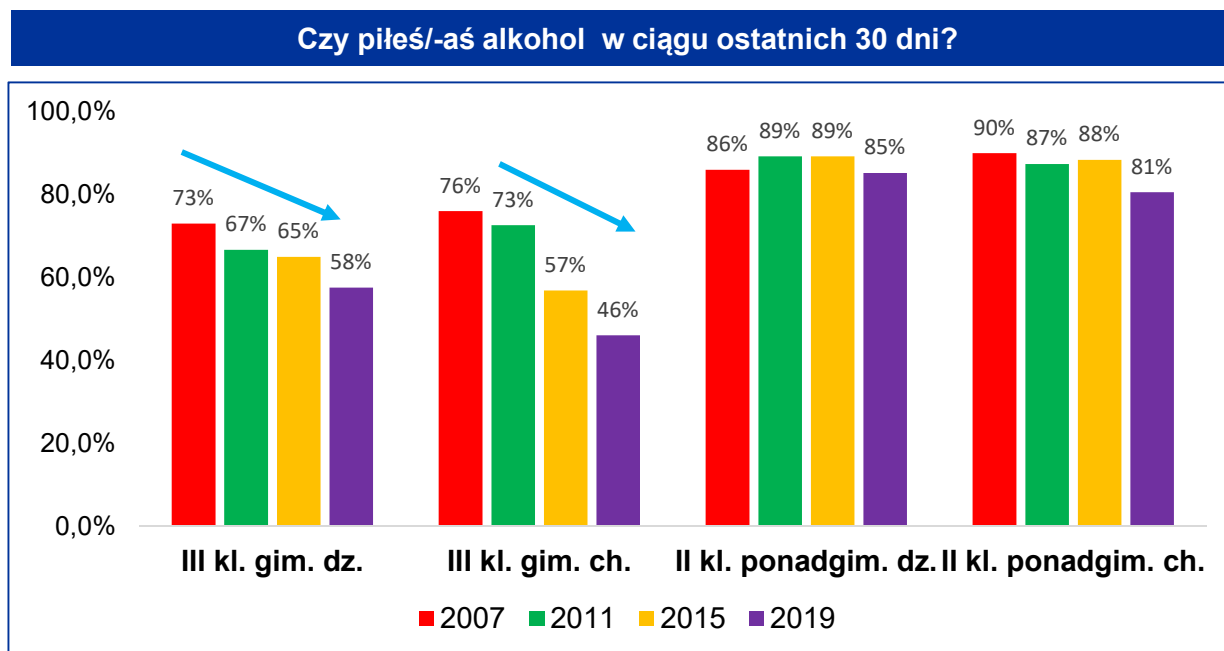

Wykres 10/P: Rozpowszechnienie picia alkoholu w życiu – porównanie wyników z roku 2007, 2011, 2015 i 2019.

Wykres 11/P: Rozpowszechnienie picia alkoholu w ostatnich 12 mies. - porównanie wyników z roku 2007, 2011, 2015 i 2019.

21.3. Rozpowszechnienie picia alkoholu - rok 2007, 2011, 2015 i 2019

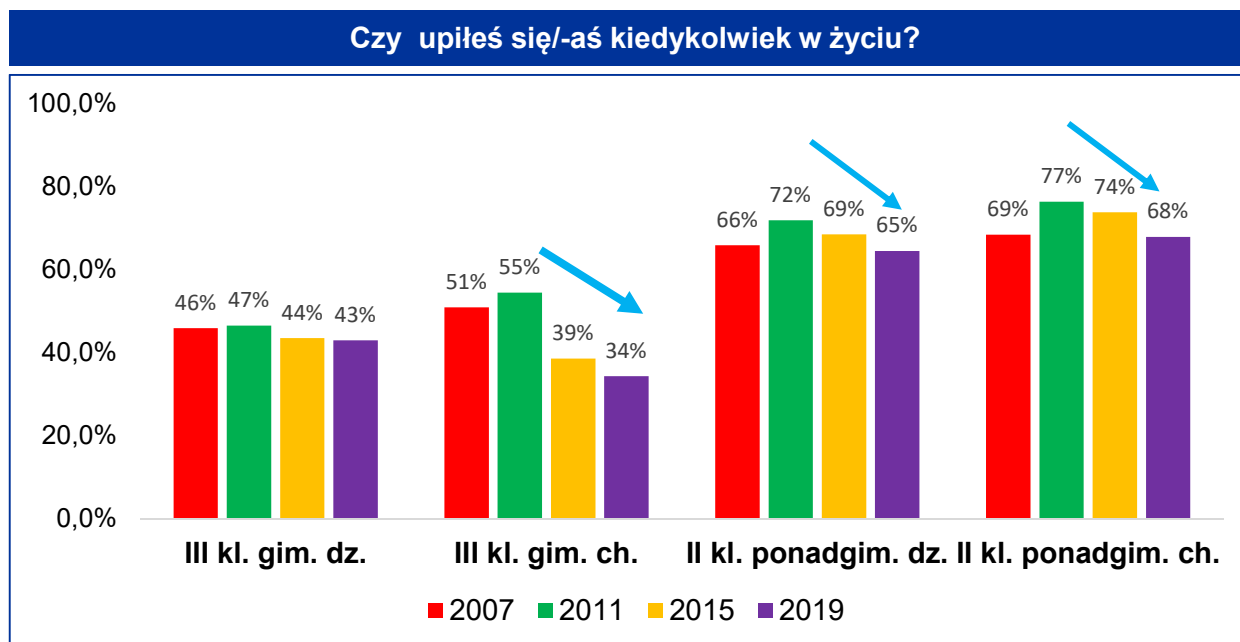

Wykres 12/P: Rozpowszechnienie picia alkoholu w ciągu ost. 30 dni – porównanie wyników z roku 2007, 2011, 2015 i 2019.

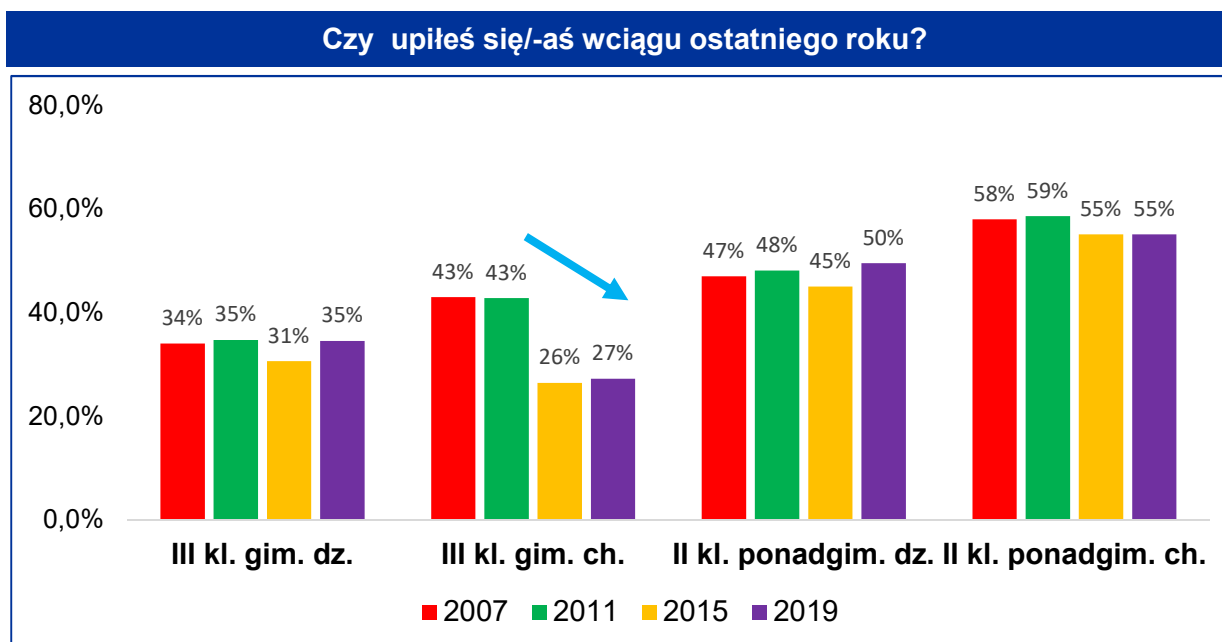
Porównanie wyników dotyczących rozpowszechnienia picia alkoholu wśród uczniów w roku 2015 i 2019 wskazuje, że :

- Nie odnotowano istotnych różnic pomiędzy odsetkami starszych dziewcząt i chłopców, które piły alkohol kiedykolwiek w życiu. Zaobserwowano natomiast **wyraźną tendencję spadkową wśród dziewcząt i chłopców w III klasach gimnazjum**. W 2011 r. odsetki uczniów mających za sobą inicjację alkoholową w tej frakcji badanych wynosiły 94-93%. W 2015 r. odsetki te spadły od 2 do 6 punktów procentowych (więcej w grupie chłopców). W tegorocznym badaniu (2019) odnotowano dalszy spadek odsetka badanych, którzy kiedykolwiek w życiu pili alkohol. Obecnie takie doświadczenia ma 86% dziewcząt i 81% chłopców w tej grupie badanych. Należy jednak podkreślić, iż odsetki uczniów mających za sobą inicjację alkoholową w obu badanych populacjach - utrzymują się na bardzo wysokim poziomie
- W populacji gimnazjalistów odnotowano wyraźną tendencję spadkową, szczególnie w grupie chłopców. **Po raz kolejny istotnie (o prawie 20%) zmniejszył się odsetek uczniów pijących alkohol w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem. W 2015 r. 57% gimnazjalistów deklarowało picie alkoholu w ostatnim miesiącu a w 2019 r. – 46%**. Warto podkreślić, iż jeszcze w 2011 r. odsetek chłopców z tej frakcji wiekowej sięgających po alkohol w ciągu ostatnich 30 dni był o ponad 1/3 większy i wynosił 73%.
- W populacji gimnazjalistek również odnotowano zmniejszenie się odsetka dziewcząt pijących alkohol w ciągu ostatniego miesiąca, jednak skala tej zmiany jest zdecydowanie mniejsza, niż wśród chłopców – spadek z 65% w 2015 do 58% w 2019 r.

21.4. Rozpowszechnienie upijania się - rok 2007, 2011, 2015 i 2019

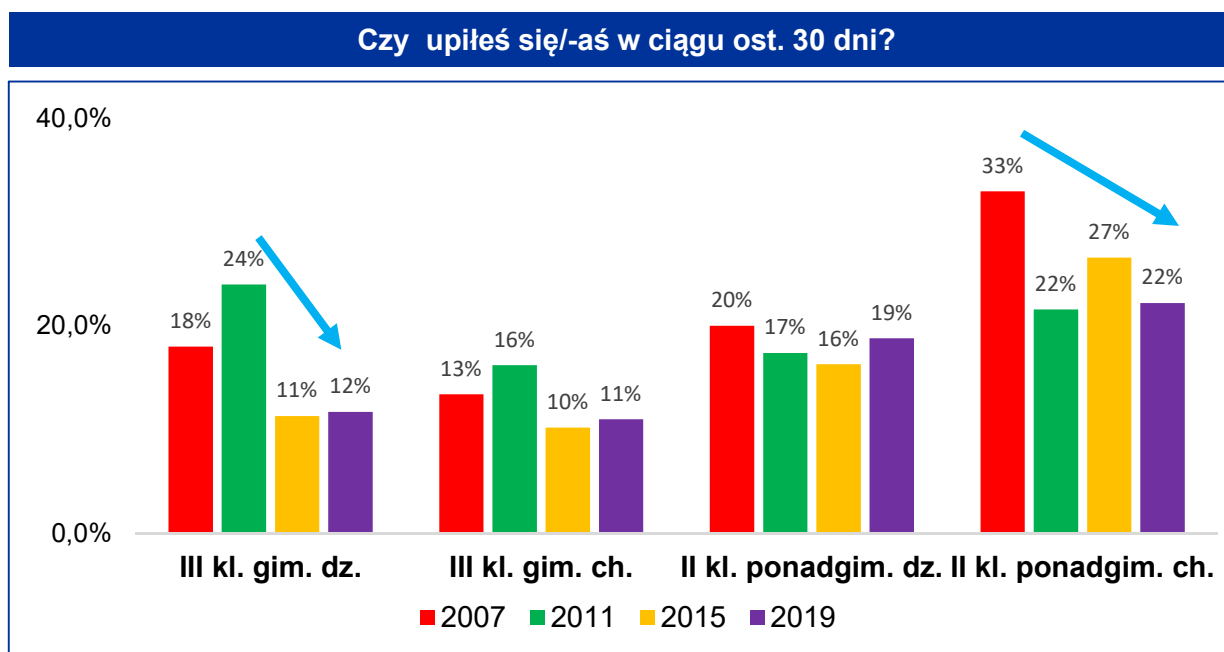
Wykres 13P: Rozpowszechnienie upijania się w życiu – porównanie wyników z roku 2007, 2011, 2015 i 2019.

Wykres 14/P: Rozpowszechnienie upijania się w ciągu ost. 12 mies. – porównanie wyników z roku 2007, 2011, 2015 i 2019.

21.4. Rozpowszechnienie upijania się - rok 2007, 2011, 2015 i 2019

Wykres 15/P: Rozpowszechnienie upijania się w ciągu ost.30 dni – porównanie wyników z roku 2007, 2011, 2015 i 2019.

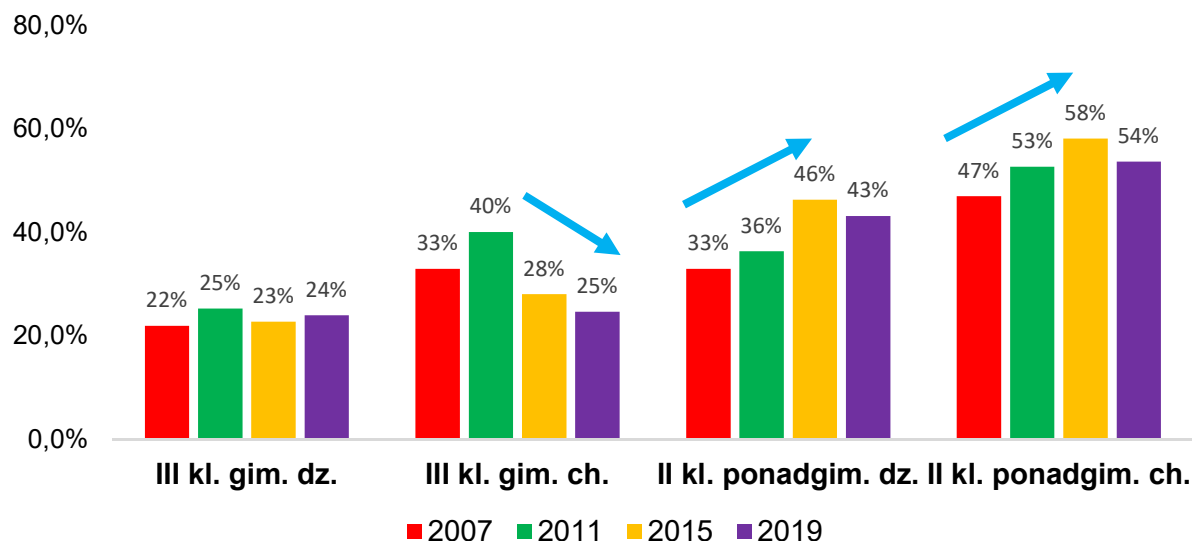
21.4. Rozpowszechnienie upijania się - rok 2007, 2011, 2015 i 2019

Analiza wykresów przedstawiających porównanie **odsetków osób upijających się** wskazuje, że:

- **Istotnie zmniejszył się odsetek upijających się chłopców z klas 3 gimnazjum** - pomiędzy rokiem 2011 a 2019 nastąpił istotny - 40% spadek odsetka upijających się kiedykolwiek w życiu gimnazjalistów (z 55% w 2011 do 34% w 2019). Obecnie chłopcy z tego rocznika upijają się też nieco rzadziej niż przed 4 lata (spadek z 39% w 2015 do 34% w 2019). W przypadku uczniów ze szkół PG odsetki upijających się - od 2011 roku – również widocznie spadły, zwłaszcza w grupie chłopców (spadek z 77% do 68%). Tendencję malejącą widać także w populacji dziewcząt z tego rocznika – 72% w 2011, 69% w 2015 i 65% w 2019.
- Pomędzy rokiem 2015 a 2019 odnotowano niewielki wzrost odsetka dziewcząt z II klas szkół PG, które upiły się w ciągu ostatniego roku – z 45% do 50%. W grupie chłopców widać stabilizację odsetka upijających się uczniów na tym samym poziomie co 4 lata temu (55%).
- Analizując dane dot. upijania się młodzieży **w okresie ostatniego roku** przed badaniem warto zauważyć **utrzymujący się spadek odsetka chłopców z III klas gimnazjum**, którzy mają za sobą takie doświadczenie – w 2011 r. do upicia się w ostatnich 12 miesiącach przyznało się 43% badanych z tej grupy respondentów zaś w 2015 r. już tylko co czwarty (26%). Ta pozytywna zmiana utrzymała się także w 2019 r. (27%).
- **Porównując wyniki tegorocznych badań (2019) do wyników z 2015 r. warto podkreślić, iż nie zmienił się odsetek gimnazjalistów, którzy deklarowali upicie się w okresie ostatnich 30 dni przed badaniem.** Zarówno w grupie dziewcząt, jak i w populacji chłopców odnotowano zbliżone wyniki w tym zakresie (11-12%). Oznacza to także, że utrzymała się bardzo pozytywna zmiana, jaka dokonała się 4 lata temu (w 2015 r.), kiedy to odsetek upijających się w ostatnim miesiącu gimnazjalistek zmniejszył się w stosunku do roku 2011 o połowę – z 24% w 2011 do 12% w 2019.

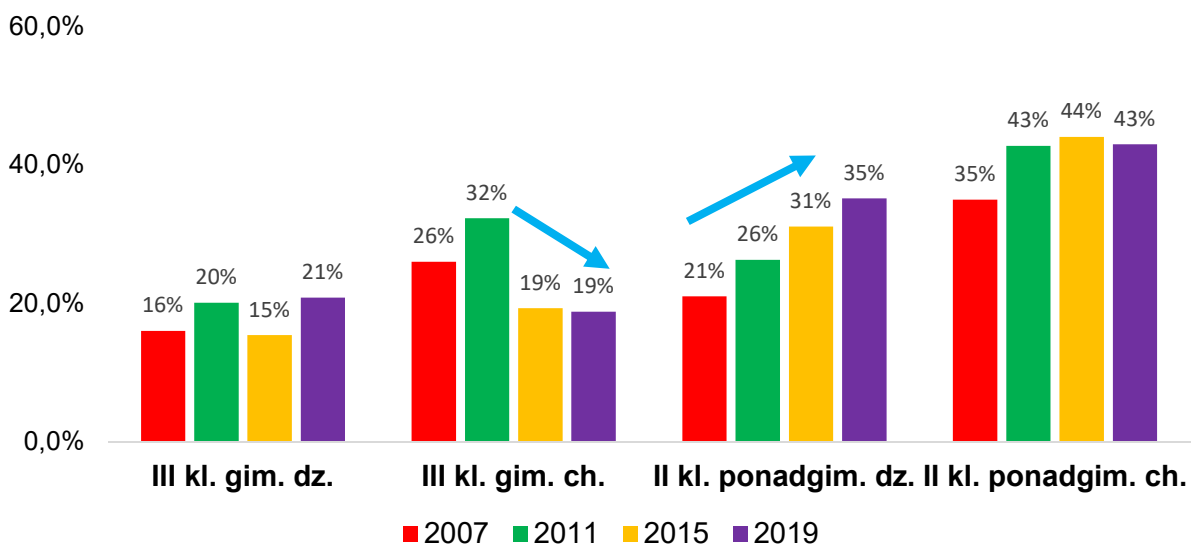
21.5. Rozpowszechnienie używania marihuany/haszyszu - rok 2007, 2011, 2015 i 2019

Czy używałeś marihuany/haszyszu kiedykolwiek w życiu ?

Wykres 16/P: Rozpowszechnienie używania marihuany/haszyszu w życiu - porównanie wyników z roku 2007, 2011, 2015 i 2019.

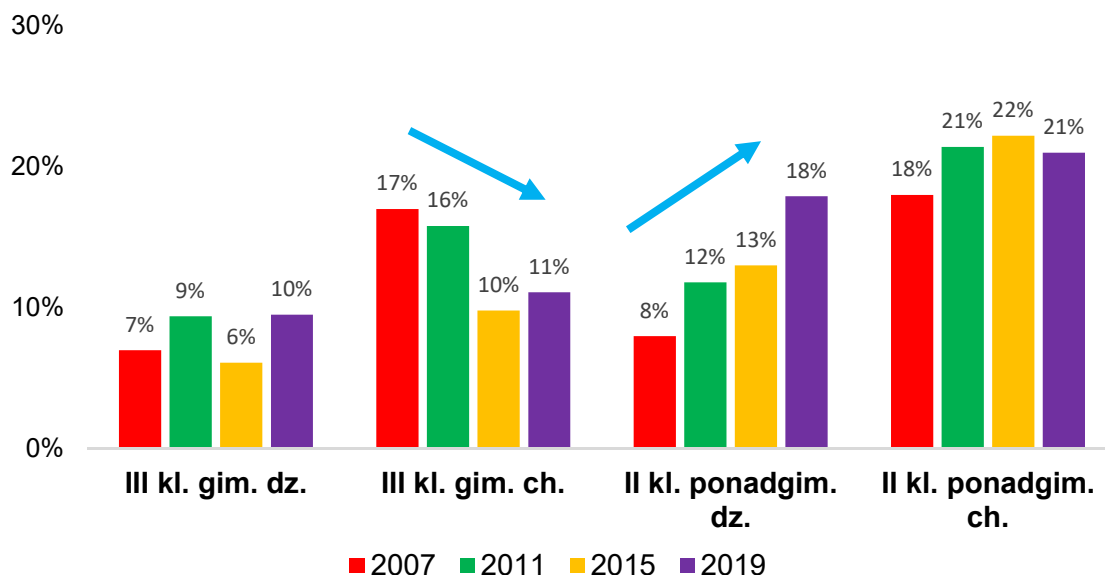
Czy używałeś marihuany/haszyszu w ciągu ost. roku ?

Wykres 17/P: Rozpowszechnienie używania marihuany/haszyszu w ostatnim roku - porównanie wyników z roku 2007, 2011, 2015 i 2019.

21.5. Rozpowszechnienie używania marihuany/haszyszu - rok 2007, 2011, 2015 i 2019

Czy używałeś marihuany/haszyszu ciągu ostatniego miesiąca ?

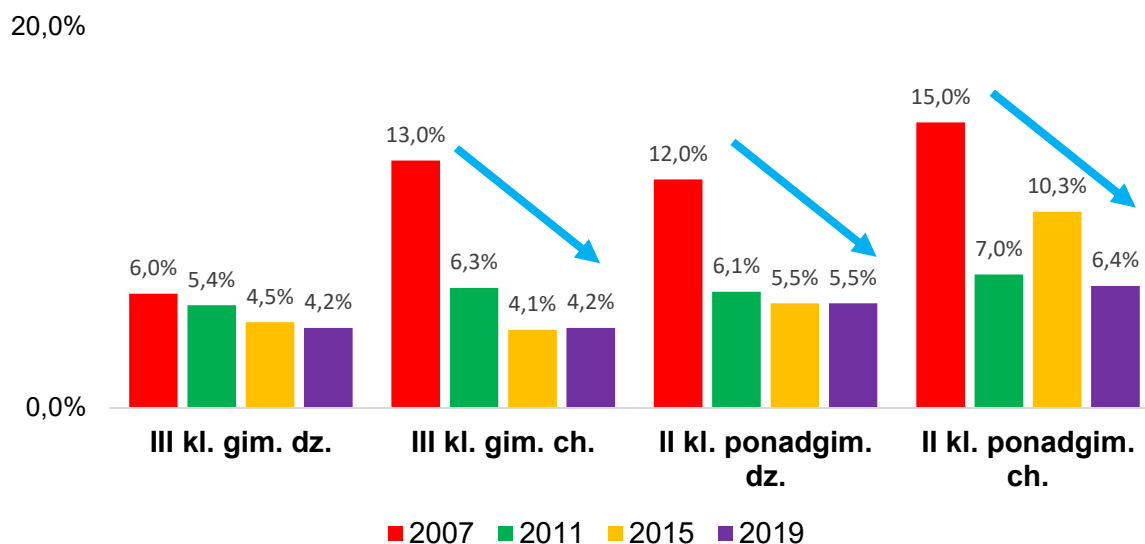
Wykres 18/P: Rozpowszechnienie używania marihuany/haszyszu w ciągu ostatnich 30 dni - porównanie wyników z roku 2007, 2011, 2015 i 2019.

Porównanie wyników dotyczących rozpowszechnienia używania marihuany wśród uczniów w latach 2015 - 2019 wskazuje, że :

- **Między 2015 a 2019 rokiem odsetki chłopców z III klas gimnazjum deklarujących używanie marihuany przynajmniej raz w życiu i w ostatnim roku się stabilizują.** Nie odnotowano więc w tym zakresie istotnych zmian. **W grupie gimnazjalistek należy natomiast zwrócić uwagę na niewielki wzrost odsetka uczennic, które w ostatnim roku przed badaniem paliły marihuanę** (z 15% w 2015 do 21% w 2019).
- **Stalą tendencję wzrostową - począwszy od 2007 do 2019 r. – obserwujemy w populacji dziewcząt z II klas szkół PG. W okresie ostatnich 16 lat niemal podwoił się odsetek badanych, które w ostatnim roku oraz w ostatnim miesiącu używały marihuany.** W przypadku ostatnich 12 miesięcy był to wzrost z 21% w 2007 r. do 35% w 2019 r. zaś z perspektywy ostatnich 30 dni z 8% w 2007 r. do 18% w 2019 r.
- **Stalą tendencję malejącą – począwszy od 2011 do 2019 r. - obserwujemy natomiast w grupie chłopców z III klas gimnazjum.** W ciągu tych 12 lat odsetek badanych gimnazjalistów, którzy w czasie ostatniego roku palili marihuanę zmniejszył się z 32% w 2011 r. do 19% w 2015. Ten sam rezultat (19%) odnotowano także w tegorocznym badaniu (2019).

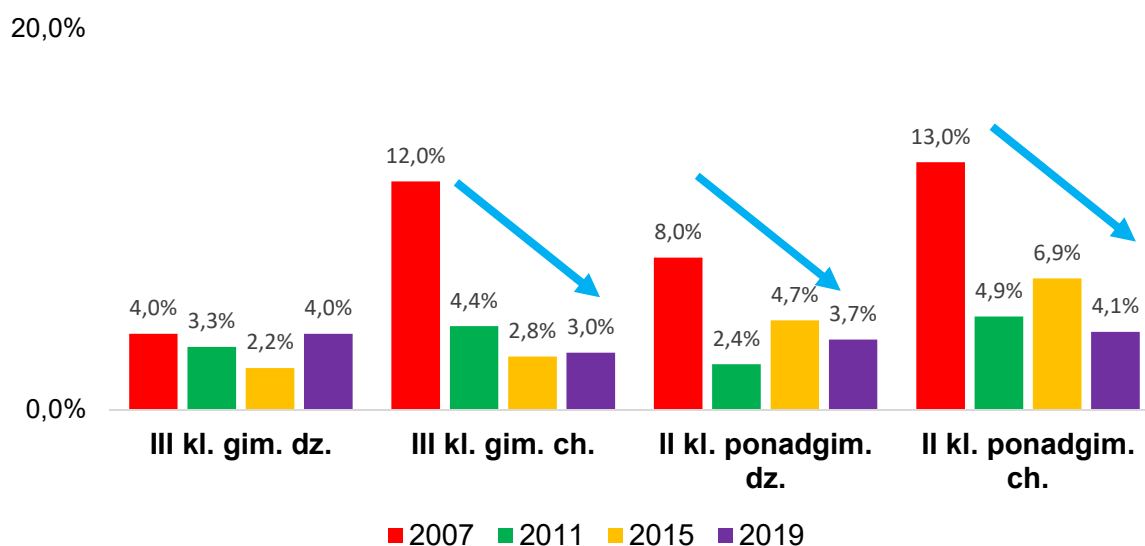
21.6. Rozpowszechnienie używania amfetaminy - rok 2007, 2011, 2015 i 2019

Czy używałeś amfetaminy kiedykolwiek w życiu ?

Wykres 19/P: Rozpowszechnienie używania amfetaminy w życiu - porównanie wyników z roku 2007, 2011, 2015 i 2019.

Czy używałeś amfetaminy w ciągu ost. roku ?

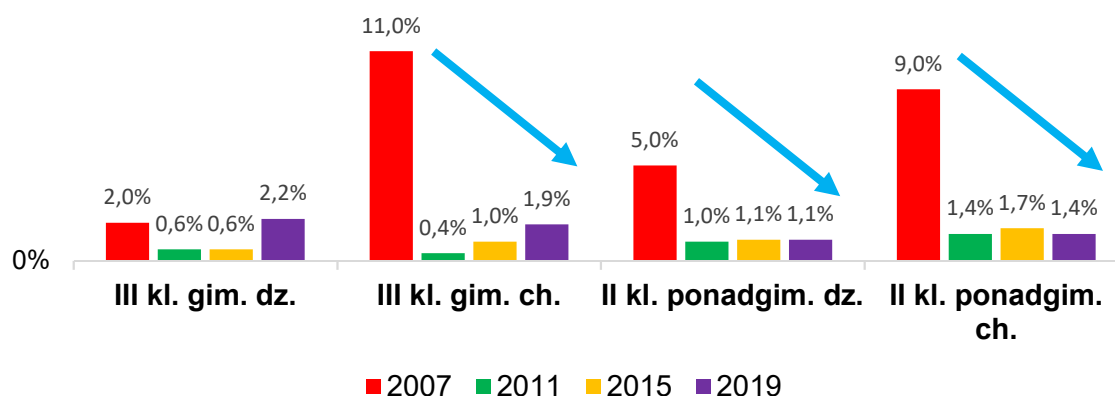

Wykres 20/P: Rozpowszechnienie używania amfetaminy w ostatnim roku - porównanie wyników z roku 2007, 2011, 2015 i 2019.

21.6. Rozpowszechnienie używania amfetaminy - rok 2007, 2011, 2015 i 2019

Czy używałeś amfetaminy w ciągu ostatniego miesiąca ?

20%

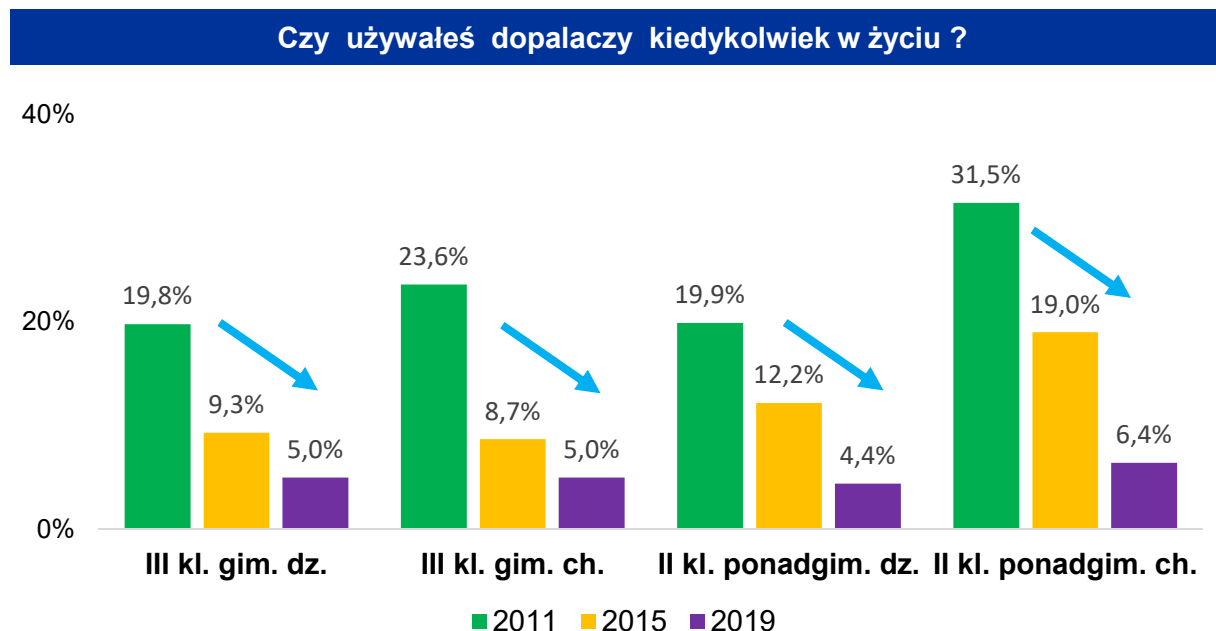
Wykres 21/P: Rozpowszechnienie używania amfetaminy w życiu - porównanie wyników z roku 2007, 2011, 2015 i 2019.

Porównanie wyników dotyczących rozpowszechnienia używania amfetaminy wśród uczniów w roku 2015 i 2019 wskazuje na **stabilizację odsetków używających tego narkotyku wśród chłopców i dziewcząt w gimnazjach oraz spadek odsetka respondentów sięgających po ten narkotyk w grupie chłopców ze szkół ponadgimnazjalnych**. Widać to zarówno w przypadku osób, które używały amfetaminy kiedykolwiek w życiu, jak i odniesieniu do badanych, którzy sięgnęli po nią w okresie ostatniego roku przed badaniem.

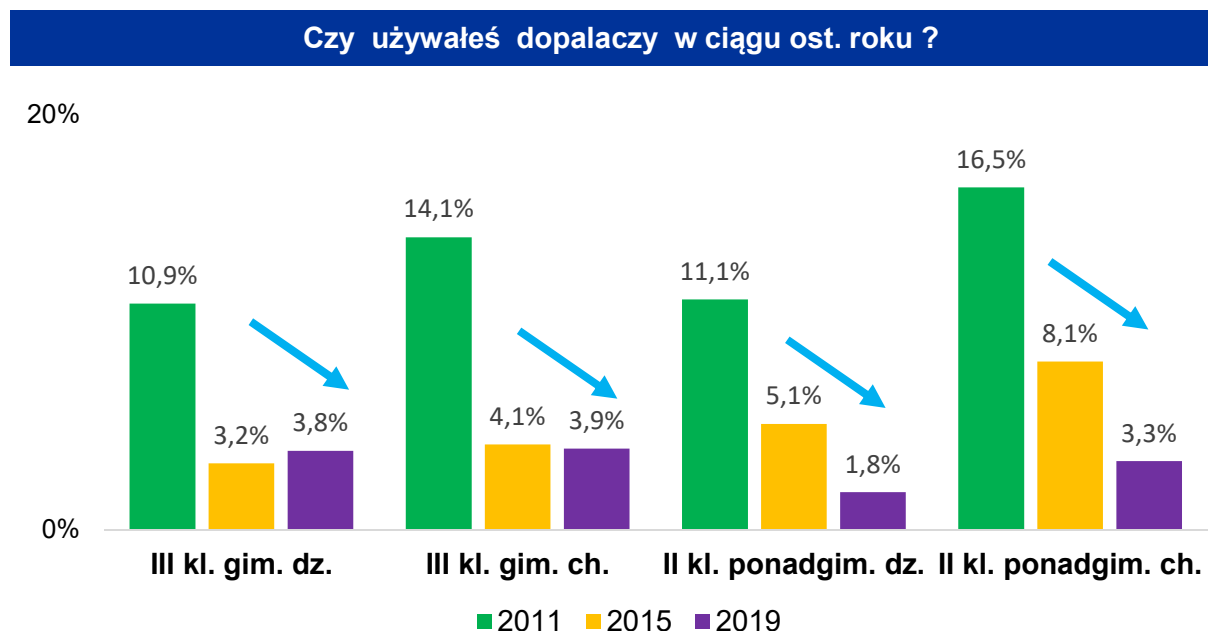
W okresie od 2015 do 2019 roku ustabilizował się odsetek starszych i młodszych dziewcząt oraz chłopców, którzy deklarowali zażywanie amfetaminy w ciągu ostatnich 30 dni. W tegorocznym badaniu odnotowano 1,1% - 1,4% respondentów ze starszej kohorty oraz 1,9% - 2,2% z młodszej, którzy sięgnęli po amfetaminę w ostatnim miesiącu.

Warto zwrócić uwagę, iż szczyt rozpowszechnienia używania amfetaminy odnotowano w 2007 r. kiedy odsetki osób sięgających po ten narkotyk w ostatnim miesiącu przed badaniem były kilkakrotnie wyższe niż obecnie.

21.7. Rozpowszechnienie używania dopalaczy - rok 2011, 2015 i 2019

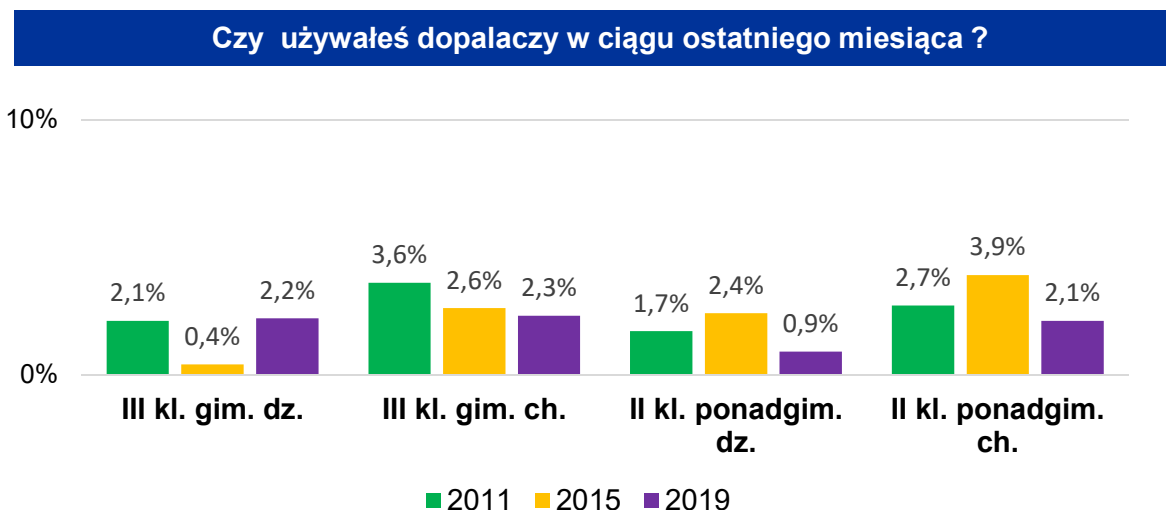

Wykres 22/P: Rozpowszechnienie używania dopalaczy w życiu - porównanie wyników z roku 2011, 2015 i 2019.

Wykres 23/P: Rozpowszechnienie używania dopalaczy w ostatnim roku - porównanie wyników z roku 2011, 2015 i 2019.

21.7. Rozpowszechnienie używania dopalaczy - rok 2011, 2015 i 2019

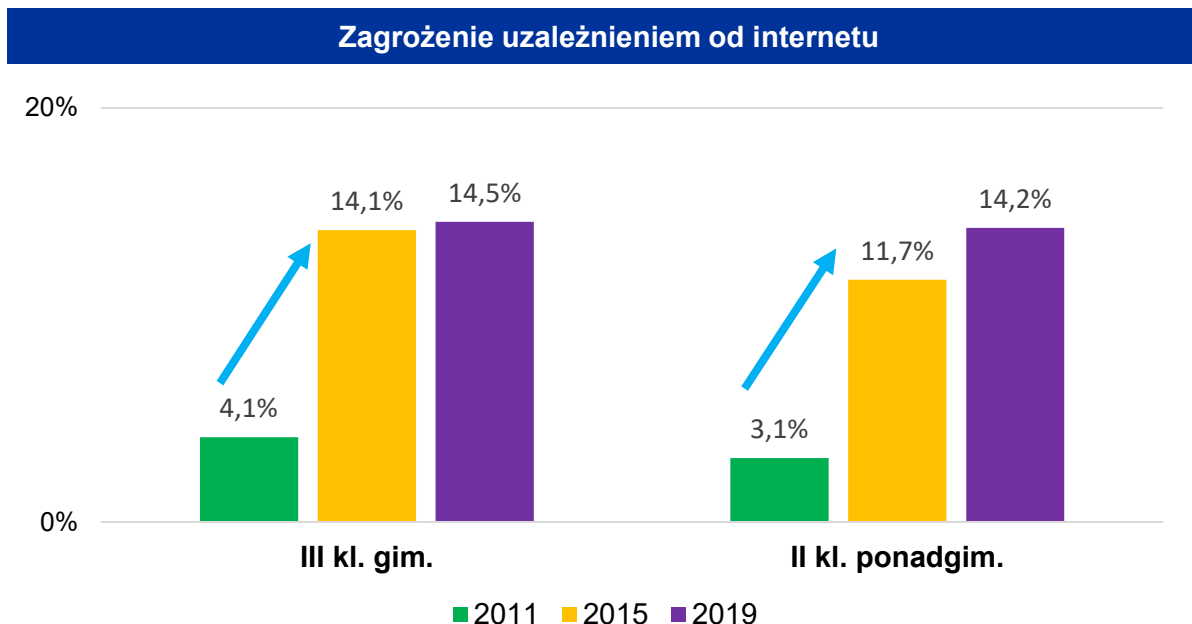
Wykres 24/P: Rozpowszechnienie używania dopalaczy w ciągu ost. miesiąca - porównanie wyników z roku 2011, 2015 i 2019.

Porównanie wyników dotyczących rozpowszechnienia używania dopalaczy wśród uczniów w roku 2015 i 2019 wskazuje, że :

- **Odnotowano wyraźny spadek odsetka respondentów używających dopalaczy kiedykolwiek w życiu we wszystkich badanych grupach wiekowych, a zwłaszcza w populacji uczniów II klas szkół ponadgimnazjalnych. W tegorocznym badaniu (2019) aż 3-krotnie zmniejszył się odsetek uczniów, którzy choć raz w życiu spróbowali dopalaczy - w stosunku do wyników badań z 2015 r. Wśród dziewcząt wspomniany odsetek zmniejszył się z 12,2% (w 2015) do 4,4% (w 2019) zaś w grupie chłopców z 19% (2015) do 6,4% (2019).**
- Znacząco obniżyły się także odsetki badanych – zarówno chłopców, jak i dziewcząt - ze szkół ponadgimnazjalnych deklarujących używanie dopalaczy **w okresie ostatniego roku**. W stosunku do wyników badań z 2011 r., kiedy po raz pierwszy zaczęto badać rozpowszechnienie używania dopalaczy w Polsce, możemy tu mówić o **stałej istotnej tendencji spadkowej. Odsetki młodzieży ponadgimnazjalnej deklarującej używanie dopalaczy w 2019 r. są 5-krotnie niższe niż w badaniu z 2011 r.** W populacji gimnazjalistów istotną pozytywną zmianą odnotowano w badaniu zrealizowanym 4 lata temu tj. w 2015 r. i od tego czasu nic się nie zmieniło. Tegoroczne wyniki badań (2019) wskazują, że w tej grupie badanych nastąpiła stabilizacja odsetków respondentów używających dopalaczy.
- Jeśli chodzi o używanie dopalaczy w miesiącu poprzedzającym badanie, to widoczne różnice występują w starszej kohorcie badanych, jednak na ze względu na niskie liczebności nie są one istotne statystycznie.

21.8. Uczniowie zagrożeni uzależnieniem od internetu – rok 2011, 2015 i 2019

Wykres 28/P: Uczniowie zagrożeni uzależnieniem od Internetu - porównanie wyników z roku 2011, 2015 i 2019.

Porównanie wyników badań z 2015 i 2019 roku wskazuje, że **odsetek uczniów klas 3 G i 2 PG, którzy zostali zakwalifikowani do grupy osób zagrożonych uzależnieniem od internetu ustabilizował się na poziomie ok. 14%.**

Przypomnijmy, że do takiej kategorii zaliczono tych badanych, którzy spełniają jednocześnie trzy następujące warunki:

- przebywają „w sieci” 4 i więcej godzin,
- spędzają czas „w sieci” w godzinach nocnych i
- odczuwają przymus korzystania z Internetu, aby poczuć się lepiej.

W roku 2015 w grupie uczniów III klas gimnazjum odsetek ten wynosił 14,1% zaś w populacji uczniów II klas szkół PG 11,7%. W tegorocznym badaniu (2019) odnotowano niemal identyczne odsetki młodzieży zagrożonej uzależnieniem od internetu, w obu frakcjach wiekowych. Średnio co siódmy uczeń w młodszej i starszej grupie respondentów (14,5% i 14,2%) spełniał wskazane w tym zakresie kryteria. Warto zauważyć, iż jeszcze 8 lat temu odsetki osób zagrożonych takim uzależnieniem były zdecydowanie niższe – 4,1% wśród gimnazjalistów i 3,1% wśród młodzieży ponadgimnazjalnej.

Supplement

1/S Czynniki chroniące i czynniki ryzyka

1/S. Czynniki ryzyka i czynniki chroniące

W profilaktyce używania substancji psychoaktywnych ważną rolę odgrywają badania nad tzw. **czynnikami ryzyka**. Czynniki te to zmienne (warunki środowiskowe lub indywidualne), które wiążą się z wysokim prawdopodobieństwem występowania zachowań stanowiących zagrożenie dla prawidłowego rozwoju (Ostaszewski, 2003).

Używanie substancji to jeden z takich czynników. Badania nad czynnikami ryzyka koncentrują się na tym, co poprzedza inicjacje lub na tym, co jest związane z większym ryzykiem używania substancji i wysokim prawdopodobieństwem uzależnienia od nich. Jak pokazują badania czynników poprzedzających inicjację i związanych z tzw. piciem normatywnym, najsilniejsze czynniki to cechy najbliższego otoczenia oraz preferowany styl życia. Wśród nich należy wymienić:

- Przebywanie w towarzystwie kolegów, którzy piją alkohol lub używają innych substancji;
- Spotykanie się z ofertami używania i doświadczanie presji w tym zakresie;
- Intencja dotycząca używania;
- Spostrzeganie u rówieśników postaw i zachowań aprobujących używanie substancji;
- Spostrzeganie u ważnych osób np. rodziców postaw aprobujących używanie substancji;
- Pozytywne oczekiwania co do bezpośrednich skutków działania substancji psychoaktywnych;
- Podatność na wpływy rówieśnicze.

W analizowanym badaniu uwzględniono niektóre z tych czynników (patrz dalsze rozdziały Suplementu). W profilaktyce używania substancji psychoaktywnych w ostatnich latach podkreśla się także ważną rolę tzw. czynników chroniących. Są to te właściwości środowiska lub jednostek, które wzmacniają ogólny potencjał zdrowotny człowieka. Wśród czynników tych wymienić należy (Garmezy, 1985):

- Czynniki indywidualne np. zrównoważony temperament
- Cechy środowiska rodzinnego np. wsparcie emocjonalne
- Cechy środowiska pozarodzinnego np. wsparcie ze strony innych osób i instytucji.

Jak pokazują prace Jessora i wsp. (1995) w sposób istotny przed rozwojem zachowań problemowych chroni m.in. ustosunkowanie do szkoły i nauki szkolnej. Według Sheier'a czynnikiem chroniącym są także umiejętności osobiste i społeczne oraz kontrola własnego zachowania.

1/S. Czynniki ryzyka i czynniki chroniące

Badacze wymieniają także bliskie więzi z rodzicami oraz przestrzeganie powszechnie uznawanych norm i wartości, w tym zaangażowanie religijne (Hawkins 1992). Uwzględnienie w profilaktyce tzw. **czynników chroniących** wiąże się z pytaniem, czy można i w jakich warunkach poprzez wzmacnianie czynników chroniących osiągnąć pozytywne efekty prewencyjne. Programy akcentujące rolę wspomnianych czynników należą do nurtu wspierania pozytywnego rozwoju młodzieży. Oddziaływania podejmowane w tym nurcie to m.in.:

- Rozwój więzi
- Rozwój poczucia własnej skuteczności
- Rozwój duchowości
- Rozwój kompetencji społecznych, emocjonalnych i moralnych.

Profilaktyka zintegrowana zmierza do wzmacniania czynników chroniących. Dąży się w niej do tego, by działania koncentrujące się na danym zachowaniu problemowym kształtować tak, aby wspierać oddziaływania dotyczące innych zachowań problemowych (Grzelak, 2000). Na przykład, aby działania których celem jest zapobieganie sięganiu po substancje psychoaktywne wspierały także oddziaływania zmierzające do ograniczenia przemocy rówieśniczej. W analizowanym badaniu uwzględniono niektóre z wymienionych czynników chroniących np. wsparcie emocjonalne w środowisku rodzinnym (patrz dalsze rozdziały Suplementu).

2/S. Relacje z przyjaciółmi a używanie substancji

2.1/S Relacje z przyjaciółmi a nasilenie używania substancji

Zdecydowana większość badanych, niezależnie od płci i wieku, deklaruje, że jest zadowolona z relacji ze swoimi przyjaciółmi.

W przypadku uczniów III klas gimnazjum zadowolonych lub bardzo zadowolonych ze swojej relacji z przyjaciółmi było 82,8% uczniów, w klasach II PG - ponad 87,8%. Odsetki uczniów niezadowolonych lub bardzo niezadowolonych z relacji z przyjaciółmi były stosunkowo niskie i wynosiły odpowiednio: 4,1% i 2,3%. **W badaniu odnotowano istotną dodatnią korelację pomiędzy stopniem zadowolenia z relacji z przyjaciółmi a nasileniem używania substancji psychoaktywnych, co oznacza, że zadowolenie z tych relacji różnicowało stopień nasilenia używania substancji wśród uczniów. Intensywniej używali substancji ci, którzy byli zadowoleni z relacji towarzysko-przyjacielskich.**

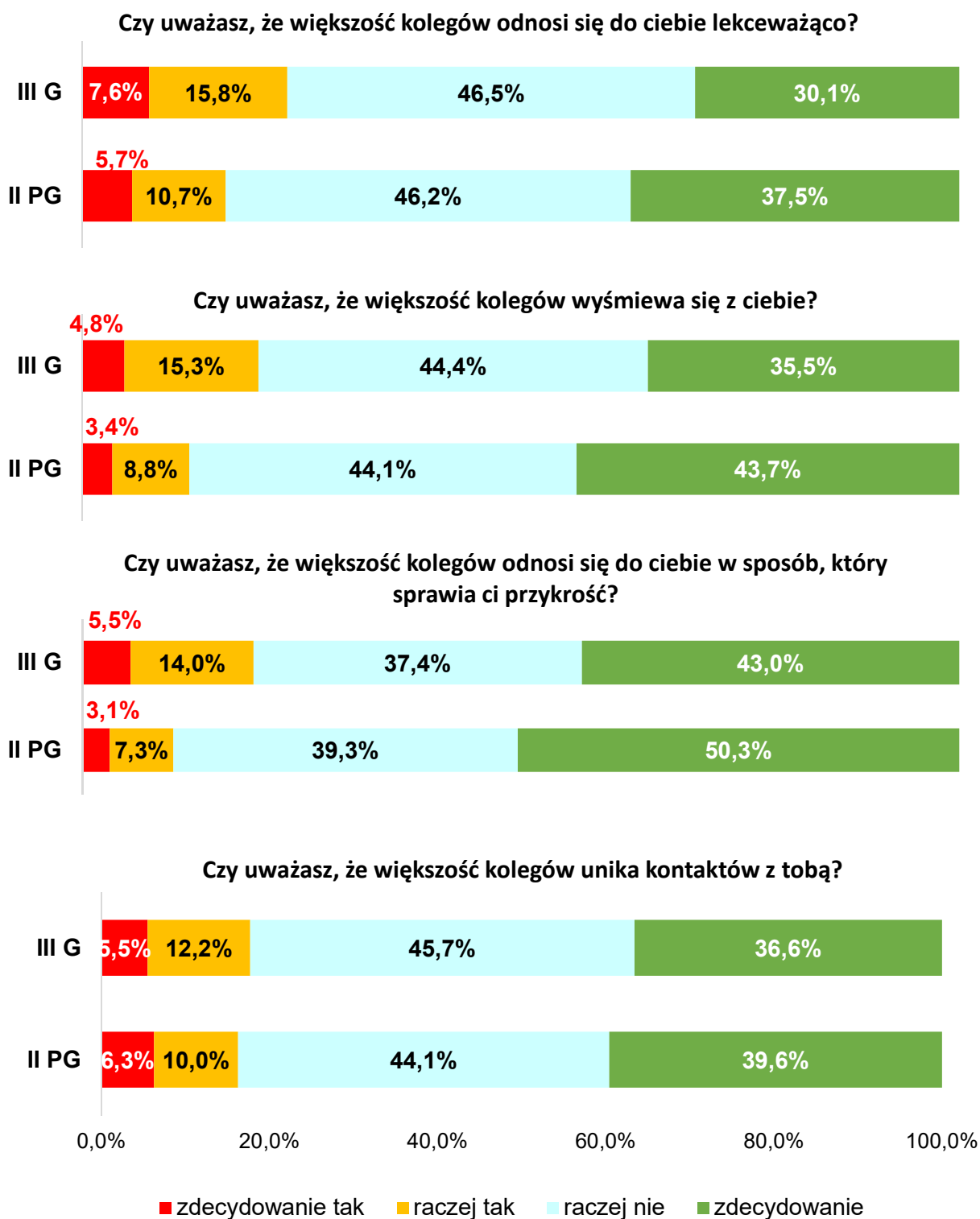
Na ile jesteś zadowolony ze stosunków z przyjaciółmi?	bardzo zadowolony	zadowolony	średnio zadowolony	niezadowolony	bardzo niezadowolony
klasy III G	45,9%	36,9%	13,1%	2,4%	1,7%
Klasy II PG	45,9%	41,9%	9,9%	1,8%	0,5%

Tabela 1/S: Zadowolenie z relacji z przyjaciółmi- klasy 3 G i 2PG.

		nasilenie używania substancji	Na ile jesteś zadowolony ze stosunków z przyjaciółmi?
nasilenie używania substancji	Korelacja Pearsona		1
	Istotność (dwustronna)		-,109
	N	1903	1894
Na ile jesteś zadowolony ze stosunków z przyjaciółmi?	Korelacja Pearsona	-,109	1
	Istotność (dwustronna)	,000	
	N	1894	1925

Tabela 2/S: Zadowolenie z relacji z przyjaciółmi a nasilenie używania substancji. Korelacja istotna na poziomie 0,01.

2.2/S Wykluczenie rówieśnicze

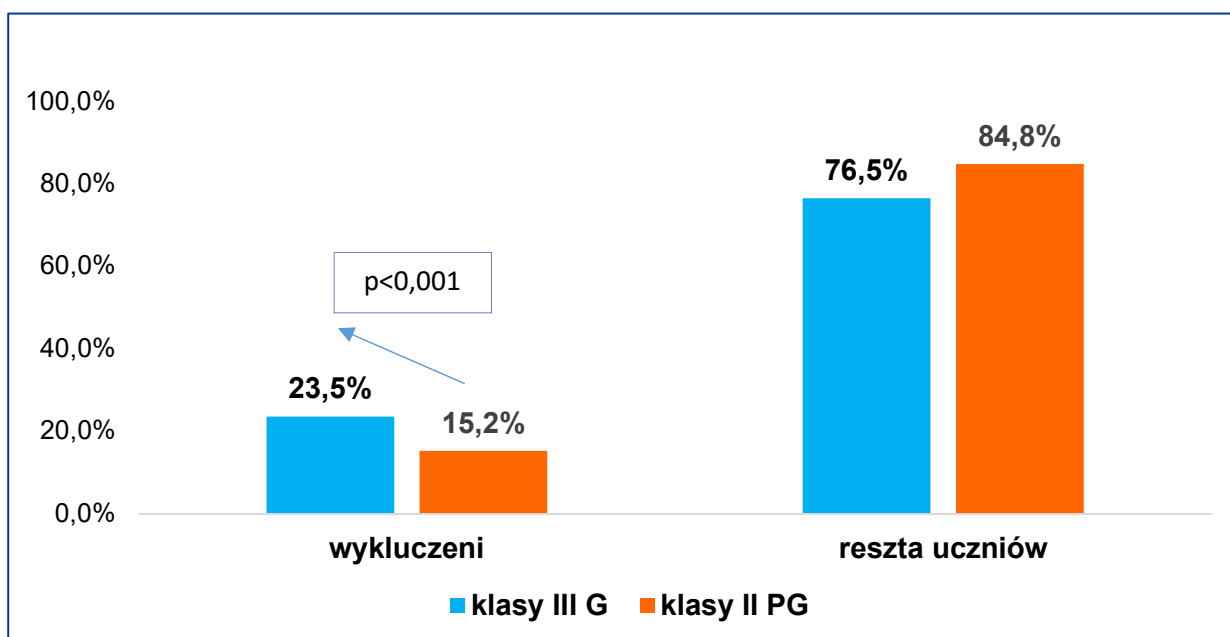

2.2/S Wykluczenie rówieśnicze

W badaniu uczniom zadano 4 pytania dotyczące stosunku do nich innych osób z klasy, w której się uczą. Na podstawie odpowiedzi na powyższe pytania (o lekceważenie, wyśmiewanie, unikanie, sprawianie przykrości) wyodrębniono grupę badanych, którzy mogą być zagrożeni wykluczeniem ze strony rówieśników. **Zaliczono do niej respondentów, którzy udzieli twierdzącej odpowiedzi („zdecydowanie tak” lub „raczej tak”) na co najmniej dwa spośród czterech ww. pytań.**

Tak zagregowane dane pokazują, iż **w klasach trzecich gimnazjum odnotowano istotnie wyższy odsetek osób mających poczucie wykluczenia – 23,5% niż w starszym badanym roczniku - 15,2%.** Oznacza to, że uczniowie w klasach 3 G mieli częściej poczucie wykluczenia rówieśniczego niż uczniowie starsi.

Wykres 3/S: Odsetki uczniów mających poczucie wykluczenia rówieśniczego-klasy III G i II PG.

2.3/S. Nasilenie używania substancji psychoaktywnych ost. 30 dniach

	Jak często używałeś papierosów w ost. 30 dniach	Ile razy zdarzyło Ci się pić jakiś napój alkoholowy w ciągu ost.30 dni?	Ile razy zdarzyło Ci się upić w ciągu ost. 30 dni?	Ile razy zdarzyło Ci się używać marihuany lub haszyszu (konopi) w ciągu ost. 30 dni?
Jak często używałeś papierosów w ost. 30 dniach	1 1928	,412 ,000 1921	,293 ,000 1921	,367 ,000 1906
Ile razy zdarzyło Ci się pić jakiś napój alkoholowy w ciągu ost.30 dni?	,412 ,000 1921	1 1928	,414 ,000 1928	,330 ,000 1910
Ile razy zdarzyło Ci się upić w ciągu ost. 30 dni?	,293 ,000 1921	,414 ,000 1928	1 1928	,357 ,000 1910
Ile razy zdarzyło Ci się używać marihuany lub haszyszu (konopi) w ciągu ost. 30 dni?	,367 ,000 1906	,330 ,000 1910	,357 ,000 1910	1 1913

Tabela 3/S : Macierz korelacji pomiędzy zmiennymi: częstotliwość używania substancji w ost. 30 dniach. Korelacje istotne na poziomie: 0,01 zaznaczono kolorem czerwonym.

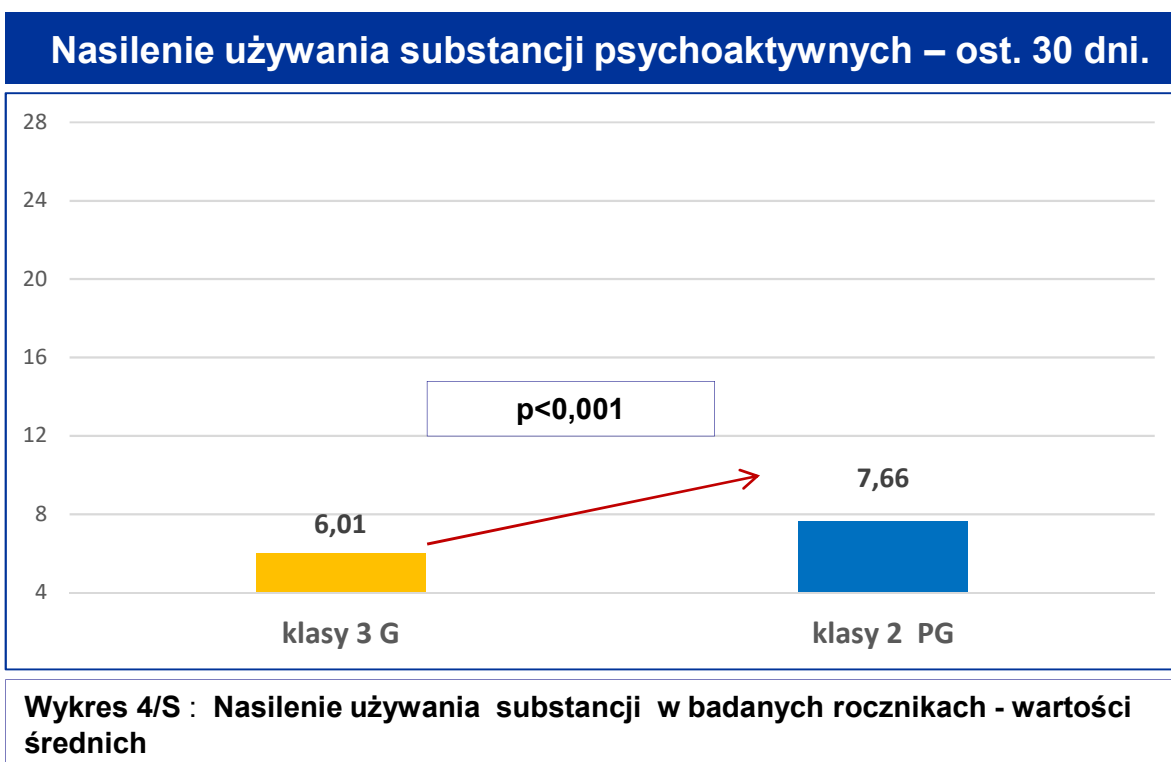
2.4 /S. Nasilenie używania substancji

Biorąc pod uwagę zależności przedstawione w tabeli korelacji 3/S, utworzono zmienną: **Nasilenie używania substancji psychoaktywnych** – sumując punkty wyliczone na podstawie odpowiedzi na pytania ankiety dotyczące:

- Picia alkoholu (w ostatnich 30 dniach)
- Upijania się (w ostatnich 30 dniach)
- Palenia papierosów (w ostatnich 30 dniach) oraz
- Używania marihuany/haszyszu (w ostatnich 30 dniach).

Zmienna może przyjmować wartości od 4-28.

Średnia wartość zmiennej w klasach III G wynosi: $M=6,01$ a w klasach II PG: $M=7,66$. Odnotowano istotną różnicę pomiędzy nasileniem używania substancji w klasach 3 G i 2 PG. **Było ono istotnie wyższe w starszym roczniku.** W klasach 3 G i 2 PG wartość zmiennej w populacji chłopców i dziewcząt była na podobnym poziomie.

3/S. Używanie substancji w grupie sprawców i ofiar przemocy

3.1/S Nasilenie doświadczeń związanych ze stosowaniem przemocy a nasilenie używania substancji psychoaktywnych

W badaniu utworzono zmienną pn. Nasilenie doświadczeń związanych ze stosowaniem przemocy, sumując punkty wyliczone na podstawie odpowiedzi na odpowiednie pytania ankiety. Współczynnik Alfa Cronbacha dla tak utworzonej skali wynosi ponad 0,800. Zmienna może przyjmować wartości od 11-77.

Odnotowano istotną pozytywną korelację pomiędzy zmienną: **Nasilenie doświadczeń związanych ze stosowaniem przemocy** i zmienną: **nasilenie używania substancji**. Oznacza to, że im większa częstotliwość stosowania przemocy wśród badanych, tym wyższe jest nasilenie używania przez z nich substancji, a im wyższe nasilenie używania substancji, tym większa częstotliwość stosowania przemocy.

		nasilenie używania substancji (30 dni)	nasilenie doświadczeń bycia sprawcą przemocy
nasilenie używania substancji (30 dni)	Korelacja Pearsona	1	,370
	Istotność (dwustronna)		,000
	N	1903	1885
nasilenie doświadczeń bycia sprawcą przemocy	Korelacja Pearsona	,370	1
	Istotność (dwustronna)	,000	
	N	1885	1910

Tabela 4/S: Nasilenie doświadczeń związanych ze stosowaniem przemocy a nasilenie używania substancji. Korelacja istotna na poziomie 0,01.

3.2/S Nasilenie doświadczeń związanych z byciem ofiarą przemocy a nasilenie używania substancji psychoaktywnych

W badaniu utworzono zmienną pn. Nasileniem doświadczeń związanych z byciem ofiarą przemocy, sumując punkty wyliczone na podstawie odpowiedzi na odpowiednie pytania ankiety. Współczynnik Alfa Cronbacha dla tak utworzonej skali wynosi ponad 0,800. Zmienna może przyjmować wartości od 11-77.

Odnotowano pozytywną korelację pomiędzy zmienną: **Nasilenie doświadczeń związanych z byciem ofiarą przemocy** i zmienną: **nasilenie używania substancji**. Oznacza to, że im większa częstotliwość doświadczeń bycia ofiarą przemocy, tym wyższe jest nasilenie używania substancji, a im wyższe nasilenie używania substancji, tym większa częstotliwość doświadczania przemocy rówieśniczej.

		nasilenie używania substancji (30 dni)	nasilenie doświadczeń bycia ofiarą przemocy
nasilenie używania substancji (30 dni)	Korelacja Pearsona	1	,173
	Istotność (dwustronna)		,000
	N	1903	1884
nasilenie doświadczeń bycia ofiarą przemocy	Korelacja Pearsona	,173	1
	Istotność (dwustronna)	,000	
	N	1884	1908

Tabela 5/S: Nasilenie doświadczeń związanych z byciem ofiarą przemocy a nasilenie używania substancji . Korelacja istotna na poziomie 0,01.

4/S. Ocena rozpowszechnienia używania substancji wśród przyjaciół a nasilenie ich używania wśród badanych

4.2/1 Ocena rozpowszechnienia używania substancji wśród przyjaciół a nasilenie używania substancji

W badaniu odnotowano istotną dodatnią korelację pomiędzy nasileniem używania substancji wśród przyjaciół (w ocenie badanych) a nasileniem używania substancji przez respondentów. **Oznacza to, że im większe nasilenie używania substancji wśród przyjaciół w ocenie badanych, tym większe nasilenie używania substancji psychoaktywnych wśród respondentów.**

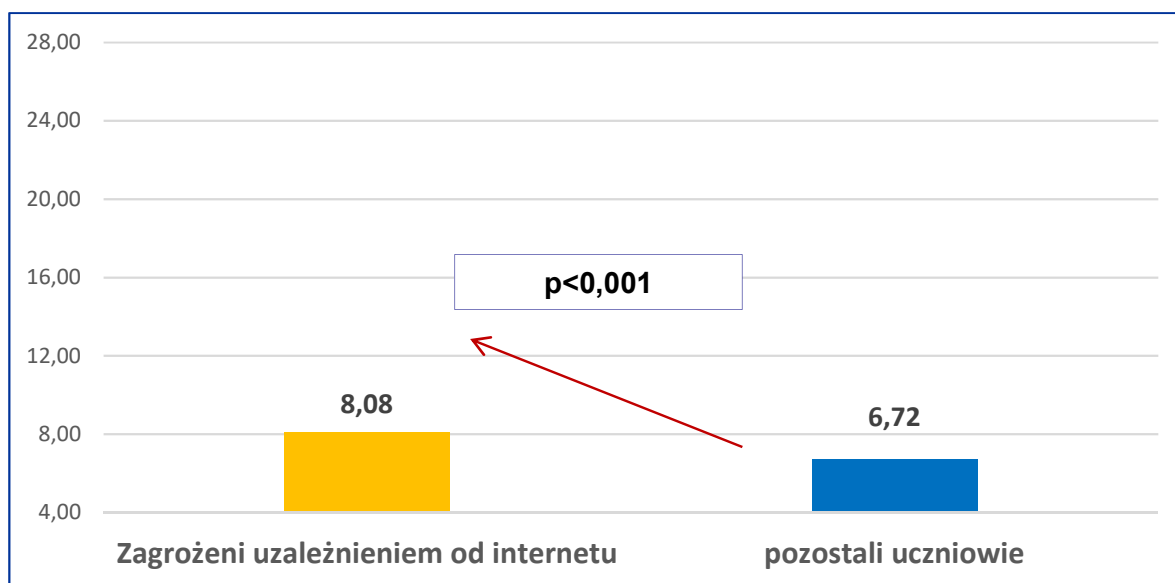
		nasilenie używania substancji	ocena nasilenia używania substancji wśród przyjaciół
nasilenie używania substancji	Korelacja Pearsona	1	,553
	Istotność (dwustronna)		,000
	N	1903	1897
ocena nasilenia używania substancji wśród przyjaciół	Korelacja Pearsona	,553	1
	Istotność (dwustronna)	,000	
	N	1897	1923

Tabela 6/S: Ocena rozpowszechnienia używania substancji wśród przyjaciół a nasilenie używania substancji. Korelacja istotna na poziomie 0,01.

4.2/2 Nasilenie używania substancji wśród osób zagrożonych uzależnieniem od internetu oraz wśród pozostałych uczniów

Nasilenie używania substancji psychoaktywnych – ost. 30 dni.

Wykres 5/S : Nasilenie używania substancji wśród osób zagrożonych uzależnieniem od internetu oraz wśród pozostałych uczniów - wartości średnich

W badaniu analizowano również zależność pomiędzy zagrożeniem uzależnienia od internetu a nasileniem używania substancji psychoaktywnych. **Stwierdzono, że w grupie osób zagrożonych uzależnieniem od internetu nasilenie używania substancji było istotnie wyższe niż wśród pozostałych uczniów.**

WNIOSKI I REKOMENDACJE

dr hab. Jacek Pyżalski

profesor Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Rekomendacje dotyczące profilaktyki szkolnej w Łodzi

Wyniki przedstawionych w raporcie audytoryjnych badań kwestionariuszowych uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych w Łodzi dają pogłębiony obraz funkcjonowania łódzkiej młodzieży. Stanowią odpowiedni materiał dla wypracowania praktycznych rekomendacji dotyczących strategii realizacji działań profilaktycznych skierowanych do młodzieży.

Należy podkreślić, iż uzyskane wyniki obejmują oprócz rozpowszechnienia występowania zachowań ryzykownych i czynników ryzyka, także prospołeczne i prorozwojowe (salutogenne) zachowania młodych ludzi oraz czynniki chroniące. Uwzględniono także perspektywę czasową, która pozwala na przyjrzenie się wybranym tendencjom na przełomie kilkunastu lat. Zarys sytuacji zbudowany na bazie zebranych danych pozwala na zaproponowanie adekwatnych rozwiązań profilaktycznych, nastawionych nie tylko na redukcję szkodliwych zjawisk, ale także wspieranie pozytywnego zaangażowania młodzieży. Warto tu zauważyć, że sformułowanie rekomendacji dla profilaktyki szkolnej nie może bazować jedynie na diagnozie potrzeb ale także musi uwzględniać zastosowanie wypracowanych przez profilaktyków nowoczesnych rozwiązań metodycznych, wynikających z odpowiednio dobranych teorii o charakterze interdyscyplinarnym (por. Ostaszewski, 2019; Pyżalski, 2017).

Warto pamiętać, że angażowanie się w zachowania ryzykowne zależy w dużym stopniu od wzorców prezentowanych przez osoby dorosłe (szczególnie rodziców i nauczycieli) oraz przestrzegania prawa w zakresie ograniczenia dostępności substancji psychoaktywnych (np. prawo związane z zakazem sprzedaży alkoholu małoletnim).

Rekomendacje, sformułowane na podstawie najważniejszych wyników, zostały przedstawione w podziale na podstawowe (ogólne) - odnoszące się do całościowej strategii działań profilaktyki szkolnej oraz szczegółowe nakierowane na poszczególne zachowania ryzykowne bądź zachowania pozytywne. Wśród tych ostatnich wyróżnić można działania prorozwojowe (dobre dla rozwoju młodego człowieka) i prospołeczne (wtedy, gdy działa on korzystnie dla grup społecznych, w których funkcjonuje).

Rekomendacje ogólne (odnoszące się do całościowej strategii profilaktycznej)

1. Zrealizowane badanie dotyczy w dużym stopniu zachowań ryzykownych (zarówno tradycyjnych, tj. używanie substancji psychoaktywnych, jak i tzw. nowych zachowań ryzykownych, np. problematycznego używania internetu). Z drugiej jednak strony badanie obejmuje także działania konstruktywne, które często nie przyciągają uwagi a osoby czytające, czy interpretujące badania nie koncentrują się na nich. Jest to brak, który nie pozwala na pełne wykorzystanie zrealizowanej diagnozy. Przykładowo w Łodzi ponad czterech na dziesięciu chłopców z klas III gimnazjum i nieco mniej niż 1/3 dziewcząt z tych klas codziennie uprawia sport. Podobne odsetki badanych biorą często udział w zorganizowanych pozalekcyjnych zajęciach sportowych. Co czwarta dziewczynka z młodszej grupy i co piąta ze starszej regularnie angażuje się w działania wolontariackie.

Promując i przekazując wyniki odbiorcom, warto zatem podkreślać także pozytywne dane z badania, nie skupiając się jedynie na informacjach dotyczących rozpowszechnienia zachowań ryzykownych. Tego typu rozłożenie akcentów, także w komunikacji z samymi młodymi ludźmi podkreśla, iż podejmowanie zachowań ryzykownych, szczególnie regularne używanie substancji psychoaktywnych nie stanowi normy, której powinno się podporządkować. Co więcej, podejmowanie konstruktywnych działań stanowi czynnik chroniący przed zaangażowaniem w zachowania ryzykowne. Istotne jest także to, jak tego typu przekaz odbierany jest przez dorosłych – nauczycieli i rodziców. Warto zastanowić się, czy prowadząc działania wychowawcze i profilaktyczne zachowujemy rozsądną proporcję między koncentracją na ryzykownych i konstruktywnych działaniach młodych ludzi. Mówiąc wprost – na ile walczymy ze złem, a na ile wspieramy dobro?

Wskazane jest, by w działaniach profilaktycznych wykorzystywać założenia profilaktyki pozytywnej (rekomendowanej w Polsce przez zespół Krzysztofa Ostaszewskiego z Instytutu Psychiatrii i Neurologii w Warszawie), skupiającej się na promowaniu i wspieraniu pozytywnego zaangażowania społecznego i konstruktywnych i prorozwojowych aktywności młodych ludzi. Warto tu jednak podkreślić, że w masowej skali podejście takie wciąż jest zbyt rzadko wdrażane (por. Pyżalski, 2017). Szczególnie istotne wydaje się instytucjonalne i organizacyjne wspieranie wolontariatu zarówno w tradycyjnej formie, jak i w wersji online (e-wolontariat).

2. Istotną rekomendacją opartą o analizę całości zebranego materiału jest także, przynajmniej częściowe, przeniesienie koncentracji działań profilaktycznych na grupę młodzieży młodszej – wyprzedzając poważniejsze zachowania ryzykowne w starszej grupie wiekowej. Istotne jest jednak, aby działania miały charakter niespecyficznego profilaktyki uniwersalnej i aby treści edukacyjne nie były dobrane w sposób, który stymuluje zainteresowanie określonymi zachowaniami ryzykownymi.
3. Należy w działaniach profilaktycznych uwzględnić specyfikę problemu zaangażowania w zachowania ryzykowne dziewcząt – angażują się one bowiem coraz częściej w wiele zachowań ryzykownych przypisywanych kiedyś głównie chłopcom. Przykładowo rozkłady wieku inicjacji alkoholowej chłopców i dziewcząt są bardzo zbliżone. W niektórych przypadkach w Łodzi mamy do czynienia z wyższą dynamiką problemów w grupie dziewcząt (np. w porównaniu z poprzednimi latami następuje w tej grupie wzrost częstotliwości używania marihuany lub haszyszu). Powinno się zatem podejmować wysiłki poszukiwania oddziaływań profilaktycznych uwzględniających specyfikę funkcjonowania chłopców i dziewcząt.
4. Zgeneralizowana analiza wyników wskazuje, iż w przypadkach wielu zachowań łódzkiej młodzieży obserwujemy spadek częstotliwości. Tak jest np. w przypadku używania dopalaczy, czy amfetaminy. Nie należy jednak z tego wyprowadzać wniosków o braku potrzeby oddziaływań profilaktycznych. Utrzymanie tendencji spadkowych lub stabilności wymaga bowiem wielu dobrze zaplanowanych inicjatyw profilaktycznych.

II. Rekomendacje szczegółowe dotyczące konkretnych grup zachowań

1. Problem palenia papierosów

Łódzka młodzież, szczególnie ze szkół ponadgimnazjalnych, postrzega wyroby tytoniowe jako łatwo dostępne. Prawie połowa młodzieży w młodszej grupie i prawie 70% w starszej ma za sobą inicjację tytoniową. Sporo młodych ludzi w Łodzi uważa palenie od czasu do czasu za raczej nieszkodliwe dla zdrowia. Przekonania takie mogą stanowić spore wyzwanie dla działań profilaktycznych. Wiążą się one bowiem z tym, że osoby prowadzące, będą konfrontowane podczas zajęć z przekonaniami młodych ludzi. Muszą więc one być przygotowane metodycznie do prowadzenia zajęć w sposób niedyrektywny oraz odpowiedniego stylu komunikowania się. Wszelkiego rodzaju „mentorskie” działania edukacyjne mogą okazać się w dużym stopniu nieskuteczne. Optymistycznym wynikiem jest lekka tendencja spadkowa w zakresie palenia papierosów w grupie chłopców (zarówno młodszych, jak i starszych).

Poniżej przedstawiono najważniejsze rekomendacje dotyczące jakości programów antytytoniowych skierowanych do uczniów:

- Palenie tytoniu, które jest uzależnieniem od substancji powinno być analizowane w dwóch wymiarach. Pierwszy z nich – wymiar psychospołeczny - jest związany z zachowaniami i postawami na które wpływ ma otoczenie młodych ludzi, np. znaczący dorośli, czy grupa rówieśnicza.
- Drugi aspekt palenia ma charakter fizyczny i jest związany z działaniem nikotyny i innych substancji na organizm palącego, przede wszystkim układ nerwowy.

U poszczególnych osób zakres działania tych płaszczyzn występuje w różnych proporcjach. Zawsze jednak płaszczyzna psychospołeczna i farmakogenna współwystępują. To właśnie sprawia, że zerwanie z nałogiem jest trudne a osoby, które rzuciły palenie często do niego wracają, czasami nawet po bardzo krótkim okresie niepalenia. Szkoła jest z jednej strony miejscem, gdzie łatwo rozpocząć palenie (wpływ rówieśników), z drugiej zaś odpowiednim miejscem do prowadzenia działań profilaktycznych w tym obszarze.

Najlepszą strategią jest wdrażanie szeregu uzupełniających się form działań. Analizy naukowe pokazują bowiem, iż niekoniecznie te same działania okazują się skuteczne w przypadku wszystkich osób. Oczywiście każde nawet odosobnione działanie może pomóc uczniowi w zerwaniu z nałogiem. Sukces będzie natomiast bardziej prawdopodobny, gdy inicjatywy te będą się uzupełniać. Jeżeli przedstawimy szerszą ofertę możemy liczyć na to, że grono odbiorców, którzy z niej skorzystają będzie większe.

Działania powinny być nakierowane zasadniczo na niepodejmowanie inicjacji tytoniowej, szczególnie w młodszej grupie. To jedno z najbardziej skutecznych rozwiązań, w kontekście palenia na dalszych etapach życia.

Prowadząc działania edukacyjne warto uwzględnić kilka rekomendacji przedstawionych poniżej:

- Dobrze zaplanowanie kampanii edukacyjnej zarówno w zakresie treści, jak i metod dydaktycznych.
- Współpraca z osobami obdarzonych autorytetem.
- Przy stosowaniu komunikatów opartych na strachu (np. przed chorobą odtyniową), konieczne są informacje o sposobach jego uniknięcia.
- Dbanie o pozytywny klimat emocjonalny organizowanych w ramach kampanii spotkań. Zostanie on przeniesiony na odbiór i akceptację dalszych działań przez odbiorców.
- Wzięcie pod uwagę konstruowania komunikatów w oparciu o zasady wypracowane przez psychologów społecznych /np. dbałość o to, by wykorzystać centralną strategię perswazji, która powoduje trwałą zmianę postaw/

- Stosowanie środków audiowizualnych – w tym źródeł dostępnych online – często w wolnej licencji.
- Zastosowanie w pracy z uczniami oprócz argumentacji zdrowotnej (szkodliwość palenia), także ekonomicznej, czy estetycznej (np. jak palenie tytoniu wpływa na skórę i włosy, wydolność organizmu). Argumentacja ostatniego typu może okazać się szczególnie istotna przypadku dziewcząt. W ich przypadku więc siła wpływu rówieśniczego będzie działać w kontrze do argumentacji zdrowotnej – szczególnie takiej, która przedstawiana będzie w tradycyjnej prostej formie. Istotne więc, szczególnie w przypadku dziewcząt będą zajęcia uczące radzenia sobie z wpływem grupy rówieśniczej w kontekście rzucania palenia ale także utrzymaniem abstynencji tytoniowej przez tych młodych ludzi, którzy nie korzystają z wyrobów tytoniowych.

Oprócz działań edukacyjnych można spróbować zaoferować lub przynajmniej zaprezentować różne sposoby pomagające w rzuceniu palenia oraz radzenia sobie z nawrotami nałogu – wiedza uczniów w tym zakresie jest generalnie niewielka.

Istotne są tutaj także jednoznaczne i egzekwowane w praktyce regulacje dotyczące palenia w pomieszczeniach szkoły. Dotyczą one zarówno uczniów jak i nauczycieli. Koncentracja na uczniach, gdy nauczyciele łamią prawo dotyczące palenia nie jest dobrą drogą. W takiej sytuacji przekazy nauczycielskie odbierane są jako niewiarygodne. Egzekwowanie prawa związanego z zakazem palenia w placówkach oświatowych jest bardzo istotne, pod warunkiem, że dotyczy ono rzeczywiście wszystkich – także nauczycieli.

Ważne jest, aby działania związane z paleniem tytoniu były realizowane dla uczniów a nie przeciwko nim. Klimat „represjonowania” palaczy zwykle prowadzi do specyficznej gry pomiędzy nauczycielami, a uczniami – szczególnie w przypadku starszych uczniów.

Ważne jest także stworzenie warunków dla przestrzegania przepisów. Jak wspomniano już wcześniej, sprzedaż wyrobów tytoniowych osobom małoletnim jest zabroniona. Warto zatem rozeznac skalę łamania prawa w tym zakresie (np. metodą „tajemniczego klienta”). Nierealistyczne jest oczywiście oczekiwanie, iż aktywności takie w pełni zlikwidują nielegalne sprzedawanie wyrobów tytoniowych młodym ludziom – mogą jednak zmniejszyć dostępność i sprawić, że kupowanie papierosów przez samych młodych ludzi nie będzie traktowane jako normalne. Działanie takie nie mogą być jedynym rozwiązaniem. Powinny one mieć charakter komplementarny do właściwie prowadzonych aktywności edukacyjnych i profilaktycznych. Istotna jest także, podobnie jak w przypadku handlu alkoholem, edukacja nastawiona na budowanie takiej odpowiedzialności społecznej dorosłych, by czynnie reagowali na łamanie prawa w tym zakresie. Warto tu powtórzyć, że prawie 70% młodszych uczniów w Łodzi i 90% starszych uważa zdobycie papierosów za łatwe!

Istotnym, i niestety bardzo rozpowszechnionym problemem jest korzystanie z alternatywnych wersji wyrobów tytoniowych, głównie e-papierosów. Warto tu zauważyć, że w okresie 30 dni przed badaniem paliło je 39% młodszych uczniów i 46% starszych. Uzyskane wyniki jednoznacznie wskazują, iż programy profilaktyczne dotyczące tradycyjnego palenia tytoniu powinny zostać uzupełnione o treści dotyczące e-palenia. Jest to tym bardziej istotne obecnie, kiedy młodzi ludzie spotykają się z wieloma sprzecznymi informacjami dotyczącymi szkodliwości e-papierosów, szczególnie w porównaniu ze zwykłymi wyrobami tytoniowymi (por. Goniewicz i in., 2014).

2. Problem picia alkoholu

W wynikach badania dane dotyczące picia alkoholu wskazują na wagę tego problemu w Łodzi. Przykładowo w ciągu trzydziestu dni poprzedzających badanie upił się w Łodzi co dziewiąty uczeń gimnazjum i co piąty uczeń szkoły średniej.

Jak już nadmieniono wcześniej, powinno się podejmować działania monitorujące skalę łamania prawa przez podmioty sprzedające alkohol (zarówno sklepy, jak i lokale gastronomiczne, czy dyskoteki) oraz oddziaływanie edukacyjne motywujące osób kierujących placówkami handlowymi do ścisłego przestrzegania prawa w zakresie kontrolowania pełnoletności klientów kupujących alkohol. Skuteczna w sferze diagnozy jest metodologia badania opierająca się na tzw. „tajemniczym kliencie”. Koniecznie powinna jej jednak towarzyszyć odpowiednia kampania edukacyjna skierowana zarówno do tych podmiotów, które łamią prawo, jak i taka, która wzmacnia pozytywnie te podmioty, które prawa rygorystycznie przestrzegają. Na podstawie deklaracji zakupu przez łódzką młodzież alkoholu w sklepach bądź lokalach gastronomicznych łamanie prawa w tym zakresie należy uznać za poważny problem. Ponad połowa młodszych uczniów z Łodzi i prawie 87% starszych uważa wysokoprocentowy alkohol za łatwo dostępny dla nich.

Podobnie jak w przypadku palenia tytoniu rekomendowane są zajęcia uczące radzenia sobie z presją grupy rówieśniczej. Spory odsetek respondentów twierdzi bowiem, iż upija się alkoholem większość lub prawie wszyscy ich znajomi (np. uważa tak co piąta dziewczynka z młodszej grupy i ponad 30% starszych dziewcząt). Co istotne, spory odsetek młodych ludzi postrzega picie alkoholu, nawet regularne jako stosunkowo nieszkodliwe dla zdrowia. Istotna jest tutaj zatem rzetelna edukacja, ale dobrze przygotowana, a nie bazująca na uproszczonych, „moralizatorskich” przekazach. Warto tu mówić nie tylko o szkodach zdrowotnych, szczególnie odroczonej w czasie ale także „krótkoterminowych” skutkach picia alkoholu związanych np. z niechcianymi relacjami, wypadkami komunikacyjnymi, itp. Takie awersyjne doświadczenia stosunkowo często były już udziałem badanych.

3. Leki, dopalacze i napoje energetyczne

Stosowanie leków uspokajających i nasennych bez przepisu lekarza, także w połączeniu z alkoholem dotyczy w Łodzi relatywnie niewielkiego odsetka młodych ludzi, szczególnie jeśli uwzględniamy używanie regularne (głównie problem ten dotyczy dziewcząt, które wskazują też na częstsze ich używanie przez koleżanki).

Wbrew informacjom medialnym używanie dopalaczy szczególnie regularne (wskaźnik 30 dni poprzedzających badanie) jest w Łodzi niewielkie i dotyczy jednej/dwóch osób na 100 badanych. Dzieje się tak pomimo tego, że prawie co piąty gimnazjalista i blisko co czwarty uczeń szkoły ponadgimnazjalnej uważa, że zdobycie dopalaczy, gdyby chcieli, byłoby łatwe.

Dane te wskazują na konieczność dokonywania bieżącej diagnozy problemów zachowań ryzykownych pozwalającej realistycznie zaplanować działania profilaktyczne i alokację środków na takie działania. Nie powinno się tu bazować na aktualnie głośnych medialnie tematach i „modach profilaktycznych”. Porównując używanie dopalaczy choćby z problemem picia alkoholu przez młodzież wyraźnie widać, co powinno być priorytetem oddziaływać.

Powszechne jest spożywanie, także regularne napojów energetycznych – w gimnazjach w ciągu 30 dni poprzedzających badanie spożywało je ponad 60% chłopców i ponad połowa dziewcząt a w szkołach ponadgimnazjalnych analogiczne odsetki wynosiły ok 57% i ponad 47%. Niestety, relatywnie wysokie są odsetki tych, którzy miesięcznie piją takie napoje 20 razy i więcej. Takie używanie tych produktów nie jest obojętne dla zdrowia nastolatków. Warto zatem pomyśleć nad wypracowaniem programów profilaktycznych nastawionych na racjonalne ich używanie.

4. Używanie marihuany, haszyszu i innych narkotyków

Zgodnie z wynikami reprezentatywnych badań populacyjnych, ze wszystkich grup nielegalnych środków psychoaktywnych najbardziej rozpowszechnione jest używanie marihuany i haszyszu. Dotyczy ono przykładowo 21% chłopców i ok 18% dziewcząt (w zakresie 30 dni poprzedzających badanie).

Warto zauważyć, że w starszej grupie wiekowej jest ono w kontekście porównań z poprzednimi badaniami stabilne. Maleje ono jednak w grupie młodszych chłopców a rośnie w grupie starszych dziewcząt. Warto tu podkreślić, że profilaktyka związana z używaniem substancji psychoaktywnych nie powinna być oparta o nieprzemyślane działania oparte na strategii informacyjnej, które mogą budzić jedynie zainteresowanie tematem. Chodzi tu raczej o dobre działania profilaktyki uniwersalnej opartej o konstruktywne relacje z nauczycielami i rówieśnikami.

Istotny z punktu widzenia strategii profilaktycznej jest wynik diagnozy dotyczący pozytywnych oczekiwań względem używania marihuany/haszyszu – są one zwykle istotnie częstsze w przypadku starszych uczniów. Zatem istotna jest tutaj rzetelna edukacja dotycząca skutków używania marihuany – nie demonizująca konsekwencji zdrowotnych i psychospołecznych ale też nie taka, która takie konsekwencje bagatelizuje jak wiele przekazów medialnych czy sztuki (np. muzyki) skierowanej do młodego pokolenia.

Pozostałe uwzględnione w diagnozie narkotyki są generalnie postrzegane jako znacznie trudniej dostępne a doświadczenia z nimi, nawet o charakterze eksperymentowania miały niewielkie jednocyfrowe odsetki badanych.

Jednocześnie warto wspomnieć, iż wyzwaniem dla działań profilaktycznych może być fakt, iż wielu uczniów jest przekonanych, iż sporadyczne używanie narkotyków nie stanowi poważnego zagrożenia. Takie myślenie dotyczy przede wszystkim oddziaływania przetworów konopi. Tutaj także pojawia się wiele pozytywnych oczekiwań uczniów związanych z zażywaniem (np. zwiększenie otwartości).

5. Problem przemocy rówieśniczej (tradycyjnej i cyberprzemocy)

Kluczowym z punktu widzenia bezpieczeństwa i dobrostanu psychicznego młodych ludzi w szkole jest kwestia agresji rówieśniczej, także tej realizowanej za pomocą nowych mediów (internetu i telefonów komórkowych), tzw. cyberprzemocy. Przykładowo sprawstwo przemocy rówieśniczej (dokuczania z grupą innych uczniów) dotyczy 45% uczniów młodszych i ponad 26% starszych. Od kilkunastu do kilkudziesięciu procent młodych ludzi weszło także w rolę sprawców cyberprzemocy realizowanej na różne sposoby. Warto zwrócić uwagę, iż w Łodzi generalnie przemoc rówieśniczą częściej stosują młodszy nastolatki. To właśnie do tej grupy należy kierować większość oddziaływań profilaktycznych z tematyki przemocy rówieśniczej.

Z kolei wiktyimizacja (bycie ofiarą), szczególnie poważana (tj. dręczenie przez grupę) była udziałem prawie jednej trzeciej młodszych uczniów i ponad 15% starszych. To niepokojące wyniki w kontekście szkód w zakresie zdrowia psychicznego jakie niesie za sobą doświadczanie szczególnie krzywdzącej przemocy rówieśniczej, tzw. bullyingu (dręczenia).

Istotne w tym obszarze jest także wspieranie nauczycieli i innych profesjonalistów edukacyjnych, aby potrafili oni rozpoznawać etap rozwoju zjawiska i stosować adekwatne do tego etapu rozwiązania. W szczególności istotna jest tutaj umiejętność wczesnej diagnozy oraz działań w nowym zespole klasowym.

Pomocne i warte rozpowszechnienia w tym zakresie są bezpłatne materiały (teksty i filmy szkoleniowe) dotyczące metod radzenia sobie z agresją rówieśniczą w szkole. Interesujące w tym zakresie propozycje metodyczne to dostępne online materiały (Pyżalski, J., Roland, E. (red.) (2011). *Bullying a specjalne potrzeby edukacyjne. Podręcznik metodyczny*. Łódź: Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Łodzi. lub programu IMPACT dostępnego na stronie internetowej Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę. Ten ostatni program stanowi innowacyjne rozwiązanie o sprawdzonej skuteczności – warto nim zainteresować nauczycieli.

Generalnie – zgodnie ze wcześniej zarysowaną filozofią działania skoncentrować się nie tylko na reagowaniu na przemoc rówieśniczą, ale także wspieraniu pozytywnych relacji między uczniami, szczególnie w kontekście edukacji zintegrowanej i częstej obecności dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w zespołach klasowych. Taką konieczność potwierdzają wysokie odsetki doświadczania wykluczenia wśród łódzkiej młodzieży.

6. Problem uprzedzeń / mowy nienawiści

Problemy związane z uprzedzeniami i mową nienawiści nie są powszechne, choć uzyskane wyniki wskazują na zasadność podejmowania działań profilaktycznych w tym obszarze. Przykładowo zbliżone odsetki (ok. 12%) młodszych i starszych uczniów wykazują niechęć do koleżeństwa z dzieckiem uchodźców. Nieco więcej uczniów (ok. 14%) odradzałoby koledze przyjaźń z muzułmaninem.

Takie wyniki wyraźnie wskazują na konieczność realizacji dobrze prowadzonych zajęć z zakresu **edukacji antydyskryminacyjnej**.

Rekomendując działania w tym obszarze, warto zwrócić uwagę na to, że tematyka ta wymaga szczególnie dobrze dobranych programów i metodyki pracy z młodzieżą. Mogą to być np. spotkania tzw. **Żywej Biblioteki**, gdzie młodzi ludzie mogą spotkać się i porozmawiać z osobami z grup mniejszościowych.

7. Zagrożenia i pozytywy świata wirtualnego

Łódzkie dane potwierdzają, że młodzi ludzie korzystają z internetu często i traktują takie użytkowanie jako jedną z ulubionych, codziennie stosowanych form spędzania wolnego czasu. Większość badanych (ponad 90%) angażuje się w taką aktywność codziennie lub prawie codziennie.

Oczywiście wykorzystanie takie może być związane z zaangażowaniem w zagrożenia, gdzie młody człowiek może być zarówno odbiorcą niewłaściwych treści (pornografia, przemoc), jak i osobą która podejmuje niebezpieczne kontakty online (np. z nieznanymi osobami dorosłymi), jak i sprawcą (np. gdy podejmuje działania typu hazard online lub cyberprzemoc). Niezbędna jest zatem profilaktyka tych zagrożeń. Ważne jednak, aby nie stracić z oczu potencjału, jaki może wynikać z zaangażowania w działania online. Taki pozytywny wymiar bywa często pomijany. Jest to spory brak, gdyż rozwijanie kompetencji cyfrowych (szczególnie ich komponentu społecznego) stanowi przeciwwagę dla ryzyka i stanowi ważny komponent profilaktyki pozytywnej (model salutogeny).

Tym bardziej, że aż 8 na 10, wśród często korzystających z internetu, robi to także w godzinach nocnych. Przy zastosowaniu powszechnie stosowanych kryteriów psychologicznych (np. odczuwania przymusu korzystania, by poczuć się lepiej) **odsetek młodych ludzi znajdujących się w grupie ryzyka należy określić jako ok. 14% zarówno w grupie młodszej, jak i starszej. Takie wyniki jednoznacznie wskazują na zasadność włączenia tematyki korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnych do strategii profilaktyki szkolnej w Łodzi.** Warto zauważyć, że wskaźniki problematycznego używania internetu wykazują w Łodzi tendencję wzrostową (por. Pyżalski i in., 2019).

Oczywiście nie należy tych odsetek traktować jako wskaźnika głębokich problemów. Badania europejskie (np. EU-NET ADB) wskazują, iż bez względu na kraj uczniów przejawiających problematyczne używanie internetu jest kilka procent (por. Pyżalski i in., 2019).

Prawie codziennie gra w Łodzi w gry komputerowe ponad 51% chłopców młodszych i prawie 41% chłopców starszych. W przypadku dziewcząt te odsetki są dużo niższe i wynoszą odpowiednio ok 9% i 6,1%. Wyniku tu uzyskane są porównywalne z najnowszymi badaniami populacyjnymi, np. polską częścią badań EU Kids Online (Pyżalski i in., 2019).

Jako niepokojący trend należy określić w grupie chłopców zaangażowanie w hazard online. Choć zachowania takie dotyczą jedynie kilku procent badanych, to ze względu na swoją potencjalnie znaczną szkodliwość powinno się zwrócić na nie uwagę (por. Pyżalski, 2016).

Warto tutaj propagować wykorzystanie przez profesjonalistów nowoczesnych materiałów edukacyjnych przeznaczonych i dostosowanych dla różnych grup wiekowych uczniów przygotowanych i dystrybuowanych nieodpłatnie przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę.

Wśród rekomendacji niewątpliwie warto zamieścić organizację szkoleń (dla pedagogów szkolnych i wychowawców klas), nakierowanych na dostarczenie profesjonalnej wiedzy o socjalizacyjnych i wychowawczych aspektach użytkowania nowych mediów przez młodych ludzi. Bardzo istotny jest tu program i jakość tych zajęć. Zgodnie ze zdiagnozowaną sytuacją, powinny być one prowadzone w sposób wyważony, prezentując zarówno szanse, jak i zagrożenia związane z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych. Pesymistyczny przekaz, skoncentrowany na ciemnej stronie wykorzystania mediów nie jest efektywny – odbiega on bowiem w znacznym stopniu od doświadczeń większości młodych ludzi.

Bardzo istotne są profesjonalne kompetencje kadry pedagogicznej w zakresie wczesnej diagnozy zachowań ryzykownych związanych z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych. Równolegle kompetencje te muszą dotyczyć także umiejętności konstruktywnego wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w procesie dydaktycznym i wychowawczym.

8. Aktywność fizyczna uczniów

Aktywność fizyczna łódzkich uczniów gimnazjum jest realizowana na stosunkowo wysokim poziomie – jeśli jako wskaźnik przyjmiemy codzienne uprawianie sportu. Obserwujemy tu różnice między chłopcami i dziewczętami. Chłopcy częściej niż dziewczęta aktywnie uprawiają sport. Spada także wraz z wiekiem odsetek uczniów biorących udział w pozalekcyjnych zajęciach sportowych. Taki spadek, to od dawna obserwowana przez socjologów zdrowia tendencja. W pewnym zakresie można jednak spróbować jej przeciwdziałać, wdrażając programy promocji zdrowia obejmujące różne działania, tj.

- organizacja skierowanych do młodzieży kampanii medialnych, spotkań ze sportowcami i dużych imprez sportowych np. biegowych czy turystycznych, w tym takich, które angażują wszystkie grupy wiekowe (także rodziny młodych ludzi);
- stwarzanie warunków infrastrukturalnych do uprawiania sportów, także w atrakcyjnym alternatywnym wymiarze, np., parkour, kalenistyka, akrobacje na rowerach/hulajnogach/deskorolkach;
- zwiększenie dostępności do sprzętu sportowego i obiektów sportowych, np. w postaci siłowni na świeżym powietrzu, zniżki dla dzieci i młodzieży w miejskich obiektach sportowych (np. w czasie ferii, weekendów), czy sprzętu sportowego w postaci nagród w konkursach miejskich i szkolnych.

9. Zaangażowanie w działania prospołeczne

Warto zauważyć, iż wbrew obiegowym opiniom znaczna część młodych ludzi (głównie dziewcząt) angażuje się w działania o charakterze wolontariatu. Należy tu jednak zauważyć, iż regularny wolontariat jest stosunkowo rzadki. Wielu młodych ludzi angażuje się w niego jedynie kilka razy w roku. Jak już wskazano w ogólnych rekomendacjach warto wspierać jednostki i całe instytucje tak, by częściej angażowały się w takie prospołeczne działania. Można tu także uwzględnić działania e-wolontariatu, gdzie wykorzystuje się potencjał internetu do organizacji wspierania wolontariatu i prowadzenia działań prospołecznych.

Literatura

Goniewicz M.L., Gawron M., Nadolska J., Balwicki L., Sobczak A. (2014). Rise in Electronic Cigarette Use Among Adolescents in Poland, *Journal of Adolescent Health*, 5, 713-715.

Ostaszewski, K. (2014). Zachowania ryzykowne młodzieży w perspektywie mechanizmów resilience. Warszawa: Instytut Psychiatrii i Neurologii.

Ostaszewski, K. (2019). Teoretyczne podstawy profilaktyki szkolnej, w: R. Porzak (red.) *Profilaktyka w szkole. Stan i rekomendacje dla systemu oddziaływań profilaktycznych w Polsce*. Lublin: Fundacja „Masz szansę”.

Pyżalski, J. (2012) *Agresja elektroniczna i cyberbullying jako nowe ryzykowne zachowania młodzieży*. Kraków: Impuls.

Pyżalski, J. (2016). Łódzki Kwestionariusz Problemów Hazardowych wśród Adolescentów – założenia i wybrane wyniki, *Serwis Informacyjny Narkomania*, 4 (76), 41-47.

Pyżalski, J. (2017). Jasna strona – partycypacja i zaangażowanie dzieci i młodzieży w korzystne rozwojowo i prospołeczne działania. *Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 16(1), 288-303.

Pyżalski, J., Zdrodowska, A., Tomczyk, Ł., Abramczuk K. (2019) *Polskie badania EU Kids Online 2018. Najważniejsze wyniki i wnioski*, Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.